T.C
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Radyo-Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı

DOKTORA TEZİ

TÜRKİYE'DE
MEDYA, SUÇ VE AHLAKİ PANİK İLİŞKİSİ

Aslı Güngör Kırçıl
2502020128

DANIŞMAN:
Prof. Dr. Murat ÖZGEN

İstanbul-2009

ÖZ

Bu tez, Türkiye'de genç suçluluğunun kitle iletişim araçlarındaki sunumu ve bir ahlaki paniğin yaratılması ve sürdürülmesi arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Ahlaki panikler sosyal değer ve çıkarlara bir tehdit olarak ortaya çıkan durum, olay, kişi ya da kişiler olarak tanımlanmaktadır. Ahlaki panikler politikacılar tarafından vekaletin yönlendirilmesi, iş dünyası tarafından belirli pazarlarda satışların artırılması ve medya tarafından toplumsal ilişkilerin haber yapmaya değer bir hale getirilmesi için günlük inşa edilir.

Günümüz gençliğinin var olduğu sayılan davranışlarının bir ahlaki paniğin "kaynağı" olduğu tartışılacaktır. Genel olarak gençlerin belalı, sorunlara yol açan kişiler olarak görülmesi ile böyle bireyler tarafından işlenen suç vakalarının arttığı algısı doğasında daha rastgele ve daha şiddetli hale gelmektedir.

Bu tezin amacı gençliğin kitle iletişim araçlarındaki sunumunu ve bu tür olumsuz sunumların halkın bütün gençler ve özellikle de genç suçlular kaynaklı korkusunun yükselmesine olan etkisini analiz etmektir.

ABSTRACT

This thesis will examines the distinction between representation of youth crime in the media and the creation and continuance of a moral panic in Turkey. Moral panics have been described as a condition, episode, person or group of persons which emerge to become defined as a threat to societal values and interests. Used by politicians to orchestrate consent, by business to promote sales in markets, and by media social affairs newsworthy, moral panics are constructed daily.

It will be argued that the alleged behavior of today's youth is the "source" of a moral panic. In general, youth are seen as troubled and troubling with the perception that incidents of crime committed by such individulas are increasing, becoming more random, and more violent in nature.

The purpose of this thesis is to demonstrate this portrayal of youth to be the case in the media and to analyze the implications of such negative portrayals in the promotion of the public's fear of all youth and young offenders in particular.

ÖNSÖZ

Bu çalışma; genç suçluluğunun kitle iletişim araçlarındaki sunumu ve ahlaki panik arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Medyanın suça yaklaşım biçimi, bir suç korkusu yaratmakta ve çoğu kez suç gereğinden fazla abartılarak topluma sunulmaktadır. Özellikle gençler tarafından işlenen suçlara yönelik medya aracılığıyla ahlaki panik oluşturulmaktadır. Bu varsayımdan yola çıkılarak, çalışma süresince Türkiye'de meydana gelen ve medyaya yansıyan genç suçluluğunun bireyler tarafından nasıl algılanıp, yorumlandığını araştırmak amacı güdülmüştür.

Toplumun gençliğe dönük korku dolu yaklaşımı, medyanın –özellikle- gençlik suçlarını kontrolden çıkmış yükselişte ve genellikle korkulması gereken bir durum gibi gösterme eğilimiyle ilgilidir. Gazetelerde gençler ile ilgili makalelere üstün körü bakıldığında genç insanların hem olumlu hem de olumsuz sunumlarının yapıldığı görülür. Yöneltilmesi gereken soru şudur: neden olumlu sunumlara karşın genel kanı ve genç algısı olumsuzdur? Göreceli olarak eşit bir şekilde aynı miktarda olumlu ve olumsuz olarak gençlerle ilgili haberler verildiğini varsaysak bile neden sadece olumsuz sunumlar hem okuyucuların hem de toplumun dikkatini çekmektedir?

Medya bugün gençliğin etrafındaki ahlaki paniğin asıl yaratıcısı ve destekçisidir. Medya gençlik suçlarını çevreleyen mitleri güçlendirme eğilimindedir ve bu şekilde ahlaki paniğin devamlılığını sağlamaktadır.

Çalışma bu sorunsaldan yola çıkarak, gençliğin medyadaki olumsuz sunumlarının halkın bütün gençler ve özellikle de genç suçlular kaynaklı korkusunun yükselmesine etkilerini incelemek istemektedir.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi sürecinde hoşgörülü yaklaşımıyla, eleştiri ve görüşleriyle beni yönlendiren danışmanım Prof. Dr. Murat ÖZGEN'e, izleme jürilerinde görüşleriyle katkı sağlayan Prof. Dr. Suat GEZGİN'e ve Prof. Dr. Atilla GİRGİN'e, sunduğu çalışma ortamı ve şartları nedeniyle Prof. Dr. Şahin KARASAR'a ve verdikleri her türlü destek için tüm aileme ve arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZ-ABSTRACT……	I
ÖNSÖZ……	II
İÇİNDEKİLER……	III
ŞEKİLLER LİSTESİ……	VI
TABLOLAR LİSTESİ……	VI
KISALTMALAR LİSTESİ……	VII
GİRİŞ……..	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GENÇ SUÇLULUĞU BAĞLAMINDA MEDYA VE SUÇ KURAMLARI

1.1 SUÇ KAVRAMI……...	6
1.1.1.Suç Korkusu ve Toplum…….....	10
1.1.1.1 Suç Korkusunun Kişisel Sonuçları…….....	14
1.1.1.2.Suç Korkusunun Sosyal Sonuçları…….....	15
1.1.2. Genç Suçluluğu.....……	15
1.2. MEDYA VE SUÇ İLİŞKİSİNİ AÇIKLAYAN KURAMLAR……	22
1.2.1. Medya Etki Çalışmaları…….....	27
1.2.1.1. Kitle Toplumu Teorisi…….....	34
1.2.1.2. Davranışçılık ve Pozitivizm……..	38
1.2.2 Gerginlik Teorisi ve Anomi…….	43
1.2.3. Marksizm, Eleştirel Kriminoloji ve Baskın İdeoloji Yaklaşımı….	52
1.2.4. Çoğulculuk, Rekabet ve İdeolojik Mücadele…….....	59
1.2.5. Gerçekçilik ve Algı Analizi…….	63
1.2.6. Postmodernizm ve Kültürel Kriminoloji…….	65

İKİNCİ BÖLÜM

2. MEDYADA HABERLER ARACILIĞIYLA SUÇLULUĞUN SUNUMU

2.1 Haberin Kavramsal Çerçevesi……	74
2.1.1 Haber Kavramı ve Önemi…….....	74
2.1.2. Haber Değerleri……...	79
2.1.2.1.Genel Değerler…….....	81

2.1.2.2. İçerik Değerleri……..... 82
2.1.2.3.Geliştirim Değerleri……..... 82
2.2. Suç Haberlerinin Yapısı……..…… 88
2.2.1.Suç ile İlintili Haber Değerleri**…….....** 89
2.2.1.1.Eşik……..... 93
2.2.1.2.Tahmin Edilebilirlik……..... 94
2.2.1.3. Basitlik/Yalınlık……. 97
2.2.1.4. Bireycilik……..... 99
2.2.1.5. Risk…… 101
2.2.1.6. Cinsellik……. 101
2.2.1.7. Ünlü ya da Yüksek Statülü Kişiler…… 102
2.2.1.8. Yakınlık……..... 104
2.2.1.9. Şiddet……..... 105
2.2.1.10. Görüntü ve Grafiksel Betimlemeler……. 106
2.2.1.11. Çocuklar……..... 107
2.2.1.12. Muhafazakar Görüş ve Politik Ayrımcılık…….. 108
2.2.2.Haber Söylemi ……. 109
2.2.3. Haberin Anlatısal Yapısı……..... 112
2.2.3.1. Anlatı Yapıları……..... 112
2.2.3.2. Anlatı İpuçları……. 113
2.2.3.3. Anlatı ve Gelenekler……..... 113
2.2.3.4. Anlatı ve Okur/Seyirci……..... 114
2.3. Haber Değeri Bağlamında Gençlik ve Suç Haberleri……... 115
2.4. Günümüz Türkiye'sinde Medya Sahipliği……..…….. 118

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MEDYA VE AHLAKİ PANİK İLİŞKİSİ

3.1.Ahlaki Paniğin Gelişimi…… 126
3.1.1. Medyanın Sıradan Olanı Sıra Dışına Dönüştürmesi……..... 131
3.1.2.Sapkınlığın Abartılması Sürecinde Otoritelerin Rolü……..... 135
3.1.3.Ahlaki Sınırların Tanımlanması ve Uzlaşma Sağlanması……..... 139
3.1.4.Hızlı Sosyal Değişim-Risk……... 141
3.1.5.Kaynak ve Hedef Kitle ile İlgili Sorun……. 147
3.2. Ahlaki Panik Modelleri……..……..... 149
3.2.1.Ahlaki Paniğin Ortaya Çıkışı:İngiltere Örneği……. 149
3.2.1.1.Cohen Modeli……..... 149
3.2.1.2.Hall Modeli……..... 154
3.2.2.Ahlaki Paniğin Simgesel Modeli:ABD Örneği…… 161
3.2.2.1.Spector ve Kitsuse Modeli……..... 163
3.2.2.2.Goode ve Ben-Yehuda" Modeli…….. 164
3.2.2.3.Jenkins Modeli……..... 168

3.3. Bir Ahlaki Panik Olarak Genç Suçluluğunun Nedenleri…..…… 173
3.3.1.Altın Çağ…… 175
3.3.2.Çevre……..... 176
3.3.3. Polise ve Adalet Sistemine Güven……..... 179
3.3.4. Bir Gençlik Suçu: Ahlaki Paniği Sürdürmek İçin Nedenler…… 180
3.3.4.1.Ekonomik/Ticari Nedenler……... 180
3.3.4.2.Siyasi Nedenler……. 182
3.3.4.3.Güvenlik Güçleri…….. 183
3.3.4.4.Medya……... 184
3.3.4.5.Ahlaki Bir Sorun Olarak Gençlik Suçu……..... 185
3.3.4.6.Suçun Bağlamından Koparılması……. 186
3.3.4.7.Kural Olarak İstisna……..... 187
3.3.4.8.Uzmanların Beyanı……..... 187
3.3.4.9.Tutarsız Bir Mekanizma Olarak Mağduriyet……..... 188
SONUÇ…….. 193
.
KAYNAKÇA…… 200

EKLER

Ek 1: Bir Vaka Analizi Örneği-"İngiltere'de Gençler ile İlgili Ahlaki Paniğe Neden Olan Uyuşturucu (Rave ve Ecstacy) Kullanımı"

Ek 2:Genç Suçluluğu ile İlgili Gazetelerden Seçilmiş Haber ve Makale Örnekleri

ÖZGEÇMİŞ

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Sapkınlığın Abartılması Sarmalı 137

Şekil 2. Medya ve Ahlaki Panik Neden-Sonuç İlişkisi 189

Şekil 3. Medya ve Genç Suçluluğu Ahlaki Panik İlişkisi 190

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Yapısalcı Modellerin Aşamaları 163

Tablo 2. Ahlaki Panik Analizlerinde İngiltere ve A.B.D Geleneklerinin Karşılaştırılması 171

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	Aynı eser
a.g.e.	Adı geçen eser
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Akt.	Aktaran
Bkz.	Bakınız
bs.	Basım
c.	Cilt
Çev.	Çeviren
Ç.n.	Çevirenin Notu
Der.	Derleyen
Ed.	Editör
GUMG	Glasgow University Media Group
Haz.	Hazırlayan
İ.Ü.	İstanbul Üniversitesi
Orj	Orjinal
s.	Sayfa
TV	Televizyon
t.y.	Tarih yok
v.d.	Ve diğerleri
y.n.	Yazarın notu
y.y.	Yayım yeri yok-yayımcı yok

GİRİŞ

1920'lerin sessiz sinemasından bugünün gangster filmlerine kadar tüm film türlerinde suç mutlaka bulunmaktadır. Video ve bilgisayar oyunları aracılığıyla şiddet içerikli suç eylemlerini bizzat yaşarken, günümüzün rap vb. popüler müzik türleri suçu ve şiddeti yüceltmektedir.

İnternet, gerek insanlara suç hakkında fikir paylaşımında bulunmaları için forumlar sağlayarak, gerekse sahtekarlık, hırsızlık, tecavüz gibi suçları işlemek için yeni yollar bulmayı kolaylaştırarak suça yönelik ilgiyi körüklemektedir. Televizyonda yayınlanan "reality" programları suçluları iş üstündeyken yakalamakta, diziler izlenme oranlarını arttırmak adına suç ekseninde gelişen öyküler kullanmaktadır. Örneğin; Amerikan menşeli "CSI: Criminal Scene Investigation" serisi uluslararası yayın ve geniş izlenme alanına sahiptir.

Peki, suç içerikli ürünlere olan bu ilginin nedenleri nelerdir? Neden suç ve sapkınlık, seyircileri bu kadar büyülemektedir? Eğer medya toplumun ilgisini yönlendirmekte bu kadar başarılıysa, insanların suç hakkındaki korkularıyla da aynı ölçüde oynayabilir ve bu korkuları artırabilir mi? Medyanın suça ilgisi bu kadar zararlı mıdır? Kitle iletişim araçları ile suç arasındaki ilişki tam olarak nedir?

Yaklaşık bir asırdan fazla bir süredir, hem kriminoloji hem medya üzerine çalışanlar, medya ve suç arasındaki bağlantıları anlamak için araştırmalar yapmaktadır. Nadiren birlikte çalışmalarına rağmen, kriminologların ve medya teorisyenlerinin; bir yanda suç, sapkınlık ve adalet sistemi arasında, diğer yanda da medya ve popüler kültür arasında ilişkileri algılamaları ve açılımını yapmalarında paralellikler bulmaları dikkate değerdir.

Aslında iki disiplin arasındaki benzerlikler yalnızca suç ve medya arasındaki ara yüzeyde değildir. Her iki alanın akademisyenlerini de ilgilendiren bazı temel soruları –örneğin, 'Nasıl suçlu olunur? Niçin kitle iletişim araçları birer sorundur?'

gibi- değerlendirdiğimizde bile, kriminoloji ve medya çalışmaları arasında paralellikler görülmektedir. Bunun sebebi, kriminolojinin ve medya çalışmalarının, birer ilgi alanı olarak geliştikçe, özellikle –sırasıyla- sosyoloji ve psikolojideki, bunun yanında sanattan pozitif ve sosyal bilimlere kadar uzanan diğer disiplinlerdeki gelişmelerden etkilenen çeşitli teorik ve deneye dayalı perspektiflerle şekillenmiş olmalarıdır.

Bu araştırmanın amacı medyanın suçluluğu sunma biçimi ve toplumun algılayışı ile gençlere, özellikle de genç suçlulara yönelik geliştirilen korku ve ahlaki panik arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çalışmanın hipotezleri: medya ve suç arasında bir ilişki vardır; suç haberleri içinde gençlerin faili olduğu durumlar basmakalıp yargılarla, abartılarak sunulmakta ve önyargı oluşturmaktadır; ve medya suç haberlerini sunarken kullandığı yöntemlerle ahlaki paniğe neden olmaktadır.

Çalışma; bu değişkenler arasındaki ilişki içinde şu varsayımlara dayanmaktadır: İlk varsayım, medyanın modern toplumun geniş katılımına açık bir bilgi kaynağı olduğudur. Toplumun çoğunluğu bir şekilde düzenli olarak ya gazete okumaktadır, ya televizyon izlemektedir ya da ikisini birden yapmaktadır. İkinci varsayıma göre, pek çok insan ciddi bir suç ile doğrudan bir deneyime sahip olmasa da, suça maruz kalma durumunun herkesin başına gelebileceği yönündedir.

Bu toplumun geniş bir kısmının medyaya suç ve ceza mevzuatı hakkındaki bilgiler konusunda güvendiği ve bu sayede her iki kavram hakkında da çarpıtılmış bir bakış açısına sahip olma tehlikesini barındırmaktadır. Son varsayım ise medyanın gündeminin gazete satmak, izler kitleyi etkilemek, siyasi yönlendirmede bulunmak ya da ekonomi-politikayı etkilemek için manipüle edici bir içeriği sunduğudur.

Çalışma, Türkiye'de ahlaki panik formunda meydana gelmiş olaylara referans vermekte ve ahlaki panik analizlerinde kullanılacak model önerisi sunmaktadır. Bu araştırma genç suçluluğu ile sınırlandırılmıştır. Ahlaki panik konusunda Türkçe literatürde yeterince kaynak –tanımlamaların dışında- bulunmaması araştırmanın teorik boyutuna öncelikle önem verilmesi gerekliliğini doğurmuştur. Bu çalışma;

ardından uygulamaya dönük yapılacak sınamalar için bir kaynak niteliğinde olacaktır.

Gençlik suçlarının doğasının daha sık, şiddet içeren ve rastgele olduğu kabulü, toplumda bu nedenle haksızlığa uğrama korkusunu arttırmaktadır. Genç grupları etiketleme eğilimi ve getirisi olan korku medya tarafından kamuya sunulan nadir fakat etkisi büyük olaylardan gelmektedir: "İstanbul'da gece gezmek için dışarıya çıkan 45 yaşındaki bir mühendis silahla vuruldu, gürültü yapmaması için uyarılan genç kendisini uyaran ev sahibini bıçakladı, evinde yalnız yaşayan yaşlı kadın önce tecavüze uğradı, ardından kulağındaki küpeler çalındı vb."

Gençlik suçlarının kontrolden çıkmış ve doğasında salgın halinde yayıldığı şeklinde algılanması medyanın şiddetli toplumsal suç olaylarını yanlış tercümesi ve vurgusunun bir sonucudur. Medya, gençlik suçlarıyla ilgili nadir olayları abartarak, her gün yaşanıyormuşçasına yanlış bir biçimde sunmaktadır. Bu tarz bir sunumda gençlik davranışlarının en sansasyonel, beklenmedik ve dramatik hali üzerine vurgu yapma eğilimi mevcuttur.

Gençlik (suçları) ile ahlaki panik arasındaki ilişki doğasında sirkülerdir. Bu dönüşüm, genç suçlarının medyada daha fazla yer alması ya da bu tür olayların daha fazla dalgalandırıcı hale getirilmesinin bu tarz olayların yaşanmasını ve kişisel kurban olma korkusunun kabullenilmesini arttırdığı durumlarla örneklendirilebilir.

Abartılmış bir kurban olma korkusu yasamada daha sert suçlara yönelik değişikliklerin talep edilmesine (ör: daha uzun cezalar), kişisel güvenlik ya da hedef olmayı engelleme uğraşlarına (ör: alarm sistemleri, bekçi köpekleri) yol açar. Bu tepki medyanın nadir, şiddetli ve sansasyonel olaylara vurgusunu güçlendirerek genellikle gençler ve özellikle genç suçlular etrafında bir ahlaki paniği kızıştıran, gençlik suçlarına dair basmakalıp yargıları destekler.

Türkiye'de medya endüstrisi çok az bir rekabet ortamı bırakacak şekilde, birkaç büyük holdingin tekelindedir. Medyanın asıl amacının nesnellik olduğunu ve

bu doğrultuda medya endüstrisinin topluma en doğru bilgileri sağladığını iddia etmek ideal olabilecekken, haber medyasının nesnel olduğu iddiası çoğu zaman doğru bir tesbit olamamaktadır. Temel motivasyonları haberlerini satmak ve okuyucu ve/veya izleyicilerinin sayısını artırmak olan medyanın hedef kitlesini kasıtlı olarak aldattığını söylemek güç olsa da, asıl kontrolün ekonomik ve siyasi otoritede olduğu yadsınamayacak bir gerçekliktir. Ayrıca, "haberler" birer metadır ve medya ortalama okuyucu ya da izleyicisinin "eğitilmekten çok eğlendirilmesi" anlayışına sahiptir.

Medyanın suçu sunumunun üç önemli işlevi olduğu varsayılmaktadır.

1. İçerdekiler ve dışarıdakilerin var olduğu bir dünyanın, kamu tüketimini kolaylaştırmak için kabul edilebilirlik ve kabul edilemezlik durumunun yaratılması;
2. Sapkınlık ve suç imgelerinin sosyal karakteristikler ile bağlantılandırılması;
3. Kesin gerçek olarak sunulan kanıtlar dahilinde suçun bağlamından koparılması.

Sınıf önyargıları suçların ilk sıralardan nasıl bildirildiğini ve hatta hangi davranışların suç olarak tanımlandığını etkilemektedir. Medya beyaz yakalı suçları hafife alıp hatta bazen bildirmezken bireysel şiddet içeren suçlara odaklanmaktadır.

Kamu fonlarının yasadışı kullanımı, mesleki güvenlik açıkları, güvensiz tüketici malları, çevrenin zehirlenmesi gibi suçlar kurumsal suç kategorisine girer ve kamuya zararlı olabilir. Saldırıların, hırsızlıkların ve tecavüzlerin kurumsal suçlardan daha fazla kamu ilgisi toplaması, kurumsal suçlar daha fazla zarar verse de, daha pahalıya mal olsa da ve daha fazla can güvenliğini tehdit etse de toplum bireysel suçlarından daha fazla korkmaya eğilimlidir. Oysa kurumsal suçlar bir ay içinde, bütün katillerin on yılda yol açtıklarından daha fazla ölüme yol açabilir.

Tuzla tersanelerinde meydana gelen kaza-ölüm olasılığı bir kapkaç saldırısına oranla çok daha fazladır. Türkiye'de insanlar güvensiz (ve yasadışı) çalışma ortamlarında ölüyor; güvenliği ispatlanmamış bir halde piyasaya sürülen mallardan yaralanıyor; havaya salınan, göllere ve nehirlere dökülen atıklarla hastalanıyor vb.

Medyanın bu tür suçlara haber bültenlerinde yeterince yer vermeyişinden dolayı insanlar nadiren bu tarz kurumsal suçları duymakta ve bu yüzden öneminin, sıklığının ve kamu bütçesi ile can güvenliği açısından maliyetinin farkına varamamaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genç suçluluğu bağlamında medya ve suç kuramları incelenmekte, ikinci bölümde suç haberleri haber değerleri bağlamında analiz edilmekte, üçüncü bölümde ise ahlaki panik süreci, modelleri, ahlaki paniğe neden olan koşullar ve medyanın ahlaki panik oluşumundaki etkisi irdelenmektedir. Sonuç bölümünde ise yapılan incelemelerin ardından ortaya çıkan bulgular yorumlanmaktadır. Ekler kısmında ise çoğunluğu Türk medyasından seçilmiş genç suçluluğu ile ilgili haberler ve makaleler bulunmaktadır. Ayrıca İngiltere'de uyuşturucu kullanan gençlere yönelik paniğin modellemesi örnek olay incelemesi olarak sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GENÇ SUÇLULUĞU BAĞLAMINDA MEDYA VE SUÇ KURAMLARI

1.1.Suç Kavramı

Gazeteler suç haberlerini öyküleştirerek manşete taşırken, okurları şok etmek, korkutmak ve etkilemek için çaba harcamakta, köşe yazarları suç haberleri üzerinden olayın tüm sorumlularını eleştirmekte, uzmanlar olayın bilimsel tespitini yaparak çözüm yolları önermekte, politikacılar da bu haberler aracılığıyla hukuk ve düzen üzerine tartışmalar yapmaktadır. Aynı anda birden fazla kesime uğraşı alanı olan suç kavramını tanımlamaya dönük yaklaşımlar bu çerçevede ele alınacaktır.

En basit bir biçimde toplumsal normlara uymayan davranışlara suç ya da sapkın davranışlar denilmektedir. Benzer bir tanımda ise sapkın davranışı "toplumun büyük bir çoğunluğunca benimsenen toplumsal normlara karşı gelme uyumsuz davranma" şeklinde görüyoruz. Görüldüğü gibi, bir toplumda yaşayanlar toplumsal normlara uyanlar ve uymayanlar şeklinde iki grubu oluşturmaktadırlar.[1] Suç kavramına dönük sosyolojik yaklaşımlarda, suçun ya da sapkın davranışın bireyden bireye ve toplumdan topluma değişen bir kavram olduğu kabul görmektedir.

Bir davranışın suç olabilmesi için toplum tarafından suç olarak tanımlanması gerekir. Bu da zamandan zamana, kültürden kültüre farklılık taşır. Hatta, bazı davranışlar yapıldığı yere göre, içinde bulunduğu ortama göre de farklı bir biçimde normal veya sapkın davranışlar olarak nitelendirilebilir. Örneğin bir camide veya ibadethanede Tanrıya yakarıyor ona bazı dileklerde bulunuyorsunuz, bu normal bir davranış olarak kabul görülür, ama bir lokantada veya bir otobüste bu işi sesli yapmaya kalktığımızda anormal olarak nitelenebilir. Veya eğer caddenin bir köşesinde biraz hırpani kılıklı bir adam dursa, bir müddet sonra polis bu kimseye ne

[1] Enver Özkalp. **Sosyolojiye Giriş.** İstanbul:Ekin Yayınları, 2007, s. 376

yaptığını sorar. Bu kimsenin cevabı hiçbir şey olsa polis bundan tatmin olmaz. Ama aynı şey, belirli bir statüsü olan, düzgün giyimli bir birey için geçerli değildir. Polis böyle bir kimseye neden dolaşıyorsun diyemez. Görüldüğü üzere, suç veya sapkın davranış değişken bir kavramdır, yere ve zamana göre farklı nitelik taşır.[2] Suç kavramıyla doğası gereği birçok bilim dalı ilgilenmektedir. Bu alanlardan birisi de hukuktur.

Teknik hukuk görüşü kısa ve basit bir tanımlama ile "hukuk düzeninin, sonucunu bir cezaya başladığı fiillere suç denir" sonucuna varmıştır. Bu tanım, belli bir yerde ve zamanda, nelerin suç olduğunu ortaya koymakla birlikte, suçun özünü, bir fiile neden "suç" denildiğini açıklayamadı. Bazı ceza hukukçuları ise suçu, ahlak düzenini ağır bir şekilde bozduğu için devletin hoş görmediği bir fiil olarak tanımladılar. Benzer nitelikte başka tanımlamalar da vardır: her zaman ve her yerde, ortalama bir dürüstlük ve acıma duygularına saldırıyı ifade eden hareket; anti sosyal, bireysel güdüler tarafından meydana getirilen ve hayat şartlarını bozarak belli bir çağda, halkın ortalama ahlaki duygularına aykırı olan hareket. Bu tanımlamaların amacı, suçu kanun koyucunun yarattığı bir hukuki kurum olmaktan çıkarmak ve onu çevre şartlarının değişken özelliklerine uyabilen uzun süreli bir hukuki kurum haline getirmektir.[3]

Kanun koyucular tarafından yapılan bazı suç tanımlamalarının, devletin ve toplumun kendini koruması amacına dayandığı bilinmektedir. Bu durumda suç toplumun varlığını tehdit eden her türlü hareketlerdir.

Türk hukukunda, suçun tanımlanmasına çalışılırken, suçu meydan getiren unsurların bazı yazarlar tarafından yeterince belirtilmediği ileri sürülerek, daha ayrıntılı bir tanımlama yapılmıştır: İsnat yeteneği olan bir kişinin kusurlu iradesinin yarattığı icrai veya ihmali bir hareketin meydana getirdiği, kanunda yazılı tipe uygun hukuka aykırı ve müeyyide olarak bir cezanın uygulanmasını gerektiren fiile

[2] Özkalp, a.g.e., s.376
[3] **Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi**, Cilt:11, İstanbul: Meydan Yayınevi, 1980, s.591

suç denir."[4]

Toplumların hemen hemen hepsinde kurallara uymayan, sapkın davranışlarda bulunan bireyler mevcuttur. Yüzyıllardır Platon başta olmak üzere, birçok düşünür, yazar, yönetici, bilim adamı ve hukukçu bu konuda görüşlerini dile getirmiştir.

Antikçağda Yunan düşünürü Platon, Kanunlar adlı yapıtında, suçu, ruhun bir tür hastalığı olarak düşünmüş ve bunun üç nedeni olduğunu öne sürmüştür. Bunlar, tutkular, haz arama alışkanlığı ve bilgisizliktir. Bu nedenle Platon, suçlunun aydınlatılarak iyi edilmesini öngörmüştür. Bir başka Yunan düşünürü olan Aristoteles, su işlemenin nedenlerini, yoksulluk, devrim gibi toplumsal koşullarda bulur. Bu nedenle bazı yazarlar, Aristoteles'i suç nedenlerini bireyin dışında ve toplumsal çevre değişmelerinde araması açısından "Suç Sosyolojisi" nin kurucusu ve öncüsü saymak isterler. Birçok uzmana göre ise, Hippocrates, "Suç Antropolojisi"nin öncüsüdür. Hippocrates toplumsal koşulların yanı sıra, beden yapısıyla ilişkileri de görmüş ve ünlü tipolojisini oluşturmuştur.[5]

Ortaçağlarda suç, şeytani bir davranış ve kötü ruhların teşvikiyle ortaya çıkan bir eylem olarak kabul edilmişti. Thomas d'Aquin, suçların çoğunun kökeninde sosyal ihtirasların yattığını, ancak yoksulluğun suça neden oluşturan bir etken olduğunu da ortaya koymuştur. Çağdaş bilim adamlarından Burt, suça yalnızca bir "semptom" (symptom) (araz, belirti) gözüyle bakılabileceğini ve bunun kökeninin de zihin olduğunu, suçluluğun ruhsal bir sorun olarak ele alınması gerektiğini öne sürmüştür. Bazı kuralları bozduğu için, çocuğu dövmek ve susturmak üzere ceza kurumlarına göndermek, küçük bir ateşi olan bir kimseyi, başkalarına bulaştırmaması için hastaneye göndermeye benzer. Tıpkı bedensel hastalıklarda olduğu gibi, suça konu olan anti-sosyal davranışlarda, ahlak ilişkin hastalıklarda da belirtilerle değil, nedenler bulunup onlarla savaşılmalıdır. [6]

---

[4] **Meydan Larousse,** a.g.e., s.591
[5] Haluk Yavuzer. **Çocuk ve Suç.** İstanbul, Remzi Kitabevi, 2001, s.26
[6] A.e.

Devlet kurumu ortaya çıkmadan çok öncesinde yasak fiilleri yaptıkları gerekçesiyle suçlular tepki almıştır. İçinde bulundukları toplumun sosyal, kültürel, ekonomik ve dini kuralları ve şartlarına göre suçlar çeşitlenmiştir.

Toplumbilim kişinin, iştirakçisi olduğu toplumun bilinçli bir üyesi olabilmesi, toplumsal kültürün gereklerine göre hareket edebilen bir kişilik kazanabilmesi için, sosyalleşmesi gerekli olduğunu belirtmektedir. Sosyalleşmenin gereğine uygun olarak gerçekleşmesi zorunludur. Sosyalleşmede ise başta gelen araç cezalandırma ve ödüllendirmedir. İnsanlar ilkel devirlerde her şeyde bir ruh ve canlılık görmüş ve belirli fiil ve hareketlerin icra edilmemesine ilişkin emirleri, tabuların emri saymışlardır. Kötülük yapanları veya yapanları cezalandırmayanları sözü geçen kuvvetlerin, tabuların şiddetle cezalandıracaklarına, felaketlere uğratacaklarına inanılmıştır. Fakat bazı hallerde ilahların, tabuları ihlal edenleri hemen cezalandırmadıkları görüldüğünden toplumun müdahale ile kuralı ihlal edeni cezalandırması zorunlu sayılmış ve böylece toplumun felaketlerden, kıtlıklardan korunabileceği kabul edilmiştir.[7]

Ardından dini kurallara göre tanımlanmaya başlayan suç kavramında günah eylemi önemli bir tutmuştur. 1800'li yıllarda laik düşünceyle değişime uğrayan suç düşüncesi toplumla kişi arasındaki ilişkide aranmaya başlanmıştır. Bu da kanun koyucu ve cezalandırıcı bir mekanizmayı yani devlet kurumunu yetkilendirmiştir.

Uzun yüzyıllar sonra böylece rasyonel bir suç kavramına ulaşılırken, ilkel esaslar daima etkilerini göstermekte, varlıklarını hissettirmekte devam etmişlerdir. Bugün Ceza Kanunlarındaki bazı suç tariflerinin kökenini ilkel devirlerde bulmak kabildir. Sosyal şartlar bu gün de ilkel dönemlerinkine benzer şekiller alınca eski devirlerin hukuk müessese ve kavramlarının meydana çıktığı görülmektedir. [8]

[7] Sulhi Dönmezer. **Kriminoloji.** İstanbul: Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s.55
[8] A.e., s.56

1.1.1. Suç Korkusu ve Toplum

İnsanlar tarih boyunca suça ilgi göstermişler ve bunları korku, intikam, acıma gibi dışavurum yollarıyla ifade etmişlerdir. İnsanoğlunu suça iten nedenler arasında doğasında var olan merak duygusu gelmektedir. Bireysel ve toplumsal boyutta kendilerinin de başına gelebilecek suçlara karşı ilgi göstermeleri, medya için olduğu gibi, suçu bütün yönleriyle inceleyen kriminoloji için önemlidir.

Gazete ve televizyonların adliye ve polis muhabirleri suç ve suçlular ile ilgili özel yazı ve programlar yapmaktadırlar. Özel televizyon kanalları, sıcağı sıcağına, adliye koridorları ve sıcak takip gibi programlar hazırlamaktadırlar. Aynı durum sanat alanında, edebiyat ve sinemada da söz konudur. Gerçekten de, suç ile ilgili yazılmış çok sayıda kitap ve çevrilmiş film bulunmaktadır. Toplumun, suç ile ilgilenmesinin toplum bilincinin güçlendirilmesi bakımından faydalı olduğu da ileri sürülmektedir. Gerçekten de, toplum suç ile ilgilenmek suretiyle ceza hukuku kurallarına uyulup uyulmadığını da denetlemektedir. Bunun sonucunda suçluların etkin bir şekilde cezalandırıldığının da görülmesi, toplumun devlete ve adalet sistemine olan inancını artırırken; suçlulukla etkin bir şekilde mücadele edilememesi, adalet sisteminin iyi çalışmaması, af uygulamaları, insanların hukuk devletine ve adalete olan inançlarını kaybetmelerine neden olmaktadır. [9]

Toplumda suç korkusu ile birlikte oluşan polise ve adalet sistemine güvensizlik, bireysel güvenlik önlemlerini arttırıcı tedbirler vb. suçun maliyetini arttırmaktadır. Yaygınlaşan kitle iletişim araçları sayesinde suçun sunumundaki abartmalar ile güven duygusu oldukça zedelenmektedir. Bu da kimi zaman, uluslararası boyuta ulaşıp, turist sayısının ya da yabancı yatırımcıların azalmasına da yol açabilmektedir.

Bu genel ilgi dışında, bazı meslek gruplarınca suça ve suçluya görevleri nedeniyle özel ilgi de söz konusudur. İşte, savcı, hakim, avukat, polis, jandarma,

[9] Timur Demirbaş, **Kriminoloji.** Ankara:Seçik Yayıncılık, 2001, s.36

cezaevi müdürü, infaz memuru, eğitimci ve politikacı gibi kişiler ile sosyal hizmet uzmanları yönünden kriminoloji eğitiminin önemi çok açıktır. Gerçekten de, suçun nedenleri, suç ve suçluyla mücadele edebilmek için bu kişilerin kriminoloji konusunda, en azından ana hatlarıyla bilgi sahibi olmaları şarttır.[10]

Suç korkusu tüm bunların yanı sıra toplum içindeki ilişkilere de zarar vermektedir. Kapkaça, gaspa vb suçlara maruz kalma korkusu bireysel silahlanmanın da önünü açmıştır. Kamuoyunda suça karşı geliştirilen tutumlar, çoğunlukla medyanın suçu sunumu ile bağlantılıdır. Günümüzde suçla bağlantılı yaşanan güvensizlik duygusu sonucunda, suç en önemli toplumsal problem olarak görülmektedir.

Ancak şu yönü de gözden uzak tutmamalıdır ki, suçun varlığı gerek suçlu olanlar gerek bunlarla savaşanlar bakımından bir iş hacmini ortaya çıkarmaktadır. Bu işler olmasa belirli bir grubun geçici müddetler için kamunun yardımına muhtaç olacağı ve neticede bunun da vergi yükümlüsü olan vatandaşlara intikal edeceği muhakkaktır. Bir yazar bu noktayı göz önüne alarak şu düşünceyi ileri sürmüştür: "Eğer birdenbire bütün suçları yok edebilmek imkanı olsa idi, bunun ekonomik yapımız üzerindeki etkisi, suç olayı çapındaki herhangi diğer bir endüstrinin sukutu halinde meydana çıkacak görünümün aynı olur ve aynı derecede tahrib edici, felaketli bulunurdu."[11]

Sulhi Dönmezer kamuoyu ve suç arasındaki ilişkileri şöyle dile getirmektedir:

"Yine bazı yazarlara göre çeşitli suçlar, sosyal gelişmenin ilk dönemlerinde kahraman liderin eylemlerine bir tür uyma niteliğinde idi. Gillin bu hususta bir misal vererek diyor ki, Northfield, Minnesota'ta küçük ve güzel bir şehirdir; şehirde iki iyi kolej vardır; bir süre önce bu şehirde bir banka soyulmuştur. Minnesota Devletindeki halkın büyük çoğunluğu bu şehirde iki kolejin varlığını bilmez ve fakat bir zamanlar bu şehirde bir bankanın soyulduğu herkes tarafından

[10] Demirbaş, a.g.e., s.37
[11] Dönmezer, a.g.e., s.26

hatırlanmaktadır. İnsan hayatı tehlike ile karşı karşıya kalınca insan, buna cesaretle ve korkakça olmak üzere iki suretle tepki gösteriyor. Cesaretle karşılanan tehlike, hayat için bir coşku oluşturuyor; suçlu ise tehlike ile karşılaşmakta ve onu göze almaktadır. Geçen yüzyıllar içinde insan hayatı çeşitli tehlikelerle karşı karşıya bulunmuştur. Bugün de tehlikeye göğüs geren kişi, tehlikenin cinsi ve niteliği ne olursa olsun, sosyal çevrede bir ilgi bulmaktadır. Kamuoyu ve suç arasındaki ilişkiler özellikle 1975'lerden bu yana Kriminologları geniş ölçüde ilgilendirmektedir. Kaldı ki, suç konusu çok eski tarihlerden beri insanları ilgilendirmiş ve Makber, "Suç ve Ceza" gibi büyük edebi eserler değişik çağlarda suçu esas konu olarak ele almıştır. Psikologların bir kısmına göre suç konularına karşı gösterilen ilgi toplumda yaşayan insanların içinde yer almış ve bastırılmış suç teşkil edici dürtülerin dışa doğru bir çıkış aramalarını ifade eder. Böylece insanın içinde, şuur altında yer almış saldırganlık arzularını, kanunu ihlal eden suçlu tatmin edince, ona karşı ilgi duyulmaktadır."[12]

İnsanların kendileri ve yakın çevresi için geleceğe umutla bakabilmesi, mutlu olabilmesi güvenlik ve özgürlük gereksinimlerinin karşılanmasına bağlıdır. Toplumda suçun ve suçlunun fazlaca olduğu imajı kurulu düzeni tehdit etmektedir. Bunun sonucunda toplumsal problem haline gelen bu durum akademik incelemelerin konusu olmaktadır.

Dönmezer, suçun neden olduğu zararların açıkça ortada olduğunu; malları çalınan, tahrip edilen insanların sayısının dünya genelinde arttığını belirtmektedir. Ayrıca, suçun zararlarının bilimsel olarak ölçülmesinin zorluğundan da söz etmektedir. Avrupa Konseyi'nin, kuruluş içindeki ülkelere suç dolayısıyla yaptıkları harcamaları öğrenmek üzere yaptıkları çalışmada ortaya çıkan sonuçlar şunlardır:

Bu araştırmada Türkiye'nin suç dolayısıyla yaptığı doğrudan doğruya masraflar 1965 yılında 319.075.172 Türk lirası olarak gösterilmişti. Bu rakam şimdi pek yüksektir. İngiltere'de yapılan incelemelere göre 1972 yılında suç sebebi ile kamu tarafından yapılan giderlerin 500 milyon İngiliz lirası tuttuğu hesaplanmıştır. Suça

[12] Dönmezer, a.g.e., s.22

karşı korunmak maksadiyle sigorta ve korunma hizmetleri, alet ve cihazları için sarf olunan paranın 79 milyon İngiliz lirası olduğu tesbit edilmiştir.[13]Bu rakam o dönem için de oldukça yüksektir.

Toplumsal bir problem olarak algılandığında suçun neden olduğu manevi zararın, maddi zarara kıyasla çok daha ağır olduğu söylenebilir ve rakamlarla ifade edilmesi de oldukça güçtür.

Rakamlar göstermektedir ki, suç ile mücadelede, önleme çabaları, suçluyu cezalandırmaya nazaran daha ekonomiktir. Amerika'da yapılan bir araştırma suçluların uzun süre ile infaz kurumlarına kapatılmalarının sebebiyet vereceği giderlerin, infaz kurumlarından çıkarak suç işlemlerine nazaran daha az olduğunu tesbit imkanını vermiştir.[14] Günümüzde bu düşünceden hareketle suçu önlemeye dönük tedbirler gerek bireysel, gerekse kurumsal bazda büyük bir güvenlik sektörünün ve pazarının oluşmasına neden olmuştur.

Toplumun suça yönelik ilgisinin bir nedeni de kanun koyucuların suç olarak kabul ettiklerinin toplumdan yeterince kabul görmemesidir. Zamanla bazı eylemler bu nedenle suç fiili olmaktan çıkmaktadır. Örneğin 30 yıllık bir süre içinde grev suç olmaktan çıkıp bir hak olarak kabul görmüştür. Suç kavramı ile, sosyologlar, psikologlar, iletişim bilimciler, güvenlik teşkilatı mensupları ve hukukçulardan oluşan gruplar ilgilenmektedir.[15]

Suçun neden olduğu bireysel zararların önlenememesi ve suçluların yakalanıp, cezalandırılmaması gibi etkenler toplumsal bir sorun olarak suç korkusunu ortaya çıkarmaktadır. Bu korkunun genelde insanların kendi düşüncelerinden ve deneyimlerinden kaynaklandığı kabul edilse de, başkalarının yaşadıkları suç deneyimleri de bu korku üzerinde etkilidir. Medya ve siyasetçiler kamuoyu oluşturma yoluyla topluma suç korkusu aşılayabilmektedir.

[13] Dönmezer, a.g.e., s.25
[14] A.e.
[15] Füsun Sokullu Akıncı. **Kriminoloji**, İstanbul: Beta Yayınları, 2004, s.55

Örneğin ülkemizde hemen her siyasal parti "çetelerle" mücadele edeceğini ve "temiz toplum"u amaçladığını belirtmektedir. Suçluluğun dünyanın her yerinde siyaset malzemesi yapıldığı doğrudur. Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde adaylar hukukun, düzenin sağlanacağı, sokakların daha güvenli hale getirileceği, ceza adalet sisteminin düzeltileceği gibi vaadlerde bulunmaktadırlar. Bütün bunlar dünyanın her yerinde halkta suç korkusu yaratmakta ve bunun ise topluma maliyeti son derece yüksek olmaktadır. [16] Suç korkusunun kişisel ve toplumsal sonuçları şunlardır:

1.1.1.1.Suç Korkusunun Kişisel Sonuçları

Suç korkusu nedeniyle pek çok kişi toplumdan uzaklaşarak içine kapanır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırma Amerikan halkının %64'ünün herhangi bir suçun mağduru olmamak için geceleri sokağa çıkmaktan kaçındıklarını ortaya koymaktadır. Ülkemizde de suçluluğun ve terör olaylarının arttığı dönemlerde insanların evlerine kapandığını biliyoruz. Gerçekten de ailevi nedenler ya da ekonomik sıkıntılar dışında, insanların daha az dışarı çıkmaları için en önemli neden suç korkusudur.

Yine aynı araştırma her dört kişiden birinin gece sokağa çıktığında yanına köpek, silah ya da düdük gibi bir şey, her üç kişiden birinin ise başka bir kişiyi aldığını belirlemiştir. Evlerinin korunması için ise halkın %51'inin birden fazla kilit, %15'inin alarm, %8'inin pencere demiri taktırdığını, %43 ila %52'inin evde silah bulundurduğunu, %44'ünün ise köpek beslediğini ortaya koymuştur. Öte yandan şehirde yaşayanların önemli bir bölümü evlerinden taşınmaları için en başta gelen nedenin suç korkusu olduğunu (%24) belirtmişlerdir. Kırsal yörelerde bu oran %30'dur.[17]

Bireysel korkular önceden belirtildiği gibi güvenlik hizmetlerine dönük ilgiyi arttırmakta ve kimi ekonomik sonuçları da beraberinde getirmektedir.

[16] Akıncı, a.g.e., s.55
[17] A.e., s.58

1.1.1.2.Suç Korkusunun Sosyal Sonuçları

Her ne kadar Durkheim suçun kaçınılmaz, normal, gerekli hatta halkta mekanik bir dayanışmaya yol açtığı için yararlı olduğunu ileri sürmekteyse de, suç korkusu yabancılardan korkmayı, içe kapanmayı, dolayısıyla toplumsal birliği ve resmi olmayan sosyal kontrol mekanizmalarını zayıflatır. Bütün bunların sonucunda toplumsal dayanışma çöker ve suçluluk daha da fazlalaşır. Zira insanların suç korkusu ile toplumsal yaşamdan çekilmeleri ve kendilerini evlerine kapatmaları sokaklarda suçlular için daha serbestçe faaliyet gösterebilecekleri bir alan yaratır. Nitekim, insanların primer grup ilişkisi içinde bulunduğu ortamlardaki nüfusta yoğunluk azalması olması bu mekanlardaki suç riskini artırır.[18]

1.1.2.Genç Suçluluğu

Birleşmiş Millet Örgütü'nün tanımına göre "genç, 15-25 yaşları arasında, öğrenim gören, hayatını kazanmak için ve ayrı bir evi bulunmayan kişidir." Gençlik ise, "ergenlik çağı (buluğ) öncesi dönemden başlayarak 20-25 yaşlarına kadarki yılları kapsayan zaman dilimi olarak kabul edilmiştir. Bu durumda gençlik 10-13 yıllık bir dönemi ifade eden bir kavramdır. [19] Suçlu davranış ise öğrenilebilen ve taklit edilebilen bir davranıştır. Gençlik dönemi özellikleri gereğince öğrenmeye, taklide, uygulamaya, kuralları reddetmeye, kimlik bunalımları içinde olmaya uygun bir dönemdir.

Sutherland'e göre bireysel suçlu nadiren suç icat eder. Gerekli alışkanlıklar, yükümlülükler ve beceriler, başlamak için hazırdır, birey sadece onları alır. İçli çalışmasında suçlu davranışa ait özellikleri aşağıdaki şekilde sıralamaktadır:

1 - Suçlu davranış öğrenilir, yani bir kişi suçlu davranış icat etmez, nasıl ki, kişi mekanik konusunda icatlar yapamaz. Suçlu davranış, kalıtımla geçmez.

---

[18] Akıncı, a.g.e., s. 58

[19] Ahmet Güç. "Gençliğimizi Tehdit Eden Zararlı Bir Akım: Satanizm".**Polis Dergisi.** Sayı:40, Ankara, Nisan-Mayıs-Haziran 2004.

2- Suçlu davranış, iletişim süreci içinde, diğer bireylerle etkileşime geçildiği anda öğrenilir. Bu iletişim araçları süreci çoğunlukla sözeldir, ama süreç, hareketli iletişimi de içerir.

3- Öğrenilen suçlu davranış, samimi kişisel gruplar içinde cereyan eder. Kişisel olmayan iletişim araçları içinde sinema ve gazete, suçlu davranışın genetik kısmında daha önemsiz rol oynarlar.

4- Suçlu davranış öğrenildiği zaman, bu öğrenme şu iki hususu kapsar:

a) Suç işleme tekniği, bazen çok karmaşık, bazen çok basittir,

b) Tutumların, rasyonalize etmelerin, güdülerin ve itilimlerin belirli yönü vardır .

5- Güdülerin ve itilimlerin çevrileceği belirli yön, yasal kuralların uyulması veya uyulmaması gereken kurallar olarak tanımlanmasından öğrenilir. Bazı toplumlarda kişi, yasaları uyulması zorunlu kurallar olarak gören kişiler tarafından çevrelenmiştir. Bazıları ise, yasaları uyulması zorunlu olmayan kurallar olarak gören kişiler tarafından çevrilmiştir.

6- Amerikan toplumunda bu tanımlar hemen her zaman karışmıştır, bunun sonucunda, toplumda kanunlara ilişkin kültür çatışması vardır. Yasaların ihlal edilmesini olumlu kabul eden tanılar, yasaların ihlal edilmesini olumlu görmeyen tanımlardan fazla olduğu zaman kişi suç işler. Bu, teorinin anahtar önermesidir.

7- Ayırıcı birleşimler (differential association) prensibi, kişinin, suçlu kalıplarla temas ettiği ve suça karşı olanlardan izole olduğu için suçlu olduğudur. Ayırıcı birleşimler sıklık, devamlılık, öncelik ve yoğunluk bakımından değişir, yani suçlu ve suça karşı davranışlarla birleşimler bu açıdan değişir. Öncelik, yasaya uyan davranışın ilk çocukluk döneminde gelişmesi ve yaşam boyu kalıcı olması, aynı şekilde suçluluğun da ilk çocukluk dönemlerinde gelişip yaşam boyu kalıcı olması açısından önem taşımaktadır.

8- Suçlu davranışı, suçlu ve suça karşı kalıpların birlikteliğiyle öğrenme, herhangi bir şeyi öğrenme sürecinin aynıdır, yani suçlu davranışı öğrenme, taklitle sınırlı değildir. [20]

Suçlu davranış üzerine yapılan bu irdelemenin ardından suçluluğun belirleyicilerinden biri olarak yaş unsuru incelenecektir. Dönmezer, yaşın suçluluk üzerindeki etkilerine yer verdiği çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

1. İnsan hayatının ilk 15 yılı içerisinde suç çok az miktarda işlenmektedir. Zira çocuklar bu dönemde ebeveynlerinin sıkı denetimi altındadırlar. Bu dönemde çocukların davranışlarını kontrol bakımından bir takım pekiştireçler etkin olarak faaliyettedir. Buna karşılık yetişkinlik ve erişkinlik çağında durum bazı ülkelerde değişmekte ve gençler suça yöneltici pekiştireçlerin etkisi altına girdikleri için suç oranı yükselmektedir. Bizim ülkemiz bakımından ise suçu engelleyici pekiştireçler faaliyetlerine devam ettiği için suç oranı, mesela Amerika'dan çok farklı olarak, yükselmemektedir ve suçta doruk (zirve) 21 yaşlarından sonra ortaya çıkmaktadır.

2. Esas trend yaş ilerledikçe suç oranının azalması olduğu halde bazı suçlar, daha ileri çağlarda doruk (zirve) yapmaktadır: Söz gelimi otomobil hırsızlıkları erken yaşlarda doruk noktasına ulaştığı ve kısa bir süre sonra ortadan kalktığı halde basit hırsızlıklar, hileye dayalı suçlar daha ileri yaşlarda bu düzeye gelmekte ve yavaş yavaş azalmaktadır.

3. Müzmin (kronik) suçluların suça erken yaşlarda başladıkları görülmektedir.

4. Gençlik dönemi insan hayatının maceralı zamanıdır. Genç insan suçta az beceri sahibi olduğundan çabuk yakalanır. Bu çağ tatmin edilmemiş ihtiraslar, işsizlik dönemidir. Genç suçlu hızlı ve tehlikeli biçimde yaşar ve erken ölür, böylece demografik bakımdan kanuna saygılı olanların daha yaşlı ölmelerini sağlar. Ceza adalet sistemi çok küçük ve yaşlı suçluya karşı çok daha yumuşak ve hoşgörülüdür.

---

[20] Tülin Günşen İçli. "Çocuk, Şiddet, Suç ve Medya" **RTÜK, Radyo ve Televizyonlarda Şiddet ve İntihar Haberlerinin Sunumunun Toplum Üzerine Etkileri Sempozyumu Bildirileri**. Ankara: Başbakanlık Basımevi, 2003, s. 52

Ayrıca genç nüfus medyanın suça yöneltici etkilerine daha açıktır; buna karşılık yaşlılar din ile daha çok ilgilidirler; din ise kişi üzerinde ahlakileştirici etki yapar.[21]

Farklı toplumlar, kültürler ve hatta tarihi süreç içinde, yukarıda belirtilen nedenlerin değişmeden aynı kaldığı görülmüştür. Ergenlik döneminde ortaya çıkan ve suçlu davranışa yönelme sağlayan, para ve cinsellik gibi çekici unsurlar, toplumun ahlaki kurallarını ve normlarını reddetme durumu, ebeveynlere yönelik karşı çıkışlarla kendini göstermektedir. Gençliğe ait biyolojik özelliklerin (enerjik olma, güçlü dürtüler vb.) varlığı, aynı zamanda yine yaşın getirdiği becerilerin yetersizliği durumuyla bir araya geldiğinde suçlu davranışa zemin hazırlamaktadır.

Bütün çağdaş toplumlarda gençler bu uyumsuzluk döneminden geçmektedirler; ancak batı ülkelerinde bu yaş dönemi 16-22 olduğu halde ülkemizde toplumsal sebeplerle 20'lerden sonra gelmektedir. Demek oluyor ki, yaşa bağımlı olarak suçta bir doruk oluşacaktır; ancak bunun yaş seviyesi toplumsal kültür ile ilgilidir. [22]

Demirbaş, genç suçluluğu ile ilgili Almanya'da çıkarılan istatistiki verileri şöyle yorumlamaktadır:

14-20 yaşları arasındaki genç ve erişkinlerin suçluluğu zamanımızın gençlik suçluluğudur ve Almanya'da Genç Mahkemesi Kanununa (JGG) göre takip edilmektedir. Fakat, gerçekte gençlik suçluluğu istatistiklerde ifade edildiğinden daha yüksektir. Almanya'da polis 1994'de, 2.04 milyon civarında şüpheliyi araştırdı; bunlardan 223.600 (%11) civarı genç ve ortalama 196.000'i (%9,6) erişkindir. Aşağı yukarı kayıtlı suçluluğun beşte birinden fazlası, daha doğru bütün sanıkların %20,6'sı, 14-20 yaş grubuna dahildir. Bu pay, kusur yeteneğine sahip olmayanların %9'luk durumuna göre çok anlamlıdır. Buna göre, 1994'de 14-20 yaş grubunun suçluluğu, bu yaş grubunun nüfustaki payına göre iki kat daha fazladır.[23]

Türkiye'de de yılın ilk altı ayında işlenen suçların istatistikleri

[21] Dönmezer, a.g.e., s.124
[22] A.e.
[23] Demirbaş, a.g.e., s.54

yayınlanmaktadır. Bu bulguların ardından yorumlamalar başlamakta ve istatistiki artışlar, suçlardaki artış olarak algılanmaktadır. "Suç patlaması, suç kenti, suç yuvası" gibi manşetlerle sunulan haberlerle nicel bir değerlendirme yapılmakta; suçların çeşitliği, özellikleri gibi niteliksel değerlendirmeler bir yana bırakılmaktadır.

Bir toplumda suç istatistiklerinin artışı neye bağlıdır? Öncelikle suç artış oranlarındaki artışa paralel olarak suç istatistikleri artabilir. İkinci olarak suç kayıtları doğru bir şekilde tutularak istatistiklere yansıyabilir. Üçüncü olarak ise polis iyi çalışır, toplum desteğini alırsa işlenen suçlardan haberdar olur ve suçlar kayıtlara girer. Bu da suç istatistiklerinin artması anlamına gelir. Suç istatistiklerinin gerçeği yansıtıp yansıtmadığı önemli bir tartışma konudur. İstatistikler daha çok alt sınıf, genç ve erkeklerin suç işlediğini göstermektedir. Gerçek her zaman böyle midir? Suçların belli bir oranı polis kayıtlarına girmez. Bunların nedenlerinin başında işlenen suçların polise bildirilmemesi ve polisin suçtan haberinin olmaması gelmektedir. Bazı suçlardan polis haberdar olsa bile kayıt altına almamaktadır. Polis kayıtlarına girmeyen suçlara 'dark figure' 'karanlık sayılar' denilmektedir. [24]

Suçların güvenlik birimlerine bildirimleri; polise duyulan güven, toplumsal sorumluluk bilinci, çalınan ya da tahrip edilen eşyaların sigortalı olması vb. etkenlere bağlı olarak değişmektedir.

Kadınlara yönelik tecavüz, aile içi şiddet, evlilik içi tecavüz gibi suçlar da polis kayıtlarına yeterince girmemektedir. Ayrıca bazı insanlar özellikle hırsızlık olaylarında mağdur olduklarının farkına varmamaktadırlar. Dolayısıyla bu olaylar da polis kayıtlarına girmemektedir. Suç hakkında yeterli bilgilerin alınamayışının nedenleri vardır. Bunlar arasında ölçüt olarak neyin alınacağı sorunu vardır. Yakalama sayısı mı, kayıt sayısı mı yoksa mahkumiyet sayısı mı alınmalıdır? Suç ve suçlular arasında önem derecelerine göre davranılması gerçek rakamların sağlanamamasına neden olmaktadır.[25] Buna karşın verilen istatistiklerin

[24] Halil İbrahim Bahar. "Resmi Suç İstatistiklerinin Oluşumu ve Yorumlanması" (çevirimiçi) http://www.usakgündem.com, 5 Haziran 2008.
[25] A.e.

yorumlanması sırasında yaş ve suçluluk arasındaki ilişki belirgin olarak görülmektedir.

1996 Almanya mahkeme istatistiklerine göre, bir önceki yıldan %8,9 daha çok genç mahkum olmuş; hatta yaralama %19,5 ve yağma suçları %29,7 artmıştı. Türkiye'de ise, 1997 yılında cezaevlerindeki 58786 hükümlüden, 38 kız, 2040 erkek 16-18; 126 kız, 5892 erkek 19-21 ve 375 kız, 15574 erkek 22-29 yaşları arasında idiler. 16-18 yaşları arasındaki gençlerden 7 kız, 233 erkek adam öldürmek; 5 kız, 210 erkek kasden müessir fiil, 33 erkek kız kaçırmak; 1 kız, 201 erkek ırza geçmek ve tasaddi, 7 kız 801 erkek hırsızlık; 1 kız, 136 erkek yağma; 13 erkek rüşvet; 12 erkek dolandırıcılık; 36 erkek uyuşturucu suçu; 14 erkek orman suçundan hüküm giymişlerdi.[26]

Genç suçluluğu konusunu medyanın abartılı sunumlarını göz ardı ederek incelersek, toplum için bir sosyal problem olduğunu söyleyebiliriz. Bunun nedenlerini de; içinde bulunulan sosyal yaşam alanı, aile içi ilişkiler, okul durumu, işsizlik, boş zaman değerlendirme vb. unsurlara bağlayabiliriz. Sosyalleşme; çocukluktan başlamakta ve kesinlikle aile tarafından belirlenmektedir. Daha sonraki okul ve meslek gibi sosyalleşme aşamaları, kural olarak sadece tamamlayıcı karaktere sahiptir ve asıl şekillendirici olan ilk çocukluktaki sosyalleşmedir.

Her şeyden önce çocuğun yaşadığı aile, tam olmayan aile, kendi evlilik dışılığı veya öksüzlüğü, ebeveynlerin ayrılığı, sosyo-ekonomik olumsuz durumlar, eğitim davranışı ve kardeş sıralaması içindeki yeri, mesleki durumu ve işsizlik gibi durumlar, çocuğu şekillendirir ve onun suçluluğu üzerine etki yaparlar. Bu bakımdan gençlik suçluluğunda en önemli nedeni, tamamıyla gencin içinde yetiştiği ailenin durumunda aranmalıdır. Aile alanında sosyal olarak verilenler ve psikolojik etkiler arasındaki ilişki en açık olanıdır. Ailenin iç durumu, çocuğun ve gencin sosyalleşmesi üzerinde ve bununla da, onların davranışına doğrudan doğruya ters etkiler yaparlar.[27]

[26] Demirbaş, a.g.e., s.155
[27] A.e.

Suçlu davranış gösteren gençlerin bireysel özelliklerinin çoğu ortaktır. Bu özelliklerin bilinmesi suçluluğun önlenmesi açısından önemlidir ve bu konuda medya üzerine düşen görevi sorumluluk anlayışı içinde yerine getirmelidir.

Bu gençlerde alabildiğince sınırsız bir özerklik eğilimi vardır. Her tür yetkeye karşı çıkarlar, tepki gösterirler. Fizik güce hayran olup, bütün sorunların fizik gücüyle çözüleceği inancı içindedirler. Maddi doyum peşinde koşarlar. Cinsel yaşama ve bu yaşamın sapıklıklarına eğilim gösterirler. Geniş düş dünyaları içinde daima yeni ve değişik serüvenlerin peşinde koşarlar. Gerçekler karşısında kolay ve çabuk hırçınlaşır, kriz geçirir, ölçüsüz, gereksiz tepki gösterirler. Kendi başlarına güvenli ve yeterli olmadıkları için daima ufak gruplar oluşturur, onlarla birlikte yaşar, birlikte bir eyleme girişirler. Alkol ve uyuşturucu madde kullanmaya büyük eğilim gösterirler.[28]

Tüm bu etkenlerin ışığında gençlik suçluluğunu ortadan kaldırmanın oldukça güç olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü aile merkezli iyileştirmeleri tek tek yapmanın olanağı yoktur. Genç ilk suçunu işlediğinde çoğu zaman geç kalınmış olunabilir.

Suç işleme, birçok olumsuz etkenin birikimi sonucu ortaya çıkan, bir başkaldırma, bir protesto gösterisi, bir bakıma yardım çağrısıdır. İlk işlenen suçtan sonra aile ve çevrenin takınacağı tutum çok önemlidir. İlk tepki sert olursa gencin benzer suç işleme olasılığı artar. Örneğin ilk çalmalardan sonra gelen acımasızca gelen dayağın genci durdurmak yerine suçu yinelemeye ittiği çok görülen bir durumdur. Bir bakıma gencin ilk suçu, onun kendi kendisini ve ailesini sınamasıdır. Aslında sevilmediği duygusunu taşıyan bir gençte ilk sert cezadan sonra daha da istenmediği duygusu pekişir. İkinci ve sonraki suçları daha umursamaz bir tutum takınarak işler; yediği ceza ile suçunu ödediğine inanır. Hak etmediği ağır bir ceza ile karşılaşmak ise öfkesini biler, ikinci bir suç işleyerek öç almaya yönelir.[29]

[28] Özcan Köknel. "Gençlik Suçları". (çevirimiçi) http://www.kriminoloji.com, 20 Mart 2007
[29] Atalay Yörükoğlu. "Gençlik Suçluluğu ile Savaş". (çevirimiçi) http://www.kriminoloji.com, 8 Nisan 2007.

Genç suçluluğuna dair betimlemelerin ardından medya ve suç ilişkini açıklayan kuramlar, arka planın belirginleşmesi amacıyla irdelenecektir.

1.2. Medya ve Suç İlişkisini Açıklayan Kuramlar

Medya ve suç ilişkisini anlamak için yapılan/yapılacak araştırmaların genel olarak dayandırılabileceği kuram ve yaklaşımlara yer verilirken suç kavramının siyasi-ekonomik ve sosyo-kültürel bir olgu olduğu gerçeğinden yola çıkılmış ve çok geniş açıklamalar yerine, çalışma açısından yeterli olacak kısmıyla yetinilmiştir

Medya ve suç ile ilgili incelenecek çalışmalardan ilki medya etkileri üzerine yapılan tartışmalardır. Diğerleri ise en az 100 yıllık bir tartışma içerisinde son 40 yılı kapsayan çalışmalardır. Kronolojik sırayla sunulacak olanları şunlardır: Gerginlik teorisi ve anomi; damgalama teorisi, Marksizm, eleştirel kriminoloji ve baskın ideoloji yaklaşımı; çoğulculuk ve ideolojik mücadele; gerçekçilik ve algı analizi; ve postmodernizm ve kültürel kriminolojidir.

Medya, suçluluk dalgaları, suçlu fiillerin yaygınlığı veya periyodik galeyanların sübjektif etkilerini üretirler. 1976 yılının sonunda New York şehri böyle bir medya suçluluk dalgası yaşadı. Üç gazete New York Times, New York Daily News ve New York Post, aynı şekilde beş yerel televizyon istasyonu yaşlı insanlara karşı suçluluğun arttığı üzerine haberler verdiler. Bu medya suç dalgası, aşağı yukarı yedi hafta devam etti ve tüm Amerikan gazete ve dergilerine, televizyonlarına yayıldı. "Yaşlı insanlara karşı suçlar", tipik mağdurlar, failler ve bunların yanında bulunan durumlar. Yağma, adam öldürme ve ırza geçme fiillerinin failleri kural olarak sabıkalı genç siyahlardı. Onlar gettolardan çıkıyorlar ve yaşlı beyazlara çeşitli sebeplerden ve genellikle yoksulluktan saldırıyorlardı. Gazeteciler "yaşlı insanlara karşı suçlar" yapısını, aynı şekilde bir senaryo gibi kullandılar ve Kasım-Aralık 1976 ayları için diğerlerine göre kanlı bir olay üzerine, onları haber yaptılar.[30]

New York polisinin Kasım-Aralık 1976 suç istatistiği dönemi için yaşlı insanlara karşı suçlulukta artış ortaya koymuyordu. Gerçekte, yaşlı insanlara karşı

[30] Demirbaş, a.g.e., s.184

cinayette önceki yıl %28 olmasına karşın, %19 ile hatta bir gerileme vardı. Medyanın suçluluk dalgası hiç bir gerçek temele dayanmamasına rağmen, Mayıs 1977'deki bir anket, katılanların %60'ının yaşlılara karşı suçluluğun arttığı görüşünde olduğunu ve 50 yaşın üzerindekilerin %50'si korkularını ifade edip, bir yıl öncesine göre caddelerin daha az güvenli olduğunu belirtmişlerdir. Medya, onun üzerine haberler vererek, sadece sosyal usulü yansıtmıyor; bilakis kendisi sosyal usulün içine müdahale ediyor, haberler üzerine tepkileri tamamlıyor ve onları haber yapıyordu. Basının haberleri elemesi açıktır. Ancak bir araştırma çerçevesinde, Nürnberg gazetesinin değerlendirilmesinde şu tespit edilmiştir: Ağır hırsızlık suçlarının sadece %5,9 (suç oranı o zaman %29,5); fakat ırza geçmelerin hepsi (bütün suçluluk içerisindeki payı %0,1) basında yer almıştır."[31]

Suçlulukta, her şeyden önce şiddet suçluluğu düşünülen toplumda, suçluluk ve saldırganlık arasındaki ayırma yeteneği birbirine karıştırılmaktadır. Ayrıca medyada yer alan ayrıntılı haberler birçok suçlu için ödül karakteri taşımaktadır. Bazı suçlular medyada yer almayı kendi reklamları açısından özellikle kullanmak istemektedir. Elbette olumsuz etkisi de söz konusudur, bunun başında önyargılar gelmektedir. Yine, failin ve mağdurun kişisel özel yaşamları yaralayıcı şekilde verilmektedir.

İnsanların uyku ve iş dışındaki yaşamlarının büyük bir kısmını elinde tutan televizyonun, gündelik yaşamdaki yeri tartışılmazdır. Demirbaş, televizyonun kişiler üzerinde yarattığı olumsuz etkilerinden bazılarını şöyle sıralamıştır:

1. Düşmanlık yaratan resimlerin ve klişelerin doldurulması (yabancı, polis),

2. Sosyal bütünleşmemenin teşviki (toplumsal yaşama az katılım); televizyon sosyal gruplar içinde iletişimi güçleştirmektedir; kaldı ki, bu gruplar içinde çok nadir sosyal iletişim hareketleri (birlikte konuşma ve oyunlar gibi) oluşmak iktidarındadır.

3. Olumsuz dünya görüntülerine aracılık (felaketler ve skandallar vb.)

[31] Demirbaş, a.g.e., s.184

4. Özellikle şiddet fiilleriyle ilgili olma; bu şekilde taklit, alışma ve sertleştirme etkilerinin uyandırılması.

5. Suçtan korkunun güncelleştirilmesi.

6. Bazı medya temsilcileri vasıtasıyla belirli politik amaçlarla yapılan taraflı yayın.[32]

Sinema ve televizyonda şiddet ve suça dair betimlemeler, risk grubu içinde bulunan kişiler için suçluluk nedeni oluşturabilmektedir. Şiddetin medyada sunulması, insanlararası ilişkilerde oluşabilecek çatışmaların çözümünün yalnızca saldırgan davranış ile çözümleneceğine dair mesajlar verebilmektedir.

Medya kamuoyuna bilgi ve haber verme amacıyla suça ve adalet sisteminin işleyişine yayınları arasında geniş yer vermektedir. Ancak varolan rekabet dünyası içinde yayınların izlenme oranını arttırmak için, suça ait sunumlar abartılmaktadır.

Toplumda yaşayan insanların çoğunluğu suç ve suçlu ile doğrudan doğruya temasa gelmezler; insanların çoklukla muhatap oldukları suçlar küçük, basit bir takım fiillerdir. Oysa fiilen işlenen suçlarla medyanın "resmini çizdiği suç" arasında büyük farklar vardır. Kitle haberleşmesi özellikle can ve mal özgürlüğünü esaslı şekilde ihlal eden ağır ve vahim suçlar üzerinde durur. Kitle haberleşmesinde suçların resmedilmesi (portrayals) ve ihtilafların çözümü hemen daima şiddete başvurulması yönteminde olmaktadır.[33] Demokratik çoğulcu toplumlarda suç haberlerinin sunulmasında farklılıklar olması doğaldır. Özellikle gazete haberlerinde kullanılan yöntemler basmakalıp yargılar yaratmaktadır.

Yapılan araştırmalar bu tür yayınlarda gazetelerin, kendi okuyucularının fikri sabitlerini, "klişe tip"lerine ait özellikleri yansıttıklarını göstermektedir. Böylece gazeteler okuyucularında mevcut klişe tipleri güçlendirmektedirler. Gazeteler bu sebeple damgalama (stigmatisation) hususunda en önemli rolü oynamaktadırlar. Böylece, okuyucularında yerleşmiş sabit fikirlere ve tasavvur ve klişe tiplerine göre değişmek üzere gazetelerin bir kısmı suçluyu canavar olarak damgalarken, diğer bir

[32] Demirbaş, a.g.e., s.185
[33] Dönmezer, a.g.e., s.227

kısmı aynı suçluyu bozuk düzenin zavallı bir mağduru olarak gösterebilmektedir.[34]

İdeolojik ve militan karakter gösteren etkisi az ve tirajı düşük basın dışında, gerçek profesyonel gazeteler orta sınıfın değer ve hassasiyetini yansıttıkları için şiddet suçlarına, yayınları arasında çok geniş yer vermekte ve böylece kamuda bu tür suçların çok arttığı inancını yaygınlaştırmaktadırlar; bu durum söz konusu suçların ihbarı oranını yükseltmekte ve bu suçlarla kolluğun daha özenle meşgul olmasına sebebiyet verdiğinden, suçların arttığı hususundaki inanç daha da kuvvetlenmektedir. [35]

Süreç içinde basılı eserler, katillerin öykülendiği, müstehcen içerikli yayınlarla ve polisiye romanlarla suçluların tavır ve hareketlerin övüldüğü eleştirileri almıştır.

Suçluların fiil ve hareketlerini taklit eğilimini veren hikaye ve romanların, bazı insanların direnç noktalarını yıkmak suretiyle suç eğilimlerini desteklediği açıklanmıştır. VIII. Lizbon Milletlerarası Ceza Hukuku Kongresinde, basın ile suç haberlerini veriş tarzı arasındaki ilişkiler ve bunun suç üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Kötü etkileri önlemek üzere Kongre bazı önerilerde bulunmuştur.[36]

Medyanın suçlara ve suçlulara ilişkin olayları bir duygu sömürücülüğü içinde abartılı olarak sunumunun suçlar üzerinde önemle etkili olduğu, bu tarzda öykülemelerin toplum içinde yaşayan dengesizler, suç tehlikesi gösteren kişiler üzerinde teşvik ve tahrik edici etkiler yapıldığı kabul edilmiştir.

Günümüzde büyük sermayenin yatırıldığı bir iş alanı haline gelmiş bulunan medyanın haber verme işlevini yerine getirirken öncelikle ticari bir kurum olduğu gerçeğinden yola çıktığını ve suç haberlerini yayınlama siyasetinin de bu gerçekle ilintili olduğunu unutmamalıyız. Bundan yola çıkarak örneğin daha çok sayıda gazete satmak ve olabildiğince fazla ilan alabilmek için haberler, söz konusu amaçları en iyi şekilde sağlayacak şekilde kurgulanmaktadır. Reklam verenler,

[34] Dönmezer, a.g.e., s.228
[35] A.e.
[36] A.e.,s.229

gazetenin mümkün olduğu kadar çok sayıda kişilerce okunmasını istemekte ve bu amacı sağlayacak her türlü faaliyetin yerine getirilmesini talep edebilmektedir. Aynı zamanda bir eğlence aracı da olan medya, suç haberlerini halkı eğlendirecek tarzda sunmayı da ihmal etmemektedir.

Dönmezer, gazetelerin suçların artması konusunda gösterdikleri etki mekanizması şu şekilde özetlemektedir:[37]

1. Gazeteler, suç haberlerini verirken, suçluların fiillerini ne suretle işlediklerini hikaye etmek suretiyle suç tekniğini bilmeden öğretmekte ve suçluların ne gibi hataları dolayısıyla yakalandıklarını anlatmakta böylece adeta suç eğitimi vermektedirler.

2. Gazeteler her gün ve muntazaman suç haberlerini vermek suretiyle suçun tabii ve olağan bir olay olduğunu telkin etmektedirler. Bu yolla iyi vatandaş suçların azalabileceği hakkında bedbin bir görüş tarzına varmaktadır.

3. Özellikle delikanlılar üzerinde suçun faydalı olduğu fikri ve izlenimi meydana getirilmekte, taklitçi etkiler çoğaltılmaktadır. Ekonomik durumları düşük olan aile çocukları, suçun heyecan verici bir eğlence aracı olduğu hakkındaki görüşü bu yolla benimsemektedirler; kişilerin her zaman istedikleri bazı şeyleri ele geçirmenin çok kolay olduğu idrakını yaygınlaştırmaktadırlar.

4. Suçluya prestij sağlamaktadırlar; gençlerin gazete sütunlarına geçmek için suç işlemekte sakınca görmedikleri görülmektedir. TV ve filmler, kişinin başarılı olarak bir otomobili çalmasında duyacağı coşkuyu resmederek veya bir kişiyi dövmek suretiyle duyulacak zevki vurgulayarak suçun maddi olmayan ödünlerine insanları özendirmektedir.

5. Yayınlarla sempati çekilmekte ve adeta suçlunun acınan, kendisine karşı merhamet duyulması gereken bir kişi haline getirilmesine çalışılmaktadır.

6. Medya içinde yaşanan kültürün suç doğurucu etkilerini yansıtan bir kültür

[37] Dönmezer, a.g.e., s.232

aracıdır. Bu sebeple suçların işlenmesinde etki yapmaktadır.

7. Suçluyu cezalandırmak için harekete geçen Polis ve Adliye mekanizmasını gülünç düşürmek suretiyle inceleme konumuz olan etki çoğaltılmaktadır.

8. Medya bazı sosyal sınıflar mensuplarının nasafet esaslarına aykırı olarak haketmedikleri varlıkları abartılı olarak durmadan nakletmekte ve insanı özellikle suça iten hakkaniyet denkleminin yokluğunu vurgulamaktadır.[38]

Demirbaş medyanın suç politikası açısından sorumluluğunun bilincinde olarak özellikle şu konulara dikkat etmesi gerektiğini belirtmektedir: 1. Gerçeklere aracılık, 2. Akıl verme fonksiyonunun kullanımı, polisle birlikte önleyici programlar, 3. Hukuk ve kanun için tarafgirlik.[39] Kriminolojik çerçevede medya ve suç ilişkisinin açıklanmaya çalışıldığı çalışmanın bu kısmında, medya etki çalışmaları incelenecektir.

1.2.1. Medya Etki Çalışmaları

Kitle iletişimi alanındaki toplumsal araştırmalarda üzerinde ısrarla durulan ve belki de en az açıklığın sağlandığı konu değişik araçların etkileridir. Birçok ülkede kitle iletişim araçları izlenirken sarfedilen zaman ve bu araçların üretim ve dağıtımı için ayrılan kaynakların miktarı düşünüldüğünde, böyle bir sorgulamanın nedeni yeterince anlaşılabilir. Bir yanıt oluşturmak için çok şey yazılmış ve epeyce araştırma yapılmışsa da konunun hem kitle iletişim araçlarının genel önemi, hem de özelde kitle iletişiminin, belirli düzeylerinin olası etkileri açısından yine de tartışmalı olduğu kabul edilmelidir.[40]

Kitle iletişim araçlarının etkileri konusunda yoğunlukla suç, şiddet, kültürel ve ahlaki durum, iletişim araçlarının eğitici ya da beyin yıkayıcı gücü gibi kaygı kaynağı konular başı çekmektedir. Öte yandan kullanılan iletişim aracının ya da onun

---

[38] Dönmezer, a.g.e., 232
[39] Demirbaş, a.g.e., s.186
[40] Denis McQuail. "The Influence and Effects of Mass Media" Mass Communicatin and Society, London, 1979, s.70-94. Çev:Zeynep Alemdar-Raşit Kaya. Aktaran: Korkmaz Alemdar ve Raşit Kaya. **Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar,** Ankara, Savaş Yayınları, 1983, s.45

kullanım biçiminin değişmesine neden olan teknoloji ve sosyal davranıştaki değişme olguları bulunmaktadır.

İletişim araçlarının etkilerinin araştırılmakta olduğu elli yılı aşkın süreyi üç ana aşamada inceleyebiliriz. 19'uncu yüzyılın sonundan 1930'lara kadar süren birinci aşamada iletişim araçları Avrupa ve Kuzey Amerika'da görüş ve inançları biçimlendiren, yaşam alışkanlıklarını değiştirebilen, davranışların yönlendirilmesinde etkin olan, bazı dirençlerle karşılaşması halinde dahi siyasal sistemleri belirleyen önemli bir güç olarak değerlendirilmekteydi. Böyle görüşler, bilimsel araştırmalara değil, popüler basının, sinemanın, radyonun ilgi görerek izleyici topluluklarının toplumun geniş kesitlerine doğru hızla yaygınlaşmasının ampirik gözlemlenişine dayandırılmaktaydı.[41]

Birinci Dünya Savaşıyla birlikte medyanın etki gücü totaliter devlet yöneticileri, hükümetler ve medya sahipleri tarafından destek bulmuş ve buna koşut olarak sosyal bilimlerde konuyla ilgili kavram ve yöntemler gelişmeye başlamıştır.

1940'lardan 1960'lı yılların başına kadar uzanan ikinci aşama Amerika Birleşik Devletlerinde kitle iletişim araştırmalarının gelişmesi ve kitle iletişiminin etki ve etkililiğine ilişkin belirli sorunlara ampirik yöntemin uygulanışıyla biçimlenmiştir. Ele alınan sorunlar dar çerçeveli ve yapılan araştırmalar içinde önem taşıyabileceklerin sayısının göreli olarak az olmasına karşın, bu aşama şaşırtacak kadar etkili olmuştur. 1940 ve 1948 Başkanlık seçimlerini konu alan Lazarsfeld'in (1944) çalışmaları, Berelson ve ekibinin (1954) araştırmaları ile Hovland ve ekibince (1950) Amerikan askerlerinin eğitim ve endoktrinasyonunda filmlerin kullanılması üzerine yürüttükleri araştırma ve programı belki de en etkili olanlardır.[42]

Hovland ve ekibi sosyal psikoloji alanı içinde sinema ve diğer kitle iletişim araçlarının tutumlar üzerine etkilerini araştırmış ve suç işleme, saldırganlık ve ırkçılık gibi tutumların oluşmasındaki işlevlerini incelemişlerdir.

[41] Alemdar ve Kaya, a.g.e., s.49
[42] A.e.

Uygulamada, 1960'ların sonlarına doğru sosyal ve siyasal bilimde kendilerinden çok söz edilen az sayıda çalışma iletişim araçlarının etkilerine ilişkin genel görüşün temelini oluşturmaktadır. Aynı kalıpta yer alan ABD dışındaki araştırmalar da iletişim araçlarının etkisi konusunda benimsenen görüşe karşı çıkmaktan çok onu doğrulamaktaydılar. Kabul gören görüş çerçevesinde esas olarak kitle iletişim araçlarının etkilerinin duruma ilişkin daha temel başka öğelere bağlı oldukları ileri sürülmektedir. Kitle iletişim araçlarının -araştırmaların çoğunun yapıldığı dönemde mevcut başlıca araçlar radyo, film ve baskıdır- bireysel kanaatleri, tutumları ya da davranışları değiştirmede doğrudan katkıları pek olamayacağı gibi, suç işlenmesinin saldırganlığın veya beğenilmeyen diğer sosyal olguların da doğrudan nedeni olmadıkları ortaya çıkmıştır."[43]

O dönemde araştırmalarda medya ile ilgili ortaya çıkan olumsuz sonuçların yanında; aslında kitle iletişiminin bu etkiler için tek neden olmayıp, aracı işlev gördüğü belirtilmekte ve araştırmalar bu doğrultuda ilerlemektedir.

Bilim adamları yıllardır güçlü bir biçimde, medya imgeleri ve sapkın davranış arasında doğrudan ve dolaylı bir ilişki olduğunun ileri sürülmesine karşı çıkmaktadır. Televizyonu, sinemayı veya herhangi bir diğer aracı tek değişken olarak kabul ederek, bir bireyin davranışlarını etkileyebilecek diğer tüm faktörleri görmezden gelmek, herhangi bir epistemolojik değere sahip olmayan, ilkel ve basite indirgeyici bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Medya etkileri araştırmalarının çoğu, medyanın anlamını ve medya metinlerinin çok anlamlılığını (yani çok yönlü yorumlara açık olmalarını), seyirci kitlesinin özgün karakteristiğini ve kimliğini, yahut seyirci kitlesi ile medya metninin karşı karşıya geldiği sosyal ve kültürel bağlamı, olması gerektiği gibi değerlendirememektedir. Teori, hatalı bir şekilde, neyin "saldırganlık", "şiddet" ve "sapkınlık" olduğu konusunda herkesin aynı fikirlere sahip olduğunu ve zararlı betimlemelere elverişli olan kişilerin, yaratılmış anlamın bağlamını görmezden gelerek, sadece medya ile etkilenebileceğini varsaymaktadır. Aynı zamanda

[43] Alemdar ve Kaya, a.g.e., s.49

seyircinin niteliğinin, çıkarlarının ve endişelerinin de medya yapımlarını belirliyor olabileceği şeklinde karşıt yönde olası bir etkiyi görmezden gelmektedir.[44]

Ancak, etkiler araştırmasındaki bazı eksikliklere karşın, medya gücünün suç ve anti-sosyal davranış üzerinde etkisi hakkındaki davranışçı varsayımlar, özellikle – ve bir nebze de ironik bir şekilde- popüler medya kapsamındaki, medya öğeleri üzerindeki kontrolü arttırmaları için hükümete ve diğer otoritelere baskı yapılan tartışmalarda devam etmektedir. Ayrıca bu durum kitle toplumu teorisyenlerinin, aile ve dinin geçleri şekillendirmekte güç kaybettiği ve sosyalleştirmenin kitle iletişim araçları gibi dış güçlerle gerçekleştiği yönündeki korkuları ile tereddütsüz birleşir.

Sansür ve medya denetimi hakkında devam eden siyasi tartışma belirli aralıklarla, -özellikle çocuklar veya gençler tarafından işlenen- ciddi ve yüksek profilli suçlar meydana geldiğinde bir yüce amaç niteliği kazanır. Örneğin, Şubat 1993'te iki yaşındaki James Bulger'in yaşça daha büyük iki çocuğun ellerindeki trajik ölümünü takiben, popüler medyada, katillerin Child's Play 3'ü –psikopat bir oyuncak hakkında şiddetli bir "video çirkinliği" izledikleri ve taklit ettiklerine dair epey spekülasyon yapıldı. Çocukların filmi izlediklerine dair bir kanıt olmamasına ve polisin sürekli böyle bir bağlantıyı yalanlamasına rağmen, Child's Play 3'ün hain özellikleri toplumun belleğinde kökleşti. Televizyon sunucusu Anne Diamond, tabloid gazete sütununda "sağduyu tugayı"nın hislerini özetledi: **"**İçimizden bir ses bize katilerin şeytan bebek Chucky'i gördüklerini söylüyor. Filmi sevmiş olmalıydılar. Onu tekrar ve tekrar seyretmiş olmalıydılar, çünkü yaptıkları bazı şeyler senaryonun adeta birebir kopyası. Hepimiz biliyoruz ki şiddet şiddeti getirir.(Mirror, 1 Aralık 1993)"[45]

Bu sağduyu çağrısı "taklitçi" suç teorisi olarak bilinen şeyin kalıcı bir özelliğidir ve yandaşları tarafından doğal ve karşı konulamaz olarak görülmektedir. Ancak, burada Gramsci'nin "sağduyu" tanımını hatırlatmak faydalı olacaktır: "filozof olmayanların felsefesi olarak işlev gören kesik kesik ve tutarsız bir tarihi fikirler haznesi"; temel ayırt ediciliği "bölük pörçük, ipe sapa gelmez ve ilgisiz

[44] Yvonne Jewkes. **Media and Crime.**London:GBR:Sage Publications, 2004. s.11
[45] A.e.,s.12

karakteri" olan bir folklordur. Bu arada diğerleri de, sağduyu olarak kabul ettiğimiz sorgulanmamış gerçeklerin aslında, sadece bireysel kültürlere değil, ayrıca zamanda belirli noktalara da has kültürel kaynaklı mitolojiler olduğunu göstermektedir.

Bulger olayının ardından, Nottingham Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölüm Başkanı Prof. Elizabeth Newson, 25 psikolog, çocuk doktoru ve diğer akademisyenlerin de desteklediği bir rapor hazırladığı zaman, ekran şiddeti ve gerçek hayat şiddeti arasındaki ilişkiye bir akademik itibar cilası sürülmüştü. Medyadaki engin ve devamlı şöhretine rağmen, Newson'ın raporunun yalnızca 90 sayfa olduğu, orijinal bir araştırma içermediği ve –bunların sonucunda kaçılmaz olarak -daha çok araştırma gerektiği sonucuna varıldı. [46]

Fakat, medya içeriğinin potansiyel zararlı etkileri hakkında büyük ölçüde şüphe uyandıran kanıtlara karşın, medyanın suç ve şiddet tasvirlerinin, seyirciyi gerçek acıya duyarsızlaştırdığı, ve bazı insanlarda benzer eylemlerde bulunma isteğini uyandırdığı savı, nadiren evrensel olarak başvurulan ama belirgin sınıfsal önyargılarda çınlama eğilimi gösteren popüler kuruntulara etki etmeyi sürdürmektedir.

Kitle toplumu teorisinin ve kriminolojik pozitivizmin etkileri, suç ve medya hakkındaki -medya imgeleri ve gerçek hayat arasındaki farkı ayırt edebilmekten onları alıkoyan mental eksikliklerin aksattığı bir alt sınıf kavramının artık geçmişte kaldığı- birçok araştırmada sunulmaktadır.

Medya yazarları, çoğu zaman televizyon ve video içeriği -interaktif doğasından dolayı bilgisayar teknolojileri biraz daha farklıdır- dolayısıyla kendi çocuklarının tehlikede olduğunu düşünmez, aksine, zaten topluma en büyük tehdidi oluşturan alt-sınıfın çocuklarının tehlikede olduğunu öne sürerler. Toplumun kalan kısmını oluşturan kara şekilsiz kütleye karşı "akıllı insanların" sağduyu kavramlarına başvuran bu görüş, aynı zamanda bir önyargıyı içermektedir.

[46] Jewkes, a.g.e., s.13

Güncel suçlama kültürü genelde kötü ebeveynlerin canavar çocuklarına yöneltilmekte; iki güncel toplum ön yargılarla beslenmiş, "öteki" kaynaklı korkulara dokunan bir yapı oluşturmaktadır. Sonuç olarak, korkunç suçlar keşfedildiği zaman, içinde bulunan ahlaksızlığı ve acımasızlığı kabul etmeye gönülsüz toplumun tepkisi, suçlamak için çoğu kez bilindik bir günah keçisi olan kitle iletişim araçlarına dönmektedir.

Bu yaklaşımın kökenini kitle toplumu teorisinde bulan bir diğer versiyonu ise kültürel formların ve ürünlerin globalleşmesinden, özellikle Amerikan orijinli popüler global kültürden sorumlu tutmaktadır. Televizyon, sinema, video ve son zamanlarda internet, Amerikan orijinli her şeyin özünde ucuz, değersiz ve öteki kültür ve kimliklere yabancı olduğunu düşünenler tarafından, özellikle eleştiriye konu olmuştur.

İngiliz sosyal bilimciler de bu durumdan rahatsızlıklarını belirtmektedir: Sekülerleşme ve demokratikleşmeyle beraber geleneksel sınıf ve beğeni hiyerarşilerinin parçalanmasına ilişkin bir asırdan öteye dayanan korkular, popüler görsel medyanın, Atlantik'in diğer tarafından tamamen kaba ve adi değerlerin ithaliyle, ağır ağır "Britanyalı" hayat tarzını bozduğu görüşünde belirginleşmektedir. Frankfurt Okulu teorisyenleri Adorno ve Horkheimer'ın "yüksek" kültürün, "düşük" popüler kültürel formlar tarafından alçaltılması hakkındaki endişeleri, savaş sonrası Britanya'sında Amerikan-stili "milk bar"larla[*] kuşatılan gençlik kültürüne dair endişenin elitist ifadeleriyle İngiltere'de sentez alanı bulmuştur. O zamandan beri, Amerika'da ortaya çıkışlarından sadece aylar sonra, çeşitli ahlaki panikler bu sınırlara ulaştı, ve geniş ölçekte bir çok fenomen –rock'n roll, gasp, tehlikeli köpekler, araba hırsızlığı, çocuk istismarı, silah suçu ve çete savaşı- medya tarafından esasen "Britanyalı olmayan", istenmeyen ve yabancı bir suç dalgası olarak nitelendirilmiştir.[47]

[*] Ç.n.*Milk Bar:* Uyuşturucu alınıp (göstermelik) süt içilen marjinal bar.
[47] Jewkes, a.g.e., s.13

Süreç okulunun görüşüne göre iletişim; kaynak tarafından kodlanan iletilerin, bir kanal aracılığıyla hedefe gönderilmesi, hedefin bu iletilere kendi referans çerçevesinin etkisiyle kod açması ve geri bildirimde bulunması şeklinde devam eden bir döngüdür. Kitle iletişimi ise bu süreçten bazı farklılıkları içermektedir.

Kitle iletişimi yeni simgeler ve anlamlar sunarak milyonlarca kişide anlam değişikliği yaratabilir. Kitle iletişim araçları tek yanlı yayın yaptıklarında kişilerin görüş ve düşüncelerini, duygularını yönlendirebilir; kişilerin tavır almalarını ve değişmelerini sağlayabilir. Bazı durumlarda da kitle iletişim araçlarının etkisi kişileri kaygılandırmaktadır. Bu nedenle etkilerinin olumlu mu, olumsuz mu olduğu sürekli araştırılan bir konudur.[48]

Medya araştırmalarının ilk zamanlarında her şeyin basit bir dürtüyle, medyanın hatta belki de belirli bir gazetenin dürtüyü uyardığı ve izleyicinin buna oy verme kalıplarını ya da buna benzer şeyleri değiştirerek yanıt verdiği bir yanıt verme modeliyle açıklanabileceği varsayılmıştı. Bu kısa dönemli davranışçı yaklaşım itibarını kaybetti. İnsanlar eyleme geçse bile bunu hemen yapmıyor. Ayrıca medya dışında hesaba katılacak çok fazla değişken var. Bazen bu yaklaşım bazı medya materyalleri aracılığıyla insanlara bir şeyler enjekte edildiği ve onların da buna uygun bir yanıt verdikleri varsayılarak şırınga etkisi kuramı olarak adlandırılmıştır.[49]

Medya egemen bakış açısının onaylanmasıyla ilgili de işlev görmektedir. Toplumun elit ve ayrıcalıklı sınıfının, ötekiler üzerinde hegemonya kurmasına yardımcı olur ve yapılan programlarla sistem her gün kendini yeniler, kanıksatır. Medyayı araştırmak için geniş bir temel oluştururken medyanın genel olarak toplumla ilişkisi açısından nasıl işlediğini açıklamaya çalışan önemli kuramlardan bazılarını özetlemek çalışmanın işleyişi açısından yararlı olacaktır.

Otoriter Kuram, medyayı otoritenin görüşünün iletilmesinde bir araç olarak görür. Bu kuram, aynı zamanda, medyanın genel olarak toplumda bir fikir birliği ya

[48] Nurdogan Rigel. **İleti Tasarımında Haber.** İstanbul: Der Yayınları, 2000, s.166
[49] Graeme Burton. **Görünenden Fazlası.** İstanbul: Alan Yayıncılık, 1995, s.197

da belirli konular hakkında anlaşma yaratılması için kullanılması gerektiğini söyler. Özgür Basın Kuramı, Medyanın örgütlü olduğunu düşündüğünden, herkes, her şeyi, her zaman dile getirebilir der. Bu kurama göre bütün bu bakış açıları zaman içinde birbirini dengeleyecektir. Toplumsal Sorumluluk Kuramı, medyanın tarafsızlık idealine göre çalıştığını ve bir bütün olarak topluma karşı ödevleri olduğu düşüncesine göre hareket ettiğini söyler. Bu sistem içerisinde medya değişik bakış açıları sunabilir ancak aynı zamanda, örneğin şiddet ya da suçun teşvik edilemediği bir sınır çizmiştir.[50]

Sovyet Medya Kuramı, medyayı bir toplumsallaştırma, kamuoyu oluşturma ve eğitim aracı olarak görür. Bu kurama göre medya çalışan sınıfın denetiminde olmalıdır. Gelişmeci Medya Kuramı, medyayı ulusal dil ve kültürün geliştirilmesinin bir aracı olarak görür. Ayrıca bu kurama göre medya, ulusal politikalar çerçevesinde toplumsal ve eğitimle ilgili konuların geliştirilmesinde bazı ödevler yüklenmelidir. Medyanın nasıl olması ve çalışması gerektiği, ekonomilerini büyütmeye ve gelişmiş ülkelerin kültürel tesirine (örneğin Amerikan televizyonlarından yapım satın almayarak!) karşı koymaya çalışan 3. Dünya Ülkelerinde neler olduğuna ve olması gerektiğine bakılarak oluşturulmuştur. Demokratik Katılımcı Kuram'a göre medya çok çeşitli tipte medya kuruluşları aracılığıyla çalışmaktadır. Bu kuram, medya üzerinde merkezileşmiş bürokratik bir denetimin olmaması gerektiğini söyler. Medya, azınlık ve bireylerin, medyaya ulaşma ve onu kullanma haklarını özendirecek biçimde düzenlenmelidir. [51]

1.2.1.1. Kitle Toplumu Teorisi

Halk hakkındaki endişeler kitle toplumu teorisini yaratmıştır. Kitle toplumu kuramı, XIX. asrın sonlarında ve XX. asrın başlarında ortaya çıkmış ve İkinci Dünya Savaşının ardından da bir sosyolojik kuram haline gelmiştir. Bireysellik eksikliği, iş veya dinden kazanılabilecek ahlaki değerlere yabancılaşma, politik ilgisizlik ve ucuz kültür beğenileriyle karakterize edilebilecek yığınlara ya da sıradan insanlara işaret eden kitle toplumu teorisi, genel olarak olumsuz çağrışımlar taşımaktadır. Bireyler,

[50] Burton, a.g.e., s.44
[51] A.e., s.45

teorinin birçok versiyonunda eğitimsiz, cahil ve potansiyel olarak asi ve şiddete eğilimli olarak görülmektedir.

Geç XIX. ve erken XX. yüzyıllar büyük bir kargaşa ve belirsizlik dönemi ile damgalanır ve kitle toplumu teorisyenleri, büyük sosyal karışıklıkları sanayileşme ve şehirleşme ile ilişkilendirmektedir. Bununla birlikte, Büyük Savaş insanların kendilerini gitgide kırılgan ve etkiye açık hissetmelerine yol açmıştır.

Bu atomize toplumda, iki önemli düşünce aşaması tespit edilebilmektedir. İlk olarak, topluluklar parçalandıkça ve geleneksel sosyal bağlar çözüldükçe, toplumun, akrabalık ve organik bağlarından kopmuş ve ahlaki uyumdan yoksun, izole edilmiş bireyler yığını haline geldiğine inanılmaktaydı. Suçta ve anti-sosyal davranışlarda artış kaçınılmaz görünmekteydi ve yurttaşlar, kitle toplumu ön plana çıktıkça –tüm karmaşık ve aşırı bürokratik anlaşılmazlığıyla- uzak, vasat ve yetersiz olan otoriteye sırtlarını döndü. Bunun yerine, tedbirlilik, kişisel güvenlik aygıtları ve -bazı ülkelerde- silahlar aracılığıyla, suça karşı kişisel, topluluk eksenli, mikro seviyede çözüm aradılar.

Kitle toplumunun kavramsallaştırılmasından doğan ikinci kayda değer gelişme ise; medyanın, hem zor koşullar altında insanların psikolojik dirençlerine destek olarak hem de düşüncelerini denetlemede ve onları politik eylemden ayırmada güçlü bir araç olarak görülmüş olmasıdır.

Kitle toplumu teorisi, tamamen tutarlı bir sosyal kuramdan ziyade, çağın hastalığının tanısı olarak açıklanmaktadır. Bu açıklama, kitle toplumu teorisinin, toplumu hem atomize hem merkezi kontrollü, bireyleriyse hem benzer ve farklılaşmamış hem de izole edilmiş ve sosyal uyumdan yoksun görmesi paradoksu ile desteklenen bir gerçektir. Buna karşın, kitle toplumu teorisinin şu anki bağlamda önemi, kitle iletişim araçlarının etkiye açık zihinleri manipüle etmede kuvvetli araçlar olarak yıkıcı bir şekilde kullanılabileceğini öne süren bazı teorik ve deneye dayalı modellere yol açmasında yatmaktadır. [52]

[52] Jewkes, a.g.e., s.7

Kitle kavramı sosyal bilimlerde hem olumlu hem de olumsuz anlamlarda ele alındığı için burada her şeyden önce iletişim açısından kitle kavramının nasıl anlaşıldığı sorusuna açıklık getirerek konuya girmek kaçınılmaz gözükmektedir. Kitle kavramı sosyal bilimlerde hem olumlu hem de olumsuz anlamlarda ele alındığı için burada her şeyden önce iletişim açısından kitle kavramının nasıl anlaşıldığı sorusuna açıklık getirerek konuya girmek kaçınılmaz gözükmektedir. Hala yeterince tam olarak açıklığa kavuşmamış olan kavram, yüzyıl kadar önce Gustave Le Bon (1895) tarafından ciddi bir tehlike olarak görülmektedir. Sanayileşme ve kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan kitlelerin psikolojik yapısını analiz etmeye çalışan Le Bon, kitlelerin bir kıvılcımla öldürücü darbeyi vurabilecek tepkisel içgüdülere ya da sezgilere bağlı davrandıklarını belirtmektedir. Bir başka ifade ile, kitle, düşünen değil, hisseden, yani temel güdülerle ve sezgilerle var olan bir insan birlikteliği (kümeler) olarak nitelendirilmektedir [53]

İnsanlar her dönemde etkisi altında kaldıkları gelenekler, töreler ve düşünceler ağıyla çevrilidir. En zeki bireyler bile bu bağdan kurtulmayı düşünemez. Kitlesel inançlara ve toplumun duygularına aykırı olan bütün değişmeler, kısa bir ömre sahiptir.

Günümüzde kitlelerin kaypak düşüncelerinin toplamı her zamankinden daha büyüktür. Bunun da üç ayrı sebebi vardır: Birincisi, eski inançların yavaş yavaş nüfuzlarını kaybetmeleri dolayısıyla, vaktiyle olduğu gibi geçici düşüncelere yön vermek üzere, bir dereceye kadar olsun etki edememesidir. Kitlesel inançların silinmesi, geçmişi ve geleceği olmayan bir sürü özel düşüncelerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. İkincisi, kitleler kendilerine gittikçe güçlenen destekler bulduklarından, düşüncelerindeki kaypaklık da meydana çıkmaktadır. Üçüncü sebep ise, birbirine en fazla zıt düşünceleri peş peşe sıralayan medyanın genişlemesidir. Bir kısım medya tarafından ortaya konulan düşünceler, bu düşüncelere zıt yönlendirmelerle kısa zaman sonra kaybolmaktadır. [54] Bu nedenle hiçbir düşüncenin kitleselleşemediği, geçici bir süre varlığını sürdürdüğü ve yayılmadan sonunun

[53] Orhan Gökçe. **İletişim Bilimine Giriş.** Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 1998, s.164
[54] Gustave Le Bon.**Kitleler Psikolojisi.**İstanbul:Hayat Yayınları, 1997, a.g.e., s.107

geldiği öne sürülmektedir.

Cevizci, kitle toplumunu şöyle tanımlamaktadır: Genel olarak, büyük ölçekli sanayileşme, büyük kentleşme hareketleri, işbölümünde yüksek düzeyde uzmanlaşma ve yönetimin bir bütün olarak bürokratikleşmiş olmasıyla belirlenen, bireylerinin özgürlüklerini yitirip, birbirlerine benzer oldukları toplumsal ortam; Varoluşçu felsefede, Gasset ve Heidegger gibi terimi ilk kez olarak kullanan düşünürlerde, özgürlüklerini çok büyük ölçüde yitirmiş, geleneksel kültürün uygarlaştırıcı etkisiyle aydınlanmamış, basmakalıp değerleri benimsemek zorunda kalan yabancılaşmış, ilkel, kültürsüz, alelade insanlardan oluşan yığın; Frankfurt Okulu düşünürlerinden Adorno ve Horkheimer'in gözünde, insanların edilgen, ilgisiz, atomize varlıklar haline geldikleri, geleneksel bağlarından, dinsel kimliklerinden koparıldıkları, kitle iletişim araçlarının tek yönlü baskısı altında yalnızlaştıkları, tepeden tahakküme imkan veren toplum biçimi.[55]

Sanayileşmeyle birlikte zayıf kişilikli, yalnız, sorumluluk hissi yok olmuş, girişimciliği engellenmiş bir insan tipi olarak tanımlanan kitle insanı, olumsuz anlamlarda kullanılır olmuştur.

Bu özellikleri taşıyan kitle insanının, günümüz toplumsal ilişkilerin kitle iletişim araçları ile belirlendiği kitle çağı ile örtüşmesidir. Bir başka ifade ile, kitle iletişim araçları geleneksel ilişkilerin yerine daha teknik ve pratik bir zihinsel egemenliğin koşullarını hazırlamakla kitle insanı tipini yaygınlaştırmakta, güçlendirmektedir. Kitle iletişimi kavramındaki kitle öğesi yalnızca iletilerin/mesajların birçok insana aynı anda yöneldiği gerçeğini işaret etmektedir. Bir başka ifade ile, kavram ile kitle iletişiminde kaynak açısından belirsiz, heterojen ve anonim olan sayıca fazla olan insanlar ifade edilmektedir. Bunlar belirsizdirler, çünkü sayıları o kadar fazladır ki, kaynağın bunlarla doğrudan, yüz-yüze iletişimde bulunması imkansızdır. [56]

Kitle toplumu kapitalizmin bir ürünüdür, sanayileşme, kentleşme ve

[55] Ahmet Cevizci. **Felsefe Terimleri Sözlüğü.** İstanbul, Paradigma Yayınları, 2000, s.199
[56] Gökçe, a.g.e., s.165

modernleşme süreçleriyle ortaya çıkmıştır; pazara, örgütlere ve teknolojiye bağımlılıkla karakterize olur. Bu süreçler sonucunda bireylerin arasındaki farklılıklar giderek ortadan kalkmış, birbirlerinden yalıtılmış ama birbirlerine benzer çekirdek bireylerin oluşturduğu bir toplum, yani kitle toplumu ortaya çıkmıştır. Çağcıl insan yaşamının anlamdan yoksun olduğunu, önemsiz hale gelmiş olduğunu görür. Geçmişinden, işinden, cemaatinden yabancılaşmıştır.[57] Bu özellikler içinde varolan kitleler medya iletilerine tek başlarına maruz kaldıklarında etkilenme süreçleri kendi algı filtreleriyle ilintili olmaktadır.

1.2.1.2. Davranışçılık ve Pozitivizm

İlk sosyolojik suçluluk teorisi olarak Emile Durkheim (1858-1917)'in suçun yapısal-fonksiyonel sınırlanması teorisinde söz edilir. Durheim, sosyolojik metod kuralı içerisinde (1895), suçluluğun analizi vasıtasıyla bu teorisini oluşturdu. Kriminologlar arasında suçun patolojik bir görünüşü ortaya koyduğunun tartışmasız olduğu bir zamanda; Durkheim, suçluluğun bilakis tüm toplumlarda, her türde görünüşü olacağını belirterek itiraz etti. Suçluluğu bulunmadığı hiçbir toplum yoktur. Her yerde ve her zaman insanların bazı davranışlarına tepki olarak ceza uygulanmıştır. Bu yüzden suçluluk normaldir. Eğer suçluluğun kapsamı belirli bir sınırı aşarsa, bu hastalıklıdır. Bunun suçluluk, her sağlıklı toplumun bütünleşmiş kısmıdır. Suçun olmadığı bir toplum tam olarak ve hiç bir yerde mümkün olamaz.[58].

Davranışın deneysel çözümlemesine ağırlık veren, böylelikle organizmanın gözlemlenebilir eylemleri üzerinde duran bir toplumsal bilim okulu. Esas olarak ABD'de, John Watson ve B. F. Skinner gibi psikologlarca geliştirilen bu yaklaşım, insan etkinliğinin bilinç, niyet veya davranışın anlamı gibi öznel yönlerini gözardı eder.

Psikolojideki metodolojik davranışçılığın ortaya çıkışı özellikle geleneksel iletişim araştırmaları için önem taşımaktadır. Watson'un önderliği altında davranışçı psikoloji reklam sürecine nicel ve deneysel yöntemlerin uygulanmasını uslamlaştıran

[57] Erol Mutlu. **İletişim Sözlüğü.** Ankara, Ark Yayınları, 1998, s.213
[58] Demirbaş, a.g.e., s.126

ve meşrulaştıran bir model olarak benimsendi. Davranışçı psikolojinin pazarlama sorunlarına bilimsel çözümler bulma amacıyla kullanılması, kitle iletişim araçlarının izlerkitle üzerindeki etkililiği ve etkisine ilişkin sorunların çözümü içinde uygulanabilirliğini ortaya koyunca, geleneksel iletişim araştırmalarının metodolojik dayanaklarından birini de davranışçılık oluşturmaya başladı.[59]

Kitle toplumu teorisine ek olarak, medya etkileri modelleri, ikinci bir araştırma safhasından da –davranışçılık- kuvvetli bir biçimde etkilenmiştir. Davranışçılık, psikolojiye, XX. Asrın başlarında J.B. Watson'ın önayak olduğu deneyci bir yaklaşımdır. Pozitif bilimlerden doğan, dünyayı sabit ve ölçülebilir gören bir felsefe olan pozitivizm felsefesinden türeyen davranışçılık, psikanalizin daha dominant bakış açısına büyük bir meydan okuma niteliğindedir.[60]

Davranışçı psikologlar araştırma odağını, iç gözleme ve bireysel yoruma vurgu yapan zihin diyarlarından kaydırarak, bireyin kimliğinin, alenen gözlemlenebilen istikrarlı ve ayırt edilebilir davranış kalıplarını oluşturan dış çevreye verdiği tepkilerle şekillendiğini iddia etmişlerdir. Doğal dünyadaki organizmalar arasındaki ilişkilerin bilimsel bir şekilde sorgulanmasının benimsenmesine ek olarak, Watson, köpeklerde gerçekleştirdiği ünlü deneyinde uyarıcıya (çalan zil) "şartlı tepkiler" (salya akıtmak) alan Ivan Pavlov'dan etkilenmiştir.

Bu gelişmeler, insan davranışını oluşturan karmaşık yapıların ve sistemlerin gözlemlenebileceği ve genelleştirmeye müsait bir tarzda ölçülebileceği inancına yol açtı; böylece gelecek davranışlar hakkında tahminler yapılabilecekti. Psikolojide ve doğal bilimlerde "uyarıcı-tepki" deneylerine ek olarak, insan davranışı konusunda benzer görüşe sahip olan başka yerlerde de gelişmeler görülmekteydi. Örneğin; modern eğitim sistemi, öğrenmenin test edilebilir, sınava tabi tutulabilir bir şey olarak görülmesiyle tanımlanmaktadır. Aynı zamanda tüketim toplumu artan servet

[59] Mutlu, a.g.e., s.87
[60] Jewkes, a.g.e., s.7

ve zenginlik seviyeleri içinde ön plana çıkmaya henüz başlıyor ve reklamcılara, tüketicilere söz geçirebilecek "gizli iknacılar" olarak bakılıyordu.[61]

Bu arada, bilimin pozitif uygulaması sayesinde objektif bilgi arayışı kriminolojide hatırı sayılır etkiye sahipti. Neden ve etki arasındaki ilişkiyi gözlemleme ve ölçme çabası, suçluluğunun bir özgür irade meselesi değil, üzerinde bireyin neredeyse hiç kontrolü bulunmayan biyolojik, psikolojik veya sosyal eğilimden kaynaklandığı inancına yol açmıştı. Bu gibi şartlar –genetik kusurlar veya sosyal çevreye ilişkin dezavantajlar- tarafından davranışların nasıl saptandığı konusu hakkında bilgi sahibi olundukça, suç ve sapkınlık gibi problemlerin denetlenebileceği ve tedavi edilebileceğine inanıldı.

Pozitivist kriminolojinin en ünlü ismi Cesare Lombroso'dur. Lombroso, suçun sebeplerinin bireysel biyolojide bulunacağı görüşünün ana hatlarını belirlemiştir. Görüşleri Darwin'in evrim teorisinden etkilenen bu İtalyan fizikçi, Lombroso, infaz edilmiş suçluların cesetleri üzerinde çalışmalar yaptı ve yasayı çiğneyenlerin diğerlerinden fiziksel olarak farklı olduğu sonucuna ulaştı. Suçluların, biyolojik gelişmenin erken bir evresindeki atalarına çekenler olduğunu, ve çıkık çeneler, kuvvetli köpek dişleri, eğik alınlar, olağandışı kulak boyutları ve diğer fiziksel anormalliklerle tanımlanabileceğini iddia etti. Kriminolojinin pozitivist formlarının son yıllarda teorik olarak daha sofistike hale gelmelerine karşın, Lombroso'nun biyolojik kriminolojiye görece basit yaklaşımı günümüzde hala belirgindir.

XX. asrın başlarında kriminologlar, suçlu olmayanlardan farklı olarak suçlularda bulunması olası değişkenleri izole etmekle kendilerini meşgul ederlerken, medya araştırmacıları da aynı zamanda pozitivist varsayımlara ve davranışçı modellere dayanan yeni teoriler geliştirmekteydiler. Tüm insan eylemlerinin tepkisi -öyle ki kişinin eylemi, çevresindeki uyarıcıya verilen tepkiler tarafından belirlenir- üzerinde modellendiği görüşü; yeni kitle iletişim araçlarını, mevcut endişenin adaylarından biri kıldı.

[61] Jewkes, a.g.e., s.8

Medya etkileri araştırması bağlamında, bu yaklaşım, şiddet içeren veya potansiyel olarak zararlı bir doğaya sahip medya imgeleri ile aktüel davranışta meydana gelen değişiklikler - özellikle katılımcılar arasında önemli derecede tedirgin veya saldırgan eğilimler- arasında doğrudan bir bağ kurabilmek için laboratuar şartları altında gerçekleştirilen deneylerle sonuçlanmıştır.

Bu deneylerin en ünlülerinden birisi, Albert Bandura ve Stanford Üniversitesi'ndeki meslektaşları tarafından 1950'lerde ve 1960'larda gerçekleştirildi. Söz konusu deneyde, çocuklara bir çeşit şiddet eylemi içeren bir film veya çizgi film gösterildi ve daha sonra oynamaları için "Bobo" oyuncakları (bunlar, vurulduğunda yere devrilmeyip, sadece sallanmaları için ağırlaştırılmış altlıkları olan, büyük, şişme, hacıyatmaz oyuncak bebeklerdi) verildi. Çocukların oyuncaklara karşı davranışı, izletilen programın etkisinin ölçüsü gibi kullanıldı; ne zamanki çocuklar saldırgan davranmaya başladılar (şiddet içeriğini izlememiş kontrol grubu ile karşılaştırıldığında), o zaman bu, "ekranda şiddet'" ile çocukların saldırganlığı arasında oluşan doğrudan ilişkinin kanıtı olarak görüldü. Bu çalışmalar mutlak etkileyici olmalarına rağmen, doğrusu, kaçınılmaz olarak kötü bir şöhrete sahip ve oldukça şüphelidir. [62]

İddia edilen bilimsel statüsüne karşın, davranışçı metotlar, büyük eksiklikleri ve tutarsızlıkları sebebiyle günümüzde birçok medya araştırmacısı tarafından kabul görmemektedir. Bandura ve meslektaşlarının itibarları, şu sebeplerden dolayı büyük ölçüde sarsılmıştır: Gerçek bir medya ortamını kopya etmekte başarısızlığa uğramak; insan davranışının karmaşık kalıplarını, geniş etkiler ağında tek bir faktöre indirgemek ve bu yüzden çocuklara basit laboratuar fareleri olarak davranmak; medya içeriğine yalnızca derhal verilen tepkileri ölçebilmek, şiddet içeren materyale maruz kalmanın uzun dönemli ve kümülatif etkileri hakkında bir şey söyleyememek; beklenildiği gibi davrandıkları zaman çocukları övmek veya ödüllendirmek.

Medya araştırmasının bu ilk önemli aşaması bazen işlevselcilik (fonksiyonalizm) olarak adlandırılır, çünkü savunucuları, kitle iletişim araçlarının

[62] Jewkes, a.g.e., s.9

işlevlerini açıklamakla, veya medyanın insanlara ne yaptığıyla ilgilenir. Etkiler araştırması aynı zamanda bazen de toplu olarak şırınga modeli olarak adlandırılır, çünkü medya ve seyirciler arasındaki ilişki, mekanik ve basit bir işlem olarak tasavvur edilir. Yani medya, pasif alıcıya, bazı değerler, fikirler ve enformasyon enjekte eder ve böylece doğrudan/araçsız etkiler üretir –ki bunlar hem düşünceler hem eylemler üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir.

Medya etkileri hakkındaki endişeler geleneksel olarak üç formdan birini oluşturmaktadır. Birincisi, popüler medyanın iffetsiz tavırları teşvik etmesine ve ahlak kurallarını ve ahlaki kesinliği çürütmesine cephe alan manevi veya dini endişedir. İkinci endişe, entelektüel sağ orijinlidir ve kitle iletişim araçlarının yüksek kültürün (edebiyat, sanat vs.) uygarlaştıran etkisinin altını kazdığı, beğenileri bayağılaştırdığı yönündedir. Geleneksel olarak entelektüel sol ile ilişkilendirilen üçüncü endişe ise, kitle iletişim araçlarının yönetici eliti temsil ettiği ve kitlesel bilinci onun istekleri yönünde manipüle ettiği doğrultusundadır. Bu görüş, 1920'lerde ve 1930'larda Avrupa'da insanların kalplerini ve zihinlerini kazanmada propagandanın büyük etkisinden faydalanan faşist ve totaliter hükümetlerin ortaya çıkışı ile özellikle güçlenmiştir. Yeni kitle iletişim araçları medyasının bu politik rejimlerde en kuvvetli silahlar arasında olduğu inancı Frankfurt Okulu'nun -çoğu Hitler Almanya'sından Amerika'ya kaçan Yahudi bilim adamları olan bir grup- üyeleri tarafından da akademik ilgiye mazhar olmuştur.

Kitle toplumu teorisinin her zaman her yerde var olan ve zararlı olabilecek medya inancını ve davranışçılığın etkilenmeye elverişli seyircinin gözlemlenebilir reaksiyonları hakkındaki varsayımlarını destekliyor görünen ünlü bir örnek, 1938 Kasım'da Cadılar Bayramı gecesi Amerika'da yapılan H. G. Wells'in War of The Worlds radyo yayınına ilişkindir. Yayın, Mars gezegeninden gelen uzaylıların istilasını konu alan kurgusal bir dramaydı, fakat birçok kişi dinledikleri şeyin gerçek bir Marslı saldırısının haberi olduğuna inanmıştı. Yayın hala devam ederken, büyük bir toplumsal panik patlak verdi. Bütün Birleşik Devletler üzerindeki insanlar dua ettiler, ağladılar, evlerinden kaçtılar ve sevdikleri kişilere duygusal vedalar etmek için telefon açtılar. Her altı dinleyiciden birisinin yayından çok korktuğu

söylenmektedir- o korku ki anlatıcının, Orson Wells, cazibesi etkileyiciliği ve oyuncu uzmanların tahliye ve saldırı emirleri vermeleriyle çok daha kötü bir hal almıştı. Bir dinleyicinin de dediği gibi: "Princeton'dan bir profesörden ve Washington'daki yetkililerden duyar duymaz yayına inandım"[63]

"War of The Worlds" yayını örneği, modern medyanın zararlı etkilerde bulunmaya, kitlesel patlamaları tetiklemeye, olumsuz toplumsal neticelere, psikolojik zararlara neden olabileceği konusunda büyük çapta yankı yapan bir metafor teşkil etmiştir. Ancak, olayı, medyanın deri altına şırınga etkisi olarak nitelendirmek çok yanıltıcı olacaktır. Etki ve tepki arasındaki ilişki basit veya doğrudan değildi, çünkü bazı dinleyicilerin yaşadığı panik bağlam dışı değildi. O zamanlar bunalım dönemiydi ve Amerikan vatandaşları, uzatmalı bir ekonomik karışıklık ve büyük oranda işsizlik döneminden geçmekteydi. Avrupa'da savaş patlak veriyordu ve birçok kişi yabancı bir kuvvet tarafından saldırıya uğramanın eli kulağında olduğuna inanıyordu. O zaman, yayının gerçekçi kalitesinin –spikeri gerçekten önünde korkunç olaylara şahit oluyormuşçasına uzayan bir haber bülteni gibi- birçok Amerikalı tarafından tecrübe edilen güvensizlik, değişim ve kayıp duygularına güçlü bir şekilde dokunması ve bu boyutta bir panik üretmesi biraz beklenmedik olmuştu.

1.2.2 Gerginlik Teorisi ve Anomi

1960'larda bilim adamları pozitivist, davranışçı araştırmalara sırt çevirdi. Medya araştırmacıları, davranışçılığın, medyaya çok fazla kuvvet atfettiğini, buna karşın, medya tüketiminin sosyal şartlarının, devlet ve birey arasındaki ilişkiye aracılık eden sosyal yapıların, bireyin ve seyirci entelektüelliğinin ve çeşitliliğinin önemini hafife aldığını düşünüyordu. Benzer olarak, suçu bireysel ve biyolojik kökenleri açısından açıklayan pozitivist yaklaşımlar, 1920'lerde ve 1930'larda Chicago Okulunun çalışmalarıyla ortaya çıkan sosyolojik açıdan daha doyurucu yaklaşımlara boyun eğiyordu. Chicago Okulu sosyolojisini -ve ondan etkilenenleri- fazlasıyla ilgilendiren konu, sosyal çevrenin ve sosyal etkileşimin sapkın ve suçlu davranışındaki rolünü anlamaktı. Diğer bir ifadeyle insanların yetiştikleri yer ve

[63] Jewkes, a.g.e., s.10

iletişim halinde bulundukları insanlar, onların suça katılma ve anti-sosyal davranış sergileme olasılıkları ile yakından ilgiliydi.[64]

Çalışma süresince, sosyolojik suç yaklaşımlarının tamamen tartışılması olanaksızdır. Fakat medya ve suç arasındaki ilişkiye dair, Robert Merton'un (1938) gerginlik teorisi veya "anomi", halihazırdaki tartışmaya etkisi olan önemli bir erken teoridir. Merton, "anomi" terimini (kuralsızlık anlamına gelmektedir) Durkheim'dan almıştır ve suçun bireysel açıklamalarını reddetmede ve onun yerine sosyal ve yapısal faktörlere bakmada Chicago ekolü'nü takip etmiştir. Gerginlik teorisi de, kitle toplumu teorisi gibi, topluluğun ve sosyal düzenin çöküşünü, ardından onun yerini yabancılaşmanın ve düzensizliğin almasını başlangıç noktası olarak kabul eder. Toplumun tüm parçaları bağlarında kopmuş ve artık toplulukları geleneksel olarak bağlayan normlara uymamaktadır. Yine de, bu kuralsızlık durumu içinde, bir bütün olarak toplum az veya çok bozulmamış kalmaktadır.

Durkheim'ın belirttiği gibi, sosyal uyuşma, periyodik ekonomik krizlere (bazı toplum kesimleri için zenginlikteki ve refahtaki ani artışlar ve beraberinde diğerlerinin görece olarak fakirleşmesi gibi) karşın devam etmektedir. Sosyal uyum kısmen ortak amaçların takip edilmesine dayandırılabilir ve anomi, insanların arzulamaya teşvik edildikleri yüksek zenginlik ya da statü gibi amaçlara dikkat çeker. İnsanların çoğunluğu bu amaçlara erişebilmek için toplumsal kabul gören araçlara başvuracaklardır; örneğin, ağır çalışma şartları ve geleneksel ve sözleşmesel değerlere bağlılık gibi.

Sosyalleştirme ile birçok insan hem amaçları hem de amaçları gerçekleştirebilecek meşru araçları kabul eder; bu, "Amerikan Rüyası" kavramında özetlenmiş bir süreçtir. Fakat kültürel amaçlar ya da onları elde etmek için kurumlaşmış araçlar üzerinde vurgu yapmak sosyal gerginliklere yol açabilir ve anomi, toplumun belirli bir amaç için kuvvetle vurguladığı bir durumu, bu amaca erişmek için uygun araçlarda daha az vurgu yaparak ifade etmektedir. İşte bu dengesizlik Merton'un "yenilikçiler" olarak adlandırdığı bazı bireylerin kültürel

[64] Jewkes, a.g.e., s.14

olarak tasdik edilmiş başarı ve zenginlik hedeflerine ulaşmak için doğru ve yasal olmayan yollar takip etmesine yol açar. [65]

Merton'un teorisi –çağdaş suçlu alt kültürleri üzerine daha sonraki birçok çalışmanın önünü açmıştır. Kültürel amaçların içselleştirilmesinde rol oynayan anahtar faktörlerden birisi, belki de yasal olmayan araçlar dışında elde edilemeyecek ihtiyaç ve arzuları insanlara yavaş yavaş aşılayan kitle iletişim araçlarıdır. Özellikle, reklamcılığın, toplumdan kopmuş ve izole edilmiş kişilere yanlış bir topluluk algısı sunarak, anomiyi istismar ettiği ileri sürülmektedir.

Medyanın körüklediği küresel tüketim çağında, yenilikçi araçlarla topluluğun ödülünün peşinde koşanlar büyük olasılıkla onlardır. Bazıları umutsuzlukla böyle yapar: 1960'larda mod'larla rock'çılar arasındaki çatışmaları açıklayan 1972 tarihli klasik çalışmasında Stanley Cohen, katılımcıların kısmen, kitlesel tüketim kültüründen kaynaklanan acı dolu yabancılaşma hislerinden dolayı bu olaylara sürüklendiklerini iddia eder. Aynı zamanda, genç suçlarının çoğunun "hesapçı bir hedonizm" -heyecan peşinde olma ve günlük hayatın sıkıcılığı ve banalliği karşısında kontrol kurmaya yeltenme- duygusuyla işlendiği ileri sürülmektedir (yeni kültürel kriminoloji ile uyum içinde bir teori. Diğerleri için, anomik dürtü, umutsuzluk duygularıyla daha az, bilinçli bir tasarrufla ve akranların onayını almak için duyulan arzu ile daha çok ilişkili de olabilir.

Elizabeth Burney, sokak soygunu incelemesinde, genç sokak suçlularının göze çarpan karakteristiğinin, "suçun finanse ettiği çok pahalı seviyelerde marka giyim kuşamını dikte eden grup "stiline" hevesle bağlılık" olduğunu fark etmiştir. En pahalı ve en son moda ayakkabılar giyerek anomik hazza ulaşmış uzun süre hapis yatan genç adamlar arasında da benzer bir eğilim görülebilir. Teorinin daha ileri bir uygulaması, bu bölümde daha önceden incelenen, şiddeti seyretmenin etkilerine ilişkin tartışmada bulunabilir; buna göre kolay incinir ve marjinal toplum üyeleri, kitle iletişim araçlarının romantik ve çekici şiddet betimlemelerinden kaynaklanan zararlı etkilere en açık olanlardır.

[65] Jewkes, a.g.e., s.14

Hatta Coleman ve Norris, gerginlik teorisinin, genellikle modern Amerika ile ilişkilendirilen seri katillik fenomenini açıklamaya yardımcı olabileceğini öne sürmüşlerdir. Yine aynı araştırmacılar, Leyton'un çoklu katil çalışmasını kullanarak, Amerikan ekonomisinin 1960'lardan sonra büyümesinin, orantılı olarak seri cinayetlerin sayısında artışa yol açtığını iddia etmişlerdir.

Nüfusun bazı kesimleri, kaçınılmaz şekilde yaşam standartlarındaki genel artışın dışında kalacaklardır- ki bu, şiddeti yücelten kültür içerisinde, bazı hoşnutsuz bireylerin (genelde yanlış yönlendirilmiş) bir intikam arzusu duymalarına yol açabilir. Anomi, yıllardır, kayda değer bir istikrarsızlıkla gözden düşmüş ve çökmektedir. Fakat, Rock ve McIntosh'un "anomi geleneğinin tükenmesi"ne işaret ettiği 1970'lerdeki en aşağı noktadan bu yana, iki ayrı fenomen sayesinde son zamanlarda bir parçada olsa yeniden dirilmiştir. Bunların ilki, hem kriminoloji hem de kültürel çalışmalar içerisinde, günlük hayatı kuşatan rutin yabancılaşmaya karşı birer mücadele aracı olarak extreme sporlardan şiddetli suça kadar heyecanın bozucu formlarına ilgi doğuşudur. İkincisi ise, internet gibi, zaman ve mekan ötesinde bir topluluk hissini besleyen elektronik iletişimin büyümesidir. Sanal gerçeklik dünyasında, anomi "hem bir zorunluluk hem de bir keyiftir". [66]

Anomi teorisi özellikle Durkheim ve Merton taraflarından ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Anomi (kuralsızlık-normlessness) sosyal normların, insan fiil ve hareketlerini düzenlemek hususundaki güçlerinin yıkılması demektir. Anomi teorisi, sosyolojik çalışmalarda büyük ilgi çekmiştir. Tüm toplum ve sosyal yapı içinde, suçu, bireysel psikolojik ya da biyolojik etmenlerin bir ürünü olmaktan çok toplumsal yapı çerçevesinde izah etmek amacını güden bir görüştür.

Durkheim intiharlar hakkındaki klasik eserinde anomiye değinmiş ve bu kavramı karmaşık sanayi toplumundaki, bir tür intihar tipini izah etmek için kullanmıştır. Fakat Merton'un eserleri bu konuda, bundan 55 yıl önce açıklanmış en önemli katkıdır.

[66] Jewkes, a.g.e., s.16

Albert Cohen "Anomi teorisi olarak tanınan bu fikirler son 25 yıl içerisinde Sapma Sosyolojisi alanında en etkili ifade ve açıklamalar olmuştur. Merton'un eserlerinin özgün ve gözden geçirilmiş şekilleri kendisine en çok yollama yapılan çalışmaları teşkil etmiştir." diyor. Gerçekten Merton suç, akıl bozukluğu, alkolizm ve intihar gibi sapıcı nitelikteki hallerin geniş ölçüde olarak toplumsal yapıdaki uygunsuzluklara dayandığı hususundaki tezini bu görüşü ile açıklamaktadır. Merton'a göre anominin sonucu olan sapıcı eylem, toplumun meşru araçlarla ulaşılabilecek başarı amaçlarına götürecek kültür araçlarıyla sözü geçen amaçlar arasındaki çatışmadan doğar. Sosyal baskılar sebebiyle normlar ve değerler arasında ihtilaflar böylece meydana gelir.[67]

Toplum kültürünün yarattığı ve insanları kendilerine ulaşmaya tahrik ettiği başarı amaçları pek çok sayıdadır: Servet, şöhret, iktidar, öğrenim ve diğerleri gibi. Herkesin başarı, para, meslek gibi belirli amaçlara ulaşmak ve bunlar için mücadele etmek gereğine inandırıldığı, böylece sosyalleştirildiği bir toplumda öne geçmek ve amaçlara varmak için bir takım meşru normlar vardır; bunlarla birlikte yasakları gösteren normlar da bulunmaktadır. Örneğin meşru kurallara uyarak para kazanılabilir; fakat dolandırıcılık ya da inancı kötüye kullanmayı yasaklayan normlar öğrenerek de aynı amaca ulaşılabilir.

Çağdaş sanayileşmiş şehir toplumları maddi kazanca, yüksek öğrenim gibi rekabet edici başarıya ilişkin statü amaçlarını ortaya koymuşlardır. Ancak herkesin bu amaçlara meşru yollarla ulaşabilmesini sağlayacak araçlar sınırlıdır. Çünkü kişiler arasında ırk, etnik statü ve özellikle sosyal sınıf bakımından farklılaşmalar, araçları sınırlamaktadır. Bu sebeple normlardan sapmak hususunda özellikle aşağı sosyal ve ekonomik imkanlara sahip sosyal sınıflar mensupları baskılar altında kalmaktadırlar. Çünkü onlar için maddi şeyleri elde etmek hususundaki imkanlar azdır ve eğitim dereceleri düşüktür.

İşte bir toplumda nüfusun bir kısmı, sözü edilen sebeplerle, meşru araçları reddederek toplumun yücelttiği başarı amaçlarına ulaşmak istediklerinde bundan

[67] Dönmezer, a.g.e., s.358

sapma hali doğar. Bu gibi hallerde normları kabul etmekten vazgeçmek ve kanun dışı yollarla amaçlara ulaşmak istenecektir. Böylece vergi kaçıran kişi, devrim yoluyla toplum düzenini tahrib eden devrimci aslında aynı yolu tutmakta ve aynı sürecin etkisiyle toplumun yücelttiği başarı amaçlarına, meşru olmayan araçlarla ulaşmak istemektedirler. O halde suç kişinin toplumun yücelttiği amaçlara, meşru araçlarla ulaşabilmek hususundaki yeteneksizliğinden doğmaktadır.

Wilson-Herrnstein'in eserlerinde belirttikleri gibi, bu teori suç işlememe ile ilgili bazı pekiştireçlerin önemine dikkati çekmektedir. Söz konusu pekiştireçler güçlendikçe, suç-işleme ile birlikte bulunan pekiştireçler egemen olmaktadır. Ancak teori suç işleme veya işlememe ödüllerinin diğer unsurlarını ihmal etmekte ve bireysel farklılıklara, söz gelimi tepisellikteki, içe geçirilmiş ketleyicilerdeki farklılıklara yer vermemektedir. Bu sebeple bu teori orta sınıf suçluluğunu izah edememektedir. Suç işlemeleri çok muhtemel olan kişiler meşru ödüllere en çok ulaşmak ihtiyacında bulunan ve bunlara ulaşmaları bloke edilmiş bulunan kişiler ise, o zaman suçun geniş aileleri ve mali sorumlulukları olan kimseler arasından çıkması gerekirdi. Oysa gerçekte en yüksek oran bu zümre mesuplarına ait değildir.[68]

Durkheim'ın analizleri üzerine kurulmuş ve her şeyden önce Robert Merton tarafından geliştirilmiş olan anomi teorisi de toplumsal yapıdan hareketle suçluluğu açıklamaktadır. Anomi teorisinin gelişmesinin iki aşaması olmuştur Öncelikle Durkheim, anomi kavramını sapıcı davranışı açıklamada kullanmış ve özellikle çeşitli sosyal koşulların yükselen kıskançlığa götürmesi ve diğer yandan sınırsız çabalar sonucunda düzenli normların bir yıkılmasına yol açmasıyla ilgiliydi. Merton bu teoriyi sistemleştirip, geliştirmiştir.

Merton tarafından, 1938 yılında yayınlanan "Sosyal Yapı ve Anomi" adlı makale ile ortaya atılan, fakat daha sonra genişletilen anomi teorisi, fonksiyonel yön tayini için uygun davranış gibi, sapıcı davranış da sosyal yapının ürünü olarak mütalaa edilir. Her durumda sosyal yapı, gerekli bir kötülük olarak görülür, esasen bunun serbestçe yayılmasına düşmanca tahrikler sebebiyet verir; fakat bunlar daha

[68] Dönmezer, a.g.e., s.359

sonra bastırılır. Oluşturulmuş beklentilerden sapma, kültüre bağlı esaslı motivasyonlar bir yanda ve sınıfa bağlı sınırlı gerçekleşme şansları diğer yanda birbirine ters düşmenin sonucu olarak mütalaa edilir. Kültür ve sosyal yapı birbirine karşı çalışırlar.[69]

Kültürel ve sosyal yapının çeşitli unsurları arasından ikisi doğrudan önemlidir: Birinci unsur, toplumun tümü veya farklı yerlerdeki üyelerine yasal hedef tayinleri olarak hizmet eden kültürel tespit edilmiş amaçlar, niyetler ve ilgilerden oluşur; ikinci unsur, bu amaçlara ulaşılmasında izin verilen yolların belirlenmesi, ayarlanması ve kontrol edilmesidir. Cohen tarafından getirilen önemli bir görünüş noktası onaylanarak altı çizilir. Burada geliştirilen anomi teorisi, bütün sapıcı davranışlarla değil sadece suçlu veya suç olarak mutad tavsif edilen bir kaçı ile ilişkisi olmalıdır.

Durkheim tarafından ortaya atılan ve Merton tarafından geliştirilen bu teoriye göre, suçluluğun olmadığı bir toplum yoktur ve anomi normsuzluk demektir. Eğer bir toplumdaki kültürel ve sosyal yapının bütünleşmesi kötü olmuşsa, yani kültürel yapının istediği davranışları, sosyal yapı engellemişse, bunu anomiye, yani normlann yıkılmasına, normsuzluğa doğru bir gidiş takip edecektir.

Merton, toplumlarda, toplumun üyeleri tarafından ulaşılması gereken zenginlik ve mesleki tanınma gibi, genel olarak toplumlar tarafından tanınan ve belirlenen başarı hedeflerini ortaya koymuştur. Bu hedeflere ulaşmak için toplumlar, çalışma ve miras gibi yasal yolları mümkün kılmışlardır. Bununla birlikte, mevcut araçlarla belirtilen hedeflere herkesin aynı şekilde ulaşması mümkün olmadığından, sapıcı davranışlar ortaya çıkmaktadır.

Diğer bir ifadeyle anomi, belirli bir statüye sahip olanların sosyal yapıda bulunan nedenlerden dolayı toplumun hedeflerine kolayca ulaşabilmelerine rağmen, bu durumda olmayanların aynı hedeflere ulaşmalarının zor veya imkansız olmasından doğan güçlüklerin sonucudur. Yani suçluluk söz konusu sosyal yapının neticesidir. Çünkü, meşru yollarla bu hedeflere ulaşamayan kişiler, ihmal edilmiş

[69] Demirbaş, a.g.e., s.126

durumları kaldırılmadığında, yüksek bir ihtimalle, bu amaçlara ulaşmak için sapıcı davranışlara yöneleceklerdir. Bu yüzden, Almanya'daki yabancıların yükselen ikamet sürelerine rağmen, ihmal edilmiş durumlarının devam etmesi, onları suça teşvik etmektedir. Özellikle yabancı gençlerin suçluluğu, onların Alman toplumunun kenarında bulunmaları ve geleceklerinin kapalı olması nedenleriyle anomi teorisi ile açıklanmaktadır.[70]

Aykırı Fırsatlar Teorisi; Richard Cloward tarafından 1959 yılında yazdığı bir makalede ortaya atılmış ve daha sonra 1960 yılında Lloyd Ohlin ile birlikte yazdığı "Suçluluk ve Fırsat" adlı eserde geliştirilmiştir. Yazarlar anomi kavramını Sutherland'ın aykırıların birleşmesi ilkesi ile bağdaştırmaya çalışmışlardır. Bu teori bireyin sosyal yapı içindeki yerini vurgular. [71]

Tanınmış Fransız sosyologu Emile Durkheim'a göre, ahlaki yükümlülükler ve sosyal kurallar olmazsa. yaşam çekilmez hale gelir ve anomi ile sonuçlanır. Anomi bir kuralsızlık normsuzluk duygusu olup intihar ve suç gibi yıkıcı davranışları sonuçlar. Sınırlandırılmamış istekler ve davranışlar önemli sosyal normlardan sapmayı sonuçlar.

Çağdaş sosyologlar Durkheim'ın anomi teorisine daha sınırlı bir anlam vermektedir. Toplum birbiri ile çatışan istekleri olan bireylerle doludur ve bunların sınırlı araçlarıyla bu sayıca çok amaçlara ulaşmaya çalışmaları anomiye yol açmaktadır. Toplumun geçici bir durumu olan anomi, standartların yokluğu apati (kayıtsızlık), kargaşa, düş kırıklığı, yabancılaşma ve ümitsizlik gibi belirtilerle kendini göstermektedir. Parsons, anomiyi, kurumlaşmanın anti-tezi olduğunu belirtmekte ve bunu karşılıklı iletişim sürecinin yapısal bütünlüğünün yokluğu ya da diğer bir ifade ile normatif düzenin tamamen çöküşü olarak tanımlamaktadır.

Bazı davranış bilimciler ise anomiyi bunalım, yabancılaşma, yeis, endişe ve kültür yalnızlığı olarak belirtmektedirler. Merton ise, gerçekleştirilmeyen istek ve arzular kişilerde sapıcı davranışa ve topluma hakim olan ahlakın reddine, anomiye

[70] Demirbaş, a.g.e., s.127
[71] Akıncı, a.g.e., s.176

yol açar demektedir. Gerçekten de yasal fırsatlara ulaşabilmek için çok sayıda engel bulunmaktadır, mesela alt sınıfların amaçlarına ulaşabilmeleri üst sınıflara doğru hareket edebilmeleri için kültür farklılıkları, ekonomik terslikler kaynakların sınırlı olması gibi engeller bulunmaktadır.

Merton Durkheim'ın anomi teorisinden hareket etmekle birlikte, sosyal yapının zenginlik ve mal sahibi olma arzuları gibi, bazı istek ve tutkuları tahrik ettiğini ve aynı zamanda bunları elde edebilmek için kullanılacak araçları da yine sosyal yapının sınırlandırdığını belirtmektedir. Kültür değerleri sistemi özellikle başarı göstergesi olan bazı amaçları yüceltirse ve aynı zamanda sosyal yapı, bu amaçlara giden yasal yolları toplumun büyük bir bölümü için sınırlıyorsa veya kapatıyorsa, sapıcı davranış geniş ölçüde görülür. Yasal fırsatlara çok sayıda engel bulunmaktadır. Bu teori düşük gelir sınıflarının karşılaştığı engellere ağırlık vermektedir. Bunlar kültür farklılıkları ekonomik güçlükler ve yukarıya doğru hareket edebilmek için gerekli olan kaynakların sınırlı olması gibi engellerdir.[72]

Eğitim olanaklarının elde edilebilmesinde sınıflar arasında fırsat farkları bulunmaktadır. Belirli bir eğitime ulaşabilmek pek çok sosyal başarıya götürebilecek bir yoldur. Bunu sağlamak özellikle düşük gelir gruplarına mensup gençler için güçtür.

Anomi teorisinden kaynaklanmış olan Cloward ve Ohlin'in aykırı fırsatlar teorisi, özellikle çocuk suçluluğunu açıklamak için kullanılmıştır. Yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi Cloward ve Ohlin suçlu davranışı, Sutherland'ın ortaya atmış olduğu aykırılıkların birleşmesi (differential association) kavramı ile açıklamaktadırlar: belirli fırsatlara ulaşabilmek için yasal ve yasal olmayan yollar bulunmaktadır. Yasal fırsatlar engellendiği zaman. yasal olmayan fırsatlardan yararlanma yoluna gidilir. bu da suçu doğurur. Bu görüş suçu fonksiyonel ve yararlı olarak nitelendirmektedir, çünkü yasal amaçlara ulaşılmak için işlenmektedir. Fırsatların aykırılığı görüşünün özellikle çocuk suçluluğunun yasal fırsatların arttırılması yoluyla önlenmesi görüşünde olan kişiler arasında çok taraftar

[72] Akıncı, a.g.e., s.178

bulduğunu belirtmeliyiz.[73]

1.2.3 Marksizm, Eleştirel Kriminoloji ve Baskın İdeoloji Yaklaşımı

XX. yüzyılın ortaları, odak noktasının bireyden topluma kayması yönünde bir değişime tanık olmuştur. Bu paradigma kayması, Marksizm'den esinlenmiş medya gücü modellerinin hakimiyetine yol açmıştır. Özellikle, Karl Marx'ın (1818–1883) ve Antonio Gramsci'nin (1891–1937) eserleri önem kazanmıştır. Onların sosyal yapı teorileri "baskın ideoloji" olarak bilinen bir yaklaşımın veya "egemen medya" modelinin gelişimiyle sonuçlanmıştır. Bu modeller, 1960'larda, kriminologlar ve medya araştırmacıları tarafından hevesle tamamlanmış ve medya gücü üzerine akademik tartışmaları 20 yıldan fazla baskın olmuştur.[74]

Marksizm, medyanın –diğer tüm kapitalist kurumlar gibi- yönetici burjuva elitine ait olduğunu ve o sınıfın görüşü doğrultusunda işleyerek, karşıt ve alternatif görüşlere erişimi engellediğini ileri sürmektedir. Marx'ın yaşadığı dönemde medyanın bugün olduğu gibi bir kitlesel fenomen olmaktan çok uzak olmasına rağmen, anahtar bir kapitalist endüstri olarak pozisyonu ve katmanlı toplumun meşruluğu ve geçerliliğini ileri süren mesajları geniş bir alanda yayma gücü, Marx'ın teorilerinin, kitle iletişim araçlarında medya patronluğunun ve denetiminin yoğunlaştığı daha sonraki zamanlarda konu ile hala ilgili olduğunu göstermiştir. Gramsci, Marx'ın teorilerini geliştirerek, egemenlik (hegemonya) kavramını oluşturmuştur. Bu kavram, medyanın suçu, sapkınlığı, hukuku ve düzeni betimlemesine dair kuramlaştırmalarda merkezi bir rol oynamaktadır.

Özetle hegemonya, yöneten sınıfların, baskı kurmaktan ziyade rıza kazanmak yolu ile eylemlerine onay aldıkları bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç, hukuk, aile, eğitim sistemi ve kitle iletişim araçları gibi sosyal ve kültürel kurumlar aracılığıyla geniş ölçüde başarılmıştır. Bu tarz bütün kurumlar, iktidardaki güç sahibi sınıfın çıkarlarını görünüşte doğal, kaçınılmaz ve tartışılmaz hale getirmek için gündelik simgeler, anlamlar ve faaliyetler üretmektedir.

---

[73] Akıncı, a.g.e., s.178
[74] Jewkes, a.g.e., s.16

Medya sunumları, bir durumun baskın tanımlamalarını destekleyebilmekte veya nadiren onlara karşı çıkabilmekte; belli bir zamanda, süregelen tartışmaları uzatabilmekte, meşrulaştırabilmekte, destekleyebilmekte veya eleştirebilmektedir. Böylece medya, bir sosyal sistemin, onun değerlerinin ve baskın çıkarlarının toplumsal kabul görüp görmemesinde hayati bir rol oynamaktadır. Marx'ın orijinal formülüne önemli bir geliştirme, Gramsci'nin, insanların hep beraber pasif bir şekilde yönetici elitin fikirlerini kabul ettiği fikrinden vazgeçmesi ile gerçekleşmiştir; Gramsci, bunun yerine farklı kültürel elemanların en geniş düşünce spektrumuna başvurmak için kurnazca birbirine eklemlendiği bir güç modeli ortaya çıkarmıştır.[75]

Marx'ın ve Gramsci'nin eserleri, sosyal bilimlerde 1970'lerde ve 1980'lerde ortaya çıkan etkili ve önemli çalışmaların birçoğunun kuramsal düzenini aydınlatmıştır. Örneğin, Marx'ın bizzat kendisi suç hakkında az şey söylemesine rağmen, onun sosyal yapı teorilerinin yeniden keşfi, suç ve -daha önemlisi- suçlulaştırma üzerinde yapısal eşitsizliklerin önemini ortaya çıkarmaya çalışan yeni bir radikal kriminolojiye hız vermiştir.

Aynı zamanda, suç ve sapkınlığın "hasta birey" veya "hasta toplum" ürünü olmadığını, "sapkın davranışın, sadece insanların öyle etiketlediği bir davranış olduğunu" kabul eden etiketleme teorisi üzerinde ağırlıkla duran, Taylor, Walton ve Young (ki 1973'de son derece etkili The New Criminology eserini yayınlamıştır) gibi yeni nesil radikal kriminologlar, bu durumu ele almış ve insanları suçlu veya sapkın olarak etiketlemek ve onları yargılamak/cezalandırmak gücünün devletin bir işlevi olduğunu iddia ederek, ona Marksist bir şekil vermiştir. Diğer bir ifade ile, eylemler suç olarak nitelenmektedir, çünkü yönetici sınıfın çıkarları onları öyle tanımlamaktadır. Ve güçlü olan kanunları cezasız ihlal ederken, çalışan sınıfların suçları cezalandırılacaktır.[76]

Devletin kriminolojik işlevinin ve medyanın suça dair toplumsal korkuları düzenlemesi ve dikkatleri kapitalizmden kaynaklanan sosyal problemlerden

[75] Jewkes, a.g.e., s.17
[76] A.e.

uzaklaştırmasının altını çizen yeni kriminolojiden esinlenmiş, daha radikal birkaç çalışma ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma, eleştirel kriminoloji olarak bilinir hale geldi. Stuart Hall vd.'nin, suç ve sapkınlığın tanımlanması ve ortaya konmasında medyanın ideolojik rolü üzerine en önemli metinlerden biri olan Policing the Crisis: Mugging, the State and Law and Order (1978) çalışması özellikle önemlidir. Medya araştırmasında, GUMG çalışmaları da aynı zamanda dikkate değerdir. GUMG, televizyonlarda, endüstriyel çekişme (grev, lokavt vs.), politik kavga ve askeri eylem haberleri verme eğilimine bakarak, deneye dayalı ve göstergebilimsel analizlere dayanan bir dizi inceleme[*] yapmıştır. Bu incelemelerdeki ortak bulgu, televizyon haberlerinin herhangi bir konudaki görüş farklılıklarını bastırdığı, baskın ideolojiyi ortaya koyduğu (örneğin, orta sınıf, muhalefet karşıtı ve aile yanlısı görüşler) ve muhalif sesleri susturduğu yönündedir.[77]

1980'ler boyunca ve daha sonrasında, medya etki gücü çalışmalarını etkileyen diğer bir önemli perspektif ise ekonomi politik yaklaşımıdır; bu yaklaşım son yıllarda medya mülkiyetindeki artış hakkındaki yadsınamaz gerçeğin, medyanın gücüne dair aktüel tartışmalarda, Marx'ın analizlerini hala güncel kıldığı savını ileri sürmektedir.

Ekonomi politik, medya ve diğer ekonomik ve politik kurumlar arasındaki ilişkiler üzerinde odaklanır ve kitle iletişim araçlarının geniş ölçüde özel mülkiyete tabi olmasından dolayı, kar amacının, yayınları ve politik pozisyonu şekillendireceğini savunmaktadır. Sahipliğin yoğunlaşmasının, mevcut materyalde azalmaya (daha çok takip edilebilecek kanal olmasına rağmen), reyting kaygısına ve daha önceden başarılı olan yenilik formüllerini ve riskleri yeğlemeye yol açacağı öne sürülmektedir. Sunulan materyalin ticari geçerliliğe sahip, popüler, kolayca

[*] Toplu olarak "Bad News" kitapları olarak bilinen bu çalışmalar tek bir baskıda toplanmıştır.
[77] Jewkes, a.g.e., s.17

anlaşılabilir ve karşı çıkış içermeyen bir boyuta indirgenmesi bu süreçlerin net sonucudur.[78]

Bu görüşün savunucuları, kültürün aptallaşmasının, insanları ciddi politik düşüncelere ve aktivitelere katılmaktan alıkoyan askeri-endüstriyel yapının büyük manipülasyon stratejisinin bir parçası olduğunu iddia etmektedir. Örneğin, Noam Chomsky'nin "propaganda modeli", büyük askeri-endüstriyel çıkarlar yüzünden bazı haberlerin nasıl medya tarafından göz ardı edildiğini kanıtlamaktadır. Chomsky, New York Times'ta bir içerik analizi yaparak, Doğu Timur'da Endonezya'nın yaptığı katliamın, Kızıl Kmerler'in Kamboçya'da işlediği cinayetlere tahsis edilen haber yayın süresinde sadece bir parça yer aldığına işaret etmektedir. Ayrıca bu dengesiz haber yayın süresinin sebebi olarak, Doğu Timur'daki katliamda kullanılan silahların Amerika, Britanya ve Hollanda tarafından temin edilmiş olmasını gösterilir.

Bu çalışmalar, kitle iletişim araçlarının, yalnızca suç ve sapkınlık değil, suçlulaştırma süreçlerinde de algımızı şekillendirmedeki rolünü sistematik ve sert bir biçimde sorgulayan ilk çalışmalardır. Bütün bu çalışmalardaki ortak tema, medyanın siyasi ve askeri liderlerin, polis amirlerinin, yargıçların, seçkin entelektüellerin, büyük iş adamlarının ve kanaat önderlerinin görüşlerini bildirmesi suretiyle enformasyonun tepeden aşağı inmesidir.

Yine bu çalışmalar aynı zamanda, görüşlerini, endişelerini ve inançlarını gölgede bırakarak izleyiciyi/okuyucuyu/dinleyiciyi pasif bir alıcı konumuna indirgemektedir. Böylece, sıradan izleyici/okuyucu/dinleyici engellenirken, toplumun önemli üyelerinin ifadelerine ve fikirlerine imtiyaz tanınan bir güvenilirlik hiyerarşisi kurulmuş olmaktadır. Medya ve onun güçlü kaynakları arasındaki bu yapısal ilişki, suçun, suçluların ve cezai adaletin sunulması konusunda özellikle beyaz, erkek, heteroseksüel, iyi eğitim almış elitin belirlediği normlardan sapan davranış gösterenlerle ilgili olarak önemli sonuçlar yaratmaktadır.

[78] Jewkes, a.g.e., s.18

Hall ve diğerlerinin açıkladığı gibi, 1970'lerin Britanya'sında yaşanan ekonomik ve yapısal krizin perde arkasında, geleneksel ve düzenli hayatın bozulması, siyahi ve Asyalı göçmenler üzerine yanlış yönlendirilmiş bir tepkiye yol açmıştır. 1970'ler boyunca, yönetici sınıflar tarafından daha önceden kazanılmış olabilecek rıza ağır biçimde sarsılıyordu ve devlet, gücü elinde tutmak için mücadele etmiştir. Egemen gücü sürdürmek için en önemli enstrümanlardan biri haline gelen medya tarafından, bütün bu gelişmeler ifşa edilmiş, desteklenmiş ve kabul edilebilir kılınmıştır.

Egemenlik kuramını eleştirenler, kuramın, toplumu aldatma amacını abarttığını ileri sürmektedir. Eleştiriler, medya endüstrisinin, önemli oranda seyircisini kasten görmezden gelmek ve onları geri plana atmak politikası izlediğine karşı gelmektedir. Profesyonel iletişimcilerin siyasi uzlaşmanın kabul edilmiş varsayımlarını sürdürme eğilimi bilinçli değildir ve komplo olarak tanımlanabilir. Bu durum, haber organizasyonlarını karakterize eden temel düşünce yapısına dayandırılabilir.

Gazeteciler herhangi bir kurum veya kuruluşta çalışanlar gibidir, çünkü o çevrenin kültürel yapısına göre kademeli olarak sosyalleşmekte ve daima orada olan, fakat nadiren açıkça görünür hale gelen ince baskılara uygun karşılık verme yollarını fark eder hale gelmektedir. Bir haber odasında "yanıt/karşılık verme yolları" her bir muhabirin, nelerin iyi haber olacağı ve halka istediğini vermek hakkındaki algıları aracılığıyla, önsezilerinden, medyaya belirli olaylara odaklanmak ve onları 'haber' haline getirmek konusunda yatkınlık kazandıran daha yapısal ideolojik önyargılara kadar değişme göstermektedir.[79]

Fakat egemenlikçiler (hegemonistler), herhangi bir durumun alternatif tanımlarının basitçe yayınlanamayacağını, çünkü bir zamanlar var olan kaynakların artık dağıtılamayacağını iddia etmekdedir. Kitle iletişim araçları mülkiyeti ve denetimi gitgide azalan sayıdaki bireylerin elinde toplanmaktadır ve editörler arasında, görece sınırlı uzman ve hazır kaynaklar üzerine bir güven vardır. Böylece,

[79] Jewkes, a.g.e., s.19

bizzat gazetecilerle birlikte bu resmi kaynaklar ve akredite uzmanlar, bir nevi sapkınlığı tanımlayan elit gibi, çoğu haber ve enformasyonun "başlıca tanımlayıcıları/niteleyicileri" haline gelmektedir.

Sonuç olarak, "baskın ideoloji" yaklaşımı yandaşlarına göre, kültürel olarak baskın grupların, etnik, kültürel ve dini azınlıklarla çatışan inanç ve davranış kalıpları empoze etmeleri yönünde artan bir risk söz konusudur. Feministler, toplumdaki cinsel eşitsizliklerin de ayrıca ataerkil medya endüstrisi tarafından ideolojik olarak yeniden üretildiğini iddia etmektedir.[80]

Baskın ideoloji yaklaşımı, güç sahibi olanların, toplumda en az güç sahibi olanları suçlulaştırma politikalarına destek olarak kullanmak için medya gündemini manipüle ettiğinin altını başarıyla çizmiştir. Fakat Marksizm'den etkilenen kriminolojiler aynı zamanda, güçlülerinin kendi işledikleri suçların –diğer bir deyişle, şirketlerin, iş adamlarının, hükümetlerin ve devletlerin işledikleri suçlar- farkında olmalarını arttırmakta da yararlı olmuştur.

Entelektüel kökenleri, Marksizme uzanan eleştirel kriminologlar, skandal bir öğesi bulunmadıkça veya geleneksel olarak haber değeri taşımadıkça, medyanın, "beyaz yakalı" veya "şirket" suçlarını nadiren haber yaptığını fark etmişlerdir. Tüzel suçları betimlemedeki bu isteksizlik, "sokak" suçu dalgaları üretmekteki hevesle zıtlık oluşturmakta ve suçluları etiketlemekte yaygın bir eğilimi yansıtmaktadır.

Bu yaklaşımın medyanın ötesine uzanmasına ve tartışmalı bir biçimde tüzel suçlara karşı 'genel cehalet' inşa etmesine karşın, çok dar suç tanımlarını sürdürmekte en suçlu olanlar arasında medyanın da yer aldığına şüphe yoktur. Aslında, medyanın iki kez kusurlu olduğu söylenebilir: Birincisi zenginliği nihai, en yüksek amaç gibi betimlemesi ve suç eylemlerini romantik bir çekicilikle göstermesi; ikincisi, toplumsal beğenileri drama yönlendirmesi. Box'un da belirttiği gibi, "toplum, yaşlı bir kadın için çantasından £5 çaldırmanın ne demek olduğunu, şirket suçlarının finansal boyutlarından daha iyi kavrar"

[80] Jewkes, a.g.e., s.20

Suç, medya tarafından, büyük bir organizasyondaki suçların araştırılması ve haber yapılmasını önemsizleştiren, bir bireysel patoloji meselesi olarak betimlenmektedir. Şirket suçları çoğu zaman çekici bir manşet olmamakta ve haber olma değeri göstermemektedir. Şirket suçlarına ilişkin az gelişmiş terminoloji, ona bir suç gözüyle bakma konusunda zorluk yaratmaktadır. "Suç" ve "ihmal" gibi ifadelerin daha doğru olacağı durumlarda, "kaza" ve "felaket" gibi kelimeler kullanılmaktadır. Haber bültenlerine girme başarısı gösterdiklerinde dahi, tüzel suçlara genelde suç olarak değil "skandal", "güç suistimali" –"üst-dünya entrikası" vb. bir terminoloji kullanılmaktadır.

Alternatif olarak, "doğal afet" olarak da sunulabilirler, böylece modern hayatın risklerle, dini inanca göre alın yazısı veya tesadüf niteliğinde bir felaketle ve/veya kısmetle sonuçlanan hareketlerle kuşatılmış olduğu nosyonu sürdürülmüş olur. Bu şekilde bir dil kullanma tercihi yalnızca, reyting savaşlarına bulaşmış ticari medyanın amaçlarına hizmet etmez, aynı zamanda güçlü politikacı dostlar edinebilecek ve tahrip edici olaylar hakkındaki enformasyonu kontrol edebilecek şirketlerin de işine gelir. Bunun sonucunda, haber sunumu resmi suç ve ceza hukuku tanımlarıyla eşleşmiş olmaktadır.

Kültürel incelemeler bazı ortak kuramsal varsayımlara dayanır:

a. Kültürel olarak (veya dilden veya söylemden geçerek) inşa edilmiş bir dünyada yaşıyoruz. Kültür belli ideallere sahiptir.

b. Sosyal gerçek iletişimden geçerek inşa edilir. Dolayısıyla, "güçlünün sesi ne denli çatlak çıkarsa çıksın, gene de orkestraya hakimdir."

c. Güç ve egemenlik ilişkileri toplumun inşasının bir parçasıdır. Diğer bir deyimle, sosyal gerçeğin inşası güç kullanımını içerir. Bu yolla (1) güç yapıları meşrulaştırılır; (2) konuşma ve eylemde otorite belirlenir; (3) etki kurulur; (4) başarı ve başarısızlık tanımlanır; (5) değerler belirlenir; (6) amaçlar konur; (7) ödüller ve cezalar saptanır ve meşrulaştırılır.

d. Ekonomik ve siyasal güçler anlam çevresinin temel özelliklerini kontrolden veya onlar üzerinde kurduğu egemenlikten geçerek gerçeğin inşasını da çok büyük ölçüde etkiler.

e. Kitle iletişimi çoğunlukla egemen kültürel sembolleri ve ilişkileri üretmeyi amaçlar; çünkü kitle medyası toplumdaki diğer örgütlerle bağıntılı örgütlerden oluşur; toplumdaki egemen güçlerin ve ideolojilerin değerlerini iletir.

f. Medya alımlaması (izleme ve anlamlandırma) insanların günlük amaçlı yaşamlarının bir parçasıdır. İnsanlar medya mesajlarını (kodlanmış sembolsel ürünleri) sahip oldukları ideolojik çerçeve, o anki deneyim ve amaçları bağlamında yorumlarlar.

g. Toplum sınıflardan veya kültürel grup ve alt-gruplardan oluşan bir yapıya sahiptir. Tek bir egemen ideolojinin veya kültürün total kontrolü altında değildir. Fakat kitle iletişimi medyası dahil toplumsal örgütlenmeler ve bu örgütlenmelerin pratiklerinden geçerek desteklenen egemen ideoloji ve kültür ifadesini bulur.[81]

1.2.4 Çoğulculuk, Rekabet ve İdeolojik Mücadele

Şu ana kadar ana hatlarıyla belirtilen kuramsal modeller, medyanın aynı anda her yerde birden bulunduğu inancını paylaşmakta; medya etkileri ister medya içeriğinden kaynaklansın, isterse kitle iletişim araçlarını sözcüsü gibi kullanan güçlü elitin ellerindeki ayırımdan kaynaklansın, en alt katmanın medya etkilerine karşı en savunmasız olduğu tabakalı ve edilgen bir seyirci varsayımına dayanmaktadır.

Aksine, 1980'ler ve 1990'lar esnasında ortaya çıkan "rekabetçi" ya da "çoğulcu" değerler dizisi, entelektüel özgürlüğün ve farklılığın bilgili ve şüpheci seyirciye arz ettiği kitle iletişim araçlarını daha pozitif bir okuma eğilimi gösterir. Bu olumlu medya endüstrisi nitelemesinden ötürü, "baskın ideoloji" perspektifinin

[81] İrfan Erdoğan ve Korkmaz Alemdar. **Öteki Kuram.** Ankara, Erk Yayınları, 2002, s.381

akademi içerisinde etkin olması, çoğulculuğun ise uygulamacılar ve politikacılar tarafından baş tacı edilmesi şaşırtıcı değildir .[82]

Çoğulcular, medya endüstrilerinde son 20 yıldan daha uzun bir zamandır süregelen özelleştirme sürecinin, medyayı devlet denetiminden ve sansürcülükten uzaklaştırmakta başarısı sağladığını ve medya kuruluşları arasında açık rekabeti teşvik ettiğini öne sürerler. Bu süreçlerin savunucuları, sayıları oldukça artmış yeni televizyon ve radyo kanallarının, dergilerin ve bilgisayar tabanlı servislerin, insanların daha önceden hayal edemeyecekleri genişlikte bir seçenek çeşitliliğinde çoğulcu bir medya pazarının yer aldığı yeni bir özgürlük çağını müjdelemişlerdir.

Bunun sonucunda, zaten varolan başlıca belirleyicilere –politikacılar, polis şefleri vs.- yanında, "karşı belirleyicilerin" de -resmi yorumcularla ihtilafa düşen görüş ve fikir sahibi insanlar - var olma olasılığı söz konusudur. Sonuçta şu öne sürülmektedir: Biz, soyut ve materyalist eğilimle baskın ekonomik sınıfı hala tanımlayabiliyorken, o, nadiren ahenkli bir politik güç olarak hareket etmekte ve mütemadiyen cezai adalet gibi alanlarda politika değişimleri için politika yürüten bireylerin ve örgütlerin meydan okumasına maruz kalmaktadır.

Sınıf, cinsiyet ve ırk çizgilerinde oluşan geleneksel ideolojik eşitsizlikler, daha önce belirtilen baskın ideoloji yaklaşımını destekleyenlerin iddia ettiği gibi, artık statik pozisyonlarda söz konusu değildir. Toplu eğitim, sosyal hareketlilik ve "şöhret kültürünün" doğuşu sayesinde, çağdaş "yöneten sınıf" kültürel olarak her zamankinden daha çeşitlidir ve modern medyanın da, geleneksel elitist değerlerin erozyona uğramasında büyük payı vardır. [83]

Medya kanallarının çoğalması, şüphesiz, daha çok çeşitlilikteki insanların fikir ve görüşlerini daha erişilebilir kılmıştır. Ancak, çoğulcu perspektifin, kendine özgü idealizmi tarafından sınırlandırıldığı söylenebilir. Medyanın ideolojik mücadelenin potansiyel mekanı olarak görülebilecek olmasına karşın, rekabetçi ve

[82] Jewkes, a.g.e., s.21
[83] A.e., s.22

çoğulcu paradigma taraftarları, tüm azınlık çıkarlarının, mevcut iletişim kanallarının çokluğuyla sağlanabileceğine inanmaktadır.

Teorik olarak doğru iken, bu bir dereceye kadar da gerçekçi olmayan bir vizyondur. Çünkü medya sahipliği ve denetimi bazı çıkarları hesaba katmaz, ya da tomurcuklanan tüm yeni kanalların ve medya endüstrilerinin çoğu hala bir avuç zengin ya da orta-sınıf insanlar tarafından elde tutulmakta ve kontrol edilmektedir. Bu perspektif, kendisini satın alamayacakların katılımını reddeden birçok medya ürününün gittikçe artan kar odaklı doğasına çok dikkat etmez. Aynı zamanda rekabet ve deregülasyonun, bilgili, analitik programcılığa ciddi bir tehdit oluşturduğu ileri sürülmektedir.

Sonuçta, dramatik ve gözle görülür biçimde şok edici olaylarla daha geniş bir toplumsal bağlantı söz konusu olabiliyorken, bu gibi haberlerin altında yatan politika ve reform meselelerinde geniş toplumsal iştirak sağlandığı, ya da toplumla bu tarz bir bağlamda iletişim kurmak isteyen bir medyanın var olduğu yönünde çok az kanıt vardır.

Aracılı söylemlerde toplumsal iştirak daha kapsayıcı görünmektedir. Her şeyin ötesinde, konuşan radyo, televizyon seyircisi şovları ve gazete anketleri aracılığıyla, daha çok insan, günün ciddi sorunları üzerine görüşlerini yayınlayabilmektedir. Bu arada telefon ve bilgisayar kaynakları geleneksel iletişim kanallarını, hatta artık televizyon haber bültenlerinin bile, seyircileri, görüş ve düşüncelerini stüdyoya telefonla veya e-postayla iletmelerini teşvik ettiği bir boyuta genişletmiştir. Fakat 20 –ya da 30- saniyelik izleyici katkısına, karmaşık analizler ve detaylı eleştiriler pahasına tartışmalı bir biçimde başlanmıştır. Fakat medya çoğulculuğu –yani çok sayıda kanal- mutlaka mesaj çoğulculuğu ile –içeriğin çeşitliliği – sonuçlanacak değildir.

Eleştirmenler, medyanın, tartışmaları önleyen ve mevcut durumu koruyan gerçekliğin homojen versiyonlarını sağmaya devam ettiğini iddia etmektedir. Sonuç olarak, seyircilerin cehaleti sürdürülmekte ve belirli grupları (genelde sınıf, ırk ve cinsiyet farklarına göre) etiketleme, tektipleştirme ve suçlulaştırma devam

etmektedir. Siyasi ekonomistler, aynı zamanda, demokratik katılımın kolaylaştırılması için pazar tabanlı sistemin potansiyel dezavantajlarının altını çizmişler ve medya kuruluşlarının gittikçe artan ticari niteliğinin, denenmiş ve test edilmiş formüllere yol açtığını, bir eğlence eğilimi ile reklamcılar için kolayca tanımlanabilecek ve karlı hedef teşkil eden "en düşük toplumsal paydada" seyirciyi hedeflediğini ileri sürmüşlerdir.

Şok edici, heyecan verici ve "gerçek" vaat ederek "sağlamcı olmak" eğilimi, ana akım programcılığın, yenilikçi bir fikrin, görünürde sonsuz ve son derece bayat taklitleriyle baskın edildiği Britanya televizyon programlarında artan bir şekilde belirginleşmeye başlamaktadır. CNN gibi, kabloda ve uyduda 24 saat çalışan haber servisleri bile, uymak zorunda oldukları haber değerleri ve ticari bir çevrede başarılı olma zorunluluğun yarattığı baskılar tarafından sınırlandırılmaktadır.

Blumler'ın Amerikan habercilik medyasını gözlemlediği üzere, profesyonel bir siyasi gazetecilik geleneğine sahip olabilecekken, yine de durum "yükselen rekabetin, seyircinin ilgisi koruyacak biçimde karmaşıklığı önlemek ve sadece altı çizilen noktaları aktarmak için ulusal haberleri kışkırtması" şeklindedir. Bu "altı çizili noktalar" çok nadir olarak derin siyasi yorumları veya kapsamlı analizleri içerecektir. Onun yerine, seyirciler, güçlü bir biçimde "insanın ilgisini çekebilecek" açılara sahip veya özellikle dramatik veya şiddet içeren bileşen olarak 'bilgilence[84]' bir diyete sokulacaklardır. Bu eğilim –ki eleştirmenler tarafından haberlerin ve cari medya yapımlarının "aptallaşması" olarak tanımlanmaktadır – analiz ve tartışmaya karşı seyirci reytingine imtiyaz tanımakta ve "içerisinde sorunların farklı perspektiflerden düzenli olarak tartışılabileceği birkaç forumla kusurlu bir toplumsal sorumluluk süreci" ile sonuçlanmaktadır. [85]

Suç, bitmek bilmeyen popülist ve karlı programcılık arayışındaki medya gündemi tarafından özellikle zorlanan bir konudur. Çoğulcuların yücelttiği serbest piyasa dalgasına karşı hayatta kalan birkaç belgesel film akımından birisi gerçek suç türüdür. Burada, ciddi bir kriminal vaka, önceden tahmin edilebilir formüller

[84] Çn: Orj. Infotainment (Bilgilence): information (bilgi) + entertainment (eğlence)
[85] Jewkes, a.g.e., s.23

aracılığıyla yeniden değerlendirilmektedir. Dramatize edilmiş bir yeniden canlandırma ile başlayarak, bazen acemice bazense dolambaçlı bir soruşturmanın ardından olayın önemi sonradan anlaşılmakta; dramatik son, zanlının ele geçirilmesi ve suçunun kanıtlanması ile tamamlanmaktadır. Bu programlar –ki genelde seri katilleri ve tecavüzcüleri kapsayan hayli olağandışı, yine de yüksek-profilli vakalara ilişkindir- öç için susuzluklarını giderirken, aynı zamanda seyircinin heyecan arayışını ve röntgenci unsurunu da kışkırtmaktadır.

İnternet gibi bilgisayar tabanlı teknolojiler, diyalog kurmayı ve fikirlerin/ideolojilerin serbest değişimini kolaylaştıran çoğulcu bir medya inancını destekliyor görünmesine karşın, bunlar yalnızca gerekli donanımı, yazılımı ve abone ücretini karşılayabilecek kimseler için mümkündür. Serbest piyasa ve özelleştirme muhalifleri için, enformasyon, herkese açık bir kamu hizmetinden ziyade onu alabilmeye muktedir kimselere satılacak bir meta haline gelmektedir.

İnternet, toplumu ulusal tartışma platformlarından çekilmeye ve geleneksel siyasi partilerin mesajlarını reddetmeye teşvik etmektedir. Onun yerine insanlar kökeni kimlik, yaşam tarzı ve alt kültürde yatan özel topluluklara girmeyi tercih ederler. Bu, çoğulculuğun olumlu bir sonucu olarak görülebilecekken, yeni sosyal hareketler ve kimlik politikaları medya sansasyonlarına ve damgalamalarına karşı daha etkiye açık olabilir. O halde çoğulculuğu, şeylerin nasıl olduğundan ziyade nasıl olabileceğinin bir ifadesi olarak görmek en doğrusu olacaktır. Diğer bir taraftan, çoğulculuk bize - her ne kadar bu açıklık, yapısal avantajlardan faydalanan baskın grupların kabulüyle eşitlenmesi gereken bir açıklıksa da- bir derece açıklığın başarılabilir olduğunu hatırlamaktadır.[86]

1.2.5 Gerçekçilik ve Algı Analizi

1980'ler boyunca ortaya atılan teorilere, başlarını daha önce geçerli olan varsayımlara döndüren ve hem kriminolojide hem de medya çalışmalarındaki bilim adamlarının odağını değiştiren yeni yaklaşımlar meydan okumuştur. Kriminolojide "sol gerçekçilik" olarak adlandırılan yeni bir perspektif ortaya çıkmış, bu perspektif,

[86] Jewkes, a.g.e., s.24

Hall vd.'nin "Policing the Crisis" (Kriz Politikaları) gibi sol tandanslı çalışmaların idealist duruşu olarak gördüğü şeylere hem bir tepki olarak hem de onların ürünü şeklinde oluştu.

Sol gerçekçiler, soldaki yazarları suçlamak, suça dair indirgeyici argümanlar benimsemek ve çalışan sınıftan suçluları romantize etmek suretiyle, siyasi arenanın, suçların çoğunun sınıflar-arası (orta-sınıf kurbanlar üzerinde çalışan sınıftan kişilerin işlediği suçlar) değil sınıf-içi (büyük oranda kişinin kendi sınıfı ve topluluğu tarafından işlenen suçlar) nitelikte olduğu gerçeğini görmezden gelen hukuk ve düzene ilişkin muhafazakar politikalara kaldığını iddia etmişlerdir.

Lea ve Young gibi yazarlar, kriminologları suç hakkında gerçekçi olmaya, etkilerin ciddiyetine –özellikle kadınlar ve etnik azınlıklar için- odaklanmaya ve analizlerinde suç mağdurlarının deneyimlerini daha çok kullanmaya zorlamaktadır. Hepsinin ötesinde, eğer ortada suçun ciddi bir problem olduğu hakkında akla yatkın esaslar yoksa, medya toplum bilincinde kaldıraç gücüne sahip olamayacaktır ve "medya ve suç" arasındaki ilişkiyi kuramlaştırmak üzere sayısız teşebbüs, basitçe, asla gerçekleşemeyecektir. Bu arada, medya çalışmaları ve kültürel çalışmalarda, algı analizi olarak adlandırılan bir seyirci araştırması 1980'lerin başından 1990'ların başına gündemi işgal etmiştir. Araştırmacılar, medya etkisini, artık bireyin kontrolü ötesinde bir kuvvet olarak değil, fakat insanlar tarafından bilinçli bir şekilde kullanılan bir kaynak olarak yeniden kavramlaştırmıştır.[87]

Medyanın çoğaldığı ve herhangi bir ortamın veya kanalın "aynı anda her yerde bulunması" durumunun küçülmediği modern iletişim ortamında, birçok seyirci, kendi iş, aile ve sosyal ilişkiler deneyimlerine dair imgeleri ve anlamları seçebilecektir. Dahası, demokratik, interaktif ve teknolojik bir iletişim çağında, medya ve popüler kültürün "içeride" ve "aşağı"da yapıldığı, geleneksel olarak kavramlaştırıldığı "dışarı" ve "yukarı"dan türemediği iddia edilmektedir. 1990'ların ortalarında, araştırmacılar medyanın insanlara ne yaptığı hakkındaki endişeleri reddetmiş ve bu soruyu "insanlar medya ile ne yapar?" sorusuna çevirmiştir.

[87] Jewkes, a.g.e., s.24

1.2.6 Postmodernizm ve Kültürel Kriminoloji

Gelişme, farklı görüşlerdeki okulların arasındaki uzlaşmalardan olduğu kadar aralarındaki rekabet ve zıtlıktan da kaynaklansa, şu ana kadar tartışılan teorileri birbirine bağlayan açık bir yörünge söz konusudur. Postmodernizm, sosyal bilimlerdeki en son paradigma kaymasıdır ve "modern" toplumla ilişkilendirilmiş yapısal karakteristiklerin -sınıfsal yapı, kapitalizm, endüstrileşme, militarizm, ulus devlet vs.- yerini alan global kültürel, politik ve ekonomik hayattaki önemli yeni kalıplara bir yanıt olarak görülebilir. Bu yüzden postmodernizm sıklıkla daha önceden kabul edilen(ler) ile kesin bir kırılma olarak sunulmaktadır. Bilgi ve "gerçek" hakkında her şeyi kucaklayan iddiaları ve dil sistemlerindeki denetimin bazı bakış açılarına diğerleri üzerinde ayrıcalık sağladığı gibi yöntemleri belirtmekteki başarısızlıkları yüzünden, Marksizm gibi geniş ölçekli teoriler reddedilmiştir.

Örneğin, mahkemelerin "baskın" dili, davalının sistemi yabancılaştırıcı ve baskıcı olarak görmesine neden olabilir. Buna karşın postmodern yaklaşımlarda yine de önceki teorilerin izleri bulunabilir. Algı analizcileri gibi, postmodern düşünürler, seyirciyi aktif ve yaratıcı "anlam yaratıcısı" olarak görürler. Realistlerle suç ve mağdurlaştırma korkusuna dair endişeyi paylaşır ve aynen etiketleme teorisyenlerinin daha önce yaptığı şekilde, "suç" ve "sapkınlık" gibi tartışmalı kavramları kullanırlar.

Çoğulcu yaklaşımın avukatları gibi, postmodernistler, medya pazarının serbestleşmesinin, beraberinde program sayısında, formatta bir artışı getirdiğini ileri sürer. (seyirciye aralarından birini seçebilme olanağı veren şekilde). Artık bütün zevkler ve ilgi alanları tedarik edilmiştir ve ne izleyeceğini/ dinleyeceğini/ okuyacağını seçmekte –ve aynı ölçüde reddetmekte- nihai güç sahibi tüketicidir. Bu cilalı ve etkileşimli medya pazarında– üç dakikalık bir dikkat istemediği ve "eğlence" olarak ambalajlandığı sürece her şey tükenir. O halde postmodernizm, şu

an varolan aşırı bilgi ve eğlence ile ilgilenmektedir ve güncel içeriğin maddi özüne ek olarak medya yapım tarzının ve ambalajlanmasının da altını çizmektedir. [88]

Kitle iletişim araçları ve içeriğin çöküşü, derhal tüketim ve duygusal etkilerin –çok az derinlikte analizler- merkez teşkil ettiği bir kültür üretmiştir. Gözlemlenen şeyler, bölük pörçük, kısa ömürlü ve belirsizdir. Postmodern medya üretiminin esasları zevk, oyun, pastiş, parodi ve ironidir. Eğlendirmek medyanın sorumluluğundadır ve seyirci memnuniyeti, uğruna çabalamaya değer tek etkidir.

Ancak, bilgilendirme ve eğlendirme arasındaki ayırımın terk edilmesi iki problem doğurmaktadır. Birincisi, postmodernizmin içeriyor göründüğü, anlamlı tartışmaya tehdittir. Çoğulcu ideolojik mücadele modeli bazlı bir medya pazarı, bir tartışma forumu olarak belki yeterli gelebilir, fakat bu toplumun neyin doğru neyin yanlış olduğunun ayırtına (gerçek ve yorum arasındaki fark) varabilme yeteneğine bağlıdır. Dick Hebdige, erken bir postmodernizm eleştirisinde şu uyarıda bulunmaktadır:

"Doğrulanabilir bilgi düzeni fikri, her ne kadar şüpheli ve değişken olsa da, her ne kadar rakip ideolojilerin müzakere ve mücadelelerine maruz kalsa da, bu yeni zamanlara geçiş karşısında hayatta kalamaz… bugün, Marslılar yürüyüş yapanları kaçırıyor, dün Auschwitz olmamıştı, yarın ne olacağı kimin umurunda? Postmodern dönemin sözde "dipsizliği" bundan da öteye uzanır … medyanın birbirini gitgide hırsla yeme ve enformasyonun kendisinin fonksiyonunu bozma eğilimine. "[89]

Postmodernizm ile ilgili ikinci sorun "eğlence"nin nasıl tanımlandığında yatmaktadır. Hall vd.'nin ileri sürdüğü gibi, şiddetin genelde dünyanın her köşesinden gelen engin görsel imaj bombardımanına duygusal olarak daha bağımsız ve duyarsızlaştırılmış kimi seyirciye doğal olarak eğlendirici geldiği kabul edilmektedir. Birçok kişi bunu yükselen bir problem olarak görmektedir. Amerikalı aktivist Jerry Mander durumu şöyle özetler: "Bir zamanlar basın toplantıları yayınlanırdı. Daha sonra yarışmalar basın toplantılarından daha çok ilgi çekti…

[88] Jewkes, a.g.e., s.25
[89] A.e.

Yürüyüşler ise yarışmalardan daha çok… Oturma eylemleri ise yürüyüşlerden daha çok… Şiddet ise oturma eylemlerinden daha çok… Ve böylece bir teori gelişti: aynı seviyede yayın süresini sağlamak için ardışık her bir hareketin heyecan seviyesini artırmak."[90]

Genelde ana akım politik uzlaşmanın dışında yer alan örgütler bu ivme teorisini en iyi anlayanlardır. Radikal politik gündeme sahip gruplar, medyayı manipüle etme sanatında tecrübelidirler. Medya ilgisi çekmede ve dikkat çekici manşet bulmada son derece başarılı Greenpeace gibi çevre örgütleri, hayvanları koruma dernekleri, küreselleşme karşıtı, kapitalizm karşıtı hareketler baskı gruplarına örnektir. Aynı zamanda teröristlerin göz alıcı şiddet eylemleri, medya için kültür yararına bir performans olarak görülebilir. Terörist eylem haber bültenlerinde yer almadıkça ve tanınmadıkça politik ve askeri olarak anlamsız bir eylemdir."

Örneğin, gazetecilerin askeri personele "iliştirilmiş" oldukları ve birliklere ve operasyonlara eşi benzeri görülmemiş bir erişim izni aldıkları 2003 Irak Savaşında gibi, askeri seferler aynı zaman da medya olayları olarak da planlanabilir. Benzer olarak, Başkan Reagan Libya'yı bombaladığında (1986), bu işi askeri bakış açısına göre günün en uygun zamanında yapmadı. Saldırının zamanlaması öncelikle Amerikan televizyon haberlerinin zamanlamasına göre saptandı; saldırı, ana haber bülteninde Reagan'ın "henüz olduğu"nu anons edebilmesine olanak tanıyacak şekilde zamanlanmıştı – yani bir televizyon olayı olarak planlanmıştı.[91]

Fakat postmodern medya "performansının" bugüne kadarki en ilgi uyandıran örneği 11 Eylül 2001'de meydana gelmiştir. Dünya Ticaret Merkezine terörist saldırı milyonlarca Amerikalının televizyonda kahvaltı haberlerini açmış olabileceği bir zamanda gerçekleşmiştir. Eylemlerin zamanlaması, kuzey kulesine ilk atağın korkunç akıbetini kaçıran dünya çapında izleyicilerin "canlı" sahneleri yakalamak için televizyonu açtıkları zaman, 16 dakika sonra ikinci uçağın güney kulesine çarptığını görmelerini garantiye almıştır. O günün televizyon görüntüleri –ki derhal dünya üzerinde yayılmıştır- gelmiş geçmiş görsel olarak en dikkat çekici ve

[90] Jewkes, a.g.e., s.26
[91] A.e, s.27

unutulmaz haber görüntüleri haline gelmiş ve film sahnelerini çağrıştırmıştır. Dünyayı sarsan olay, ekrandaki imgenin doğrudanlığından ve dramatikliğinden dolayı öyle karşı konulmaz bir etkiye sahip olmuştur ki; adeta post-modern bir manzaradır. "Masum" sivillere yönelik terörist saldırılar, hepimizin potansiyel kurbanlar olduğumuza dair post-modern fikirle de uyum sağlamıştır.

Post-modern kültür ve post-modern yaklaşımlar, kapitalist üretim biçiminin ve ilişkiler dünyasının sahte gerçekten çok sahte imajlarla son zamanlarda yapılan yeni "beyin yönetme" eklemeleridir. Bu eklemeler hem sermaye hem de bu eklemelerle belli pozisyonlarda prestij ve yaşam tarzı sürdürenler için oldukça işlevseldir. Teknolojiye kendi başına toplumu biçimlendirici karakter vermek ve yarattığı imajları (metinleri) yüceleştirmek için post-modernist süsleme ve boyama gerekmektedir.

Ayrıca, post-modernistlerin bir metni (bir filmi, programı, öykülemeyi) inceleme biçiminin kompleksliğine ve anlaşılmaz çapraşıklığına baktığımızda şaşırmamak elde değildir: Sanki post-modern toplumun medya üreticileri akıl almayacak derecede aydın, filozof, bilgili, hünerli ve herkesin üstünde bir zeka seviyesine sahiptir ve post-modernistlerin karmaşık ve üstün anlamlandırmalarını bilinçli bir biçimde düzenlemekte ve paketlemektedir. Medya akıl üstü bir entelektüel niteliğe sahip gibi, ürünleri soyutlanarak kültürelcilerin "dilsel anlamlandırmalar" dünyasının çapraşıklığıyla değer bulmaktadır. Aynı zamanda medya, medyayla kendi temsillerinde veya sayısız ilişki kurmamızı isteyen ilişkisiz yerleştirmelerde (örneğin bir açlık haberi, haberin içinde bolluk, yiyecek ve içecek reklamı, haberin ardından, bütün ekonomik sorunlarını çözmüş ve günlük gündemleri bolluk ve lüks içinde, seks etrafında dönen pembe diziler gibi) amaçlı ve planlı bir iletişimi yapan süper-insan veya süper oluşumdur.

Aksine, sadece egemen yapıların içinde sosyalleşmiş ve bu yapının umutlar, engellenmişlikler, ezmeler ve ezilmeler dünyasına entegre olmuşların yaşadıkları egemenliği cahilleştirilmişliklerindeki kopyacı sunumlarıdır. Postmodernizm ve post kültürellik, globalleşmeyi artıran dünya sermayesinin egemenliğini eleştirdiği

durumda bile bu egemenliğin ideolojik meşrulaştırıcısı konumundadır.[92]

Postmodern analizler, suçun sebep ve sonuçlarına ilişkin geleneksel kriminolojik endişeleri reddetmekte, onun yerine, toplulukların parçalanmasına, birçok topluluğu felç eden korkuya, toplumun her seviyesinden çıkabilecek gibi görünen rastgele şiddete ve hükümetlerin bu konular hakkında bir şeyler yapmak için görünen yetersizliğine işaret etmektedir. Gizlenmiş ve önceden tahmin edilemeyecek tehlikeye dair bu endişe, aynı anda her yerde olan medya tarafından da takviye edilmektedir.

Postmodernistler suçun aynı anda her yerde birden bulunmasının, kurban olma yönündeki sezgilerimizi güçlendirdiğini ileri sürmektedir: "Suç hakkında medyadaki konuşmalar, bütün seyircileri, parçalanmış ve rastgele suçluluk tehlikesine eşit ölçüde maruz kalmış tayin etmekte ve böylece var olan tehlikeyi tekrar eden sayısız suç öyküsünün ön koşullarını tedarik etmektedir. Daha sonra, medyanın tüm seyircileri potansiyel kurbanlıklarında eşit kılma hevesi, postmodern suç cazibesinin kalbinde yatmaktadır. Postmodernistler için medyanın ve seyircinin içinde takıntılı bir şey, bu tarz hikayeleri sevme, kurban olma olasılığını histerik bir biçimde yeniden oynama ve ondan kurtulma vardır.

Seyirciyi eğlendirmek için postmodern bir zorunluluk ile kurban olma korkusunu kaynaştıran, kriminal vakaları çevreleyen histerinin diğer bir yüzü de, sıradanı olağan dışıdan ayırmada medyanın yeteneksizliği, veya gönülsüzlüğüdür. Seyirci, hem gerçek medyada hem kurgusal sunumlarda seri cinayetler ve yabancıların çocuk kaçırması gibi çok ender suçlar tarafından bombardımana uğramaktadır. Atipik olanın tipik olarak sunulması, toplumsal endişeyi şiddetlendirmeye hizmet ettiği gibi dikkati de sokak suçları, şirket suçları ve aile içinde çocuk istismarı gibi alelade suçlardan uzaklaştırmaktadır.

Yağma, pedofili ve az bir miktar para için emeklileri soyan genç hırsızlar "daima var olan tehlikenin" sunulması, şok, rezalet ve korkunun gazete sattıracağını anlayan medya endüstrisinde stoklanmıştır. Son yıllarda, dikkat, toplum imgeleminde

[92] Erdoğan ve Alemdar, a.g.e., s.527

önemli bir sembolik yer teşkil eden muhtelif şiddet içeren ve/veya kriminal olaylara şahit olmuş ortak üzüntü taşmasına/dışavurumuna çevrilmiştir. Bireylerin kolektif ıstırabı ifade etmek için "bir araya gelmesinin" ve kurbanlarla dayanışma ve empati jestleriyle suç mahalline dik dik bakmalarının topluluk için bir arzunun işareti olduğu iddia edilmektedir.-kitle toplumu öncesi kolektiviteye kulak verme-Fakat aynı derecede, bunun röntgenci bir arzu olarak, "ben de oradaydım" demek için katılım olarak görülmesi de mümkündür.

Post-modernist yaklaşımın popülist eğlence zorunluluğu, 'kültürel kriminoloji' olarak bilinen perspektifin gelişmesinde merkezi bir rol oynamaktadır. Bu yaklaşım, hem toplumun kitle iletişim araçları aracılığıyla şiddet ve suça tanık olma heyecanını hem de bir manzara veya keyif olarak şiddet ve suçtan büyülenmesini anlamaya çalışmaktadır. Bu yaklaşımın, Stuart Hall, Stanley Cohen, Jock Young ve diğerlerinin yaptıkları eski bir araştırmaya borçlu olduğu, bütün suçların kültüre ve gücün baskın aşamalarına iliştirilmiş kültürel uygulamalara dayandığı iddiasında aşikardır. Böylece, yaklaşım, erken dönem Marksizmden esinlenen, kriminal vakaları otoriteye karşı direnç eylemleri olarak gören eleştirel kriminoloji görüşünü destekler.[93]

Kültürel kriminologlar, direnci, alt kültürel ve kişisel bir tarz ile dışa vurulan ve içselleştirilen bir şeymiş gibi kavramlaştıran erken dönem yaklaşımlarından farklı bir şekilde, heyecanın dışa vurumunu ve direnç içerisindeki coşkuyu vurgulamışlardır. Birçok kriminal faaliyet risk-almayı ve tehlikeyi içerir, fakat aslında bunlar, kişinin şartları zorlama ve kendi kaderinin sorumluluğunu alma girişimleridir.

Bireylerin kendilerini aşırı denetlenir buldukları bir dünyada, suç, kişiye heyecan ve kontrol olanağı sunmaktadır. Silahlı suçlar ve gangster tarzı cinayetlerin sayısındaki artış; kendini ifade etme eylemi olarak suçun, biraz ironik bir şekilde, bireyleri yaşar hissettirmek olduğu ileri sürülmektedir. Kültürel kriminolojide suç, katılımcı bir performans veya bir karnaval; sokaklar ise tiyatro haline gelmektedir.

[93] Jewkes, a.g.e., s.29

Ayaklanmalar, protestolar ve diğer düzen bozuklukları da bu yönde görülebilir. Bütün karnavalvari performansların suç içermesi gerekmez, fakat şu kesinlikle söylenebilir ki, onlara iştirak etmek suçlulaştırmaya yol açabilir. Rave'ler ve dans kültürü, Paris sokaklarındaki haftalık kaykay yarışları, her yıl Londra'da ve dünyanın diğer büyük şehirlerinde düzenlenen küresel kapitalizm karşıtı gösteriler; bunların hepsi, otoritelerin kanun aracılığıyla önlemeye çalıştıkları karnaval performanslarına örnektir. O halde sadece suçun kültürel önemi değil, olası kültürel uygulamaların suçlulaştırılması da postmodern kültürel kriminologların ilgi alanlarıdır. Kültürel kriminoloji hala göreli olarak başlangıç aşamasındadır ve uzun süre iz bırakacak gibi görünmektedir. Ancak şu anda da, suç, medya ve kültür arasında bağlantı kurma yöntemlerinde önemli etkiye sahiptir.[94]

Örneğin, güvenlik konusu kriminolojik araştırmanın merkezinde yer almakta, fakat güvenliğin sınıflandırıldığı teorik ve duyumcu çerçeveler, cezai adalet ve dolaylı metinler arasındaki karmaşık ve karşılıklı güç dinamiklerinin etrafını saracak şekilde genişlemektedir. Güvenlik, siyasi ya da sosyal bağlamda gitgide basit olmayan şekilde anlaşılmaktadır, fakat bir dizi semiyotik uygulama, "reality" programlarına, günlük toplumsal gözetime ve polis alt kültürlerinin estetiği ve sembolizmine bulaşmıştır.

Böylece kriminologlar alanlarının geleneksel sınırlarının ötesine bakmaya ve sanat, medya, kültür dünyasını içerecek şekilde entelektüel ufuklarını genişletmeye teşvik edilmektedir. Kültürel kriminoloji, post-modern "farklılık", "devamsızlık" ve "çeşitlilik" kavramlarını yüceltmekte ve sınırlayıcı klişeleri yıkmaktadır. Önceleri alışılmadık ilgi grupları olarak görülenler, artık etnografik incelemeler için yenilenmiş canlılık arasında kucaklanmaktadır. Aynı zamanda postmodern çeşitlilik ve alternatif sesler projeleri, farklı pozisyonlardan konuşan "yeni nesil entelektüel"leri yaratmıştır. Kısmen, kriminolojide postmodernist paradigmanın ortaya çıkması, sözde "uzman" bilgisinde bir boşluğa sebep olan pozitivizmin geçmişte kalan etkisine bir meydan okuma olarak nitelenebilmektedir.

[94] Jewkes, a.g.e., s.30

Bilimsel mantıkta haklı olarak ağır basan endişe, geleneksel kriminolojinin heyecan, zevk ve arzu gibi hisleri dikkate almamasına yöneliktir. Örneğin, bazı eleştirmenler bir "gay kriminolojisi"nin kurulması çağrısında bulunmuşlardır. Çünkü kriminoloji, tarihi olarak, homoseksüelliği, sapkınlığa genetik yatkınlıkla birleştiren pozitivist bir söylem geliştireceğine, gayleri görmezden gelmiştir.

Bu arada, Jock Young'un marihuana kullanıcıları üzerine eski bir incelemesinin (1971) yankılarını taşıyan bir çalışmada, Kevin Whiteacre, insanların sorunsuz bir biçimde ve pişmanlık duymadan uyuşturucu kullanması fikrinin, arzuların düzgün bir biçimde tatmin edilmesine yönelik kültürel beklentilere iliştirilmiş bilimin aforoz edilmesi demek olduğunu iddia etmekte ve ayrıca eğlence uyuşturucularının her yerde bulunmasını tartışmaya açmaya teşebbüs etmektedir. [95] Post-modernist teori, kimliğin, cinsellik ve hayat tarzı tercihleri gibi yönlerinin, cinsiyet, sınıf ve etnisite üzerindeki geleneksel tanımlamaların yerini aldığını ileri sürmektedir.

İnternet gibi, bilgisayar destekli iletişimin büyümesi ve yayılması, kimliğin çeşitli yönlerinin deneye tabi tutulması için bir oyun alanı sağlamış ve böylece kriminologlar için yeni ilgi alanları açmıştır. Siberuzay, sapkın imgelem için sonsuz yeni olasılık sağlamaktadır. Doğru donanım ve yeterli teknik bilgi ile –çok eğilimleyseniz- bir eş satın alınabilir, gay barları dolanabilir, başkasının kredi kartı ile küresel alışverişe çıkabilir, bir bankanın güvenlik sistemi çökertilebilir, Pentagon'u hack edebilirsiniz –hepsini bir günde-. İmzasızlık, resimsizlik ve hız internet iletişiminin damgalarıdır ve bizi cesaretli, özgür ve yıkılmaz kılabilmektedir."[96]

Bu faaliyetler, birçok siber suçun kalbinde yer alan heyecan hissini ve arzuyu taşır, fakat aynı zamanda bu gibi zevklerin daha karanlık ve bozulmuş şeylere dönüşebilmesi olasılığına dikkat etmek gerekmektedir. Postmodern medya "eğlence" ve "nefret"i, "acımasızlığı" ve "şakacılığı", içeren ile istismar edeni, ulaşılabilir ile aşırılığa kaçan kimseyi birleştirmektedir. Eğlence, oyun, narsisizm ve performans

[95] Jewkes, a.g.e., s.31
[96] A.e.

dünyasını yücelten internet –iş özelleşmiş zevke gelince- suç karnavalının şüphesiz esas mekanı olmaktadır.

Bu bölümde medya ve suç konusunda üretilen kuramlara değinilmiştir. İkinci bölümde suç haberleri, haber değerleri bağlamında incelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. MEDYADA HABERLER ARACILIĞIYLA SUÇLULUĞUN SUNUMU

2.1. Haberin Kavramsal Çerçevesi

Çalışmanın konusunu oluşturan medya ve suç ilişkisini inceleyen eleştirel yaklaşımlara birinci bölümde yer verilmiştir. 1990 sonrası Türkiye'de medyanın özel ticari kaynaklara bağımlılığı, nicelik olarak artması, yaşanan toplumsal, ekonomik ve siyasi değişimlerden kaçınılmaz olarak etkilenmesi; haber kavramını irdelememizi zorunlu kılmaktadır. Bu bölümde öncelikle haberin ne olduğu, haber değerleri, suç haberlerinin anlatı yapısı, haber-olay ilişkisi, medya sahipliği ele alınarak haberin kavramsal çerçevesi çizilmeye çalışılacaktır.

2.1.1. Haber Kavramı ve Önemi

Haber, toplumun bilgi ve ilgisini geliştirecek, dönüştürecek, gerçekliğin, kurgusal olarak yayımlanacak medya organizasyonunun yapısına, teknolojisine ve ideolojisine göre yeniden kurgulanmasıdır. Haber, içinde barındırdığı çok katmanlı yapısı nedeniyle formel olarak düzenlenişi, tanımlanmasından ve kavramsallaştırılmasından daha kolay bir iletişimsel yapılanmadır.[1]

Günümüze kadar, "haber"in pek çok tanımı yapılmıştır. Prof. Dr. Atilla Girgin tarafından derlenmiş tanımları şöyle sıralamak mümkündür: Haber;[2]

1. Acele kaleme alınmış edebiyattır.

2. Belirli bir yer ve zaman içinde gerçekleşen çeşitli olayların, bilmeyenlere aktarılmasıdır.

[1] Rigel, a.g.e., s.177
[2] Atilla Girgin. **Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik'i.** İstanbul, İnkılap Yayınevi, 2000,s.73-78

3. Bir kimse, bir yerdeki olaylar hakkındaki bilgilerdir.

4. Bir olayın raporudur.

5. Bir olgu üzerine edinilen bilginin anlatımıdır.

6. Çevrede olup biten her şeydir.

7. Çok sayıda insanı ilgilendiren (zamanlı) her şey haber, en çok sayıdaki insan için, ilginç olan da, en iyi haberdir.

8. Dar çevreler dışında da bilinir hale gelmek için, kitle iletişim araçlarının ilgisine gereksinim duyan gerçeklerdir.

9. Dün bilmediğimiz her şeydir.

10. Gazetecilerin yaptığıdır.

11. Gazeteciliği meslek edinmiş kişilerin, haber konusu olarak seçtikleri konularda topladıkları ve kuralına göre formatladıkları, yine gazeteciliği meslek edinmiş kitle iletişim araçlarının sorumluları tarafından seçilerek, yazılı, sesli ya da görüntülü mesajlar şeklinde, okuyucu, dinleyici ya da izleyiciye ulaştırılan bilgilerdir.

12. Gazetelerde, dergilerde, televizyonlarda, radyolarda yayımlanan bilgilerdir.

13.Genelde statüko (durağanlık, hareketsizlik, eylemsizlik, stabilite) değişikliği, istisnai hallerde statükonun devamıdır.

14. Gerçeğin toplumsal kurgusudur.

15. Gerçek olan bir şeyin özetidir.

16. Muayyen bir zamana ait hadiseleri vaktinde bildiren, muayyen adette eşhası alakadar eden ve kıymeti, alakadar ettiği şahısların adediyle orantılı olan şeydir.

17. Okuyucu, izleyici ya da dinleyici için önemli olan, yakın zamanda meydana gelmiş ya da ortaya çıkarılmış bir olaya ilişkin bilgidir.

18. Tarihin kabaca yazılmış ilk müsveddesidir.

19. Henüz olmuş, ya da önceden olmakla birlikte, henüz ortaya çıkmış bir konudaki taze bilgidir.

20. Herhangi bir konuda yeni bilgidir.

21. Hikayenin hikayesidir.

22. İlginç olan, bilmek, işitmek, okumak, öğrenmek isteyebileceğimiz her şeydir.

23. İngilizce'deki North (Kuzey), East (Doğu), West (Batı) ve South (Güney) kelimelerinin baş harflerinden (NEWS) meydana geldiği bilinen haber, her yönde meydana gelen olaylar olarak da tanımlanmaktadır.

24. İnsanın bilgi edinme ihtiyacını karşılayan bir çeşit öğedir.

25. İnsanın ilgisini uyandıran bilgilerdir.

26. İnsanlara iletilen önemli olaylardır.

27. İnsanları ilgilendirecek zamanlı bir fikrin, bir olayın ya da bir sorunun özetidir.

28. İnsanların bilmek istediği her şey haberdir.

29. İnsanların gelecekleriyle ilgili kararları almakta, öteki insanlar ve çevreyle anlamlı ilişkiler kurmakta, dünyayı algılamakta en önemli unsuru oluşturan bilgilerdir.

30. İnsanların üzerinde konuştuklarıdır

31. Karşılaşılan her yeni durum, haberdir.

32. Kaynaklardan izleyiciye aktarılan bilgidir.

33. KİA'larda yer alan ilginç öykülerdir.

34. Kişileri ve toplumu ilgilendiren olayların aktarımıdır.

35. Kişilerin kafalarında bir anda ışık yaktıran yüzeysel bilgilerdir.

36. Kişilerin yaşamları hakkında mantıklı karar verebilmeleri için gerekli bilgilerdir.

37. Kitle iletişim araçlarında yayımlanan şeylerdir.

38. Okumak, dinlemek ya da seyretmek için, bireylerin zaman ya da para ödeyerek satın almayı istedikleri şeydir.

39. Okuyucuların öğrenmek istedikleridir.

40. Okuyucunun şahsi işlerine, onun cemiyetle olan münasebetlerine, refahına taalluk eden, muayyen zamana münhasır olan ve okuyucunun alakasını celbeden herhangi bir şeydir.

41. Olan her şey haberdir.

42. Olayın kendisi değil, o olayın bilgisinin aktarımı, bildirimidir.

43. Olaylar, gazetecinin beyin süzgecinden ve değerlendirmesinden geçerek kitlelere aktarıldığında haber olabilmektedir.

44. Olayların edebiyatıdır.

45.Olayların normal akışındaki bir kesinti ve beklenenin kesintiye uğraması konusundaki bilgidir.

46. Olduktan sonra algılanabilen bir olgudur.

47. Önemli sayıdaki insanları ilgilendiren olayların, gerçeklerin, görüşlerin zamanlı bildirilişidir.

48. Özet bir öykü ya da rapordur.

49. Tarafsız olarak, bir araç tarafından verilen bilgidir.

50. Toplumu ilgilendiren olay, fikir ve kanıların, iyi ve doğru bir şekilde, yayın araçlarıyla topluma aktarılmasıdır.

51. Üzerinde konuşulan her şeydir.

52. Vaktinde verilen, toplumda çok sayıda kişileri ilgilendiren ve etkileyen, bu kişilerin anlayabileceği herhangi bir olay, fikir ve kanaattir.

53. Ya öncelikle ve en iyi biçimde bir tarih ya edebiyat malzemesi ya toplum koşullarının bir kaydı ya halkın tutkularının bir ifadesi ya da gazetecilerin önyargılarıdır.

54. Yarın, bugünün tarihini yazacaklar için hazırlanmış dipnotlarıdır.

55. Yarının tarihidir.

56. Yayın müdürlerinin "haber" dediği şeydir.

57. Yeni bir vaziyet almamızı gerektiren her şey haberdir.

58. Yeni olmuş ya da olacak olan olay üzerine bilgidir.

59. Zamana uygun her şeydir.

60. Zamanın raporudur.

61. Zamanlara ve zeminlere göre değişme koşuluyla ve bazı niteliklere sahip

olma kaydıyla, yaşamın tüm aşamalarında kurgulayarak dile getirdiğimiz öykülerdir.[3]

Haberin içinde yer alanları dikkate alarak, haberi tanımlamaya farklı açıdan yaklaşanlar da vardır; Van Dijk haberi bir tür olarak değil, bir söylem olarak ele almakta, haberin söyleminin toplumda var olan egemen söylemlerin bir ürünü olarak görmektedir. Stuart Hall ve diğerleri ise, egemen söylemlerin haber metni içinde yeniden kurulduğuna işaret etmektedir.[4]

Medya çalışanları gündem oluşturma olarak tanımlanan süreç boyunca, sayısı çok olan olası olaylardan seçim yapar, onları öykülendirir; sonuçlar önerir, benzer davranışları olan gruplarla iş birliği yapar ve yapıyı simgeleyen çerçeveyi ortaya çıkarır. Ardından editörler ve gazeteciler profesyonel ölçütlere göre haberleri seçer, üretir, sunar ve haberin "haber olma değerini" belirler. Bu durum, alternatif tanımlar var olmayacak veya diğer araçlar önemli olmayacak demek değildir. Ama eğer bir öykü "haber değeri taşıyabilecek" özelliklerden birkaçını bile içermiyorsa o öykü haber gündeminde yer alamaz.

2.1.2.Haber Değerleri

Haber değeri, habercilerin bireysel olarak yakıştırdıkları bir özellik değildir. Haber değeri olarak adlandırılan şey, kitle iletişim araçları yetkililerinin, eylem ya da söylemlerin üretimi, seçimi, biçimlendirmesi ve yayımlanması sırasında kullandıkları profesyonel kodlardır. Haber değeri, endüstrileşmiş haber kuruluşlarının, üretim aşamasında kullandıkları formattır. Haber değeri, habercinin kişisel değer yargısının yanına, yine haberciler tarafından getirilen başka değer yargılarıdır. Bu değer yargılarının zamana, zemine ve toplumlara göre değişikliklere uğradıkları ya da yerlerini yenilere bıraktıkları bilinmektedir.

Haber değerlerini sistematik bir şekilde tanımlama ve kategorize etme alanında çalışmış ve olayları belirleyerek ve yapılandırarak ele almış ilk kişiler

[3] Girgin, a.g.e., s.73-78
[4] Oya Tokgöz. **Temel Gazetecilik.** Ankara, İmge Kitabevi, 2000, s.157-158

Galtung ve Ruge'dur. Onların önem verdikleri konu, haber bültenlerinde genellikle suç haberlerinin yerine kazaların veya olayların haberlerinin sunuluşunun cazip olmasıdır. Örneğin, beklenmedik şeyler, dramatik etkilerde önem teşkil eden eşik değeri şartları, olumsuz ruh hali, belirgin şekilde onları suç haberlerine itmektedir.

Galtung ve Ruge'a göre haber olayları ile medya imajı arasına giren haber etmenleri şunlardır:

I. Zaman aralığı: Bir olay, söz konusu kitle iletişim aracının zaman programına uygun ise farkına varılması daha olasıdır. Örneğin birkaç saat veya daha az süre içinde başlayıp biten bir olay günlük bir gazete veya TV ya da radyoya uygun iken gelişmesi birkaç gün alan karmaşık bir olay haftalık bir gazeteye uygundur. Bazı olayların gelişmesi çok yavaştır ancak kitle iletişim aracı için "haber değeri olabilen" önemli olaylardır.

II. Yoğunluk veya eşik değeri: Geniş çaplı bir olayın veya normal düzeyde bir öneme sahip iken önemi ansızın belli bir ilgi çekecek düzeyde artan bir olayın farkedilme olasılığı daha fazladır. İkinci durum, kitle iletişim araçlarınca normalde birtakım gözetmenliğin olduğu durumlarda söz konusudur (örneğin hükümeti veya finans konularını ya da devam etmekte olan bir çatışmayı ele aldığı zaman).

III. Açıklık/Belirsizliğin olmaması: Bir olayın anlamı hakkında şüphenin az olması, haber işlemine uygun olma olasılığını beraberinde getirir.

IV. Kültürel yakınlık veya geçerlilik: Olayın hedeflenen izleyicinin ilgi ve kültürüne yakın olması seçilme olasılığını artırır.

V. Ahenk. Yerleşik bazı beklentilere veya kavramlara uygunluk gösteren bir olayın seçilme olasılığı beklentilere uygun olmayana göre daha fazladır. Örneğin dünyanın bazı bölümlerinde çatışma beklenir, bazı eylemler zaten tehlikelidir, diğerleri siyasal değişim v.s. ile ilişkilidir.

VI. Umulmazlık: V. madde bakımından eşit düzeyde uyumlu olaylar arasında bir olayın daha umulmadık ve öngörülmez olması olayın seçilme olasılığını arttırır.

VII. Süreklilik: Olay bir kez haber değeri olan bir olay olarak tanımlandıktan sonra olayın veya ilgili olayların sürekli bir şekilde farkına varılması yönünde bir eğilim olacaktır.

VIII. Kompozisyon: Haber olayları dengeli bir bütün (gazete veya radyo-televizyon haberleri) içindeki yerlerine göre seçilirler, bazı olaylar ise karşıtlık yaratma özelliklerine göre seçilirler.

IX. Alıcı toplumun veya eşik bekçilerinin sosyokültürel değerleri tanımlanan haber etmenlerinin hepsinden önce seçeneği etkileyecektir.

Habercilik değerleri, haberleri yapanların bazı konuların haber değeri olduğunu düşünmesine ve bu konuların sunuluş biçimine bağlıdır. [5]

2.1.2.1. Genel Değerler

Olumsuzluk: Haber makinesi genel olarak kötü haberlerin dramatik etkisine değer verir. Kötü haber iyi haberdir. Borsada hızlı bir düşüş yaşanması ya da ölümlerin olduğu bir kaza gibi olaylar, oturmuş bir piyasadan ya da mükemmel güvenlik verilerinden daha değerlidir.

Eve yakınlık: Haber üreticisinin kültürüne ve coğrafyasına en yakın olan haberler en değerlileridir. Yani, Manş Denizinde batan bir yat eğer Fransızsa ilgilenilmeyebilinir ancak İngilizse büyük bir olasılıkla haberlerde çıkacaktır.

Yakın zamanda meydana gelmek: Yakın zamanlarda meydana gelen olaylar daha öncekilerden değerlidir, bu nedenle gazeteciler arasında birbirini atlatmak ya da bir habere daha önce ulaşmak için yarış vardır. Bu değer toplum bilincine çok iyi yansıtılmıştır; insanlar bütün haberlerin çok taze olduğuna inanır. Bu çok ilginçtir çünkü sunulan olayların sadece önemlileri yakın zamanlarda meydana gelmiştir. Daha önemsiz konular bir iki günlüktür. Bu değer, bir başkasıyla çelişki içindedir.

---

[5] Erkan Yüksel. **Medyanın Gündem Belirleme Gücü.** Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları, 2001, s.79

Revaçta olma: Bir öykü haberlerin gündemine alındıysa bununla ilgili gelecek olan diğer ayrıntı da değerli sayılır, bunun esas nedeni izleyicinin zaten bununla ilgili bir şeyler bilmesidir. Sonuç olarak, günlerce, haftalarca devam eden konular çok da yeni değildir.

Devamlılık: Özgün öykü ortaya çıktığında devamının geleceği açıkça belli olan konular değerlidir. İsyanlar ya da savaşlar gibi konularla ilgilenmek çekicidir; çünkü sonuçta bu, devam eden bir drama haline gelecektir.

Basitlik: Basitçe açıklanabilen konular açıklanması çok karmaşık olabileceklerden daha fazla yeğlenir. Özellikle popüler basın, ödemeler dengesi gibi zor bir sorundan çok, basit bir öykü olan terörist bir saldırıyı yeğleyecektir.

Kişisellik: Toplumca tanınan bir kişiyle ilgili olaylar ya da bir insanla ilişkilendirilebilecek öyküler diğerlerinden daha değerlidir; çünkü bunlar kendiliğinden insanla ilgili bakış açısı denilen şeye uygundur.

Bütün bu genel değerler bazı öykülerin diğerleri arasından seçilmesine yarayacak özellikleri olduğunu gösterir. Bu bakımdan haber üretme sürecinde bir taraf tutma oluşmuştur. İletişimi kodlamadaki bu seçici yaklaşım başka değerlerle de desteklenmektedir.[6]

2.1.2.2. İçerik Değerleri:

Belirli konular daha değerli bulunduğundan diğerlerine göre daha çok yeğlenir. Felaketlerle, yıldızlarla, önemli kişiler, otoritelerle ilgili haberler bunlara birer örnektir.

2.1.2.3.Geliştirim Değerleri

Bu değerler, iletinin geliştiriminde, öykünün ele alınışında değerli bulunanları ifade eder. Belirli geliştirimlere uygun olan öyküler diğerlerinden daha fazla yeğlenebilir. Hatta olayların karmaşıklığını değerlendiremese bile öyküler

[6] Burton, a.g.e., s.138-145

bazen kasten bu değerlere göre ele alınabilir.

Görüntülü öyküler değerlidir. Öykülerin bir ele alış biçimi olarak dramatize edilmesi değerlidir, çatışma değerlidir: Öyküler, A, B'ye basitçe karşı olmasa bile bu açıdan anlatılabilir. İnsanla ilgili olarak ele alınabilen öyküler değerlidir. Örneğin felaketlerle ilgili haberlerin, yalın gerçekleri hemen ortaya çıkaracak olmasa bile, bu yönde ele alındığını, kazazedelerle ve yakınlarıyla yapılan röportajların izleyiciyi cezbettiğini farketmişsinizdir. Gerçeklik değerlidir, haberciler olayın geçtiği yere, mekan çok sıkıcı da olsa bir muhabir gönderir. Bir özelliği olmayan binanın önünde, olaylar hakkında hiçbir şey söylemeyen muhabir görüntüleri epeyce bildiktir.

Açılar

Bir haberin açısı, belirli bir çeşitte bir geliştirim ya da temanın ayrıcalıklı olduğunu ifade eder. Yazı işleri müdürleri sürekli olarak, örneğin insanla ilgili bakış açısından söz ederler. Olayın sadece gerçekler açısından değil, ilgili insanlar açısından ele alınması gerektiğini kastederler. Açı fikri, haber makinesinin kendisi değerlendirilirken yansıtmaya çalıştığı tarafsızlık kavramıyla çatışır.

Kod

Haberlerin kendi iletişim kurma yolları olduğunu ve anlamlandırmayı öğrendiğimiz kendi göstergeleri olduğunu söylemek yeterlidir. Sözgelimi haberin meydana geldiği yerle canlı bağlantı, ikincil kodların bir parçasıdır. Bu, haberin hakikiliğine işaret eder ve bize aynı şeyleri anlatabilecek olan birini stüdyoya çağırmanın daha ucuz ve bilgilendirici olduğu durumlarda bile kullanılır.

Gelenekler

Gelenekler bir gazetede ne çıkabileceği ve bunun nasıl ele alınabileceğine dair yazılı olmayan kurallardır. Bu, onları habercilik değerleriyle yakından ilişkilendirir. Haber programında öykünün tümünün nasıl bir araya getirileceği ve ele alınacağına dair gelenekler de vardır. Sunucunun bir bağlantı kurucu ya da öykü anlatıcı gibi davranması bir gelenektir. Sunucunun arkasına arka plan resimleri

koyulması bir gelenektir. Muhabirlerin kim olduklarını ve nerede bulunduklarını söyleyip sözü stüdyoya vermeleri de bir gelenektir. Bu geleneklerin niçin kullanıldıkları ve bir bütün olarak haber programlarına bakış açımıza olan etkileri anlamlıdır.

Güvenilirlik

Bu, haber sunum stilleriyle ortaya konan görünümde saklıdır. Popüler basın dünya ile ilgili haberlerde üst düzey bir görünüme sahip olmak amacında değildir. Ancak kaliteli gazeteler, göreli olarak daha dolu olan birinci sayfalarıyla ve manşetleriyle ciddiyetlerini açığa vurur. Bununla beraber, sunucularının giyinişi, muhabirleri ekrana çıkarması, en yeni bilgileri ulaştırması gibi unsurlarla, otoriteyi üzerine almak isteyen televizyondur. Bu görünüm önemlidir; çünkü haberlere bir çeşit inanılma ve güvenilme gücü verir.

Uzmanlar

Haberlerde "Uzmanlar"a başvurulması yine otorite görünümünün bir parçasıdır. "Uzman" sözcüğünün kullanılmasının gerekliliği, habercilerin bunu katıksız bir gerçekmiş gibi sunma eğiliminde olmalarından kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle, uzmanları, kendi inanılırlıklarını artırmak amacıyla kullanmayı ve kaynak göstermeyi severler. Muhabirlerden "tüketici ilişkileri muhabiri" ya da "Beyrut'taki muhabirimiz" olarak söz etmek çok yapılan bir şeydir. Uzmanları, televizyon haberlerinde ele alınan neredeyse her konuda fikirlerini açıklarken görebiliriz. Yeterliklerinin az olduğu tartışılmamaktadır. Ancak söylenenden daha az olduğu aşikardır. Sorun, uzmanların orada bulunarak ya da kaynak gösterilerek haberin anlaşılmasına temel bir katkıda bulunup bulunmadıklarıdır. Yaptıkları şeyin büyük bir kısmı, en azından bazı durumlarda, haber çalışmalarının güvenilir olduğu görünümüne katkıda bulunmaktır.

Fikir Birliği

Bu sadece haber yayıncılığında geçerlidir. Toplumsal ve politik konularla ilgili vasat bakış açısı sanki her zaman doğruymuş ve üzerinde anlaşmaya varılmış

bir bakış açısıymış gibi ele alınma eğiliminde olunduğunu ifade eder.

Bunun gazeteler için pek geçerli olmadığı ortadadır; çünkü onlar açık bir şekilde sahiplerinin bakış açısına bağımlıdır ve para kazanmak için bu işin içindedir. Ancak haberler para kazanmak için yayınlanmaz (Yine de izlenme oranları sayesinde reklam gelirlerine tesir edebilir). BBC Yasasına ve Yayıncılık Yasalarına göre hiçbir politik görüşü ya da tarafı desteklememek zorundadır. Ancak, başka yazarların ayrıntılı bir şekilde açıkladığı gibi haber yayıncılığı bu fikir birliğini destekler. Tartışmalı konularla ilgili haberlerde uzlaşmanın her zaman adil bir çözüm olduğunu ve herkes için iyi olduğunu ifade eder. Bu her zaman doğru değildir.[7]

Kişisel Görüşlerin Katılması

Bu, haber materyaline belirli bir bakış açısının ya da düşüncenin dahil edilmesidir. Gazetelerin, bu gibi düşünceleri yansıtan ve siyasi partilerin bakış açılarını destekleyebileceği özel bölümleri vardır. Temel olarak daha etkili bir iletişim aracı olduğu ve gazetelerin tersine en azından çeşitli bakış açıları arasından seçim şansı sunabileceği anlayışı nedeniyle televizyonlar bunu yapamaz. Gazetelerdeki bu seçim şansı fikrinin kendisi tartışmalıdır. Daha da önemlisi kişisel görüşlerin katılmasının kapalı bir şekilde olabilmesidir. Bu, bizi taraf tutma ile ilgili konuya geri götürecektir

Örneğin son zamanlarda Sular idaresinin özelleştirilmesi hakkında bir haber yayınlandığını düşünün. Bu haberden hemen sonra Sular idaresinin iyi bir şekilde kontrol yapamamasından doğan su kirlenmesiyle ilgili bir haber varsa, buradaki kişisel görüş katılması kapalıdır. Bir konunun diğeriyle birleştirilmesiyle bir bakış açısı desteklenmiştir. Yine, Güney Afrika ile ilgili haberlerde rejime karşı eleştirel olunmaktadır. Bu sizi rahatsız etmeyebilir. Ancak bu ve bununla ilgili konularda belirli bir bakış açısına maruz bırakılıyorsunuz. Bir ideal olarak yansızlık birdenbire ortadan kaldırılıyor.

[7] Burton, a.g.e., s.145-148

Tarafsızlık

Bu kavram da kişisel görüşlerin katılmasıyla ilişkilidir; çünkü televizyon haberlerinin taraf tutmadığı fikrini ifade eder. Bu, haberlerin ele alınışında ulaşılmaya çalışılan bir idealdir. Yazı işleri müdürleri bunun programlarının bir özelliği olduğuna inanırlar. Genel olarak söylersek televizyon haberciliği (parti liderleri bunu birçok defa yalanlamış olsa da) herhangi bir siyasi partinin tarafını tutmaz.

Taraf Tutma

Haberler bir bakış açısını diğerine, olayların belirli bir yorumlanış biçimini diğerine yeğleme eğiliminde olabilirler. Haberlerde taraf tutma konusu her zaman tartışıla gelmiştir. Haberciler taraf tutmadıklarından özgürce bahsederler. Ancak benim bütün söylediklerim, taraf tutmanın aşırı olmadığını belirtmekle birlikte, bunu yalanlıyor.

Hiçbir iletişim tamamen yansız olamaz. Haberciler kendi arka plan ve inançlarını, ideolojilerini kullanarak yazarlar. Gazeteler, isminden de anlaşılabileceği gibi, taraf tutarlar; çünkü hiçbir iletişim yansız ya da değer içermiyor olamaz. Gazeteler politik ve toplumsal konularda belirli bir görüşe destek verdiklerini düzenli olarak açıklarlar. Televizyon haberciliğinde bu taraf tutma daha örtüktür; ancak bu, işlemler üzerine yapılan eleştirilerde iyi bir şekilde belgelenmiştir. Birkaç örnekte, haber yayıncılığı sendika tartışmalarında sendikadan çok yönetime zaman ayırarak ya da sakince konuşan yöneticilere karşın sendika üyelerini kolay heyecanlanan ve yıkıcı nitelikte göstererek, açıkça taraf tuttuğu söylenmiştir. Bu taraf tutmanın derecesi ve anlamı sizin çalışmalarınızda izini sürmeniz gereken bir şeydir.

Seçme ve İnşa Etme

Haberler de diğer medya ürünü çeşitleri gibi seçme ve inşa etme sürecinin bir sonucudur. Konular ayıklanır. Gazeteler ya da haber programları, bir araya getirilen insan yapımı şeylerdir. Aslında anlam bunların içine inşa edilmiştir.

Anlamlar öylece ortaya çıkmaz, oradadırlar; çünkü birisi onları oluşturmuştur. iletişimin ne kadar bilinçli bir şekilde yapıldığını açığa vuran, haber yapımıyla ilgili çeşitli görüşler vardır. Örneğin muhabir ya da sunucu olayları bizim için yorumlar. "Karşı karşıya gelme" sözünü kullandıkları andan itibaren aslında olanları yorumlamaya başlarlar.

Başkaları bir "anlaşmazlık"ın olduğunu söyleyebilecekken kendileri bir karşı karşıya gelme olduğunu iddia ederler. Bir yansızlık ve doğruluk olduğunu ima eden anlamlar inşa edilmesine yardımcı olan kamera ekibini de hiçbir zaman görmeyiz. Birinin kamera açısının ve böylece konuyu belirlediğinin farkına vardırılmayız. Bazen bu inşa etme, ünlü olanlara fotoğraf çekme olanağı tanındığında olduğu gibi, iyice düşünülerek meydana getirilir.

Yazılı metnin ya da haber görüntülerinin tüm kurgulanma sürecinin, özgün olayla ilgili bir bakış açısının inşa edilmesinin aracı olduğu açıktır. Sonuçta inşa etme kavramı dikkatleri iletişimin yaratıldığı gerçeğine çeker. Haberler yaratılır. Bu, bir medya öğrencisinin bunun olma nedenlerini (programı ya da gazeteyi satmak), nasıl olduğunu (hilelerin kullanılması yoluyla), bunun izleyicinin belirli bir olay ya da haber ve genel olarak dünya hakkındaki bakış açısına etkisinin ne olduğunu araştırmasını gerektirir.

Teknolojinin Etkisi

Teknoloji, haber iletilerine çeşitli yollarla katkıda bulunur. Video bant ve uydu yayınlarının elektronik haber toplama yoluyla haber merkezinde birleştirilmesi kolaylığı, güncel haber üzerindeki vurguyu arttırdı. Bu, aynı zamanda televizyon örneğinde görüntülerin değeri üzerindeki vurgunun çoğalması anlamına gelir. İzleyici güncel görüntüler görmeyi bekler. Haberciler en yeni görüntü ve sahneleri göstermek için çok çaba harcar.

Elektronik göstergelerin, grafiklerin ve altyazıların kullanımı televizyondaki görsel vurguyu ve drama hissini artırdı. Gazetelerde materyalin elektronik olarak birleştirilmesi daha güncel olmalarını sağladı; çünkü sayfa düzenini değiştirmek

göreli olarak kolaylaştı. Bununla beraber, gazeteler, paketlenmek ve fiziksel olarak izleyiciye ulaştırılmak zorunda olduğundan, hiçbir zaman televizyon yayıncılığının dolaysızlığını yakalayamayacak.

Haberlerle ilgili ana fikirler üzerindeki bu yorumlar, iletişimin nasıl oluşturulduğu hakkında bazı şeyleri açığa vurur. Aynı zamanda, haberlerin görünürdeki tarafsızlığının aslında bir yanılsama olduğuna dikkati çeker.

2.2. Suç Haberlerinin Yapısı

Her gün binlerce okuyucu, bin bir türlü haberi okumak durumunda kalmaktadır: Trafik kazaları, yaz aylarında artan boğulmalar, orman yangınları, soygunlar, tecavüzler, cinayetler... Birçok olayın kazandığı önem ve gazetecilik mesleğinin bu olayları ele alış yöntemleri karşısında, foto muhabiri nasıl ve hangi koşullarda çalışmalıdır? Kendisinden ne tür görüntüler beklenebilir? Polisiye haberlerin basında yer alışı çok eskiye dayanır. Bu tür yazılar ilk olarak XVI. yüzyılda ortaya çıkmıştır. O dönemlerde, Fransa'da "Canard" adı verilen küçük broşürlerle, okuyuculara her türden cinayet, saldırganlık haberleri ulaştırılmıştır. Resimleme, o zamanlar, belirgin ayrıntılarla, gravürlerle okuyucunun dikkatini çekmek amacıyla başvurulan bir teknik olmuştur.[8]

Polisiye olaylarda uzmanlaşmış özelliği taşıyan ilk yayın, 1928 yılında çıkartılan, Dedective adını taşıyan gazetedir. Polisiye olayların yazıya dökülmesi ve bu bağlamda metinle ele alınması oldukça geliştiği gibi görüntüyle aktarılan polisiye olaylar da günümüzde gelişimini sürdürmektedir. Özellikle kim, neyi, ne zaman, nerede sorularına yanıt aranırken, artık, nasıl ve neden soruları da yanıtlanmaya çalışılmaktadır. Böylelikle, polisiye olaylar, günlük gazete ve dergilerin "toplum" sayfasında, içinde yaşadığımız dünyada her gün tanık oluğumuz gelişmeleri içeren olayları gözlerimizin önüne sermektedir.[9] Çalışmanın bu kısmında polisiye olaylar sonucunda yazılan suç haberlerinin haber değerlerini tartışacağız.

[8] Suat Gezgin. **Basında Fotoğrafçılık.** İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi Yayınları, 2002, s.170
[9] A.e., s.171

2.2.1. Suç ile İlintili Haber Değerleri

Çalışmanın birinci bölümünde ele alınmış kuramsal yaklaşımların ışığında; medyanın düşünceleri, idealleri ve davranışları biçimlendirme yoluyla etkilediğinden söz etmiştik. Medya içeriğiyle, suç veya sapkınlık arasındaki ilişkiyi ispatlamaya kalkışanlar; alternatif, çoğunlukla muhalif görüşleri ve değişimleri belirleme amacıyla birçok teorik model kullanmaktadır. Olumsuz yaklaşımlara göre; medya endüstrisi de toplumu çürüten suçlardan sorumludur. Olumlu yaklaşımlara göre ise medya bizi suç konusunda eğitmekte, bir kamu hizmeti vermekte ve böylece suçun önlenmesine yardım etmektedir. Hatta bazıları medyanın, sapkınlığın ve suçun modası geçmiş geleneksel kavramlarını yeniden tanımladığını ve yarattığını iddia etmektedir.

Bu birbirinden farklı bakış açıları medyanın gerçekliği yansıtma konusunda rolünü tartışmaya açmakta ve yorumlanmasını zorunlu kılmaktadır. Suçun kurgusal formlarının (filmler, televizyon dramları, şarkı sözleri vb.) medyanın etkileri hakkındaki tartışmalarda büyük oranda dikkat çekici, tartışılabilir oluşuna rağmen; suç haberleri de aynı ölçüde önemli ve eğlendirme amaçlı olabilmektedir.

Aslında haberlerde, suçun tam ve doğru bir resminin aktarılması ve olayların gerçeğinin sunulması yalın bir şekilde beklenirken, bu gerçekleşmemektedir. Hatta suç aktarımları hakkında yapılan çoğu araştırma ispatlamıştır ki; suç haberleri, suçun gerçekliği ve resmi istatistiklerin sunuluşu açısından önemli ölçüde farklı kalıplar kullanmaktadır. Bu yüzden, sıklıkla medya için kullanılan "dünyanın penceresi" ya da "gerçek hayatın aynası" tanımlamalarına rağmen medya -daha doğru bir tanımlamayla- bir prizma şeklinde düşünülebilir: tasarladığı şekilde, zarifçe, dünyanın görünümünü çarpıtan ve değiştiren bir prizma.

Medya görüntüleri gerçek değildir, onlar gerçekliğin kültürel olarak belirlenmiş olan bir biçimidir ve birbiriyle ilişkili iki faktöre bağlıdır. İlki, yapım süreci ve haber yapımı sırasındaki yapısal belirleyicilerdir. Yani suçun görüntüsünü etkileyecek her şeydir; suçlular, ceza yargılama sistemi ve toplum gibi. Bunlar, bir

mahkumiyet süreci içerisinde çözülmüş ve sonuçlandırılmış bütün suç raporlarını içermektedir. Muhabirlerin kurumlardaki konuşlandırılmaları, adliyeler gibi, kendilerine ilginç hikayelerin geleceği muhtemel yerlerde bulunmaları, haber yapım sürecinde hikayeleri uygun zamanlarda oluşturmaları, özel-önemli suçlarda nedensel açıklamalar yapacak konsantrasyon sağlamaları, polis kordonu gerisindeki halk karmaşasında kameramanın ve kendisinin güvenliğini düşünmeleri ve ani kazalardan korunma, tamamen resmi olma ve bilgi kaynaklarına güvenmeleri gerekliliği gibi.

Gerçeği oluşturan ikinci etkeninin belirleyicisi ise, haber yapımı sürecinde medya profesyonellerinin dinleyici-izleyicileri hakkındaki varsayımlarının da yer almasıdır. Onlar haber unsurlarını seçmekte ve elemekte, haberleri öncelik sırasına koymakta, haberleri anlatacak kelimeleri girmekte ve aktarılacak ses tonunu belirlemektedir. (çünkü bazı hikayeler ciddi, bazıları nükteli veya ironik aktarılmalıdır) ve son olarak hikayeyi tamamlayacak görsel öğelere karar vermektedir.

Gündem belirleme yaklaşımı, medyanın haberleri sunuş yoluyla halkın düşündüğü ve konuştuğu konuları belirlediğini ileri sürmektedir. Daha da ileride, böylece oluşan kamu gündeminin de siyasal gündemi etkileyerek bir zincirleme etkinin kurulduğunu açıklamaya çalışmaktadır. Son zamanlarda geliştirilen ikinci aşama gündem belirleme yaklaşımlarında ise, bundan da fazlası iddia edilmektedir. Medyanın insanlara "ne hakkında" düşünecekleriyle birlikte, "ne düşüneceklerini"de söylediği noktasında odaklanan ikinci aşama çalışmalar, etkiler anlamında bilişsel yönden, tutumlara doğru bir geçişe işaret etmektedir.[10]

Kişisel ya da tesadüfi süreç bir yana; editörler ve gazeteciler profesyonel kriterler kapsamına göre haberleri seçecek, üretecek, sunacak ve değerlendirmelerine göre haberin "haber olma değerini" belirleyecektir. Bu durum, alternatif tanımlar var olmayacak veya diğer araçlar önemli olmayacak demek değildir. Fakat eğer bir

[10] Yüksel, a.g.e., s.23

hikaye “haber değeri olabilecek” özelliklerden birkaçını bile içermiyorsa o hikaye haber gündeminde yer alamaz.

Gazeteci ve editörler bir hikayenin haber değeri taşıyıp taşımadığına, o hikayenin halkın ilgisi çekip, çekmeyeceğine bakarak karar vermektedir. İlk olarak nicelik olarak ölçülebilir: halkın ilgisinin eksikliği; düşük satış rakamlarına ya da izlenme oranlarına neden olacak ve çoğunlukla hikayelerdeki dramatik, duygusal veya şöhret unsurlarına bağımlılığı arttıracaktır. Kamu yararı konusu ise daha karışıktır ve politik veya hukuki baskı gibi dışarıdan müdahaleyi kapsamaktadır. Basının, ne olduğu önemsenmeksizin, yayınladıkları konusunda oldukça az miktarda kısıtlanıyor oluşuna rağmen, yayıncılık “tarafsızlık” kavramı etrafında birleşmiş geniş kısıtlamalara tabiidir.

Çoğunlukla müdahaleler zorunlu olabilmekte; kamu yararına olmayan malzemeler engellenebilmektedir. Editörler ve yapımcıların bir şeyi kendi kendilerine yayından kaldırabilme yetilerinin oluşu gibi alternatif olarak, baskı anlaşılması güç bir şekilde uygulanıyor olabilir. Gazetecilerin okurlarıyla aynı ideolojik değerleri paylaşması; belirli ilgilerin ve değerlerin standartlaştırılması sonucu doğurmaktadır. Bu, paylaşılan değerler sistemi, haber organizasyonunda potansiyel haberi, ayıklama, derecelendirme ve seçme işini yapan çalışanlara işlerini yapmada kolaylık sağlamakta ve aynı zamanda izleyici tarafından ilgi çekmeyecek olanları elemeye olanak vermektedir.

Haberi değiştirecek kontrol ve aidiyetin temeli, diğer medya ürünlerindeki gibi önemli şekilde pazara sürme ve belli belirsiz görünen bitim günü olarak dikte edilmektedir. Günümüzde siyaset; sosyalistler ve kapitalistlerin şiddetli ideolojik kapışmalarının yaşandığı 1970’lerdeki gibi kutuplaşmış bir halde değildir. Aynı zamanda, günümüz seyircileri, geçmiş zamankinden daha zeki, daha bilgili, kültürlü ve daha kuşkucudur. Ayrıca kesinlikle politik “dönme-dönüş” ün ne zaman karşılarına geleceğini de bilecek şekilde medya bilgisine sahiptir. Dahası, bazı eleştirmenler sıradan olanı sıra dışı olarak postmodernist kalıplara çevirme konusunda medya profesyonellerinin üzerindeki baskıyı tartışmakta ve haber

toplamayı tarihsel açıdan şöyle belirtmektedir: yeni yüzyılda TV tarafından yapılandırılmış kavramını postmodernistler "simülasyon" olarak tanımlamaktadır. Doğru zaman geldiğinde ise okuduğumuz, izlediğimiz, dinlediğimiz haberleri oluşturan kriterlerin yeniden değerlendirilmesi gerekecektir.

Peki, 2000'li yıllarda haber olma değerini neler belirleyecektir? Elbette Galtung&Ruge'un belirlediği bazı kriterler hala geçerliliğini korumaktadır ve gelecek olan diğer analizlerin de içinde barınacaktır. Bu birbirinden farklı değerlerin farklı medya organlarında haber seçimi ve sunuluşunu belirleyebileceği -konu hakkında farklı ya da rekabet eden organizasyonlar- unutulmaması gereken bir başka önemli noktadır. Bu yayın araçları haber gündemindeki hangi haberlerin haber değerinin olduğunu saptama amacını gütmektedir.

Örneğin, bir suç hikayesinin ardındaki insanlık dramına bakılırsa (dolaysız hesaplar ile kurban ve tanıklara trajik ya da duygulu bir vurgu gibi), bu tür bir haberin, öncelikle kadın okurlar için düzenlenmiş olduğunu söyleyebiliriz. Diğerleri ise bu suç haberini daha heyecanlı hale getirerek anlatma yoluna gitmekte veya bayağılık ve cinsiyet üzerinde vurgulama yapabilmektedir.

Ayrıca haber değerleri zamanla üzerinde ustaca değişiklikler yapılmış bir konudur. Bir hikaye haber olma koşulunu sağlayan bütün kriterlere uymak zorunda değildir; haber olabilme değerinin yüksek oluşu onu çeşitli haber değerlerine zaten vakıf kılar ve bu tür haberlerin bültenlerde yer alması da olasıdır. Haber olabilmek için gereken kriterler farklı ülkeler ve kültürler arasında değişiklik göstermektedir.

Bu yüzden günümüzdeki çoğu medya kuruluşunun faaliyetlerinin genelde 12 başlık altında toplandığı sonucuna ulaşılmıştır. Her bir değer suçun sunuluşunda da mevcuttur. Diğer nokta ise haber değeri kavramında suç haberlerinin ayrı şekilde yer edinmiş-sınıflandırılmış olmasının unutulmaması gerekliliğidir.

Bu bölümde haber değerlerinin bütün unsurları açıklanacak ve suç haberciliği irdelenecektir. Suç hikayelerinin büyük çoğunluğu olumsuz duygular uyandırmakta

ve yenilik ya da sıra dışılık içermektedir. Haber öyküsü olabilecek potansiyel herhangi bir suçun olumsuzluk içeren özellikler taşıyacağı -olumlu gidişatı olan ve "iyi haber "olarak sunulacak olsa bile- ve aynı zamanda yenilik ve tuhaflık unsurlarını da içereceği -gündemde diğer benzer haberler gibi hazırlanacak, ya da "suç dalgası"na etki yaratacak da olsa- anlaşılmaktadır.

Haber değeri listesi önceden sunulmayanın neden sunulmadığı, suç hakkındaki olumsuz öyküleri –potansiyel olarak ilgilendiren- ile ilgilidir ve bunlar haber olabilmeyi belirlerken, haber sunumundaki diğer özelliklerle de etkileşim içindedir. 2000'li yıllarda suç haberleriyle ilgili haber değeri çalışması Yvonne Jewkes tarafından aşağıdaki başlıklar dahilinde listelenmektedir:[11]

2.2.1.1.Eşik

Bir suç olayının haber değeri taşıması için, asgari düzeyde algılanabilir olması ve drama içermesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında suç haberlerinin yapısı masalların yapısına benzemektedir. Masalın giriş bölümünde "karakterler kim ve yanlış giden şey ne?", gelişme bölümünde "problemin belirlenmesi ve çözümlerin düşünülmesi", sonuç bölümünde ise "iyileştirici bir hareket, mutlu sona ulaşma" temaları bulunmaktadır.

Potansiyel bir öykünün eşiği, söz konusu haber sunucularının ve editörlerin, yerel, ulusal veya küresel bir ortamda çalışıp çalışmadıklarına göre değişmektedir. Diğer bir deyişle, tahripçilik ve kapkaç gibi suçların yerel medyada yer almaları mümkündür -ve muhtemelen bu ufak tefek suçlar, kırsal veya düşük suç oranlı bölgelerde baş sayfaya dahi çıkacaktır-, fakat ulusal veya uluslararası medyanın eşiğini karşılamak için daha büyük çapta suçlar gerekmektedir. Ek olarak, bir öykü, haber olmak için gereken eşik değerine ulaşmışsa, gündemde kalabilmek için diğer kriterleri de karşılaması gerekmektedir.

[11] Jewkes, a.g.e., s.32

Medya bir suç dalgasını veya belirli suç öyküsünü yeni eşikler yaratarak canlı tutmaktadır. Örneğin, suç haberleri içinde "yaşlıların kendi evlerinde saldırıya uğraması" vakalarının sunumu yaygındır. Sakin geçen haber dönemlerinde bu gibi hikayeler sıklıkla "dolgu malzemesi" olarak kullanılmakta ve dalgalar halinde, kriz noktasını hızlıca ele alan geniş çapta bir sosyal problem olarak ileri sürülmektedir. Fakat yaşlılar üzerinde ciddi saldırılar başlangıçta haber değeri taşıyor olsa da, gazeteciler ilerleyen zamanda hikayeyi taze tutmak için yeni bir açı arayacaktır. Bu, basitçe, hikaye ile ilişkilendirilmiş dramın heyecan seviyesinin yükselmesine yol açabilir veya diğer haber yapılarının ve haber değerlerinin hikayenin haber ömrünü muhafaza etmek adına yerine getirilmesini gerektirebilir.

2002'de, Britanya medyası, yaşlılara saldırılar hakkındaki hikayelere yeni açılar kazandırmak üzere bazı destekleyici eşikleri sunmuştur. Bunlar, "heyecanı artan dram" ve risk ("Yaşlıya saldıran bir sonrakinde öldürebilir de", BBC News Online, 1 Ağustos 2002); "şöhret" ("Hırsızlar Bruce Fortsyth'in evini soydular", Observer: 21 Temmuz 2002); cinsel öğe ("93 yaşında bir kadın, bir adamın kendilerini kandırarak evine girmesi ve büyük kızına tecavüz etmesinin ardından şaşkınlığından bahsetti" BBC News Online: 9 Mayıs 2002); tüyler ürpertici ("Vampirlerle takıntılı genç yaşlı komşularını bıçaklayıp öldürdükten sonra kalbini keserek kanını içti", The Guardian: 3 Ağustos 2002); ve karşı hikaye ("76 yaşındaki adam, 21 yaşındakini komşusunu yüksek sesle şarkı söylediği için öldürdü", BBC News Online: 12 Kasım 2002). Bu ilave eşikler, daha sonra, bir çok yeni hal alabilmektedir. [12]

2.2.1.2. Tahmin Edilebilirlik

Bir olayın nadir, sıra dışı ve beklenmeyen bir şekildeyse haber olabilme değerinin var olabileceği belirtilmişti. Yukarıda açıklanmış eşik değerler gibi, tahmin edilemezlik durumu ise hikayeye tuhaflık-orijinallik değerini katmaktadır. Özellikle medyanın yeni bir suçu keşfi onun yeteri kadar dikkat çekmesini sağlamaktadır.

[12] Jewkes, a.g.e., s.35

Fakat aynı derecede, önceden tahmin edilebilir bir hikaye de haber değeri olabilmektedir. Çünkü haber organizasyonu yayın süresinin uzunluğuna ve kaynaklara göre harekete geçebilir (örneğin, sunucular ve muhabirler vb.) Bu sonuçlar polis, politikacılar ve sözcüler gibi haber sunucuları tarafından "güvenilir" kabul edilen ve kamu tarafından da iyi bilinen kurumların resmi kaynaklarına dayandırılmaktadır.

Suç çoğunlukla kendiliğinden ve düzensiz bir kavramdır. Örneğin, İçişleri Bakanı suçla savaş için yeni bir girişimi açıklamak ya da İçişleri Bakanlığı yıllık suç istatistiklerini yayınlamak üzere olsun; medya durumu ilk bilen olacak ve olay aslında cereyan etmeden önce de haber yayınlarını planlamış olacaktır. Bu durum aynı zamanda önceden tahmin edilebilecek, şaşırtmayan, suç denemeleri için de doğru olacaktır. Medya kuruluşları, suçun adliyede kalacağı zamanı önceden tahmin edebilmeli ve bu süreçte gerekli ekipmanları, kadroyu hazırlayabilmeli ve sürecin sonuna kadar da bu durumunu koruyabilmeli, olayları takip edebilmelidir. Böylece süreklilik koşulunu ve haberin yayın süresini sağlama almış olurlar.

Tahmin edilebilirliğin bir başka açısı ve en önemli bölümü de medya gündeminin sıralı-düzenli ve tahmin edilebilen bir yapıya sahip olmasıdır. Ahlaki yapının kuruluşu göz önüne alınınca medya çalışanlarının nadiren "U dönüşü" yaptıkları ve farklı ilkelere göre şeklini değiştirdikleri görülür. Eğer medyanın gerçekleşmesini öngördüğü-beklediği şeyler gerçekleşirse, gazeteciler olaya varmadan önce ne açıdan yaklaşıp nasıl sunacaklarının kararını da vermiş olurlar.

Bu yönelime, 1968'de Londra'daki anti-Vietnam gösterilerinin medyada yer alışları, en sıklıkla verilen örnektir. Medya şiddeti sezmiş ve o günkü gerçek ne olursa olsun olayı "vahşi bir durum" olarak bildirmiştir. Bu nedenle, polis karşıtı şiddete ilişkin tecrit edilmiş tek bir olay, haberlerde baskın gelmiş ve dikkati de, gösterinin genel sakinliğinden ve tabii ki verdiği savaş karşıtı mesajdan uzaklaştırmıştır. Son yıllarda, dünya çapındaki kapitalizm karşıtı diğer gösterilere de benzer bir şekilde muamele edilmiştir.

Bu eğilimin gözlemlenebildiği bir başka düzenli aktivite Londra'daki "Bank Holiday" süresince gerçekleşen geleneksel "Notting Hill Karnavalı"dır. Çıkan kargaşaların, 1976 ve -daha hafif olmak üzere- 1977 yıllarında, yerel festivali bozmalarından bu yana, medya sürekli olarak bu festivali, şenliklerin birçok pozitif ve eğlenceli açısını gölgeleyerek, sadece ırkçılığı, suçu ve şiddeti vurgulayan bir çerçeve içerisinde sundu. Her yıl 1.5 milyonu aşan sayıda kişinin katıldığı bu festivalde, çok daha az katılımı olan diğer müzikal etkinliklerle karşılaştırıldığında suç oranlarının da düşük olduğu görülmekteydi. Karnavalda yıllardır polisin bulunma zorunluluğu her iki tarafta da bir düşmanlık hissini uyandırıyor ve medya bu durumdan faydalanmaya oldukça istekli görünüyordu.[13]

İngiliz gazeteci ve yazar Gary Younge durumu şöyle açıklamaktadır: "Basına fazlasıyla teşekkürler; karnaval, bir kültür hikayesi olmaktan çoktan çıktı ve suç ve yarışla tanınır oldu. Yıllar sonra karnaval hikayeleri ya bir polis resmiyle ya da saldırı sonrası hastane veya kostüm içinde eğlence düşkünü siyah bir kadının uygunsuz haldeki resmiyle hatırlanacak. Ertesi gün The Express'in ön sayfasında "Savaş çığlığı" "Londra sokaklarının karanlığında alışılmamış manzara", "sokaklar Zulu filminden çıkmış gibi görünüyorlar. Manşetleri atılıyordu. Her taraftan karnavalın yasaklanması için istekler geliyordu. Muhafazakâr parti üyesi İçişleri Bakanı Willie Whitelaw "elimizdeki tehlikede görünüşe göre artık eğlence kendini gösteriyor" demişti. The Telegraph, Britanya'da doğmuş siyahi insanları suçlayarak şöyle uyardı: "fakir ülkeler ve farklı kültürlerden gelen kitlesel göç hareketlerine dikkat etmek gereklidir" ve bu "kuralsızlık, dengesizlik, yabancılaşma, suç işlemede daha kötülerini doğuracaktır." 1991'de bu satlamaları takiben Daily Mail köşe yazarı Lynda Lee-Potter karnavalı "çok sefil, kalitesiz bir kabus" olarak anlattı ve "ölümle eş anlama" geldiğini söyledi.[14]

Bugün bile bir karnaval sunulacağı zaman İngiliz medyası potansiyel ya da var olan sorunlara vurgu yapmaktadır.

[13] Jewkes, a.g.e., s.36
[14] A.e.,s.38

2.2.1.3. Basitlik/Yalınlık

Suç haberleri üretilirken, hikayelerin derinleştirilmesine gerek yoktur, ancak en az sayıda konuya indirgenebilir olmalıdır. Bu sadeleştirme işleminin bazı yönleri vardır: İlki, haber sunumunda izler kitlenin dikkatini öncelikle çeken konular gelmelidir. Daha sonra, hikayede var olan olası anlamlar silsilesi ile kısıtlanmalıdır. Bir hikayenin çeşitli anlamlar üretmesinin yüceltildiği metinlerin aksine –romanlar, şiirler, filmler vb.-, haber metinleri genel olarak yoruma açık değildir ve okurları ortak bir yargıda bulunmaya çağırmaktadır.

Böylelikle, haberlerin sunumunda sadece kısalığa, açıklığa ve belirliliğe ayrıcalık tanınmakla kalınmaz, aynı zamanda seyirci, eleştirel yorumlama yeteneklerini askıya almak ve uyum içinde aynı tepkileri vermek konusunda teşvik edilir. Suç haberleri söz konusu olduğunda, bu durum, ahlaki panik ve hukuki/törel kurallara karşı gelen kişiyi kınama olarak tecelli eder.

Örneğin; Lin ve Megan Russell'ın, "Tehlikeli Kişilik Bozukluğu"ndan muzdarip olarak tasnif edilen Michale Stone tarafından öldürülmesi; New York'a 11 Eylül terör saldırıları; Thomas Hamilton'ın kendi okullarındaki çocukları katletmesi; Liverpool'da henüz yürümeye başlayan bir bebeğin iki okullu çocuk tarafından öldürülmesi sonucunda, "potansiyel tehlikelilik" kavramı fark gözetmeden toplumun bütün kesimlerine uygulanır hale gelmiştir.[15]

Popüler gazeteciliğin oldukça basite indirgenmiş dünya görüşünde, ruhsal/zihinsel hastalık sahibi olanlar potansiyel katiller olarak; mülteciler potansiyel teröristler olarak; ve -en sinsice olanı- çocuklar rehabilitasyon umudu olmayan "kötü canavarlar" olarak görülmeye başlanmıştır.

Suç haberlerinin sadeleştirilmesinin başka bir özelliği de, bir cesedin bulunması veya silahlı soygun gibi acil vakaların, -bu olguların anlamlarına hızlıca

[15] Jewkes, a.g..e, 40

ulaşılabildiği için- bildirilmesinin mümkün olmasıdır. Oysa ki daha karmaşık ve gözler önüne serilmesi uzun zaman alabilecek suç eğilimlerinin, resmi istatistikler veya yayınlanmış bir rapor gibi kaynaklardan yararlanmadıkça aktarılmasının zor olduğudur. Diğer bir deyişle, medyanın büyük bir bölümünün günlük veya saatlik zaman aralıklarını doldurmak adına, bu gibi hikayeleri asacak bir "çengel"e gereksinimi vardır.

Haberin sadeleştirilmesinin bir diğer şekli de kişiselleştirmedir. Basit bir tanımlamayla, insanlar hakkındaki hikayelerin, soyut kavramları veya kurumları ilgilendirenlerden daha fazla tercih edildiği anlamına gelmektedir. Bu durum, hikayelerin sıklıkla kişilerin bireysel eylemleri olarak görünmesinin bir sonucudur. Söz konusu durum, medyanın değerli sütunlarını bir olayın arka planını izah etmek için ayırmaya isteksizlik duyma eğilimlerinin bir sonucudur.

Üstelik, canlı ve göz alıcı görselliğe yönelen akım ve medyada seyirci/dinleyici katılımı, yerinde bir yorum veya uzman analizi için az yer bırakmaktadır. Neil Postman bu durumu, her yeni medya teknolojisinin, kendi yarattığını geliştirmesi olarak yorumlamaktadır: "Şimdi bu hikayenin bir anlığına ortaya çıktığı ve ardından tekrar kaybolduğu ahmak eğlencesi dünyası. Burası tutarlılıktan veya sağduyudan yoksun bir dünyadır; öyle ki bize hiçbir şey yapma izni vermez. Buna rağmen hala sonsuz eğlendiricidir de…"[16]

Haber sunumunun sadeleştirilmesinin son bir yönü de, kitle iletişim araçlarının "karşıtlıkları" ele almaya yönelmesidir. Böylece, suçu ve suçluları içeren hikayeler sıklıkla, iyi karşısında kötüyü, siyaha karşı beyazı, suçluyu veya masumu, normali ve hastayı vs. vurgulayan bir bağlam içerisinde sunulmaktadır. Bu derece kutuplaşmış bir algılama çerçeveleri, karşılıklı özel kategorilerin oluşmasına sebep olmaktadır; örneğin, ebeveynler aynı zamanda pedofili olamazlar. Bütün bu basitleştirme ve sadeleştirme işlemleri, medya aracılığıyla grinin olmadığı bir suç görüşü ve karmaşık gerçekliğin basit olana değiştirilmesi anlamına gelmektedir.

[16] Neil Postman. **Televizyon Öldüren Eğlence.** İstanbul:Ayrıntı Yayınları, 1985

2.2.1.4. Bireycilik

Haberleri bireyci bir biçimde değerlendirme basitleştirme ve risk ile bağlantılıdır. Bireysel suç tanımları ve suça şahsi tepkileri vurgulayan rasyonelleştirmeler, daha karmaşık kültürel ve politik açıklamalara tercih edilmektedir. Medya, hikayeleri basitleştirmek ve onlara bir "insan faktörü" cazibesi vermek için kişiselleştirme işlemine kalkışmaktadır.

Bu durum, olayların, insanların etkileri ve tepkileri olarak görülmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu nedenle, politik ideoloji ve politika arasındaki karmaşık bağıntı, basit bir figürde "uyuşturucu çarı" gibi somutlaştırılabilirken; sosyal, politik ve ekonomik sorunlar yalnızca fertler (örneğin başbakan ve muhalefet lideri) arasındaki çekişmeler olarak habere konu edilme eğilimi göstermektedir. Fiske'nin de belirttiği gibi, bunun etkisi, sosyal orijinlerin ve olayların kaybolması ve bireyin, bütün hareketin kaynağı olduğunun varsayılmasıdır.

Hem failler hem de potansiyel mağdurlar bireyci bir çerçeve içinde incelenmektedir. Fail genelde "düşüncesiz, yalnız, uyumsuz, mantıksız, hayvansıl, saldırgan ve zorba" –saldırganın durumunu ve sosyal bağ eksikliğini ima eden tüm özellikler- olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalara karşın, potansiyel mağdurlar haber sunumlarında, sıklıkla kendi huzurlarını sağlamak için kurulan bir yasadışı örgüt üyesi olmaya teşvik edilmekte ve suça maruz kalanları (veya suçun mağduru olmaktan korkanları) kırılgan, izole edilmiş, etkisiz bir toplumsal sistem tarafından yüzüstü bırakılmış olarak konumlamaktadır.

Diğer bir deyişle, suç, eleştirel analiz veya tepki için çok az zaman bırakılarak araştırılmaktadır. Bu nedenle, medyanın gösterdiği suç ve suçlu imajı, tehlikeli bir yırtıcı hayvan veya psikopat figürü ile domine edilmiş; mağdur olmaya karşı koymaya çabalayanlar ise sıklıkla "en azından deneyen kahramanlar" olarak tasvir edilmiştir. Böyle yaklaşımlar, bir saldırı sonucunda ölen kurbanlarla karşıtlık içindedir. "Trajik masumlar" olarak gösterilebilecek kurbanlar genelde sıkı sıkıya

ailevi ve sosyal bir bağlamda konumlanmaktadır. Böylece, her zamankinden daha güçlü bir şekilde, tek başına hareket eden saldırgan "yabancı" kavramı abartılmış olmaktadır.

Bu arada çoğu zaman kurumsal suçlular ceza almadan aklanmış olmaktadır. Suç haberleri, kapıları kilitlememizi, pahalı sigorta poliçelerini imzalamamızı ve gece tek başına dışarı çıkmamamızı teşvik edebilir, fakat çoğunlukla tatil planımızı iptal etmemize veya trenle seyahat etmemize neden olmazlar. Büyük kurumlarda haberlere konu olan bir suç gerçekleştiğinde bile, durum yine bireysel patolojiye başvurarak açıklanabilmektedir.

Bireycilik, toplumu, risk ve risk değerlendirmesi, risk yönetimi ve riskten kaçınma vs. gibi riske ilişkin tüm nosyonlar ile takıntılı olarak gören kuvvetlenen eğilimin bir sonucudur. Bu terimi çevreleyen yeni terminoloji, riskle en iyi nasıl başa çıkılacağı konusundaki algılardaki değişimi vurgulamaktadır. Sosyal problemler, talihin veya bireysel hareketin ürünü olarak görülmeye başlanır ve çözümler de bireysel kendi kendine yardım stratejileri seviyesinde –sigorta veya kişisel korunma gibi- aranırken; ortada bir kazanan ve bir kaybedenin olduğu kumar kültürü yaratılmaktadır.

Bireyler kendi kaderlerinden sorumlu tutulmaktadır ve medya tüketicilik dışındaki tüm yaşam biçimlerinin değerini azaltmaktadır. Adalet sistemi içinde bireyciliğin sonucu, sapkınların kendi farklılıkları koşullarında değerlendirilmesi ve gözetim politikaları aracılığıyla izole edilmeleri olmuştur. Birçok saldırgan, cezalandırıcı bir şekilde başa çıkılması, şahsi sorumluluk öğretilmesi gereken, ahlaken kusurlu kişiler olarak konumlanarak ve yine ahlaki bir çerçeve içerisinde yargılanmaktadır.

2.2.1.5. Risk

Modern hayat kavramının risk faktörü ile karakterize edilmesi yaygın hale gelmiş ve kaçınılmaz bir varsayımdır. Mağdur-kurban ilişkisi çerçevesinde; cinayet, tecavüz ve cinsel saldırı gibi suçların büyük çoğunluğunun, kurbanların tanıdığı kişiler tarafından işlenmiş olması göz ardı edilmektedir. Medya ise hala ciddi bir suçtan parçalar sunarken gelişigüzel, anlamsız, önceden kestirilemeyecek ve her an vuruşa hazır bir yöntem kullanmayı sürdürmektedir. Medyada var olan bunun gibi tezlerle (özellikle popüler basında) suçu engelleme ve kişisel güvenliği önemsemeksizin yabancı sayılan suçlularla değişmez bir bağ vardır, böylece tehlikeli suçluların kimseyi ayırt etmeden saldırıya hazırlandıkları klişesi desteklenmektedir.

Günümüzün daha riskli ve cezalandırıcı-intikamcı koşullarında kurban merkezli suç hikayeleri artış göstermektedir. Hassasiyet, mevcut kurban olaylarında vurgulanarak anlaşılabilmekte; bu yüzden suç korkusu daha kesin olarak bir kişisel güvenliğin tehlike altında olması şeklinde düşünülmektedir. Bazen, medya insanların korku ve endişelerini daha da büyütmek amacıyla kamuoyunu ilgilendiren potansiyel riskleri abartarak bundan faydalanmaktadır. Fakat izleyicilerin pasif ya da farkı algılayamayan kişiler olarak algılanması da doğru değildir. Medya, kaynağı bağımsız olarak alternatif tanımlar ve taslaklar üzerine kurmakta hata yaptığı sürece ahlaki panik ve çoğu suç için duyulan korku asla silinmeyecektir.

İnsanların kişisel riskleri hakkındaki tutumları; genellikle onların geçmişteki deneyimlerine ve -gerçekçi bir değerlendirme ile- gelecekte medyada duyacakları ile görecekleri kurban olma hikayeleri hakkındaki her şey ile oluşacaktır. Risk konusuna 3. bölümde tekrar değinilecektir.

2.2.1.6. Cinsellik

En dikkat çeken haber değerlerinden biri de –özellikle magazin basınında, ancak aynı zamanda da gazete-dergilerde ve medyanın diğer kısımlarında da önemli ölçüde yer alan- cinsellik unsurudur. Haber sunumlarıyla çoğunlukla kadınların,

cinsel suçlar konusunda muhtemel kurbanlar olabilecekleri korkusu giderek büyütülmektedir. Medya kadına karşı saldırı haberlerini genellikle seks ve şiddete bağlayarak vermekte; bu yüzden bu iki neredeyse birbirinden ayrılmaz bir ikili olmaktadır.

Haber olma niteliğine temel olarak şu örnek verilebilir: dürtülerinin yönlendirdiği yalnız bir erkek "avcı", cinsel isteklerle dışarıda "masum" kurbanlarını araması figürüdür. Bunun gibi, tanınmayan yabancı ile kurban içeren cinsel arzuya odaklanmış cinayetler medya açısından önemlidir ve çoğunlukla sansasyonel haberlerdir. Diğer yandan ise şiddetin temel unsur olmadığı ancak yine kadınlara karşı işlenmiş olan suç hikayeleri (yani açık olarak, cinayet içermeyen seks suçları) ve kurbanın yakını ya da tanıdığı biri tarafından gerçekleşen cinsel saldırı olayları medyada "rutin" ya da "monoton" olarak görülmekte ve haklarında sınırlı bir araştırma yapılmaktadır. Üstelik, cinsel dürtülerinin yönlendirdiği ve örneğin fahişeleri öldüren katil tipi -dolayısıyla medyanın "masum" kurban sınıflandırmasına uymayan hikayede aynı şekilde, kurbanların "diğer" kadınlardan oluşuna göre, medyanın ilgisini daha az çekmekte ve haber yayın süresi daha kısa olmaktadır.

Medya "yabancı-düşman" takıntısıyla toplum üzerinde kamusal alanın güvensiz, özel alanların güvenli olduğu dayatması yaratmakla kalmamakta; aynı zamanda kaynakların dağılımı (sokakları izleyen kameralar, aydınlatma sistemleri vb.) konusunda otoriteleri etkilemektedir.

2.2.1.7. Ünlü ya da Yüksek Statülü Kişiler

Şöhret takıntısı medyanın her yanında belirgindir. Bir hikaye eğer tanınmış bir isime ilişkin ise haber olması daha muhtemel olmaktadır. Basitçe, medyanın dikkatini çekebilecek sapkınlık-çarpıklık seviyesi, sıradan tabir edilen suçlu vatandaşta kayda değer ölçüde düşüktür, çünkü belirli bir anlamlılık eşiği zaten sağlanmıştır. Bunun gibi, bir "karakter" rutin ya da günlük suçları işlemiş olsa bile; suçu, toplumdan sıradan bir kişiyi ilgilendirdiği sürece, haber niteliği taşımayacak ve çoğunlukla medyanın bu türden suçlara olan ilgisi hassasiyetini koruyacaktır.

Fakat bir suçun kurbanları, ve suçun failleri veya suç sayılan aktiviteleri onaylayanlar, yani ünlü kişilerin hayatları ve suç hakkında yaşadıkları deneyimler doğal olarak izleyiciler tarafından çok ilginç bulunmaktadır. Hatta suçun yeteri şekilde temsil edilmemiş; iftira, yalan yere tanıklık ve güveni kötüye kullanma gibi diğer alt başlıkları ünlü bir kişinin adının geçmesiyle beraber medyanın dikkatinin çekmesi kesin olan konulardır.

Cinsel sapkınlık magazin basınının haber gündeminde çok baskın bir konudur. Modern çağda kalıcı bir haberin özelliklerinden biri, örnek olarak, cinsel sapkınlık olarak tabir edilen bir eylemde bulunarak profesyonel ve kişisel anlamda beklenmedik ölçüde büyük bir risk almış ünlü ya da yüksek statüden bir kişinin hikayesinde yer almaktadır.

Ünlü ya da yüksek statüden bir insanla ilişkili cinsel sapkınlık ve suç haberlerini yazan medya endüstrisindeki kişiler, geleneksel ve yasalara uyum içinde olan orta sınıf izleyiciler için, zenginlik ve yoksulluğun bir araya getirildiği haberler sunarak heyecan yaratmaktadır. Yargılanmakta olan suçlular da, yaptıkları suçlarının nam salmasının getirdiği bir avantajla medya "ünlüsü" olabilmektedir. Bazen suçlular medya tarafından "halk şeytanı" olarak sunulmakta, böyle takdim edilecek suçlar yargılanmalarından uzunca bir süre sonra haber olma değerine kavuşmaktadır. Çünkü kitle iletişim araçları toplumun bu suçlara karşı göstereceği şiddetli tepkiyi ve nefreti önceden hesaplayarak hareket etmiş olmaktadır.

Aslında, sadece eğlence dünyasının isimleri ile ünlenmiş suçlular haberlerde var olabilme hakkına sahip değildir. Sıradan hayat süren yüksek statülü bireyler (iş adamları, politikacılar, profesyoneller, din adamları gibi) de kişiliklerinden bir parça katıldığı zaman hikayenin haber olabilirliğini belirlemektedir. Çelişkili bir biçimde, suç olgusunu, hoşnutsuz alt tabaka tarafından yaratılan bir tehdit olarak betimleme eğiliminde olan medyaya karşın; haber değeri taşıdıkları farz edilenler ve sapkın faaliyetlerine ayrılmış en fazla sütun sayısına veya yayın süresine sahip olacak olanlar orta ve yüksek sınıfa mensup veya ünlü faillerdir.

2.2.1.8. Yakınlık

Yakınlık hem mekansal hem de kültürel dinamiklere sahiptir: Mekansal yakınlık bir olayın coğrafi yakınlığı, kültürel yakınlık ise bir olayın seyircilerle olan ilgisi-bağlılığıdır. Bu faktörler sık sık iç içe geçmiş durumdadır ve bu nedenle izler kitlenin var olan değerleri, inançları ve ilgisi, hikayenin meydana geldiği coğrafi yakınlığa vereceği tepki sonucunda oluşacaktır.

Yakınlık yerel ve ulusal haberler arasında da değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin, saldırı ya da kundakçılık gibi nispeten sıradan suçlar yerel basında yer almakta, ancak diğer haber değeri ölçütlerine (örneğin özellikle şiddet içermesi ya da şaşırtıcı olması veya bir ünlü içermesi) uymadığı sürece ulusal haber gündeminde yer alamayacaktır. Bu eğilimin karşıtı, haberin merkezinden uzak bölgelerde veya yaşanılan coğrafya içinde, itilaf ya da ihtilaf halinde ülkelerde meydana gelen olayların haber konusu yapılırken itina gösterilmesidir.

Kültürel yakınlık da yaşanan zamanın politik ortamına ve kültürel atmosferine göre değişiklik göstermektedir. Diğer bölgelerdeki olaylar, sunucunun kendi ülke kültürüne temasta bulunuyor, ya da izleyicilerine hitap ediyorsa medyanın dikkatini-ilgisini çekecektir ve bu şekilde yabancı haberlerde bir tür "evcilleşme" meydana gelecektir. Eğer bir hikayede hedef kitleyi ilgilendirecek belli bir başlık yoksa, o hikaye haber olabilmek için çok fazla dram unsuru içermek zorundadır.

Jewkes, eserinde kaza haberleri ile ilgili olarak "Kaza anketlerine göre insanlar bir kazada en az 10 ölü olmadıkça yollardaki kaza haberlerine ilgi duymuyorlarmış. 10 ölümlü bir yol kazası ise tek ölümlü bir tren kazasından biraz daha az ilgi çekiciymiş. Hatta en az 5 ölümlü bir tren kazası daha fazla ilgi çekiciymiş. Amerika'da minimum ölüm rakamı 20'ye, Güney Amerika'da 100'e, Afrika'da 200'e, Çin'de ise 500'e yükselmekte. Fakat insanlar uçak kazasını tercih ediyorlarmış aslında. Hikayeyi orta yaşlı bir ev hanımının uçakla yurtdışına uçuşuna

sayılı zaman varken rezervasyonunu iptal edip uçmaması ile destekleyebiliriz."diye aktarmaktadır. [17]

2.2.1.9. Şiddet

"Medyadaki, özellikle televizyondaki şiddetin etkileri üzerine yapılan araştırmalar, dört kuram üzerine yoğunlaşmaktadır. İlk olarak Aristo tarafından ortaya atılan arınma kuramı; saldırganlık güdülerinin, saldırganlığın açığa vurulması ya da boşaltılması ile azalabileceğini öne sürer. Televizyondaki şiddeti izleyerek, şiddet duygularından arınma süreci biçiminde tanımlanan bu kura, insanın doğasında bulunan ve gündelik sorunlarla birlikte açığa çıkan saldırganlık dürtülerini, televizyonda benzer olayları izleyerek, gerçek yaşamdaki şiddetten arınma sürecini öngörür. [18]

Televizyonun, arınma teorisinin tersine, bireylerin önceden öğrenmiş olduğu şiddeti açığa çıkarıcı ve hızlandırıcı bir etki yaptığı savından yola çıkan saldırganlık kuramına göre; birey, göstergesel ortamda gördüğü şiddeti, gerçek yaşamda uygular. Medyadaki şiddetin, gerçek yaşamdaki şiddeti körüklediği yönündeki bir başka kuram ise, güçlendirilmiş saldırganlık kuramıdır. Bu kurama göre; saldırganlık eğilimi fazla olan birey, televizyondaki şiddeti, gerçek yaşamda kullanabilmek için bir deneyim içinde algılar. Şiddet ve medya konusundaki dördüncü temel kuram ise deneysel öğrenme kuramıdır. Bu teoriye göre; şiddet içerikli programlar, bireyin şiddeti öğrenmesinde etkilidir. Daha çok çocuklara uygulanabilen bu kurama göre, göstergesel ortamdaki şiddet, çocukların davranışları öğrenme sürecinde, karakterlerin biçimlenmesinde etkili olmaktadır. "[19]

Medyanın dramatik olayları en çarpıcı şekilde sunma arzusunu gerçekleştirmekte bir araç olarak kullandığı şiddet olgusunun, en yaygın haber değeri olarak tanımlanması, ideal olmasa da gerçektir. Suç haberlerinin sunumunda

[17] Aktaran: Jewkes, a.g.e., s.45
[18] Nurdoğan Rigel. **Haber, Çocuk ve Şiddet.** İstanbul: Der Yayınları, 1995, s.73
[19] A.e

izleyicinin dikkatini çekmek için şiddetin tasvirini yapma yönteminin giderek yaygınlaşmasının sonuçlarından biri olarak şiddet, rezillik ve acımasızlık görüntüleri artarak gerçek hayatın içine nüfuz etmektedir.

Günümüzde, pek çok felaketi birbirinden bağımsız ve çözümü imkansız karabasanlar olarak veren haber bültenleri nedeniyle insanlar, dünyayı şiddetin kucağında, hızla felakete giden bir gezegen olarak algılamaya başladılar. Bu ise izleyenlerde, korkutucu ve ürkülmesi gereken bir dünyada yaşıyoruz, hiçbir umut yok fikrini oluşturmaktadır. Umutsuzluk duygusunun toplumda ve iledeki yansımaları ise, insanların sorunların mevcut çözümlerini göremeyecek kadar karamsarlığa sürüklenmelerine neden olmakta ve onları çıkmaza, çözümsüzlüğe götürmektedir.[20]

Hem dramatik yapının sağlanmaya çalışılması, hem de haber yapımında dolaysızlığın olması zorunluluğunun artması ile birlikte, şiddetin gerek durağan ve hareketli, gerekse grafik çizimlerle betimlenmiş halleri medyayı işgal etmektedir.

2.2.1.10. Görüntü ve Grafiksel Betimlemeler

Toplumda gazetelere kıyasla televizyon haberlerine olan ilgi, inanç ve güven daha fazladır. Bu saptamada yüksek kaliteli görüntülerin kullanılmasının haberin doğruluğunu ispatlamaktaki payı yadsınamaz. Şiddetin birçok çeşidi vardır. Bunlar güçlü sanal etkilere sahip olması ve çizgisel olarak sunulması niyetlenen ve medyada yer alabilmesi olası davranışlardır.

Özellikle, kamu alanlarında işlenen ve masumlara zarar veren suçların medyada yer alma olasılığı daha yüksektir. “Merhametsiz caniler”, “kudurmuş holiganlar” ve “anarşistler” gibi duygusal tanımlamalar, çoğunlukla suç haberlerinin sunulmasına eşlik etmekte ve halk şeytanıyla ilgili toplumsal histerinin kamçılanmasına ön ayak olmaktadır. Fakat bu gibi tanımlar, suçun zararı ve

[20] Nihal İldeş.”Aile ve Şiddet”. **Radyo ve Televizyonlarda Şiddet ve İntihar Haberleri.** Ankara:RTÜK Yayınları, 2003, s.64-69

toplumsal araştırmalar hakkında şiddetli kısıtlamalara zorlamakta, bu nedenle "çarpıcı" suçlar (başkaldırı, kundakçılık, polis ve vatandaş arasındaki çatışmalar gibi) en çok ilgiyi çekmektedir. Görsellikle desteklenen bu tür suç haberleri izleyiciyle paylaşılmaktadır.

Özel alanlarda ya da toplumla ilgili hiç iz bulunmayan suçların ise önem derecesi daha düşüktür ve basında pek görünmez. Dolayısıyla aile içi şiddet içeren kimi suçlar; çocuk istismarı, yaşlı istismarı, iş kazaları, çevre kirliliği, işçi-memur suçları, şirket içi yolsuzluklar veya hükümetin insan haklarını ihlali veya suiistimali topluma ve bireylere pahalıya mal olmasına rağmen medyanın çok az ilgisini çekmektedir. Aynı şekilde, uzun bir zamanda gelişmiş ve acil olan haberden daha önemli olan etkileri açısından dramatik olaylar da dramatik taslak görüntüsü oluşmadığından medyada yer alamamaktadır.

Haber sunumunda "görüntü" konusu "gerçek" ve "düzmece" konuları arasında bulanıklaşmıştır ve bu özellikle televizyon programcılığındaki "reality show" formatıyla giderek "hayal" ve "gerçek" arasındaki farkı ayırmamız zorlaştırmaktadır.

"Reality show"la gerçek hayat metalaştırılıyor, görüntülenerek pazarlanıyor. Yapa, düzmece şiddetin bile daha masum kaldığı reality showlar, insan hayatının doğallılığı dışına çıkılarak ve vahşetin yeniden kurgulanarak görüntülenmesi ile gerçekleşiyor. Vahşetin gösterilmesinin eğitici, caydırıcı yönü olmadığı, aksine özendirici olduğu bilindiği halde, televizyon, ticari kaygılarla çağımızın dijital vampiri olarak kullanılıyor.[21]

2.2.1.11. Çocuklar

1978'de Stuart Hall ve meslektaşları bir haberin görünebilmesi için içerisinde şiddet olması gerektiğini belirtmişlerdir. Fakat bundan otuz yıl sonra çocukları içeren

[21] Mustafa Nuri Şirin. "Televizyon, Şiddet İçerikli Haber Öyküleri ve Çocuk." **Radyo ve Televizyonlarda Şiddet ve İntihar Haberleri.** Ankara:RTÜK Yayınları, 2003,s.35-46

olayların haberlerde görünebilirliğinin daha yüksek olduğu söyleyebilir. Philip Jenkins bu konuyu bütünüyle tartışmaya açarak, özellikle ahlaki bir sapkınlık sonucu gerçekleşmiş herhangi bir saldırıda çocuklar eğer söz konusuysa bu hikayenin daha fazla haber değerine sahip olacağını bildirmektedir. Bu ise hikayenin merkezindeki çocukların fail ya da kurban oluşu önemsenmeksizin doğru olmaktadır. Çocuk kurbanlar konusuna yoğunlaşan Jenkins hem çocukların kurban oldukları suç hikayelerinin daha çok haber değeri olduğunu ve medyada yer alışının garanti altında olduğunu belirtmekte, hem de "ahlaki seferberlik" olarak nitelendirebileceğimiz sorumluluğu aldığını bildirmektedir.

1970'lerde homoseksüelliğin, porno satışlarının ve dinsel sapkınlığın (satanizm gibi) aleyhinde olanlar ve bunları kınamak isteyenler dönemin ahlaki ortamından da destek alarak başarıya ulaştı. Fakat çocukları içeren bu tarz durumları, herhangi bir yasal prosedür ya da geleneksel ahlak değerleri ile hoş görmek mümkün değildir. Ne yazık ki günümüzdeki ahlaki kampanyalar homoseksüelliğe değil sübyancılığa, pornoya değil çocuk pornosuna, satanizme değil çocukların ayinlerle törensel istismarına yönelik gerçekleşmektedir.[22] Çocuklara odaklanma, sapkın davranışın yetişkinlere yönelik oluşuna nazaran çocuklara otomatik olarak yüksek eşikle karşılaşmasını ifade etmektedir.

Jenkins'in ahlaki panik modeli ve çocukların-gençlerin neden bu gibi ahlaki paniklerin konusu olduklarının nedenleri 3. bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir. Çocuklar ve gençler geleceği temsil etmektedir. Eğer onlar sapkın davranışlarla anılırsa, toplum olarak gittikçe daha fazla bir ahlaki çöküntü içine girmek kaçınılmaz olabilir.

2.2.1.12. Muhafazakar Görüş ve Politik Ayrımcılık

İncelenen haber değerlerinin ortak yönü açıkça muhafazakar bir görüş birliğini esas almalarıdır. Çoğu haber kanalında o topluma ait yaşam biçimi

[22] Jenkins, a.g.e., s.11

sınırlarıyla çizilmektedir. Suç ve sapkınlık konularında gündem oluşturulurken, toplumun daha fazla polis, daha fazla mahkum ve güçlü bir adalet sisteminin varlığını savunduğu tekrarlarla vurgulanmaktadır. Kitle iletişim araçları ve politikacılar arasındaki ilişki, kanun ve düzen konularında başından sonuna kadar örneklendirilebilir. Popülist ceza politikaları güden siyasilerin söylemleri medya yoluyla hedefine ulaşmaktadır.

Aynı zamanda, etkin politikalar ile sözde "kurbanı olmayan suçlar cezalandırılışı (eğlence amaçlı uyuşturucu kullanımı, cinsel özgürlük, özellikle genç insanlar arasında, homoseksüellik ve lezbiyenliğin kamu önünde görüntülenmesi, anarşist gösteriler ve protesto ile demokratik haklarını elde etmeye çalışanlar ve dikkat çekici gençlik kültürü vb.) cezalandırılmaktadır. Sürekliliği olan bu tür olaylar/konular ve durumlar bazen abartılı bir şekilde bastırılmakta, bazen marjinal gruplara karşı genele yayılmış düşmanlık ortamı ve "geleneksel olmayan" kurallar yönünde açığa vurulmaktadır. Avrupa ve Amerika'da medya ve ahlaki panik konusunda yapılan çalışmalar içinde ırkçılık ve yabancı düşmanlığı da ciddi bir yer tutmaktadır.

2.1.2. Haber Söylemi

Söylem, dilin yapısının, işlevlerinin ve kullanılma kalıplarının incelenmesidir. Ferdinand de Saussure'e göre, kullanım halindeki dil, dilbilim için bir inceleme nesnesi işlevi görmeyebilir. çünkü temelde yatan kurallar sistemini ifade eden dil ile karşılaştırıldığında söz, bireyselleştirilmiş ve rastlantısaldır.

Söylem, ilk durumda yazı, ikinci durumda konuşma, üçüncü durumda ise bir mübadele oyunundan başka bir şey değildir. Mübadele, okuma, yazma ve işaretlerden/göstergelerden başka bir şeyi devreye sokmaz. Kendini anlamlandıranın buyruğuna bırakır ve kendini iptal eder.

Bir söylem biçimi olarak haber. toplumda varolan diğer kurumlardan ve kültürel söylemlerden ayrı düşünülemez.

Haberin raporlanması (News Reporting) ya da hikayelenmesi (News story) sırasında kullanılan evrensel kodlama, aktarım biçimleri ve klişeler haber metnini oluşturmaktadır. Bu dil yapısının ve işlevlerinin incelenmesi ile ortaya çıkan haber söylemi: Enformasyonun seçimi, işlenmesi ve dolayımlanması aşamalarında kullanılan kodlamalarla oluşturulan aktarma biçiminin, alımlanma süreci dikkate alınarak kurgulanmasıdır.[23]

Haber söylemini ilk araştıran iletişim bilimcilerden Teun Van Dijk'a göre, süreçler ve yapılar haber söyleminde karşılıklıdır. Üretim süreçleri, kaynak metninin bir işlevidir, ancak aynı zamanda gazeteci tarafından yazılan haber metninin yapısal planına da bağlıdırlar. Benzer şekilde, okuma süreci, anlama, inanç oluşumu okuyucu tarafından haber metnine yüklenmiş yapılara bağlıdır.

Söylem analizi, dil bilimi, edebiyat incelemeleri. antropoloji. semiyoloji. sosyoloji. psikoloji gibi sosyal bilimlerin pek çok farklı disiplininden yararlanarak meydana getirilmiş disiplinler arası bir yöntemdir. Söylem analizini yönteminde en önemli kavramlar, güç, erişim, etki, anlama, model, bilgi, tutum ve ideoloji olarak belirlenmiştir. Teun Van Dijk söylem analizini haberlere uygulayarak, Avrupa'da haberlerle üretilen ırkçılık ve etnik önyargı konularını inceler. Van Dijk haber söylemlerini ve haber metinlerini. "haber metni analizi". "metnin anlambilimi yerel ve küresel bütünlük" "etkiler". "üst yapılar:haber şemaları", "üslup ve retorik", "Sosyal kognisyon ve sosyo-kültürel bağlamlar"ı inceleyerek keşfeder.[24]

Haber aktörleri, olayların, konuların haber hikayesinin alımlayıcı yönünden kolay tüketilir olmasını sağlayan, haberi pazarlayan, kişi, kurum, ülkeler ve mekanlardır. Tarihsel süreçlerinden gelen enformasyonunun yarattığı kamusal bellek gücü ile haber aktörleri, haberleri kolay anlaşılır hatırlanır ve tüketilir hale getirirler. Haber kaynağı gibi bilgi/enformasyon vermek durumunda değillerdir. Haber aktörleri hiçbir enformasyon vermeden de, suskunlukları ve görüntüleri ile

[23] Burton, a.g.e., s.138
[24] A.e., s. 140

haberlere konu olabilirler.[25]

Haberde söylem, seçicilik, az ya da uzun süreli tercih gibi yöntemlerle, kamuoyunun arzulanan ya da arzulanmayan yönlerde oluşturulması mümkündür. Haberlerin seçimi, hazırlanış, sunuş (değerlendiriliş) biçimleri, haber söylemi, çok daha geniş bir yanıltmaca alanı oluşturabilmektedir. Çünkü haberlerdeki çoğu öğeler oluşturma, benzetme, yönlendirme, kurgulama teknikleriyle ortaya çıkarılır. Gerçek dışı haberlerin bile, iyi düzenlendiklerinde, uygun biçim ve koşullarda sunulduklarında, bireyleri inanmaya yönelttikleri bir gerçektir.[26]

Bir söylem olan haberlerin anlatı yapıları çalışmanın devamında incelenecektir.

[25] Rigel, a.g.e., s.189
[26] Girgin, a.g.e., s.332

2.2.3. Haberin Anlatısal Yapısı

Çalışmanın bu kısmında bir anlatı olarak haberin yapısı incelenecektir.

2.2.3.1. Anlatı Yapıları

Birçok anlatı bir açılış ve kapanış temeline dayanarak yapılanmıştır. Aslında bu yapılmak zorunda değildir, öyküye doğrudan başlayabilirsiniz. Ancak gerçekte başlangıcı ve "sonu gösteren hilelere başvurulur. Gazetedeki makale başlık ile başlar, sözel bir bitiş" işaretiyle ve grafik birim kullanılarak biter. Televizyonda program, isminin yazılmasıyla başlar ve görev alanların isimlerinin yazılmasıyla biter. Bu çeşit bir yapı materyalin ne olduğunu anlamamız için oluşturulmuştur. Televizyonun, bir programın bittiğini ve diğerinin başladığını anlamamız için, buna daha çok gereksinimi vardır. Ayrıca bütün gün işleyen büyük bir yapıya sahip olduğundan buna en çok onun gereksinimi vardır. Kahvaltı saatiyle açılır ve geç saatlerde gösterilen bir filmden sonra sunucunun bitiriş anonsuyla ya da her neyse onunla kapanır.[27]

Konulu materyali şekillendiren çeşitli yapılar vardır. Bir çeşit dolambaçlı yapı, hızlandırıcı güç olarak, dramatik olayı gösterir (bir cinayet?). Daha sonra, cinayetle sonuçlanan olaylar dizisinin geri dönüşlerle gösterildiği ana bölüm ekrana gelir. Sonuçta bir kez daha cinayetin meydana geldiği noktaya geri döneriz. Sonra da katil bulunur.

En geleneksel anlatıda, başrol oyuncuları (kahramanlar ve suçlular/önemli karakterler) ve arka plan tanıtılır, sonra çözülmesi gereken bir sorun ya da bir çatışma ortaya konur, daha sonra "çözülecek mi çözülmeyecek mi" sorusuyla yapılanan çeşitli olaylar meydana gelir ve tam her şey olanaksız görünürken herkesin hakettiğini bulduğu büyük bir sonla biter. Nasıl düzenlendiklerini görmek için anlatının çeşitli örneklerinin yapılarını çözümlemeye çalışmalısınız. Burada

[27] Burton, a.g.e., s.128-136

önemli olanın dikkatinizi çekmek, duygularınızı harekete geçirmek, seyrederken ya da okurken size zevk vermek ve böylece daha fazla satın almak için geri dönmenizi sağlamak olduğunu aklınızda tutun.

Konulu olmayan biçimlerin anlatılarını da unutmayın. Haberler drama üretmek eğilimindedir. Konulu olan materyallerin dramatik gerilimde önemli anlar yarattığını kabul ederiz. "Heyecanlı anlar"; dediğimiz şeyleri görmeye alışkınızdır. Çizgi roman serileri bu durumları kasıtlı olarak" yaratırlar ki daha sonra ne olacağını öğrenmek için diğer sayıyı satın alalım. Haberler de aynı şeyi yapar. Programın ilerleyen dakikalarında bir felaketten görüntüler vereceğini duyurur. Önemli bir konunun ikinci bölümünü seyretmeniz için sizi gece yayınlanacak olan haberlere davet eder.

2.2.3.2.Anlatı İpuçları

Bu ipuçları anlatılan öykü üzerindeki anlayışımızı yönlendirir. Sözlü ya da görsel olabilirler. Bize bu adam bir alçak, bu bir zamanda değişim, öykü şimdi başka bir mekana geçiyor, korkunç bir olay meydana gelmek üzere gibi şeyler söylerler. Daha açık örnekler vermek gerekirse, adamın bir alçak olduğuna dair ipucu traşsız yüzünün yakın çekimi ile verilir, zamandaki değişim daha önce olan bir şeyi hatırlayan karakterin gözlerindeki ifadeyi yakalayarak gösterilir, mekandaki değişime "ve şimdi de Beyrut'taki muhabirimize bağlanıyoruz" cümlesiyle işaret edilir, sezinleme bir silaha doğru uzanan ele yapılan kesme ile ifade edilir. Siz de bu gibi ipuçlarının bir listesini yapabilirsiniz. Ancak her zaman niçin orada olduklarını sorgulayın. Öykünün anlamına ne kattığını değerlendirin.

2.2.3.3. Anlatı ve Gelenekler

Anlatıda, diğer medya içerik ve geliştirim örnekleri kadar, ele alınma biçimine dair kurallarla sınırlıdır. Örneğin anlatı ipuçlarının kendilerinin nasıl kullanıldıklarına ve ne anlama geldiklerine göre birer gelenek olduğunu biraz önce söyledik. Bunlar anlatıyı düzenlemek için kullanılan kurallardır. Tür ve gerçekçilikte olduğu gibi, iletişimi oluşturan ile bunu alan ve açımlayanın aynı

kuralları paylaşması önemlidir. Anlayışı yaratan budur. Geleneksel olmayan anlatı ya da kuralların geleneksel olmayan bir biçimde kullanımı altüst edici, kafa karıştırıcı ve yabancılaştırıcı olabilir. Bu, kurallar bükülemez ve başka biçimlerde bir araya getirilemez demek değildir. İnsanların anlatının çeşitli biçimlerini denememeleri gerektiği anlamına gelmez. Örneğin film yapanlar bir bölümden diğerine geçişi belirtmek için ekranı karartmayı denedi. Bazıları filmin yarısında kahramanı öldürdü ve başka bir tane ortaya çıkardı.Bazıları olayların sırasını karma karışık edip geri dönüşler içinde geri dönüşler kullandı. Bu çeşit filmler anlatıyı inşa etmek için kullanılan kuralların varlığını ispat ettiklerinden medya öğrencilerinin bunları seyretmeleri yararlıdır. Ancak yine de bu kurallar materyalde bir anlam yaratıyorsa izleyici bunları öğrenmelidir ya da yeni olanları anlamlandırmalıdır.

Anlatının gelenekleri, türün ya da gerçekçiliğinkilerle üst üste gelebilir. Bu, makinenin değişik parçalarını hareket ettirebilen bir kaldıraca sahip olmak gibidir. Sözgelimi görüntüde 45'lik Colt'un haznesini çeviren bir elin yakın çekimi olabilir. Gerçekte bu bir Colt'tur ve onu Kovboy filmlerinin görüntüsel göstergesidir. Bu, onu Kovboy filmlerinin geleneksel bir unsuru yapar.

Bu durumda bunun gerçekçiliğin belirli bir tarzı olan kurmaca olduğu fikrine varırız. Ancak bu görüntü aynı zamanda anlatıyı oluşturur. Gelecek görüntüde bu silahın kullanılmasını bekleriz. Sonuçta bir kez daha, anlamın yaratılması ve medya ile izleyicisi arasında el değiştirmesi açısından, bütün bunları olanaklı kılan geleneklerin önemini küçümsememeliyiz.

2.2.3.4. Anlatı ve Okur/Seyirci

Anlatı bizi öyküyle ilişkiye sokma gücüne sahiptir. Temel bir ilişki biçimi nesnel ya da öznel olmaktır. Birinci durumda olayın dışındayızdır, ikincisinde içine çekilebiliriz. Birincisinde öyküyü anlatan birinci kişidir, diğeri üçüncü kişidir. Görsel ve konulu materyaller en güçlü örnekleri oluşturur. Bir sahnede her iki konumda da bulunmak olasıdır. Kadın kahraman bir kayanın tepesine asılı kalmışsa ve biz sadece seyrediyorsak, bu nesnel anlatıdır. Ancak kamera, sanki biz kadın kahramanın gözünden bakıyormuşuz gibi kayadan aşağıya sallanıyorsa bu öznel

anlatıdır.

Basılı medya da dolaysız olarak okuru ifade etmek için "ben" üslubunu kullanırken ya da basitçe "meydana geldi" diyerek olayları tanımlarken, aynı şeyi yapar. Bir gezi programı gibi gerçeklere dayalı materyaller de aynı çareye başvurabilir, belgesellerde, deneyimi daha, etkili hale getirmek için, öznel çekimler kullanılabilir.

Gazeteler, tarafsız olmaya çalıştıklarından, üçüncü kişi anlatısını kullanma eğilimindedirler. Ancak dergiler, yakınlık ve inanırlık oluşturmak için, okura doğrudan hitap edebilirler. Bu çeşit bir konumlandırma anlatılanın duygusal etkisini artırmak ve inanılırlığına etki etmek için hesaplanmıştır. Bu anlamda, anlatının bu hileleri aynı zamanda gerçekçilikle de ilişkilidir. Anlatıyla ilişki kurma biçimimiz, ona yanıt verme ve anlamlarla iletileri kabul etme şeklimizi etkiler. Haberlerde üçüncü kişi güvenilirlik sağladığından içerdiği anlamlara siz de katılırsınız.

Anlatıcının kullanımıyla konumlandırma yapılır. Dedektiflik filmlerinde, kahramanın sesiyle bize neler olup bittiğine dair sırlar vermesi gibi bir gelenek vardır. Gazete muhabiri bize bazı olaylar hakkında gözlemlerini açıklarken anlatıcı gibi davranır. Birincisi ikincisinden daha yakındır ancak her ikisi de biz yani izleyici ile anlatılan öykü arasında bir ilişki oluşturur.

Sonuç olarak, anlatının bu hileleri bizi tam olarak belirli bir yere ya da anlatılanla psikolojik bir ilişki içine koyar. Bu ilişki, temel olarak az ya da çok, gerçekleşmesi düşünülenlere karışmayla ilgilidir. Bu karışmanın derecesi sayfadaki ya da ekrandaki herşeyi kabul edip etmememizi etkiler. Sonuçta bu materyaldeki ileti ve anlamlara olan onayımızı etkiler.

2.3. Haber Değeri Bağlamında Gençlik ve Suç Haberleri

"1999'da, "Araştırma: Gençliğin Arasındaki Şiddet Hareketleri Düşüyor" başlıklı bir Reuters hikayesi, "Bazı şiddet türleri gençler arasında azalıyor, ama gençliğin emniyetini tehdit eden koşullar, halen, kabul edilemez şekilde yüksek..."

cümleleriyle başlıyor. Rapor, 1991 ve 1997 yılları arasında, okulda silah taşınması oranının, tıpkı kavga ve gençlik cinayeti oranları gibi azaldığını gösteren CDC's Youth Behavior Risk Surveys'i temel alıyor. Daha az cinayet, okula getirilen daha az silah ve daha az kavga, hikayenin yazarlarını, kötü haberler bulmak için biraz zorlamış olmalı.**"**[28]

"1999'un 5 Kasım'ında, Time'ın aile köşesi yazarı Amy Dickinson'ın okurlarıyla paylaşacak iyi haberleri vardı: National Center for Health Statisties bir incelemesinde, yaşları on yediyle on beş arasında değişen kızların gebe kalma oranının son kırk yıldaki en düşük orana ulaştığı ve genç yaşta gebelikteki bu azalmanın yüzde 80'i, doğum kontrolü uygulamalarının yaygınlaşmasına atfediliyordu. Bu düşüş kutlanacak bir olaydı; cinsel davranış değişikliği çok zordur ve haberler, gerçek bir başarıyı işaret ediyordu. Ama beklendiği gibi, Dickinson, haber bürosu alışkanlığını sürdürmüştü: İyi haberler, halen çözülecek problemler olduğuna halkı temin eden bazı uyarılarla karartılmadan verilmez. Umutsuzca iyiyi lekeleyecek kötü haber aradığı anlaşılan Dickinson, gayretli bir aramadan sonra, tabii ki yazacak başka bir şey buldu: oral seks.**"**[29]

Dickinson bu iyi haberi, olası olabilecek ama gerçek olmayan bir diğer kötü haberle değiştirdi. Aslında bakire gençler içinde oral seksin yaygın olduğunu, bir takım anket sonuçlarını vererek sundu.

Yapabildiği en iyi şey, her on bakireden birinin "daha erken yaşlarda," oral seks yaptığını itiraf ettikleri bir incelemeden alıntı yapmaktı. Bu incelemeyi çevirirsek: Bakirelerin ezici çoğunluğu, yani yüzde 90'ı, bu eylemi yaptıklarını söylemedi ve eylemi gerçekleştirenler, bunu yaptıkları sırada, gençlik dönemlerinin ortasında veya sonundalardı. Bu, Dickinson'ın, sağlıklı, önemli ve olumlu haberi gölgelemek amacıyla kullandığı, ısmarlama bir tavırdır.[30] Gençlere dönük güvensiz, ön yargılı, suçlayan haberler, haberin satılmasına yol açıyordu. Bu tavır ne yazık ki ülkemiz medyasında da çok sık görülmektedir. Bu olaylardan biri "liseli

[28] Benjamin Radford. **Medya Nasıl Yanıltıyor**.İstanbul:Güncel Yayıncılık, s. 93
[29] A.e., s. 94
[30] s.95

cinayetleri"dir.

Kuşkusuz tek bir liselinin yaşadığı şiddet olayı bile son derece önemlidir. Ancak medyanın sunumunda olayın kişiselleştirildiği, olayın her bir olayla başlatılıp bitirildiği görülmektedir. Sorunun çözümü açısından yeterli bir yaklaşım sergilendiği tartışmalıdır. Bu türden olaylar da klişe sunum özelliğini taşımaktadır. Söz konusu olaylara "Liseli aşkı cinayetle noktalandı", "Liseli kızların bıçaklı baskını" gibi başlıkların kullanıldığı görülmektedir. Bu yöndeki başlıklar olayları klişeleştirmekte, tipleştirmektedir. Bu tür haberlerin bir süre sonra bırakacağı izin "liseler ve liseliler sorunludur; bunu kabul etmemiz gerekir. Hatta çocuklarınızı güvenli okullara göndermelisiniz; gönderemeyenler de durumu kabullenmeli şeklinde olabileceği önerilebilir.[31]

Liseli gençlerin faili olduğu şiddet olayları sunulurken, daha önceki benzerleri yeniden gündeme getirilmekte, haber öyküleştirilmekte, klişeler ve basmakalıp yargılar kullanılmaktadır. Ebeveynlere, eğitimcilere ve toplumun diğer kesimine bu gençler konusunda uyarılar yapılmakta, öneriler verilmektedir.

Gazete/medya sahip, yönetici ve muhabirleri medyanın toplumsal rolünü bu tür olayları haberleştirerek yerine getirdiğini düşünebilirler. Ancak anlam süreçlerine girildiğinde gazetelerin/medyanın toplumsal rollerini yerine getirdikleri tartışmalı bir durum almaktadır. Belirtilen geçiştirmenin nedeni, muhabirler, editörler değildir. Asıl neden medyanın kurumsal yapılanması, sistem için ve onun içinde olması, bu yönde belli bir anlayışla medyanın sunum biçimini hem belirleyici hem de meşrulaştırıcı kurallar bütününe bağımlı habercilik yapılmasıdır. Tam da bu nedenle, olaylar "liseli cinayetleri"ne dönüşmektedir. Medya için kanıksattırdıktan sonra kapkaç yetmez, yetmemiştir. Aynı anda/dönüşümlü olarak başka bir konu da bulmalıdır; bulmuştur. Taksici cinayetleri bu gereksinim için yeterli olmuştur. Ancak karakteri gereği doyumsuz medya, bu olaylara ekleme yapmalıdır; yapmıştır.[32]

[31] Ömer Özer. **Medya, Şiddet, Toplum.** Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2007, s.280
[32] A.e.

Medyada şiddetin ve suçun sunumunun sonuçlarına bakacak olursak; Türkiye'de sorunların çözümünde şiddetin tek çözüm yolu olarak gösterildiği; güvenli olmanın bireysel silahlanma da dahil olmak üzere farklı kişisel yöntemlerle çözülmesi gerekliliği, şiddetin kullanımının toplumsal hiyerarşi içinde insanları yücelttiği gibi yanlış mesajlar verdiğini görmekteyiz.

Çalışmanın ekler kısmında Türk medyasında suç üzerine yazılmış haberler, makaleler ve köşe yazıları yer almaktadır. Bu yazıların içeriğinin çoğunluğu gençlerin dahil olduğu olaylardır.

2.4. Günümüz Türkiye'sinde Medya Sahipliği

Medya deyince, bir topluma; mesaj ve bilgilerin saklanması, uzaktan iletilmesi ve kültürel-siyasi pratiklerin güncelleştirilmesi yönündeki üç temel işlevi tamamen ya da kısmen yerine getirme olanağını sağlayan bütün iletişim sistemlerini anlıyoruz. Şu ya da bu biçimde saklamak, sonuç olarak enformasyonları biriktirme imkanını vererek onları bir perspektif içine yerleştirmek ve belli yoğunlukta bir düşünsel çalışma yürütmek anlamına geliyor; yani bilginin ve onun eleştirisinin gelişimine izin vermek. Yazı (ister el yazısı ister yazılı basın olsun) veya başka kitle iletişim araçları (telefon ya da 20. yüzyıl sonunun telematik araçları vb.) yoluyla uzaktan iletişim kurmak demek, aynı zamanda mekan ve zamanın buyruğundan kurtulmak, bilgilerin ortaklaştırmasını sağlamak, bir de bu bilgileri bağlı pratikleri ve modelleri yeniden örgütlemek demektir.[33] Kitle iletişim araçları olarak tanımlanan bu kurumsal yapıların gelişimi ülkeden ülkeye farklılık göstermiştir.

1980'li yıllarda Avrupa'da yaşanmaya başlayan radyo televizyon yayıncılığındaki deregülasyon hareketleri doğal olarak Türkiye'yi de etkilemiştir. Devletin denetiminde ve tekelinde bulunan radyo televizyon istasyonları devlet denetimini ve tekelini getiren kuralları kırmaya başlamışlardır. Dünya ekonomisinde,

[33] Frederic Barbier ve Catherine Bertho Lavenir. **Diderot'dan İnternete Medya Tarihi.** İstanbul: Okuyanus Yayınları, 2001, s.7

toplumsal ve siyasal yaşamdaki değişiklikler, teknolojik gelişimler Avrupa'da özelleşme hareketini hazırlayan başlıca nedenler olmuştur. Reklam gelirlerinin paylaşılma sorunları da özelleşme hareketini etkileyen bir nedendir. Uydu teknolojisi, başka ülkelerinin yayınlarının rahatça izlenebilmesi, devlet tekeli kavramının içini boşaltmıştır.[34] Günümüzde internetin etkisi de düşünüldüğünde bu tekelin bir daha var olamayacağını söylemek hatalı olmaz.

Türkiye'de TRT dışındaki oluşumların yasal zemine oturtulmasının zaman alması nedeniyle, özel radyo ve televizyonculuğa geçiş zor koşullarda olmuştur. TRT'nin eğitim ve kültürü temel alan yayıncılık politikasından farklı olarak eğlence ağırlıklı yayıncılık anlayışını benimseyen özel kuruluşlar; aynı zamanda sermaye sahiplerinin kar amaçlı ve gerektiğinde siyasiler üzerinde etki göstererek, toplumu manipüle edecek haber yayıncılığı yapmasına da neden olmuştur.

Haber medyası, toplumsal olayları bizlere yansıtan araçlar olmayıp, toplumsal güç/iktidarın kurulduğu inşa edildiği araçlarıdır. Günlük pratikler, zamansal ve mekansal sınırlamalara karşı haber üretimi, profesyonel ekonomi içinde kar eden kuruluşlar olarak haber medyası, toplumda dördüncü güç olmak yerine, varolan güç/iktidar ilişkilerinin sürdürülmesinde güç/iktidar sahibi kişi ve kurumlara bağımlı bir konumda kalmaktadır.[35] Özel televizyonculuğa geçiş ile birlikte habercilik alanında da farklılıklar görülmeye başlamıştır.

Öztürk; özel televizyon haberciliğinin etkileri konusunda gerçekleştirdiği, ana haber bültenleri içerik analizi çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır: Özel Televizyonların Haberciliğe Olumlu Etkileri; Protokol haberciliği sistemi terk edilmiştir; canlı performe yapılmaya başlanmıştır; stüdyoya konuk alma yöntemi doğmuştur; haberlere daha ayrıntılı şekilde yer verilmeye başlanmıştır; canlı yayın sistemi geliştirilmiştir; insanlara sunulan tercih seçenekleri çoğalmıştır. Özel Televizyonların Haberciliğe Olumsuz Etkileri; Spikerler Türkçe'yi hatalı kullanmaktadır; haberlere sunucular yorum katmaktadır; ekranda yazı bolluğu

[34] Özden, a.g.e., s.131
[35] Ayşe İnal. **Haberi Okumak.** İstanbul: Temuçin Yayınları, 1996, s.75

yaşanmaktadır; etiğe aykırı görüntüler mozaiklenmeden gösterilmektedir; haberler magazinleştirilmektedir; haber sunumlarında fonda müzik kullanılması izleyicinin haber hakkındaki düşüncesini yönlendirmektedir ve olaylar fazla abartılı biçimde sunulmaktadır. [36] Abartılı sunulan haberlerin yarattığı etkilerden biri olan ahlaki panik kavramını 3. bölümde irdeleyeceğiz.

Medya siyasi icraatı muhalif bir ağızla irdeliyor olsa da resmi ideoloji tarafından belirlenen söyleme bağlı kalmak zorundadır. Bu zorunluluk günlük icraat haberlerinde geçen ekonomik, siyasi, kültürel gelişmelerin yanı sıra, diğer içeriklerin (eğlence, magazin, belgesel, spor) seçiminde ve sunumunda ağırlığını hissettirmektedir. Gerçek toplumla soyutlanarak kopardığımız tüm ilişkilerimizi medya eliyle yaratılan sembolik toplumla yeniden kurmaya çalışırız. [37] Siyasi ve ticari kesimle yakın ilişki içinde olan medyanın; bu güçler tarafından belirlenen sınırların dışına çıkması sadece ülkemizde değil, tüm dünyada oldukça güçtür.

Chomsky; medyayı devlet-şirket bağının gereksinimlerine uyum sağlamaya teşvik eden faktörlerden kitabında şöyle söz etmektedir: "Güçle kapışmaya girmek pahalıya mal olan ve zor bir iştir. Bunun için kanıtların ve savların çok kuvvetli olması gerekmektedir ve eleştirel bir çözümlemeye kalkışmak doğallıkla, güçlü bir tepki gösterip ödülleri ve cezaları belirleyecek bir konumda olanlar tarafından hoş karşılanmaz."[38] Bu şartlar altında haber üreten medya; toplumsal sorumluluğunu ve buna bağlı etik değerleri çoğu zaman görmezden gelebilmektedir.

Gazetecilik etkinliği yalnızca kar ya da kişisel çıkar amaçlı sürdürülmemelidir ve sürdürülemez. Basında yalnızca haberi vermek yeterli değildir. Bu haberi verirken aynı zamanda onun toplumsal boyutta taşıdığı anlam ve önemde değerlendirilmelidir. Bu koşul yerine getirilirken, gazeteci aktif olmalı, haber yaptığı olayın perde arkasını iyi araştırmalı, bir kaynaktan edindiği bilgiyi en azından bir başka kaynaktan da doğrulamalıdır. Bu etkinlik ortaya konulurken, basının çalışma koşulları ve herkesin

[36] Şerife Öztürk. **"**Özel Televizyon Kanallarının Türk Haberciliğine Etkisi".Konya: **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Cilt:3, Sayı:2
[37] Sadık Güneş. **Medya ve Kültür**. Ankara: Vadi Yayınları, 1996, s.187
[38] Noam Chomsky. **Medya Gerçeği.** İstanbul:Tüm Zamanlar Yayıncılık, 1999, s.21

söz hakkını etkin biçimde kullanması için de devletin gerekli önlemleri alması beklenmektedir.[39] Medyanın siyasi ve ticari ilişkilerden bağımsız olarak, toplumun her kesiminin durumunu yansıtabilecek bir yapıya ulaşabilmesi, denetim mekanizmasının doğru ve tarafsız olması gerekliliğini de doğurmaktadır.

Bu çerçeve içinden baktığımızda, Türkiye'de basın ve yayın organlarının sahiplik durumu; 15 Haziran 2008 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin, "Medyada Yeni Dönem" başlıklı haberinde şöyle özetlenmektedir:

Doğan Grubu: TV: Kanal D, Star, CNN Türk, TNT **Gazete:** Hürriyet, Milliyet, Posta, Radikal, Fanatik, Referans, Vatan, Turkish Daily News, 20 Dakika, **Dergi:** Ekonomist, Capital, Atlas, Ev Bahçe, FormSante, Hey Girl, Lezzet, Elle, Elele, Tempo, PC, Haftasonu, Maison, Auto Shop, Evim, Burada, Blue Jean, Yatch, Güncel Hukuk, İstanbul Life, Seda, Bebeğim. **Dağıtım:** Yay-Sat, D-Smart, Ultra Kablo. **Radyo:** Radyo D, Slow Radyo, CNN Türk Radyo dahil 11 radyo kanalı var. **İnternet:** Doğan Online.

Çalık Grubu (Turkuvaz): TV: ATV, **Gazete:** Sabah, Takvim, Pas-Fotomaç, Günaydın. **Dergi:** Aktüel; Para, Forbes, Bebeğim ve Biz, Sinema, Sofra, Home Art, Şamdan Plus, Global Enerji, Transport, Hukuki Perspektifler. **Dağıtım:** Merkez Dağıtım **Radyo:** Radyo City.

Çukurova Grubu: TV: Show TV, Sky Türk. **Gazete:** Akşam, Güneş, Tercüman. **Dergi:** Platin, Maxim, Alem, Four Four Two, Auto Car, Staff, Total Film. **Dağıtım:** Digitürk **Radyo:** Alem FM, Lig Radyo.

Ciner Grubu: TV: Kanal 1, Habertürk. **Gazete:** İlk gazeteyi sonbaharda çıkarmaya hazırlanıyor. **Dergi:** FHM, Arena, Rolling Stone, OK, Marie Claire, Maison, Electronic Gaming Montly EGM ve Joy. **Radyo:** Habertürk, **İnternet:** habertürk.com

[39] Murat Özgen. **Gazetecinin Etik Kimliği.** İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1998, s.123

Doğuş Grubu: TV: NTV, CNBC-E, E2, NTV Spor, NBA TV. **Dergi:** National Geographic, National Geographic Kids, CNBC-e Dergi, CNBC-e Business, Evo, F1 Racing, Slam, Robb Report, Billboard, Motor Boad. **Radyo:** NTV Radyo, Radyo Eksen, Radyo Billboard, Capital Radyo, N101. **İnternet:** ntvmsnbc.com, ntvspor.net.

İhlas Grubu: TV: TGRT Haber, TGRT Pazarlama. **Gazete:** Türkiye. **Dergi:** Yemek Zevki, Türkiye Çocuk, Tekstil&Teknik, Ofis&Partner, Toyuncak, Konfeksiyon Teknik, Home Textile Exports, Turkey, Automotive Exports, Furniture Exports. **Ajans:** İHA. **Radyo:**TGRT FM

Samanyolu-Zaman: TV: Samanyolu TV, Samanyolu Haber, Meltem TV, **Gazete:** Zaman, Todays Zaman. **Dergi:** Aksiyon, Yağmur, Sızıntı, Yonca. **Ajans:** Cihan Haber Ajansı. **Radyo:** Burç FM**. (**Zaman ve Samanyolu grupları arasında organik bağ yok, ancak Fethullah Gülen cemaatinin gönül bağından söz ediliyor.)

Yeni Dünya İletişim: TV: Kanal 7, Ülke TV (Haber **7),** Kanal 7 INT. Radyo 7, İstanbul'un Sesi. İnternet. Haber7.com, rotahaber.com, tumspor.com, newstime7.com.

Dünya Grubu: Gazete: Dünya. **Dergi:** Gentleman, PC World, BYTE**. Dağıtım:** Dünya Online.

Saran Grubu: TV: History Channel (yayıncı değil, sadece temsilci). **Radyo:** Radio Spor, Radio Time, Radio Pink, Radio Tatlıses.

Albayrak Grubu: TV: TvNET, **Gazete:** Yeni Şafak.

Sancak Grubu: TV: Kanal 24. **Gazete:** Star.

İpek Koza: TV: Kanaltürk. **Gazete:** Bugün.

Vatan Grubu: Dergi: Tek BORSA, Boxer, Madame Figaro, Fourtune, Instyle.

Vakko Grubu: TV: Power. **Radyo:** Power Türk Power FM.

Alkım Grubu: Gazete: Taraf. Dergi: K (Kitap), F (Futbol)

News Corparation:TV: FOX.

Canwest Radyo: Süper FM, Metro FM, Joy FM, Joy Türk.

Anka Ajansı: Ajans: Günlük haber servisi. **Dergi:** ANKA Günlük Bülten, ANKA Review.

TMSF (el konulanlar): TV: Kanal 6, Olay TV, Kral TV, Cine 5, Viva, Gala, Super Sport. **Gazete:** Olay. **Radyo:** Olay, Kral FM, Kral Magazin, Show Radyo, Radyo Viva, Radyo 5.

Tek başına çıkanlar: Business Channel: Hayrettin Ertekin ve Semih Sadi. Sektördeki 7 haber kanalından biri. **TV8:** MNG Grubu (Mehmet Nazif Günal). **AVRASYA TV:** Türk Metal Sendikası. **BAŞKENT TV (KANAL B):** Prof. Dr. Mehmet Haberal. **CUMHURİYET:** Vakıf Gazetesi. **BİRGÜN:** Çok ortaklı, ÖDP'ye yakın. **EVRENSEL:** Emek Partisi'ne yakın. **VAKİT:** Sahibi Nuri Aykon, AKP'ye yakın. **GASTE:** Free News İletişim adına kayıtlı. İsveçli Pele Anderson ile Aziz Zapsu'nun ortak olduğu ileri sürülüyor.

Yabancı Ortaklı Medya Şirketleri:

Yatırımcılar: Turner Broadcasting (ABD), Canwest (Kanada), News Corp. (ABD),Lusail (Katar), Axel Springer (Almanya), CNBC (ABD), Burada (Almanya), Deutsche Bank (Almanya), GEM Glabal N.A.R Group, Pal Media (Azerbaycan)

Medya Şirketleri: TNT, CNN Türk, CNN[40]

[40] "Medyada Yeni Dönem", Cumhuriyet Gazetesi, 15 Haziran 2008.

Türkiye'deki radyo ve televizyonlar, ya devletin elindeki ve denetimindeki kanalların ya da çeşitli sermaye ve çıkar gruplarının elindeki kanalların görüş ve düşünceleri doğrultusunda yayın yapmaktadırlar. Siyasal ve ticari amaçlı bu yayınlar, çok kanaldan yapılsa da çok sesliliğe olanak tanımamaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi, Türkiye'de de, elektronik yayıncılık, farklı sosyo-kültürel ve ekonomik konumdaki insanları, gerçek olmayan, abartılı bir dünyada, kendi görüş ve çıkarlarına uygun olan "orta yollarda" birleştirmekte ve çok seslilikten uzak bir dünyaya doğru götürmektedir.[41] Yukarıdaki sınıflandırmadan da görüleceği üzere, küreselleşmenin etkisiyle günümüz medyası holdinglerin ve çok uluslu şirketlerin egemenliği altındadır. Nicelik olarak artışa paralel bir niteliksel gelişme beklentisi çoğu zaman ütopik olmaktadır.

Girgin çalışmasında; basın ahlakının çiğnenmesine yol açan etkenleri şöyle sıralamaktadır: dikey ve yatay tekelleşmenin gerekleri; bilinçsiz küreselleşmenin sakıncaları; devletin, hükümetin, egemen güçlerin, baskı odaklarının, yerleşik kültürün, medya kurumları ve gazeteciler üstündeki baskıları; sermayenin çıkarları; editoryal bağımlılık; yayın ilkeleri ve işletme çıkarları denilen zorlamalar; yayının ideolojik çizgisi ile gerçek arasında sık sık ortaya çıkan çelişkiler; patronun arzuları; üstlerin ya da yakın çevrenin ricaları; okur ve izleyicilerden gelen istekler; can güvenliği kaygısından kaynaklanan "el titremeleri"; iş güvenliği ürkekliği; ayrıntılarıyla açıklanamayan "özel nedenler" bulunmaktadır.[42] Bundan hareketle medya sahipliği ve haber yayın politikaları arasında doğrudan bir ilişki olduğu varsayımı, medyanın toplum üzerinde -ahlaki panik dahil olmak üzere- pek çok etkiye neden olabileceği gerçeğini göstermektedir.

[41] Özden Cankaya.**Dünden Bugüne Radyo-Televizyon.** İstanbul: Beta Yayınları, 1997, s.134
[42] Girgin, a.g.e., s.332

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MEDYA VE AHLAKİ PANİK İLİŞKİSİ

Panik; genelde bir grup insanı etkisine alan ve güvenliği sağlamak için aşırı ve ölçüsüz davranışlar sergilemelerine neden olan, ani ve şiddetli tehlike veya korku hissidir.[1] Ahlaki Panik (Moral Panic) ise, toplumdaki olayların medya aracılığıyla gösterilen biçimine verilen ortak yanıtı tanımlayan bir terimdir. [2] Medya toplumsal düzeni bozduğu belirtilen belirli bir gruba ya da davranış biçimine yönelik aşırı tepki gösterir. Gündemde tutulan bu tepki kamuoyunda öfke ve korku yaratır. Yetkililer ek idari, polisiye vb. önlemler almak zorunda kalır. Uzmanlar konu hakkında görüşlerini bildirir ve önerilerde bulunur. Kamuoyu baskısı siyasileri de harekete geçirir. Meclise soru önergeleri, yasa teklifleri verilir. Konu haber gündeminde belirli bir süre yer aldıktan ve insanların ilgisi azalmaya başladıktan sonra, yaratılan panik sönmeye başlar ve medya sansasyonel etki yaratacak yeni haberlerin peşine düşer.

Tinerci-sokak çocukları ile ilgili panik, kapkaççı gençler, satanist cinayetler, satanist olduğu iddia edilen zengin gençlerin intiharı, Bağdat Caddesi'nde hız yapan gençler ve neden oldukları kazalar, özel okulda görevli bir öğretmenin de içinde yer aldığı çocuk pornografisi paniği, homoseksüel ilişkiler, travesti cinayetleri, otoyolda meydana gelen seri cinayet olayı, çocuk tacizi (pedofili), ebeveynlerini öldüren gençler, yetiştirme yurtlarında meydana gelen istismarlar vb. örnekler Türk medyasının ahlaki panik formunda sundukları öykülerden yalnızca birkaçıdır.

Haber değeri taşıyan bu olayların kitle iletişim araçlarında yer alması kaçınılmazdır. Bu çalışmada sorun olarak belirttiğimiz durum; medyanın bu tür haberleri gazetelerin birinci sayfalarında –çoğu zaman manşetten- vermesi, TV haberlerinin ilk sıralarında sunması yoluyla, kamuoyunun önemli haber algılamasını manipüle etme amacında olmasıdır. Çalışmanın bu bölümünde ahlaki panik kavramı, gelişimi, konu hakkında çalışan sosyal bilimcilerin öne sürdükleri modeller ve medya

[1] Frank Furedi. **Korku Kültürü**. İstanbul:Ayrıntı Yayınları, 2001, s.75
[2] Graeme Burton. **Görünenden Fazlası:Medya Analizlerine Giriş.** İstanbul:Alan Yayıncılık, 1995, s.217

aracılığında ahlaki panik ve genç suçluluğu ilişkisi irdelenecektir.

3.1.Ahlaki Paniğin Gelişimi

Ahlaki panik kavramı farklı Türkçe kaynaklarda "törel ürkü" olarak kullanılmaktadır. Kavramı ilk kez 1972 yılında yazdığı "Folk Devils and Moral Panics"[3] (Halk Şeytanları ve Ahlaki Panikler) adlı eserinde Stanley Cohen[4] kullanmıştır. Ahlaki panik; "Daha önce de var olan ancak sessiz kalan yaygın bir sosyal sorunun, sosyal bir sapkınlığın isimlendirilerek ve hatta örnek olaylarla kişileştirilerek ortaya çıkarılması ve kamunun gündemine oturtulması ve bu soruna uzmanlar tarafından çözüm önerileri getirilmesi" olarak açıklanabilir.

Mutlu, İletişim Sözlüğü'nde ahlaki panik (törel ürkü) kavramını "Esasında ufak tefek toplumsal sapkınlık edimleri olan şeylere abartılı ve iletişim araçlarınca büyütülen toplumsal bir tepkidir. İletişim araçlarının, polisin, mahkemelerin, hükümetlerin ve kamuoyunun böylesi aşırı tepkisi bu sapkın davranışın ortadan kaldırılmasına yol açmak yerine, başkaları için izlenecek rol modelleri kurmak suretiyle ya da aksi taktirde dikkat çekmeyebilecek düzensiz ya da toplum dışı davranış örneklerini belirlemek suretiyle bu davranışı büyütme eğilimi gösterir." şeklinde tanımlamaktadır. [5]

Günümüz ahlaki paniklerini medyadan bağımsız düşünmek neredeyse imkansızdır. Çünkü medya bilgileri farklı bir kalıba sokarak, toplumun suça ve ahlak dışı eğilimlere karşı etkilemeyi amaçlamaktadır. Ahlaki panik, suç, sapkınlık ve medya konusunda yapılan akademik çalışmaların aşina olduğu bir terimdir. İki tarafın da kabullendiği değerler ya da ilgilere yönelik bir çeşit tehdit olarak görülen azınlık ya da dışlanmış birey ve gruplara yönelik toplumsal ve siyasi tepkilerin

[3] Stanley Cohen. **Folk Devils and Moral Panics.** Oxford: M. Robertson, 1980.
[4] Stanley Cohen, London School of Economics'te sosyoloji profesörü olarak görev yapmaktadır. En bilinen eseri "Folk Devils and Moral Panics (1972)" dir. Diğer eserleri; Psychological Survival: Long Term Imprisonment (1973); Visions of Social Control (1985); Against Criminology (1988) and States of Denial: Knowing About Atrocities and Suffering (2000)'dir.
[5] Erol Mutlu. **İletişim Sözlüğü.** Ankara: Ark Yayınları, 1998, s. 334

karşılığıdır. Toplumsal tepki daha çok medya etkisiyle alevlenir. Medya –genellikle basın önderliğinde – bir grup ya da hareketi "sapkın" olarak tanımlayıp diğer her şeyi göz ardı edip buna odaklanacaktır.

S. Cohen sapkınlık ve ardından oluşan toplumsal tepkilerin medya tarafından abartılması üzerine ilk sistematik ve ampirik çalışmayı sağlayan kişi olarak anılır. Konu ile ilgili ayrıca; Young[6], 1971; Hall ve diğerleri, 1978; Waddington,[7] 1986; Watney,[8] 1988; Jenkins[9], 1992; Goode ve Ben-Yehuda, 1994; Thompson, 1998; Jewkes, 1999; Critche, 2003 çalışmıştır.

Ahlaki panik yalnızca suç ile ilgili çalışmalarda değil, çocuk tacizinden kuş gribi salgınına kadar sayısız sosyal olaya karşı toplumun tepkisini tanımlamak için kullanılmaktadır. Ancak ahlaki panik tezinin doğduğu ve ünlendiği alan –sosyoloji –, terimi başlangıcından itibaren on yıl içinde terk etmiştir (Örneğin Giddens'in çok satan Sosyoloji Ders Kitabı'nın 2001 tarihli baskısında ve Aber Crombie Penguin Sosyoloji Sözlüğü'nün 2000 tarihli 4. baskılarında en kısa tanımlamalardan birisine sahiptir. [10]

Ahlaki panik olgusunun, medyanın üretim pratiklerine dair geçerli bir bilgi birikimine dayanıyor oluşu gerçeğine rağmen, medya çalışmalarında sapkınlığın toplumun kolektif zihninde bir panik ortamı yaratabileceği varsayımı yeterince sınanmamıştır. Bu bölüm bu göz ardı edişleri hesaba katmayı ve bir kavramsal araç olarak ahlaki paniklerin olumlu ve olumsuz yanlarını göz önünde bulundurmayı hedeflemektedir. Ahlaki panik anlayışı bir yandan araştırmacılar, sosyologlar ve medya çalışmaları arasında popülerliğini yitirmekte, diğer yandan sapkın genç alt kültürlerinin suç öykülerine odaklanmaktadır.

---

[6] Jock Young. **The Drug Takers: The Social Meaning of Drug Taking.**London:Paladin, 1971.
[7] P.A.J. Waddington. "Mugging as a Moral Panic."**British Journal of Sociology,** 37 (2):245-59
[8] S. Watney. "*AIDS, "moral panic theory and homofobia"***,** *in P. Aggleton and H. Homans* (eds). **Social Aspects of AIDS**. London: Falmer, 1988
[9] P. Jenkins. **Intimate Enemies: Moral Panics in Contemporary Great Britain.**Newyork:Adline de Gruyter, 1992.
[10] Yvonne Jewkes. **Media and Crime.** London:GBR:Sage Pullications, Incorporated, 2004, s. 65

Suçbilimciler de; Stanley Cohen, Jack Young, Stuart Hall ve diğerlerinin ahlaki panikleri kuramlaştırma biçimleriyle ve 1950'li yıllarda Teddy Çocukları (Teddy Boys)[11], ardından 1960'lı yıllarda Mod[12] ve Rock[13]'çı ve hippiler ve 1970'li yıllarda dazlaklar, punklar ve kaba çocuklar ve Afrika kökenli gruplar ile başlayan çalışmalardaki başarılarını incelemişler ve o zamandan bu yana, ahlaki panik modelinin geçerliğini sınamaya devam etmişlerdir. Medyanın çocuk tacizcilerini sunumu ile birlikte yeni bir hareketlilik yaşanmıştır.[14]

Toplumda suç konusunda oluşan korku patlamalarının panik olup olmadığı sorgulanmaktadır. Medya, riskten kaçınma tepkisinin oluşumunu sağlayarak; insanların yaşamla baş edebilme güçlerini ayakta tuttuğunu iddia etmekte ve toplumun beslediği bu kaygıyı olumlamaktadır. Ayrıca medya hangi kaygı ve korkuların panik olup olmadığı konusunda da çoğu zaman tutarsız ve kararsız olabilmekte, paniğin bazı yönlerini kabul ederken bazı yönlerini reddetmektedir.

Bu çifte standart yazarın toplumsal, kültürel ve politik görüşüyle yakından ilişkilidir: Liberal ve feminist yazarlar, sağın suç ve aile değerleri gibi konularda yaydığı paniklere özellikle dikkat çeker. Fakat aynı yazarlar ailenin karanlık yüzü olarak görülen çocuk istismarı gibi konulardaki panikleri panik olarak görmez. Bunun aksine birçok muhafazakar ve sağ görüşlü entelektüel de çevre felaketleri ve aile içi istismardan kaynaklanan panikleri eleştirirken, "kanun ve nizam" kampanyalarının yarattığı histeriyi atlarlar.[15]

İşte bu çifte standarta birkaç örnek. İngiltere'de mağdur olan çocukları ele alan bir çalışmanın yazarları, sokak suçları, soygunlar, ırkçı eylemler ve ailenin kutsallığı gibi konularda yaşanan, "kanun ve nizam" paniklerine dikkat çekiyor.

[11] Teddy Çocukları (Teddy Boys): 1950'lerin ikinci yarısında ortaya çıkan ve 68 kuşağına dek uzanan süreçte İngiltere'de "rock and roll" dinleyen uzun saçlı gençler için kullanılan bir terimdir.
[12] Mods: 1960'ların başında Britanya'da ortaya çıkan bir gençlik alt kültürüdür. Temel öğeleri; dikkat çekici giyim, parka kaban ve amfetamin kullanımıdır. R&b ve soul tarzı müzik dinler, scooterlara binerler.
[13] Rockers: Baslangıçta Teddy çocukları olarak nitelendirilen bu grup- deri ceketleri, yağli saçlariyla ortalıkta gezen, genellikle blues etkilenimli müzikler dinleyen, motorsikletli gençlerdir.
[14] Jewkes, a.g.e, s. 66
[15] Furedi, a.g.e., s.77

Yazarlar, 1980'lerin ortalarında, Kuzeydoğu İngiltere'deki küçük bir kent olan Cleveland'da yaşanan ve kamuoyunda büyük yankı bulan çocuk tacizi skandalı örneğinde görüldüğü gibi toplumun sosyal hizmet çalışanlarına büyük tepki gösterdiği olayları bu paniğe bağlıyor. Bu şehirde, 1987 yılı başlarında, bir grup pediyatrist ve sosyal hizmet çalışanı 121 çocuğa cinsel taciz tanısı koydu ve bu çocuklar üç aydan uzun bir süre boyunca yerel yönetim tarafından bakım altına alındı. 12 ay sonra, bu vakalarla ilgili soruşturma raporu yayınlandığında, bu çocuklardan 98'i ailesinin yanına dönmüştü bile."[16]

İngiltere örneğinde olduğu gibi Türkiye'de de suçların medyada sunumuyla yaratılan ahlaki paniğin, sosyal duyarlılığı arttırdığı ve bilinçlenme sürecini başlattığı öne sürülebilmektedir.

"İngiltere'deki muhafazakar hükümetin tek ebeveynli ailelere yaklaşımını inceleyen bir yazı, belirli tür panikleri gayet olumlu buluyor. Bu yazı, bir yandan hükümetin yalnız anneleri hedef almasını eleştirirken, diğer yandan kampanyanın babaların üstüne gitmesini alkışlıyor. Yazarlar şöyle bir sonuca varıyor: "Ahlaki paniğin bir sonucu olarak, babalık kurumu politik açıdan daha yoğun bir biçimde teşhir edilmiş ve babaların rolü ve modern babalık kurumunun doğası konusunda daha bilinçli bir tartışma başlamıştır."Burada, ahlaki paniğin hedefinin yalnız annelerden kötü babalara kaymasıyla birlikte mutlu bir sona varılıyor. Bu bakış açısına göre, bu panik sayesinde İngiliz aile yaşamı açıklığa kavuşuyor. Muhafazakar yazarlarsa, daha farklı panikleri tercih ediyor. Bu yazarlar, toplumun AIDS'e gösterdiği tepkiden memnuniyet duyuyor, zira bu yazarlara göre bu sayede "cinsel sorumluluk anlayışını püritenlikle suçlamak artık mümkün değil". Burada, toplumun AIDS kaygısı, daha kısıtlayıcı ve püriten bir cinsel ahlakın yaygınlaşmasını sağlayacak bir ruh hali olarak olumlanıyor."[17]

Ahlaki panik süreci içinde, medya aracılığıyla toplumda yaratılan korku konusunda yapılan sosyolojik çalışmalar Türkiye için de yeterli görülmemektedir.

[16] Furedi, a.g.e., s.77
[17] A.e.,s.80

Medya, -insanları korkutmak yoluyla toplumu eğitme fikrini meşru gören- uzmanların ağzından, insanlığın karşısında varolan potansiyel tehlikeleri abartmaktadır. Başlangıçta Stanley Cohen ve Jock Young tarafından ele alınan biçimiyle ahlaki panikler, gençlik kültürlerinin sembolik doğalarıyla da endişeli bir ilişki içindedir. Cohen 1960'larda İngiliz plajlarında ortaya çıkan Mod ve Rock'çı uyuşmazlığını içeren çalışmasıyla ahlaki panik modelini akademisyenlerin ve konuyla ilgili kişilerin görüş alanlarına aldığından beri genç gaspçılar, şiddet videoları izleyen çocuklar, uyuşturucu kullanıcıları gibi genç alt kültürlerini içeren çok sayıda ahlaki panik yaratılmıştır.

Ahlaki panik modelinin beş tanımlayıcı özelliği şunlardır:

1. Ahlaki panikler medyanın makul derecede sıradan bir olayı alıp sıra dışı bir olay gibi gösterdiği zaman oluşmaktadır.

2. Medya yanlış yaptığı algılanan kişileri ahlaki çöküş ve sosyal uyumsuzluk kaynağı olarak ortak bir şekilde olumsuz gösteren gazeteci ve kanaat önderleri, ahlaki girişimciler gibi diğer otoritelerce ahlaki bir söylevin oluşturulduğu bir "sapkınlığın abartılması sarmalı"nı harekete geçirmektedir.

3. Ahlaki panikler meydana geldikleri toplumun ahlaki sınırlarını sözbirliği ve uzlaşma kurularak belirgin hale getirmektedir.

4. Ahlaki panikler ani sosyal değişim süreçlerinde ortaya çıkmakta ve risk üzerine daha geniş sosyal endişeleri konumlayıp belirginleştirmektedir.

5. Hedef alınan genellikle geleceğin bir metaforu ve davranışları, bir toplumun hastalığını ya da sağlığını ölçmeye yarayan bir barometreymişçesine genç insanlardır.[18]

Çalışmanın bu kısmında ahlaki panik modelinin özellikleri ayrı ayrı irdelenecektir.

[18] Jewkes, a.g.e., s.67

3.1.1. Medyanın Sıradan Olanı Sıra Dışına Dönüştürmesi

1964 yılında İngiltere'nin sahil kasabası Clacton'da ahlaki paniğe yol açan olayların olağan akışındaki "sıradanlığı" Cohen tarafından şöyle özetlenmektedir: "1964 paskalya yortusu normalin ötesindeydi. Soğuk ve ıslaktı, işin aslı o pazar son sekiz yılın en soğuk günüydü. Dükkan ve tezgah sahipleri iş olmamasının da yarattığı sıkıntıyla; kafe sahipleri ile barmenlerin bazılarına servis yapmayı reddettikleri gençler tarafından keyifleri kaçırılmıştı. Birkaç grup kaldırımlarda itişip kakışmaya ve birbirlerine taş atmaya başladı. Mod ve Rock'çı grupları –daha sonra kalıplaşmış ancak o zamanlar tam olarak yerleşmemiş giyim ve yaşam tarzları temelinde bir ayrımla – birbirlerinden uzaklaşmaya başladı. Bisiklet ve motorsiklet üzerinde yukarı aşağı gidip geliyor, pencereler kırılıyor, bazı plaj kulübeleri enkaz haline getiriliyor ve bir genç havaya ateş açıyordu."[19]

Cohen'in bu iki günü "hoş olmayan, saldırgan ve bazen de korkutucu" olarak tanımlamasına rağmen Clacton'da gerçek gözdağı, karışıklık ve şiddetin (Brighton'da aynı süreçte benzer olaylar meydana gelmiştir) seviyesi görece düşüktü. Ancak medya "Motor Çetelerinin Dehşet Günü" (Daily Telegraph) ve "Gençler Kasabayı Dağıttı" gibi manşetler atarak ve "Ayaklanma", "Yıkım Sefası", "Savaş", "Kuşatma", ve "Bağıran Güruh" gibi terimleri tatil için gelen masum insanların azılı gangsterlerden kaçtığı savaş alanı gibi bir kasaba vurgusunu yaratmak için kullanmıştır. İşin aslı, "ayaklanma" terimi bu olaylardan sonra gazetecilerce üç ya da daha fazla insandan meydana gelen herhangi bir duygusal temelli olayı karşılamak için kullanılan kalıp bir kelime olmuştur.[20]

Haber değeri taşıyan herhangi bir olay gibi medya kendi "haber değeri" ölçütlerine göre ahlaki panikler inşa etmektedir. Bu yüzden abartılı sunum potansiyel bir haber olayını gerçek bir öyküye çevirmek için gereken eşiğin karşılanmasında anahtar rol oynayan bir bileşendir. Medya; ahlaki panikler ile olayın tahmin edebilirliği ilişkisi içinde bir kez olanın kaçınılmaz şekilde tekrar gerçekleşeceğini işin içine katmakta; gerçekleşmese bile, tahminlerinin gerçekleşeceğini onaylar gibi

[19] Cohen, a.g.e., s.29
[20] Jewkes, a.g.e., s.68

görünen gerçek olmayan olayların sunumuyla bu etkiyi yaratacak bir öyküyü yeniden yaratabilmektedir.

Örneğin; NBC Nightly News sunucusu Tom Brokaw, 6 Aralık 1999'da, Fort-Gibson, Oklahama'daki bir okul çatışmasını anlatırken, okullardaki şiddet olaylarının genel olarak azaldığına dikkat çekti. Bunu da şöyle yaptı: "Genelde, gençliğin şiddet hareketleri azalmış olabilir, ama istisnalar çok sık karşımıza çıkıyor."İlk altı sözcük, hemen ardından gelen korku uyandırıcı, yüzlerce görüntü ve sözün arasında boğuluyordu.[21]

Medya haber sunumu sırasında basitleştirme yani isimlerin karmaşık fikir ve duyguları işaret ettiği bir sembolizasyon süreci gerçekleştirmektedir. Örneğin; "Mod" kelimesi bir durumun yani "sapkın"lığın sembolü olmakta ve nesneler (belirgin bir saç kesimi ya da giyim tarzı gibi) durum ve olumsuz duygular kendileriyle ilişkiliymiş gibi görünmektedir. Giderek artan bir etkiyle "mod" teriminin daha önceki herhangi bir doğal çağrışımı (belirgin bir tüketici tarzının belirtilmesi gibi) ile ilişkisi kesilmekte ve tamamen olumsuz anlamlar edinmektedir. Bu süreçte basmakalıp yargılar(sterotip) oluşmaktadır.

Stereotip (stereotype) sözcüğü Latince iki ayrı sözcüğün birleşmesiyle oluşmuştur: Katılık anlamına gelen stereos ve iz anlamına gelen tupos. Sözcük, matbaacılıkta günümüzde de kullanılan, metalden, bir sayfa veya paragraf için döküm olarak yapılmış bir tür kalıbın adıdır. Bir kez yapıldıktan sonra, parçanın tümü bozulmadan düzeltme ve değiştirme yapılamaz. Sosyal psikologlardan önce psikiyatristler, benzer bir terim olan stereotypy'yi aynı duruş biçiminin, hareketin ya da konuşmanın sık sık ve mekanik bir şekilde yinelendiği bir bozukluk için kullanmışlardır. Etologlar ve klinik psikologlar, bu terimi rutin, katı, yinelenen davranışlara işaret etmek için hala kullanmaktadırlar.[22]

Basmakalıp yargılar (sterotype) olarak tanımlayacağımız bu terim konusunda; sosyal bilimsel açıdan ilk kuramsal bakış Walter Lipman'ın (1964) "Kamusal

[21] Benjamin Radford. **Medya Nasıl Yanıltıyor?** İstanbul: Güncel Yayıncılık, 2003, s.95.
[22] Hacer Harlak. **Önyargılar: Psikososyal Bir İnceleme.** İstanbul. Sistem Yayıncılık, 2000, s.42

Düşünce" (Public Opinion) isimli kitabında geliştirilmiştir. Lipmann "kafamızdaki resim" fikri ile bizim düzenlenmiş, az ya da çok sabit olan dünya görüşümüzü sorgulamaktadır. Stereotip kavramı ile insanlara ait ve onların hüküm vermesinde etkili, biçimlenmiş fikirler, ideolojiler ya da beklentileri açıklamaktadır. Lipmann, kitap basımında kullanılan sterotip kelimesini kognitif kuram ile bağlantılı olarak toplum bilimlere uyarlamıştır. Kognitif kuram etrafımızdaki insanları algılama, onlarla ilgili izlenimler oluşturma ve davranışlara bir sebep yükleyen düşünce sürecini açıklamaktadır. Kısacası insan yeni edindiği bir bilgiyi eskiden edindikleri ile birlikte işlemekte ve yeniden inşa etmektedir. [23]

Cohen medyanın sıklıkla bazı azınlık gruplarını sapkınlık ve şiddet içeren terimleriyle tanımladıklarını, aynı zamanda şiddet kullanımının güvenlik güçlerinin sorunları yasal olarak ele alma yöntemlerinden birisi olduğunu belirtmektedir. Bu sunumlardan çıkarılan algılar aynı zamanda resmi davranışı da basmakalıp durumlara uyacak şekilde etkileyebileceği olası bir durumdur. Durumun medya tarafından inşa edilen tanımları, böylece güçlendirilir ve bütün taraflar "beklenildiği" gibi davranır.

Lipmann kitabının giriş bölümünde "dış dünya ve kafamızdaki resim" ifadesiyle karar verme sürecinde algılama, düşünme ve dünyadaki olaylar arasındaki farklılıklara dikkat çekmektedir. Bu farklılık hızlı bir düzenlemenin bireysel gerekliliği aracılığı ile oluşmaktadır. Dış dünyadan gelen bilgi alınmakta, düzenlenmekte, bilinir hale gelmekte ve kullanılmaktadır. "Bizler dünyayı görmeden önce onun hakkında konuşuruz. Nesneleri onlarla deneyim yaşamadan da hayal edebiliriz. Bu ön kabul, algılama sürecinin temelini açıklar." Sterotipler, dış dünyanın tam bir resmini sunmazlar, fakat içinde bulunulması mümkün olan bir dünyanın resmidir ve biz bununla bizi rahatsız edecek tehlikelere karşı bir fikir sahibi olabilmekteyiz. Lipmann dış dünyayı algılamakta bireyin savunma aracı olarak sterotipin değeri üzerine argümanını kurmaktadır. Buna göre stereotipler, bizim kendi kimliğimizin garantisi, yaşadığımız toplumdaki mevkiimizi ve haklarımız içeren değer bilincimizin yansımasıdır. Orada inancın, normalliğin ve güvenin

[23] Dilek İmançer. "Sosyal Psikolojik Açıdan Sterotip Kavramının Dil ve Metin Analizinde Kullanımı".**Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi Akademik Dergisi.** Cilt:3, Sayı:3, Temmuz 2004; Konya, ss.128-142

cazibesini buluruz ve bu bağlamda sterotipleri tahrip edecek herhangi bir saldırı karşısında bunu evrenin düzenine karşı bir saldırıymış gibi algılarız. Bu nedenle sterotipler duygusal bir karakteristik taşımakta ve bu duygusallığı pekiştirmeye hizmet etmektedir.[24]

Lippmann'ın kavramsallaştırmasından sonra stereotipler konusunda ilk sosyal psikolojik araştırma, Katz ve Braly tarafından 1933'te yapılmıştır. Bu çalışmada araştırmacılar, daha önce (Bogardus ve daha sonra Thurstone tarafından) yapılan ırksal tercih sıralamaları konusundaki araştırma sonuçlarının da ortaya koyduğu gibi, Amerika'da kişilerin çeşitli ırk gruplarına yönelik tercihlerinin bir görüş birliğini (consensus) yansıtıp yansıtmadığı ve bu görüş birliğinin nasıl yorumlanabileceği sorusu ile işe başlamışlardır. Katz ve Braly'ye göre, kişilerin çeşitli ırk gruplarındaki bireyleri tek tek tanımaları söz konusu olamayacağına göre, belirli gruplarla ilgili bu görüş birliği, Amerikan kültüründen çıkan stereotiplerden kaynaklanan önyargıları temsil etmektedir. Bu nedenle. önyargılarla stereotipler arasındaki bağlantı incelenmeye başlamıştır. Bu çalışmalarda stereotip, temsil ettiği gerçeklere çok az uyan ve önce tanımlayıp sonra gözlemlediklerimizden çıkan sabit bir izlenim anlamına gelen bir tür inanç olarak tanımlanmıştır.[25]

Medyanın sterotipler yoluyla yarattığı taraflılık, farklı yollarla korkularımızı yönledirmekte ve ahlaki panik oluşumuna neden olmaktadır.

Gazeteci David Altheide, Creating Reality adlı kitabında şöyle söylüyor: "Farklı kaynaklar, farklı hikayeler üretir. Örneğin, polis radyosu spikerleri, sık sık, sokak suçlarının alt-sınıf ve bir grup genç azınlık tarafından işlendiğini söyleyen haberler yapar. Ama yalnızca bu kaynaktan bilgi alırsanız, suç hikayesi yarım kalır. Kasıtsız da olsa, bir görüntü sunulmuş olur, belirli türdeki suçlar, yalnızca belirli tipteki insanlar tarafından işlenmez, ama bu tarz haberlerle suç sorunu birilerinin üzerine yıkılır. Beyaz-yakalı suç ve şirket üçkağıtlarında, 25-100 dolarlık bir sürü soygundan daha fazla para söz konusu olsa da, polis radyosu bu haberleri vermez. Bu

[24] İmançer, a.g.e., s.129
[25] Harlak, a.g.e., s.45

yüzden, Phoenix medya, bölgenin en büyük bankalarından birinin yasadışı menkul sahibi olması hakkında yapılan soruşturmayı duyurmakta gönülsüz davranır. Eğer banka memurları, soruşturma nihayetinde suçlanırsa, onlarla görkemli ofislerinde görüşülür. Biz onları asla, polis tarafından "dertop edilmiş", kelepçelenmiş, dağılmış ve utanmış görmeyiz. Memnuniyetle iş yapmak için masaya oturacağınız, orta yaşlı, takım elbiseli bir kadın veya erkek, aynen sokakta çekindiğiniz siyahi gençler gibi sizi soyar ve onlar, büyük bir olasılıkla, sizden, bir soyguncudan çok daha fazla para çalarlar."[26]

Medya sıradan olan kişileri ve olayları sunumlarıyla sıra dışı hale getirmektedir. Basmakalıp yargılar oluşturarak hedef kitleye korku salmaktadır. Bu yolla ahlaki panik oluşumuna zemin hazırlanmaktadır.

3.1.2.Sapkınlığın Abartılması Sürecinde Otoritelerin Rolü

Ahlaki paniklerin kökenlerinin 1900-1920 Amerikan Yasaklar Hareketi ve 16. ve 17. Yüzyıllarda Avrupa'da yaşanan cadı avları gibi ahlaki seferberliklere dayandığı öne sürülmektedir.

Ortaçağ cadı avları vardı çünkü bir geri besleme döngüsünün iç ve dış bileşenleri ölümcül sonuçlarla birlikte, periyodik olarak birlikte meydana geliyordu. İç bileşenler, bir grup insanın başka daha güçlü bir grup tarafından toplumsal olarak kontrol edilmesini, kişisel kontrol ve sorumluluğun kaybının yaygın bir duygusunu ve başka yerdeki şanssızlık için suçlama gereksinmesini içerir; dış koşullar sosyoekonomik baskıları, kültürel ve politik krizleri, dinsel sorunları ve ahlaki büyük değişiklikleri içerir. Böyle olayların ve koşulların bileşimi, sistemi, kendini organize etmeye, büyümeye, bir zirveye ulaşmaya ve sonra çökmeye yönlendirebilir.[27]

Ayinsel tacizle ilgili birkaç iddia, on yedinci yüzyılda ağızdaki kelimeler ya da yirminci yüzyılda kitle medyası yoluyla sistemi besler. Bir birey Şeytanla birlikte

[26] Radford, a.g.e.,s.92.
[27] Michael Shermer. **İnsanlar Neden Saçma Şeylere İnanır?** İstanbul: Altın Bilek Yayınları, 2007, s.206.

olmakla suçlanmaktadır ve suçlanmayı inkar eder. İnkar, sessizlik ya da itiraf gibi suçun kanıtı olmaya hizmet der. Sanık ister on yedinci yüzyılın su deneyiyle (eğer yüzerseniz suçlusunuz eğer boğulursanız masumsunuz) ister bugünün kamuoyu mahkemesinde yargılansın, suçlama, suçlu olmaya eşittir. (iyi bir şekilde halka duyurulan herhangi bir cinsel taciz davasını düşünün) Dedikodu ya da medya, bilginin miktar ve akışını arttırdıkça, sistem karmaşık olarak büyür. Sistem kritik düzeye ulaşana ve sonunda değişen toplumsal ve koşullar ve baskılar altında çökene kadar, cadılar arka arkaya yakılır ve tacizciler arka arkaya hapse atılır.[28]

Toplumun seferberlik ilancıları; sapkınların suça bulaşması ve dışlanmasına yol açan bir olaylar zincirini harekete geçiren gazeteciler, editörler, siyasetçiler, güvenlik güçleri ve baskı gruplarıdır. Ahlaki panik modeli; medyayı belirgin bir birey, grup ya da davranış -sorunun kaynağı belirgin olmadan ya da evrensel boyutta bir ortak fikir üretilmeden kısa süreliğine gördüğümüz-hakkında ahlaki bir bildirim yapmak için kullanan edinilmiş çıkarlı kişiler olduğunu önermektedir. Güce sahip olanların azınlık gruplarını toplumsal korkuları istismar eden bir bakışla etiketlemekte ve ardından soruna, o anki popülist cezacılık retoriği içinde, genellikle suç konusunda daha sıkı olmayı öneren "popüler" bir çözüm sunmaktadır.

Bu durum medyanın başlangıç endişesini onaylar gibi görünmekle kalmaz, aynı zamanda hedef grubun özellikle de politikacılar ve diğer kanaat önderlerinin "sapkınları" kontrol edip cezalandırmak için daha sıkı eyleme geçme ve bu kişilerin eylemleri sınırlandırılıp kontrol edilmedikçe topluma yönelik tehlikeler için toplumu uyarma yöntemleriyle işe karıştıklarında artan bir biçimde yabancılaşma ile karşı karşıya kalınmasına yol açmaktadır.

Geniş bir alana yayılmış böylesine bir mahkumiyet kararı, grubun daha da baskı altında ve dışlanmış hissetmesine, bunun sonucu olarak da sapkın davranışlarını artırarak daha çok medyanın yarattığı yaratıklara benzemeye başlamaktadır. Devam eden sapkınlık daha fazla polis dikkati, tutuklama ve medya bildirimi ile sonuçlanacaktır. Bu şekilde bir "sapkınlığın abartılması sarmalı"

[28] Shermer, a.g.e., s.206

harekete geçirilmektedir. Muhafazakar bir analiz sarmalın medyanın toplumsal ilgi ve artan suça tepkisini gerekçesini gösterse de daha radikal bir öykü de bu süreçte ortaya çıkarılan hislerin hükümetlerin vatandaşlarını kontrol etmek ve onları toplumun törelerinde mutabık kılmak için etkili bir yol olabileceğini önerebilmektedir. Sapkınlığın abartılması sarmalı bu şekilde bir toplumun belirli bir grubu yasa dışı ilan etmesinin ne olduğunu tanımlamaktadır. Olumsuz toplumsal bir tepki ortalığı kızıştırdığında ve "sapkınlar" artan bir biçimde yalıtıldığında, daha da çok suç odaklı hale gelmektedir.[29]

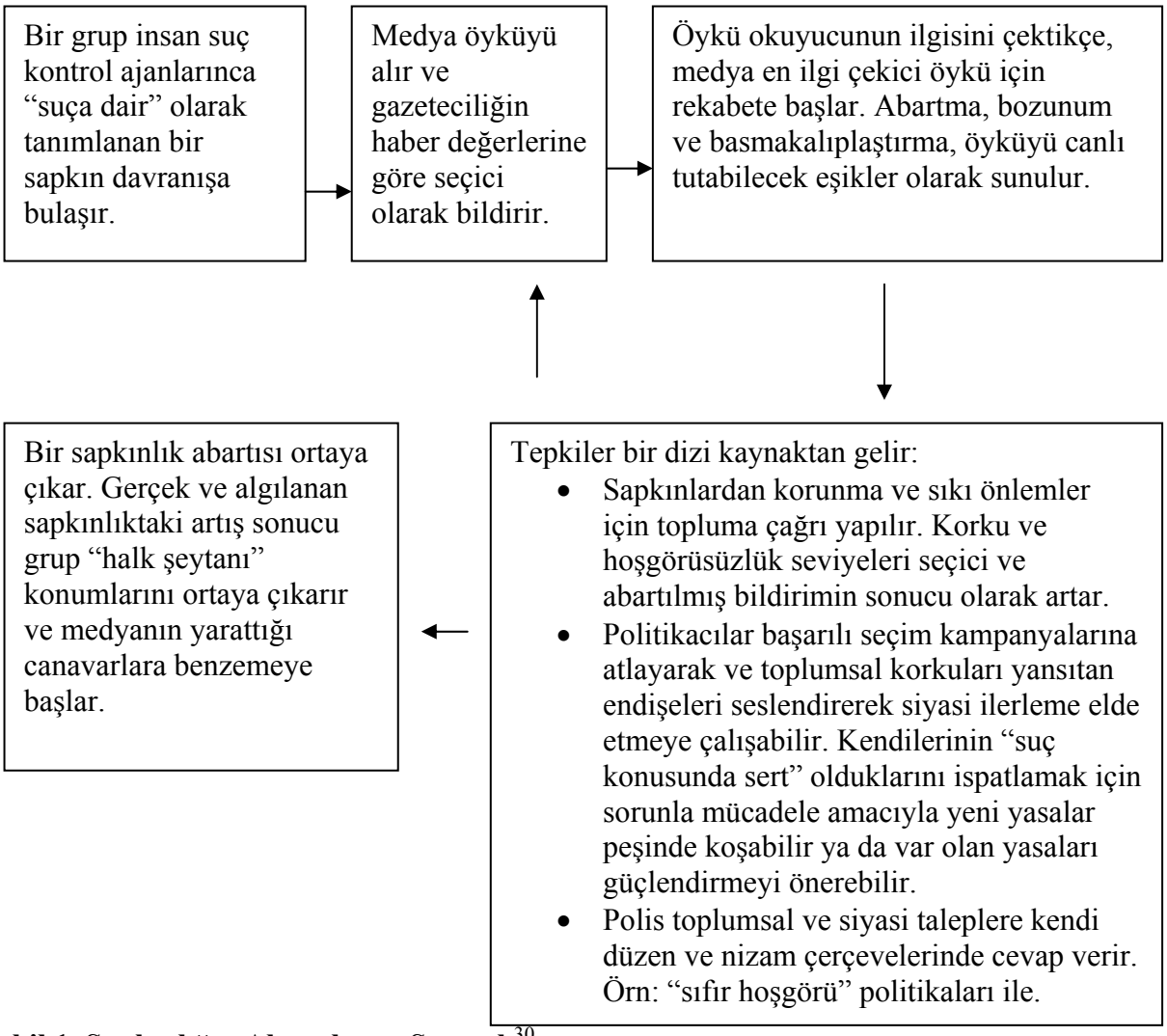

Şekil 1. Sapkınlığın Abartılması Sarmalı[30]

[29] Jewkes, a.g.e., s. 69
[30] Bremner, a.g.e.

Medya ilgisi sonuç olarak azalacak ve diğer sorunlara yönelecektir ve bir süre sonra "halk şeytanı" tanıdık bir hale gelecek ve daha az tehdit olarak algılanacaktır. Algılanan tehditler ile baş etme yolları ya sorunu azaltmak ya da ortadan kaldırmak için getirilen yeni bir yasama ile ya da en çok etkilenen insanlarca geliştirilen daha olağan stratejiler sonucunda değişecek ve gençlik alt kültürleri olayında olduğu gibi, sapkın sonuç olarak sapkınlığını bırakıp büyüyüp yoluna devam edecektir.

Shoemaker ve arkadaşları medyanın sapkınlığı aktarma biçimleri konusunda oldukça etraflı bir çalışma yaptılar. Örneğin, gazete haber müdürleri tarafından sapkın olarak algılanan grupların genelde daha az olumlu bir muameleye tabi tutulduklarını buldular. Daha az göze çarpan bir ilgi görmelerine karşın, meşruluklarının sorgulanması daha olasıydı. Gerçekten de gazeteciler meşruluk açısından farklılaşması düşünülemeyecek gruplar arasındaki farklılıkları ısrarla vurguluyorlardı. Haber seçim ölçütlerinin kendilerinin çatışmalı, sansasyonel, göze çarpan ve olağan dışı gibi sapkınlık boyutları üzerine temellendirildiği söylenebilir.[31]

Shoemaker, Chang ve Brendlinger (1987) Amerikan medyasında yer alan dünya olaylarının, yer almayanlardan daha sapkın olduğunu ortaya koymuşlardır. Yani bu olaylar, meydana geldikleri ülkede statükoyu tehdit eden olaylardır (örneğin terörizm). Benzer biçimde, medyada yer alan olaylar genelde normatif sapkınlığı taşımaktadırlar. Yani, bu olaylar Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşmiş olsalardı, Amerikan normlarını çiğnemiş olacaklardı. Haberlerde en göze çarpıcı biçimde verilen dünya olayları sapkın olaylardı ve yine Amerika Birleşik Devletleri açısından ekonomik ya da siyasal önemi olan olaylardı. İkinci sırada gelen olaylar da sapkın ancak daha düşük önemi olan olaylardı.[32]

Loic W. Acquant, Avrupa'da yaşanan suç paniği ve ardından gelen daha fazla güvenlik talebini makalesinde şöyle dile getiriyor:

[31] Pamela Shoemaker ve Stephen d. Reese. "İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi" **Medya, Kültür, Siyaset,** Der: Süleyman İrvan. Ankara: Ark Yayınları, 1997, 99-136
[32] A.e.

"Gelişmiş toplumların bütünlüğünü tehdit eden ve ağır cezaları zorunlu kılan iki konu, "kentlerdeki şiddet olayları" ve "gençler arasında suç işleme" etrafında şekillenen ahlakçı bir panik dalgası tüm Avrupa'yı sardı. "Suç" yalnızca "sokak suçlarına", yani popüler sınıfların kepazeliklerine indirgenirken sadece suça değin anlamıyla kullanılan "güvenlik" kavramının siyaset sahnesine çıkması da, görev başındaki yöneticilerin ya da yönetime gelmek isteyenlerin hep beraber devletin ekonomik ve toplumsal açıdan güçsüzlüğünü dile getirerek devletin harekete geçme kapasitesinde ısrar etmelerini sağlama işlevi görüyor. Anayasa'da yer alan çalışma hakkının kitlesel işsizliğin sürekli bir hal almasıyla ve geçici işlerin artmasıyla hiçe sayılmasına bağlı olarak "güvenlik hakkı" göklere çıkarılıyor. Her gün daha fazla kişi yaşam güvencesinden yoksun kalıyor."[33]

Sapkınlığın abartılması yoluyla ahlaki panik oluşumu sürecinde, medya toplumdaki temel denetim mekanizması olarak görev yapmaktadır. Normal olan sürekli sapkın olanla yan yana gösterilerek yeniden onaylanmakta ve sapkınlığa ait sınırlar belirginleşmiş olmaktadır.

3.1.3.Ahlaki Sınırların Tanımlanması ve Uzlaşma Sağlanması

Algılanan bir tehditten sorumlu bir grubun tanımlanmasında biz – alçak gönüllü, saygın ve ahlaklı – ve onlar – sapkın, istenmeyen yabancılar – arasında hızla bir ayrım yaratılmaktadır. Tehdidin gerçek, ciddi ve tanımlanabilir bir azınlıktan kaynaklı olduğu algısı evrensel inanışı meydana getirmekte ve ulusal basın tehdidin kınanmasının fikir birliği ile oluştuğunu ima eden şekilde sunum yapmaktadır.

Medya sıklıkla hayali bir ulusal topluluğa hitaben nostaljik muhafazakar bir ideolojiyi, bir ceza arzusunu ve sağduyunun üstün gelmesi gereken çok aşırı övülmüş bir fikrin çekiciliğini kullanmaktadır. Bu üç kombine faktörün eriştiği "hiçbir şey eskisi gibi değil" olarak seslendirilen popüler ideolojik bir algıdır.

[33] Loic W Acquant. "Bir Baskı Modelinin Çıkmazları: Amerika Güvenlik Masalları".(Çevirimiçi) http://www.sendika.org, 15 Haziran 2002.

Bir yüzyıl önceki kitlesel toplum teorisinin yankısına göre pek çokları dini ahlaktaki çöküş, otoriteye yönelik saygıda azalma, geleneksel çekirdek ailenin dağılması medyanın ulusun çocuklarına rol modeli sağlaması – yakın zamanlarda – ve internet üzerinde çocukları avlayan sapıkların varlığı yüzünden toplumun hızla ve çetin bozulumunu tartışmaktadır. Dahası siyasetçiler ve medya arasında geniş katılım bulmuş ve bu üzücü ilişkiler durumuna en uygun cevabın güvenlik güçleri, mahkemeler ve hapishaneler tarafında daha sıkı eyleme çağrı olduğunu öneren bir kabul vardır.

1950'lerde bir aile hekiminin yazdığı mektup şu şekildedir:

"Teddy Boys"un tamamı bir tür psikozdan etkileniyor gibiler. Kırk satır mı kırk katır mı demeden öte, işledikleri suçların ağırlığına bakıldığında ihtiyaçları olan şeyin bir akıl hastanesinde rehabilitasyon olduğunu anlamaktayız. Geçtiğimiz son yarım yüzyılda tartışmalı olarak sadece duyarlılık değişmemiş, bunun yanında patolojik boyuta gelen insanların yaşı "kötü" olarak görülemeyen ilkokul çocuklarına kadar inmiştir. Buna ek olarak "sorunlu gençlik" anlayışı empatik bir şekilde siyasi retorikte ve hukukta çocukları kötü gösteren ve suça iten bir dizi politika ile kutsanmıştır. [34]

Suç ve intihal yasası çocuklar üzerinde üç çeşit sokağa çıkma yasağı sunmuştur. Bunların arasında güvenlik güçleri ve yerel otoritelerin toplum karşıtı hareketlerde bulunma "risk"i olan çocuklara müdahale yetkisi veren "anti sosyal davranış" ve "çocuk güvenliği" emirleri de vardır. Bu şekilde davranan çocukların yetişkinlerce onaylanmaması tamamen yeni bir olaydır – herkesin kendi çocukluğunu hatırlayabileceği bir algı – çocukluğu kendi özeline itecek ve sokakları genç insanlardan temizleyecek ve bir zamanlar gençlik döneminde normal görülen davranışları (hafif cinsel deneyimlerde, havai fişeklerle oynamaya kadar) suç olarak kabul edecek daha fazla yasamanın sunumuyla çocukluğun kriz içinde olduğunu görmek zor değildir."[35]

[34] Jewkes, a.g.e., s.71
[35] A.e.

Ancak şekil 3.3'de sapkınlığın abartılması sarmalında gördüğümüz üzere, medyanın sapkın olarak etiketlediklerine yönelik yürüttüğü muhalefetten karlı çıkan bazı siyasetçi ve kanaat önderleri olabilmektedir. Ahlak (ahlaki baskı, ahlaki kaos, ahlaki kriz) üzerinde en iyi söylev için yarış içinde olan siyasetçiler ile, bir ahlaki panik, bir azınlığın "suça dair" görülmesi ve buna yönelik muamele görmesi gibi garantili bir yol olmaktadır.

Ahlaki panik toplulukları ortak bir tepki vermeye yönlendirmenin ötesinde, aynı zamanda toplumun kendi ahlaki yargılarına göre vicdanen rahat ve doğru hissetmelerini sağlamakta; "kötü" olan tanımladığında, "iyi" olan belirlenir yaklaşımı uygulanmaktadır. Sonuç olarak ahlaki paniğin basmakalıp yanları, toplumda hangi farklılıkların kabul göreceğini ve bu tür yargılara varanların yetkisini onayladığını vurgulamaktadır.

3.1.4.Hızlı Sosyal Değişim ve Risk

Günümüzde batı toplumu geleneksel ve daha dünyevi sorunlar ile ilgilenen birey, grup ve küresel endişelerin farkında olan bir risk toplumu olarak karakterize edilmektedir. Ahlaki panik tezinin savunucuları için felaket ihtimaline odaklanmış bir kültürün en göze çarpan örnekleri verilmekte ve sapkın bir grubun ilgili olduğu bir ahlaki paniğin özelliklerini alt etmenin yollarının pek çok durumda çarpıcı bir şekilde doğal bir felaketin (deprem, fırtına) ya da insan eliyle yaratılan bir felaketten (bombalama) tanımlayıcı özelliklerine benzediği söylenmektedir.

Ahlaki panik tezi, felaketin ölçeği ile gördüğü tepkinin boyutu arasında bir bağlantı kuramadığı için eleştirilmektedir. Sadece paniğin toplumsal seviyelerini yeterli olarak tanımlamakta ya da aynı zamanda insanların bütün etkenler dışında medya tarafından yönlendirildiği yönünde bir bildirimde değil, sorunun gerçek olup olmadığının anlaşılması yönünden de yetersiz kalmaktadır.

Goode ve Ben-Yehuda için bu oran sorunu kolayca çözülmüştür. Oldukça basit sorunlar, tanıdık, yakın ve bireyin hayatına doğrudan müdahil olduğunda ahlaki panik konusu olabilmektedir. Buna göre, incelen ozon tabakasının katastrofik

etkileri, dünyaya çarpan bir meteor ya da nükleer savaş ihtimali gibi gelecek odaklı tehditler, bir ahlaki panik konusu olmaktan uzaktır. Ancak bu bile çok basit görülmektedir. Pek az halk şeytanı bir avuç insandan daha fazlasının hayatında etkide bulunmuştur ve siyasi ve sosyal bunalım dönemlerinde, Mars'lıların istilası bile kabul edilebilir olmaktadır.[36]

Moderniteden postmoderniteye geçiş sosyal hayatın pek çok kurulu özelliğinin belirgin kararsızlaştırma sürecin açıklaması olarak gösterilmektedir. Modernitenin geleneksel özelliklerinin çözücülüğü, modernite ötesinde tanımlanabilecek yeni yapısal özellikler yaratmıştır. Ancak bir tür sosyal düzenden diğerine herhangi bir geçişte olduğu gibi, geleneksel süreçler ve değerler zayıflamakta ve yerine yenisi geçmektedir.

Bireysel seçimlere vurgu yapan liberal ideolojiler teknolojideki ilerlemeyle birleşip daha büyük bir çoğulculuk ve yeni kimliklerin inşası olasılıklarına farkındalık durumu yaratmaktadır. Aynı zamanda bir şekilde toplumsal ve özel sınırların belirsizleştirilmesi toplumun kurumlarına kadar genişletilmiş ve sosyal yaşamı daha önce tahmin edilemeyen bir biçimde düzenlemiştir.

Tanımlamaya dair alternatif görüşler ve çatışma noktaları oluşturulmuş, bunlar medya yönlendirmeli tüketicilerce kullanılan özlemlerin geleneksel tanımlamalarla (sınıf, ırk, cinsiyet ve milliyet üzerine kurulu olanlar gibi) birleşip çarpışarak konunun odağından sapmasını ve kendisini tekrar eden kararsız bir yola sokulmasını sağlayan ve sıklıkla "kimlik bunalımı" olarak tanımlanan duruma yol açmıştır.

Bu geç modernite sürecinin doğasını şöyle özetlenmektedir "Modern olmak kendisini bize macera, güç, eğlence, büyüme, kendimizin ve dünyanın değişimini – ve aynı zamanda sahip olduğumuz bildiğimiz ve olduğumuz her şeyi yıkmakla tehdit eden– vaat eden bir çevrede bulmaktır. Modern çevre ve deneyimler, bütün coğrafi, etnik, milliyet, din ve ideoloji sınırlarını doğrudan keser; bu bakışta, modernitenin insanlığı birleştirdiği söylenebilir. Ancak paradoksal bir birleşmedir, birleşememenin

[36] Jewkes, a.g.e, s.73

birleşimi; hepimizi bir daimi bütünleşememe ve karşıtlık, hırs, özlem ve öfke mücadelesinin girdabına iter. [37]

A.B.D "1938 Dünyalar Savaşı" yayını zamanında böyle bir bütünleşememe ve yenilik girdabındaydı. Ancak bu süreçler benzer şekilde 1950'lerin ortasında İngiltere'de görülmektedir: modern, medya tarafından yönetilen, bu ülkedeki ilk ahlaki panik zamanları, "Teddy Boys"a yönlendirilen paniktir. Bu dönemde bir dizi sosyal eğilim geleneksel norm ve değerleri de çekişme ve odağından uzaklaştırmaya yönelmiştir.

İyi hissetme faktörü, Hitler zaferinden sonra hala ulusun üzerindedir. Ancak kutlamaların çoğu 250.000 İngiliz'in ölümü ve ev ile işyerlerinin yok oluşunun travmasıyla gölgelenmiştir. Savaş ülkeyi ekonomik bir bunalım içinde bırakmış, ama 1950'lerin sonunda yeni bir optimizm ruhu gelmiş ve 1960 tam bir iş dönemi olmuştur. Yeni sosyal kalıplar da radikal biçimde İngiltere'nin yüzünü değiştirmiş; aile ilişkileri, boşanmanın kolaylaştırıldığı ve kadınlar için sosyal olarak daha kabul edilebilir hale geldiği yasama ile değişmiş; yeni teknolojiler ve hizmet ile eğlence sektörlerinin ortaya çıkışı geleneksel sanayi pratikleri sayesinde yarı profesyonel ve profesyonel iş alanlarının yaratımı sayesinde, çekişmeye başlamıştır. Yeni sömürgelerden İngiliz vatandaşlarının göçü gerçekleşmiştir. Bütün bu faktörler, insanları hayatları konusunda kararsız ve gergin hissetmelerini sağlamak, değişim, kararsızlık ve gençlik alt kültürlerinin kimliklerine yönelik endişeler yaratmak üzere bir araya gelmiştir."[38]

Popüler kültürün kaynağı, birçok program formatının icat ve ihraç edildiği ABD'de ise Avrupa'dan daha yoğun bir panik dönemi yaşanmaktadır:

Büyük televizyon kanallarında saat 20.00'de yayınlanan ana haber bültenleri çeşitli adli vakaların kroniğine dönüşmektedir. Aniden ortaya çıkan olaylar nedeniyle her yer tehdit altında gösteriliyor. Bir kanalda pedofil bir öğretmen, başka bir yerde katledilmiş bir çocuk, bir diğerinde ateşe verilmiş bir otobüs görünüyor. İzlenme

[37] Jewkes, a.g.e.,73
[38] A.e., 74

oranının yüksek olduğu saatlerde yayınlanan "Sizin de Başınıza Gelebilir" gibi özel programların sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

TFl'de yayınlanan programın "Okullarda şiddet" başlığını taşıyan bölümünde, okuduğu ilkokulun bahçesinde saldırıya uğrayarak hayatını kaybeden bir çocuğun öyküsü, tamamen abartılarak ancak izleyicinin gereksinimlerine uygun biçimde ele alınmıştır. Sansasyonelliğin ahlakçılığa ağır bastığı haftalık dergiler de suçla ilgili "gerçek rakamlar"ı, "gizli olgular"ı ve "bomba gibi raporlar"ı ortaya koyan haberlerle dolup taşmaktadır. Bu dergiler, düzenli olarak tehlikeli semtlerin ürkütücü haritalarını yayınlamakta ve okurlarına başlarına gelebilecek tehlikelere göğüs germeleri için vazgeçilmez "faydalı önerileri" bir bir sıralamaktadır."[39]

Medya belirli suçlara ya da durumlara vurgu yaptığında, bunlarla ilgili tehlike duygusunu arttırmakta ve toplumun riski algılayış biçiminin şekillenmesinde rol oynamaktadır.

Singer ve Endreny, Yunanistan'da yaşanan ve birkaç ABD vatandaşını da etkileyen bir terörist saldırıyı ele alan tek bir haberin Avrupa'ya gitmeyi düşünen turist sayısını nasıl düşürdüğüne değinir: "Evdeki banyo küvetinde boğulan Amerikalıların sayısının teröristler tarafından öldürülenlerden daha fazla olmasına rağmen, Avrupa'ya gitmek tehlikeli bir iş olarak görülür oldu.**"**[40]

Medya tarafından toplumda yaratılan risk konularından biri de sağlık ile ilgili olanıdır. Gazetelerde ve televizyon ekranlarında "Gözünüz mü kaşınıyor?" ya da "Uyku problemleri mi yaşıyorsunuz" gibi hemen herkesin yaşayabileceği durumlarla ilgili başlıklara sıklıkla rastlanmaktadır. Bu hususta Türk ve dünya medyası arasında belirgin bir fark görülmemektedir.

İngiltere'de gebeliği önleyici haplardan kaynaklanan risk konu aslında 1995 Ekim'inde ve 1996 Haziran'ında medyada çıkan haberlerin karşılaştırılması,

[39] Acquant,a.g.e.
[40] Furedi, a.g.e., s.83

medyanın etkisini göz önüne seriyor. 1995 Ekim'inde, İlaç Güvenliği Komitesi (CSM- Committee ALL Safety of Medicines) gebeliği önleyici belirli hapların birlikte kullanılmasının "venöz tromboemboli" riskini bir miktar artırdığını bildiren bir metin yayınladı. Bu bildiride doktorların, hastaları yüksek risk taşıyan haplar yerine başka yöntemler kullanmaya teşvik etmesi, hap kullanan kişilerin de doktora danışarak tavsiye alması öneriliyordu. CSM'nin henüz yayımlanmamış olan üç çalışmaya dayanarak yaptığı bu değerlendirme, doktorları, aile planlama uzmanlarını ve gazetecileri -ve elbette kadınları- hayrete düşürdü.[41]

Televizyonların ana haber saatinde yayımladığı bir basın toplantısında açıklanan resmi kaygılar kamuoyuna duyurulunca, gazeteler kaçınılmaz bir biçimde "Haplar Öldürüyor!" biçiminde manşetler attı. Sağlık görevlileri verdikleri "alarm"ı haklı göstermek için, "venöz tromboemboli" riskinin düşük oranda bile olsa (bu tehlikeli hapları kullanan kadınlardaki risk 100.000'de 30 iken, bu hapları kullanmayan kadınlardaki risk 100.000'de 15'ti) var olduğunu ve kamuoyunun gerçekleri bilmeye hakkı olduğunu açıkladı. Kısa süre sonra yayımlanan istatistikler, kadınların yüzde 12'sinin hap kullanmayı bıraktığını ve kürtaj oranlarının büyük hızla arttığını gösteriyordu."[42]

Risklerin algılanış biçiminin şekillenmesinde medya önemli bir rol oynamaktadır.İnsanlar, kişisel deneyimleri sayesinde değil medya kanalıyla bilgi edindiği için, bu bilginin aktarılma tarzı bu kişilerin sorunu algılayış biçimini belirlemektedir.

Riskin algılanış tarzının belirlenmesinde şu etkenler öne çıkmaktadır:

1.Medyadaki haberlerin kapsamı;
2. Aktarılan bilginin hacmi;
3. Riskin ifade ediliş biçimi;
4. Riskle ilgili görüşlerin yorumlanış tarzı; ve

[41] Furedi, a.g.e.,s.84
[42] A.e.

5. Riski betimlerken ve nitelerken kullanılan semboller;
6. Metaforlar ve söylem. [43]

Medya toplumdaki olumsuz şeylerin oluşabileceğine dair beklentilere dönük haberler yapmaktadır. Çoğu zaman sorunun asıl kaynağı olmayan medya, onun belirtisi olarak nitelendirilebilir. Toplumdaki risk kaygısının artmasının bir nedeni de bilim ve teknolojide meydana gelen gelişmelerdir. Artık bilinememezlik yerini önceden teşhis edilebilirliğe bırakmıştır. Bu da insanları risklere karşı daha duyarlı hale getirmektedir.

Bilgiyi riskle özdeşleştiren argümanların, örtük bir biçimde, insanın bilme yeteneğini sorgulaması paradoksal bir durum yaratır. Küresel kapitalizmin harekete geçirdiği -ön görülemez- olaylar zinciri karşısında insanın bilgisi yetersiz kalır. Teknolojinin ve insan davranışlarının sonuçlarının bilinmesine imkan olmadığı vurgulanır. Bu görüş, küreselleşen dünyadaki teknolojik gelişmelerin, tahmin yapmanın zeminini ortadan kaldıracak kadar karmaşıklaştığı geleceği bilme ya da bunu değiştirme kapasitesine sahip olduğunu ileri süremez" der. Luhman'a göre, bilgi sadece gerçekleşmiş olaylarla ilgili olarak ve sınırlı bir biçimde öngörüde bulunulmasına olanak tanır. [44]

Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte birçok hastalık insanlık için ölümcül değildir. Günümüz batı toplumlarında AIDS hastalığından ölen kimse yoktur. Düzenli-dengeli beslenme ve bağışıklık sistemin güçlendirilmesiyle birlikte, tek doz ilaç ile tedavisi mümkün kılınan bu hastalıktan Afrika'da azımsanamayacak oranda insan hala yaşamını kaybetmektedir. Farklı coğrafyalarda, farklı toplumlarda ve hatta toplumun içindeki farklı kesimlerde risklerin dağılımı arasında denge olmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

"Kontrolden çıkmış olan toplumda, riskin nüfusa rastgele dağıldığı fikri, 1980'lerde yaygın hale gelen "risk altındayız" şeklindeki bildik söylemin de

[43]Furedi, a.g.e., s.85
[44] A.e., s.90

düşünsel kökenidir. Ancak gerçekte, herkesin aynı ölçüde risk altında olduğu doğru değildir. Araştırmalara göre, rastgele gibi görünen kazalar dahi rastgele bir dağılım göstermez. Örneğin, İngiltere'de, 0-14 yaş grubundaki çocukların maruz kaldığı kazaları inceleyen bir çalışmaya göre, işçi sınıfı kökenli çocukların bir kaza nedeniyle ölme ihtimali orta sınıf kökenli çocukların iki katıdır. Araba kazasında ölme ihtimali de beşe bir oranındadır. Sosyal eşitsizlik ve sağlık arasındaki ilişki de ciddi bir biçimde belgelenmiştir. ABD'de yoksul insanların tahmini yaşam süresi 9 yıl daha azdır; ve işsizlik, yüksek baca tamirciliğinden bile daha tehlikeli bir meslek haline gelmiştir. Bir yoruma göre, "işsizlik yüzünden intihar etme, içki içerek siroza yakalanma ve stres kaynaklı başka hastalıklara yakalanma riski o kadar yüksektir ki, işsiz kalmak kişiye günde on paket sigara içmek kadar zarar verir."[45]

Suç, sağlık, gıda ve çevre gibi konularda yaşanan ahlaki paniklerin en önemli nedenlerinden birisi otoriteye karşı güvensizliktir. Türkiye'de televizyon ekranlarında basın toplantıları yaparak radyasyonlu çayları ya da arındırılmamış suları içen ve halka da kullanılmasında hiçbir mahsur yoktur imajını veren yetkililer gibi örnekler tarihsel süreç içinde karşımıza çıkmaya devam edecektir.

Değişim de çoğu zaman risk olarak algılanmakta ve insanoğlunun geçmişte yaşadığı olumsuz deneyimlerin etkisiyle toplumsal değişime kuşkuyla yaklaşılmaktadır. Çoğunlukla çözümün değil, sorunun kaynağı olarak algılanan değişime karşı önyargı ve korkular ahlaki panik formu içinde sürdürülmektedir.

3.1.5.Kaynak ve Hedef Kitle ile İlgili Sorun

Sapkınlığı abartma sarmalı bir dizi nedenden dolayı sorunlu kabul edilmektedir. Birincisi, bütün halk şeytanlarının savunmasız ve kötü (pedofiller gibi) sayılamaması ve hızlı artan itibar kaybının bütün gruplara uygulanamaz oluşudur. Dahası halkın öfkesinin bir ahlaki panik olarak kabullenilmesi için gereken süre evrensel olarak tanımlanamamıştır. Cohen'in formülasyonunda, ahlaki paniklerin doğası gereği kısa dönemli, aralıklı bölümlerden oluştuğu ve bunların toplumsal

[45] Furedi, a.g.e., s.92

bilinç üzerinde birkaç hafta ya da ay sonra kaybolduğuna dair durumlar görülmektedir.

Ancak bazı endişelerin kaynakları –örneğin gençliğe özgü kusurlar- geçmişe doğru hatırı sayılır zamanlara kadar gidebilmekte ve günümüzdeki sapkın gençlik ile ilgili endişeler bu ülkede yüzyıllardır tecrübe edilmektedir. Günümüzdeki pedofillere yönelik ahlaki panik bir on yılın en iyi döneminde askıya alınmıştır. Sapkınlığı abartma sarmalı çok katı olmakla ve sapkınlık anlayışını çok basitleştirmekle eleştirilmiştir. "Sapkınlık" dediğimiz durumun farklı seviyeleri vardır ve esrar kullanıcılarına yönelik toplumsal tepki üzerine bir teori ilk buluşmada kız arkadaşını taciz eden gence yönelik tepkiye uygun olmayabilir. Dahası sapkınlığın etimolojisine nadiren sapkın davranış ya da eylemin kendisi kadar önem gösterilmektedir.[46]

Ahlaki panikler ahlaki sınırları içerideki düşmanı tanımlamak, devlet kontrolünü güçlendirmek ile kanun ve düzenin etkinleştirilerek sapkınlık ve siyasi ayrım yaşatan sosyal bölünme ve çelişkilerin algılanmadan ön plana çıkarılması süreçlerinin hassaslaştırılması ve yasamasının bir parçasını oluşturmaktadır. Başka bir deyişle ahlaki panikler toplum için davranışta kabul edilebilir parametreler tanımlamakta ve bu parametrelerin dışına çıkan grupları cezalandırmak ve dışlamak için çalışmaktadır. Ancak nadiren bu grupların neden böyle davrandığının gözetlenmesini ön plana çıkaran fikirler oluşturulmaktadır.

Sıklıkla sapkınlık irrasyoneli (zihinsel kararsızlık ve hayvani davranışları dahil eden) yönlendirilebilirliği ya da geleneksel olmama durumunu tanımlayan bir kelime olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden sapkınlık nedenleri bazı durumlarda tamamen yasal olabilmekte, nadiren göz önünde bulundurulup ve sıklıkla grubun görünümü ve yaşam tarzı hakkında yorumlar tarafından gölgelenmektedir. Buna ek olarak medya şiddete veya gelecekteki şiddeti ilgilendiren abartılara ya da oluşan çelişkinin aralıklı olaylarına başvurabilmektedir.

[46] Jewkes, a.g.e., s.81

3.2.Ahlaki Panik Modelleri

Çalışmanın bu kısmında ahlaki panik modelleri, İngiltere ve Amerika'da yapılan kuramsal çalışmalar bağlamında incelenecektir.

3.2.1. Ahlaki Paniğin Ortaya Çıkışı: İngiltere Örneği:

Ahlaki panik ile ilgili en yaygın bilinen alıntı "Halk Düşmanları ve Ahlaki Panik"in açılış paragrafıdır.

Toplum daima ahlaki panik süreçlerine maruz kalır görünmektedir:

1. Bir durum, kişi ya da kişilerden oluşan bir grup, toplumsal değerler ve çıkarlar için bir tehdit olarak karşımıza çıkar.
2. Ahlaki paniğin doğası kitle iletişim araçları tarafından stilize ve basmakalıp bir şekilde sunulur.
3. Ahlaki sorunlar; editörler, din adamları, politikacılar ve diğer kanaat önderlerince yönetilir.
4. Toplumca yetki verilen uzmanlar kendi teşhislerini ve çözümlerini bildirir.
5. Başa çıkma ya da üstesinden gelme yöntemleri değişir ya da sıklıkla yeniden ele alınır.
6. Bazen panik nesnesi oldukça yeni ortaya çıkmış ve diğer zamanlarda yeterince var olmuş ancak aniden sahne ışıkları altında ortaya çıkmış bir şeydir.
7. Bazen panik geçer gider ve halkın ortak hafızası dışında unutulur; diğer zamanlarda daha ciddi ve uzun süreli geri bildirimler olur ve panik meşru (yasal) düzlemde ve toplumsal politikada değişiklikler üretebilir. [47]

Bu paragraf genellikle Cohen'in çalışmasının özü olarak kabul edilmektedir ve ahlaki panik modelleri içinde ayrıntılı olarak incelenecektir.

3.2.1.1. Cohen Modeli

Cohen'in ahlaki panik çalışmasına neden olan olaylar; 1964 yılı Paskalya

[47] Cohen, a.g.e., s.1-3

Bayramı'nda Londra ve İngiltere'nin güney-doğusundan gelen gençlerin Clackton'un doğu sahillerinde bulunan tatil bölgesinde toplanmasıyla başlamaktadır. Gençlerden bir kısmı gelenekçi (mod), bir kısmı ise modern (rockers) olarak tanımlanmaktadır.

Soğuk ve yağmurlu bir hava vardır ve gençler sıkılmaya başlamıştır. Küçük çaplı çekişmeler ve olaylar meydana gelir. İnsanlar sinirlidir ve birkaç polis tarafından uyarılır. Hafta sonu "sevimsiz baskıcı, bazen de korkutucu" olarak tanımlanır ve Pazartesi günü gazetelerin ana başlığına "vahşilerce (Daily Mirror) gerçekleştirilen terör" "(Daily Telegraph) 97 tutuklu var" olarak geçer. Salı günü makale ve köşe yazıları "Mods ve Rockers" arasındaki çatışmanın nasıl şiddete dönüştüğünü açıklar ve yazı işleri hükümetin harekete geçmesini ister.

Aynı yılın Mayıs ayında Whitown tatilinde yerel ve ulusal gazeteler diğer güney sahil kasabalarını da tehdit eden Mods ve Rockers'ların hedef alınabileceğini açıklar. Hava yine soğuk ve yağmurludur. Polis ve gazetecilerin de içinde olduğu kalabalık bir grup toplanır. Önemsenmeyecek kadar küçük olaylar, abartılmış başlıklarla suçlayıcı haberler şeklinde sunulur. Mahkemeye çıkarılan gençlerin kefaletle tahliyeleri reddedilir. Tehdit edici davranış, engelleme gibi savunmaları yapanlara için ağır para cezası, biraz daha ciddi suçları olduğu iddia edilenlere hapis cezası verilir. Yetkililerin nezdinde ise hepsi suçludur. Yerli esnaf, bölge halkı ve parlamento üyeleri daha sert yaptırımlar talep eder. Yeni bir toplumsal sorun tanımlanmıştır.

1964'de Parlamento rastlantısal bir şekilde uyuşturucu madde yasasını geçirir. Bu yasa uyuşturucu madde taşıyanlara özellikle amfetamin bulunduranlara karşı para cezasını arttırmaktadır. Baskı altında kalan muhafazakar hükümet Temmuz'da bir yasa daha geçirerek para cezasını arttırır. Aradan iki yıl geçtikten sonra, sahil kıyılarına yönelen gençlere dönük yeni bir kampanya başlatılır. Sahil kasabalarına ulaşanlar geri döndürülür, karşı koyanlar tutuklanır. Operasyonu bizzat başkan kendisi yönlendirir. 1966'dan sonra Mod gençliği kültürü ikiye bölünmeye başlar, sahil toplantıları son bulur ve medya ilgisini kaybeder.

Tüm bu yaşananlar doktora çalışmasına yeni başlayan bir öğrenci olarak Stanley Cohen'in ilgisini çekmiştir. Özellikle Whitson, Brighton'da 1965 yılında birkaç sahil kasabasında meydana gelen olayları anlatan gazete makalelerini toplar. Tartışma grupları oluşturur, gençlerle, gazetecilerle ve yerel kanaat önderleriyle röportajlar yapar. "Halk Düşmanları ve Ahlaki Panik" ilk defa 1972'de yayınlanmıştır.

"Cohen'ın, Mods ve Rockers'ın iletişim araçları ile görüntülenişi üzerine çalışması bir etkinin var olduğunu göstermiyor, ancak burada kamunun tutumunun olayların iletişim araçları ile yapıntısalcasına (near-fictional) sunuluşuyla yönlendirildiği varsayılabilir. Cohen'in benimsediği görüşe göre "bağlantıların yitirilirliği bir toplumda (segregated society) kitle iletişim araçları toplumsal anlaşmanın (consensus) gerçekte ne olduğu ve sapmanın niteliği konularında bilginin asıl kaynağıdır". Ona göre, iletişim araçları "moral panikleri" kolaylaştırmakta, günah keçilerini belirlemekte ve böylece toplumsal denetimin sağlanmasında yol gösterici olmaktadırlar. [48]

"Abartma" (amplification), "duyarlılaştırma" (sensitization) ve "kutuplaşma" (polarization) terimleri iletişim araçlarının bir olgunun oluşunu büyütüp, fark edilir hale gelme olasılığını arttırma ve varsayılan bir tehdide karşı toplumu seferber etme eğilimini anlatmak için kullanılmışlardır. Son zamanlarda bu tür ele alınanların, uyuşturucu kullanımı, sokak saldırıları ve sol militanlık olduğu ileri sürülmektedir. Bu tür kutuplaştırıcı bir biçimde muamele görenlerin daha çok güçsüz, küçük ve esasen toplumda yaygın bir biçimde kınanan gruplar olması da belirtmeye değer. Bunlar nisbeten "güvenli" hedeflerdir, ancak bunlara saldırıcı süreci özgür bir toplum içinde kabul edilebilir olarak görülen şeylerin sınırlarını yeniden belirlemektedir."[49]

Cohen'in sapma ve etiketleme sürecinde medyanın rolü üzerine yaptığı çalışmalar, özellikle 1968 Vietnam karşıtı gösteriler ile ilgilidir. Cohen çalışmalarında kitle davranışının yapısal işlevci görüşüne oldukça güvenmiştir.

[48] Korkmaz Alemdar ve Raşit Kaya. **Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar.** Ankara:Savaş Yayınları, 1983, s.65
[49] A.e.

Felaket araştırmaları halk tepkisinin aşamalarını başlangıçta yedi olarak belirlemiş, fakat Cohen bunları uyarı, çarpışma, envanter ve tepki olarak dörde indirgemiştir.

Ahlaki panik ve halk düşmanları yaratmada medyanın rolü, özellikle toplumsal tepki, sapma ve sapkınlığın işlenmiş ya da kodlanmış imajlarının üretiminin erken dönemleri için önemlidir. Üç aşamada gerçekleşmektedir.

1. Olayların ciddiyetinin, olaya karışanların sayısının, şiddetin derecesinin, çevreye eşyalara verilen hasarın abartılması ve saptırılmasıdır. Duygusallık derecesi yüksek bir dil kullanılmakta, işlenen suçlar mitselleştirilmekte ve söylentiler "olgu", doğru olarak rapor edilmektedir.

2. Olaylar bu tür olayların tekrar edeceğinin habercisi olmaktadır.

3. Dil aracılığıyla sembolizasyon gerçekleştirilmekte ve "Mod" sözcüğü bütün genç tarz ve onun sapkın duruşu için kullanılır hale gelmektedir.

Medya, politik aktörler ve halk "Mods ve Rockers"ları anlamlı hale getirip, içeriğini oluşturmaktadır. Buradan üç tema doğmaktadır.

1. Alıştırma ile ilgilidir. Kıyamet ve felaket haberlerinin ahlaki ve sosyal çöküşü sembolize ettiği duygusal ve entelektüel değerlendirmedir.

2. Sapkınların kim olduğunun imajı ve neden böyle davrandıkları gençliği etiketlere ayırmadan belirlenmektir.

3. Gençliğin bunalımından genel ahlakın çöküşüne bir dizi açıklamayı içermektedir. Sapkın ve normal olan arasındaki farklılık abartılmaktadır. Halk düşmanlarının başarılı yaratımı tipik olanın üzerinde bir zemine karşı atipik aktörler olarak tektipleştiren tanımlamaya dayanırken ahlaki panik yaygın normatif kaygıların oluşturulmasına bağlanmaktadır. [50]

[50] Chas Critcher. **Moral Panics and Media.** Philadelphia: Open Universty Press, 2003, s.12

Cohen, “toplumsal kontrol sistemi”nin “Mods ve Rockers”lara nasıl tepki gösterdiğini de araştırmaktadır. Her türlü holigan davranışın Mods ve Rockers’lara yüklenmesi yani bir duyarlılaştırma söz konudur. Başka bir zaman önemsenmeyecek olaylar o zaman dikkat çekmeye başlamaktadır. İkinci olarak toplumsal kontrol önlemlerinin güçlendirilmesi, yeni önlemlerin getirilmesidir. Güvenlik güçleri ve adli mekanizma toplumsal kontrole egemen olmaktadır. Güvenlik güçlerinin ve mahkemelerin yetkilerini arttırmak için politikacılar-yerel yöneticiler ve hükümet Cohen’i oldukça ilgilendiren ahlaki girişimcilerdir.

Cohen’in çalışmasının açılış paragrafının ikinci problemi olayın bütün aktörlerini kapsamamasıdır. Birinci atlanılan şey kontrol kültürü, örneğin güvenlik güçleridir. İkinci atlanılan şey halk düşmanlarıyla ilgilidir. Açılış paragrafı mutlak halk düşmanı olacak şeklinde ifade etmemekte, bir durumun ya da bir grubun olasılığından bahsetmektedir. Ancak tartışmanın genel gidişatı halk düşmanının merkeziliğini vurgulamakta, atlanılan şey ise kamuoyu olmaktadır. Cohen, “Mods ve Rockers”larla ilgili iki örneğin ne anlattığını dikkatlice karşılaştırmaktadır. Bunu yaparken genellikle kabul edilen ve düşük görülen medya betimlemeleriyle karşılaştırmaktadır. Yine de kamuoyu birinci paragrafta ya da ilerleyen paragraflarda görülmez.

Açılış paragrafıyla ilgili üçüncü sorun Cohen’in kampların bulunduğuna dair bir imaja karşılık isteğinin olup olmadığıdır. Medya, ahlaki girişimciler ve kontrol kültürü arasında devam eden ilişkileri -ki bu ilişkiler zaman zaman birbirinden ayrılamaz-, Cohen’in doğrusal ahlaki paniğe karşı duruşunu onaylamaktadır. Modellerin “dairesel ve genişlemeci” olması gerektiğinden, felaket modelini “doğrusal ve devamlı” olduğu için kabul etmemektedir. Sosyal sorunlar “doğal tarih modeli” az ya da çok sabitlenmiş anları anlattığı için fazla mekanik bulunduğundan, aynı şekilde, kabul edilmemektedir. Cohen toplumsal tepkinin nasıl başladığı ve geliştiğiyle ve aşamalarla süreçten daha az ilgilenmiştir.

Cohen’in tezinde belirttiği üzere, sosyal değerlere ve çıkarlara yönelik tehditler her zaman kişiselleştirilmez (gıdalar konusunda yaşanan endişeler, sağlık

konusunda ortaya çıkabilecek salgınlar, yetersiz tedaviden ölen hastalar, çevresel sorunlar vb. durumlarında olduğu gibi).

Ancak alt kültür grupları düşünüldüğünde ahlaki baskının hedefi olabilecek dört çeşit insan vardır: gaspçı ve isyankarlardan ciddi suç eyleminde bulunan kişilere, cinsel saldırı ve cinayet suçlarını işleyen bireylerden, iş yerindeki geleneksel iş anlaşmalarını bozan grevci ve grev gözcülerine; davranış kalıplarını, giyim tarzlarını ya da kendilerini sunum biçimlerini benimseyen mod, rockçı, punk, hippi, dazlak ve şehir çeteleri üyeleri; ve son olarak geleneksel aile kurumunu kabul etmekte direnen ve muhafazakar ideallere itaat etmekte başarısız olan çeşitli insan gruplarıdır. Bu AIDS hastalarını (1980'lerin başından itibaren popüler basının bölümlerinde "eşcinsel vebası" olarak sunulan kişiler), bekar anneler, işsizlik yardımı hileleri ve internet üzerinden çocuk pornosu indirenleri de içerebilir.[51]

3.2.1.2. Hall Modeli

Hall ve diğerleri: Kriz Yönetimi 1972-1973'de İngiltere'de yeni -ya da eski olana yeni etiket koyabilirsiniz- bir suç türü doğmuştur. Soygunculuk (mugging). İlk olarak Ağustos 1972'de, Londra'da bir polis, bir suçluyu tarif ederken "mugging" sözcüğünü kullanır ve basının ilgisini çeker. Daily Mirror bu olayı "korkutucu bir dizi suç" olarak tanımlamıştır. Olayın takip edilip yazılması ilk olarak 1972 Ekim ve Kasım'ında, ikinci olarak 1973 Mart'ında, Birmingham, Handsworth'tan üç gence beş ay öncesinden yapmış oldukları kötü bir saldırı nedeniyle, az görülen bir şekilde uzun gözetim cezası verilmesiyle zirve yapar. Ağustos'a kadar olaya duyulan ilgi azalır ve soygunculuğa duyulan ilginin ilk dalgası sadece 13 ay sürer.[52]

Hall ve diğerleri soygunculuğun anlamını, önemini analiz etmektedir. Çalışmalarının kriminoloji, Marksist devlet kuramı, medya çalışmaları, ırkçılık analizi ve etik ilişkiler, savaş sonrası siyaset tarihi, hatta Thatcherism'in doğasına ilişkin düşüncelere bile etkisi olabileceği söylenmiştir. Bu çalışmada sadece ahlaki

[51] Jewkes, a.g.e.,s.83
[52] Stuart Hall, Cricther, C., Jefferson, T., Clarke, J., and Roberts B., **Policing The Crisis: Mugging, the State and Law and Order.** London:MacMillan, 1978, s.16-17

panik modeline uygulanması üzerinde durulacaktır. İlk zamanlarda Hall ve diğerleri, Cohen'in açılış paragrafında -her ne kadar onlar onun modelini ya da terminolojisini kesin bir şekilde izlememişlerse de-, soygunculuğun bu modele tamamen uyduğunu göstermiştir. Hall ve grubunun çalışmaları, soygunculuğa karşı gösterilen paniğin sokak soygunculuğunun istatistiksel olarak artmasında temel ya da etken oluşturduğunu göstermiştir.

Bu görüşe yapılan eleştiriler, soygunculuk etiketinin beraberinde negatif yan anlamların da doğmasına neden olduğu şeklindedir. Özellikle genç siyah erkeklerin tehlikeli bir şekilde şiddete eğilimli olmaları düşüncesini içinde barındırmaktadır. "Soyguncu" klasik halk düşmanı olmuştur ve yasa ve düzen içinde bir krizi sembolize etmiştir. Yasa değişmemiş ancak güvenlik güçlerinin yetkileri ve adli cezaların miktarı artırılmıştır. Hall ve diğerleri medyanın ve devletin rolleriyle ilgili Cohen'den daha özenli düşünceler üretmiştir.

Hall ve diğerleri, haber yapma sürecinde, ilk olarak medyanın resmi ve yetkesel kaynaklarının bağımlılığını vurgulamaktadır. Medya asıl söz sahibi olanların önerdikleri bir perspektifle, ikincil söz sahibi olarak davranmaktadır.

İkinci olarak medya bildirilerini "halk deyimi" ne dönüştürüp okuyucusuna tanıdık hale getirerek, gözler önüne sermektedir.

Üçüncü olarak, medya asıl söz sahibi olanların medyaya yönelik tepkilerini sanki kamunun düşünceymiş gibi eleştirmektedir.

Dördüncü olarak, medya uç düşünceleri haklı çıkarmak için şiddete aşırı önem vermektedir.

Bu karmaşık bir tartışmayı basitleştirmek için bile olsa tartışma şu sonuca varmaktadır: Asıl söz sahibi olanlarla medya ürünleri arasındaki ilişki; aynı anda iki tarafında soygunculuğun bir halk sorunu, kamusal bir kaygı, konunun ideolojik yakınlığını etkilediği düşünme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların boyutları, açık seçik bir şekilde tanımlanmıştır ve sürekli referans olarak haberlerde, eylemlerde ve kampanyalarda hizmet etmektedir.

İngiliz medyası soygunculuk (mugging) terimini; rastgele şiddet, ırk ve şehir parçalanması yan anlamlarıyla Amerika'dan miras almıştır. Cohen'in "sembolizasyon" etiketi soygunculuğun halk düşmanları olarak ortaya çıkışını getirmemekte, ama öncelemektedir. Kontrol kültürünün araya girmesi de aynı şeyi yapmıştır. Polis siyahlar daha bu şekilde tanımlanmadan önce siyah soygunculara karşıdır. Paniği değerlendiren davalar birkaç ay öncesine ait tutuklamalarla ilgilidir ve bunlar siyah gençler ve polis arasında gözlemlenen saptırılmış durumlardır. Böylece toplumsal tepkinin takip ettiği sapık eylemin yerine, arkasından gelen şey toplumsal tepkiyi kuran, açığa çıkaran sapkın eylemin araya girmesidir. Resmi kurumların faaliyetleri basit anlamda tepkiler değildir. Onlar ahlaki paniğe tepki vermemişler ama ahlaki paniğin dışında gelişen dairenin, döngünün bir kısmını, parçasını şekillendirmişlerdir. [53]

Hall ve diğerleri, ahlaki panik modelini yenilemenin de ötesine geçerek onu dönüştürmüştür. Cohen'in "toplumsal kontrol kültürü" "ahlaki uzlaşım"ı sürdürüyor görüşü, hegemonya ya da ideolojik egemenliği devlet mücadelesiyle sürdürmek görüşüyle yer değiştirmiştir. Soygunculukla ilgili ahlaki panik politik olarak yorumlanmış, medya ve siyasetçiler paniğin kendisini besleyeceği anlamı üretmek için karşılıklı eylemde bulunmuştur. Birbirine yaklaşma sürecinde, oldukça farklı kaynaklardan "sapma" eylemleri (suçluluk, sosyal tanıma, sendikal politikalar) tür olarak benzer görülmüş ve her biri kabul edilmezliğin (izin-yasallık-şiddet) eşiğinde yer almıştır.

Asıl belirleyiciler, anlamlandırma, devlet ve hegemonya, birleşme ve eşik, teorik olarak Marksist teorinin suç, yasa, devlet ve ideolojisine uyarlanan ahlaki paniğin kavramsal araçlarıdır. Belli bir dereceye kadar uyuşmazlık kabul edilmiştir. Tartışma ahlaki paniğin bilgisini elde tutmak adına çözülmüştür. Fakat bir tarihsel krizde anahtar ideolojik formlardan bir tanesi olarak ahlaki paniği yeniden tanımlamak denenmiştir. Bu modeli radikal olarak yeniden oluşturmaktadır. Hegemonya Hall'un yeniden gözden geçirdiği ahlaki panik paradigmasına sadece

[53] Critcher, a.g.e., s.14

ilave edilmemiştir, Cohen'in bütün kuramsal tabanının dönüşümünün bir parçası olmuştur.

Bu modele dönük yapılan eleştiriler şu şekildedir: İlki eğer bunlar doğruysa soygunculukla ilgili yapılan belirlemeler diğer ahlaki panik olaylarını da, örneğin 1970'lerin başından bu yana karşımızda duran futbol holiganizmine gösterilen tepkileri, genelleştirebilir ya da kapsamına alabilir mi? İkinci kısıtlama ya da yetersizlik, soygunculuktur. Belirtildiği gibi tarihsel bir dönemle mi yoksa zamanla mı ilgilidir?

Hall, ahlaki paniği, hegemonya krizine dönüştürdüğünde, ahlaki paniğin kendine özgülüğünü, spesifikliğini ortadan kaldırmıştır. "Kriz yönetimi" ahlaki panik modelinin gelişiminde yine de önemlidir. Diğerleri ardından gelmektedir. Golding ve Middleton'un[54] "refah" üzerine çalışmasından Pearson'un[55] 1995, toplumsal problemlerden (gençlik suçları, uyuşturucular, yalnız ebeveynler, çocuk istismarı, zihinsel hastalıklar ve suç) kurgulanmış çalışmalardan, ahlaki panik kavramı doğmuştur. Cohen'in modeli Hall'unkine oranla (olay) durum çalışmalarına uygulanabilmektedir.

Modeli Oluşturmak

Felaket analojisinde ve sapmanın artışının çerçevelenmesinde, ahlaki panik modelinin nasıl çalıştığı irdelenmiştir. Çalışmanın bu kısmında ahlaki panik modeli yedi aşamaya ayrılmakta ve her bir aşamayı sorular takip etmektedir. Bu sorular her türlü durum çalışmasına (case study) uygulanabilmektedir.[56]

Bir: Ortaya Çıkma

Bu aşamada bir davranış biçimi tehdit olarak algılanmaktadır. Burada genel bir kavrayış söz konusudur ve yanlış olan ve yakında olacak bir tehlikeye dikkat çekmektedir. Çalışmanın önceki kısımlarında belirtildiği gibi "bir grup, durum, kişi

[54] P. Golding and S. Hamilton. "Making Claims:News Media and the Welfare State**." Media, Culture and Society,** 1:5-21, 1979
[55] Geoffrey Pearson. **Scare in the Community.** London:Community Care, 1995.
[56] Critcher, a.g.e., s.17-19

ve insanın toplumsal değerler ve çıkarlar için tehdit olarak belirmesiyle karşımıza çıkar. Paniğin nesnesi yeni ya da uzun zamandır var olabilir." Bu aşama için aşağıdaki sorulara yanıt aranır:

- Sorun hangi biçimdedir?
- Sorunla ilgili yeni olarak algılanan nedir?
- Ahlak ya da toplumsal düzen için tehdit olarak algılanan şey niçin ve hangi açılardan bu şekilde görülmüştür?

İki: Medya Ortamı

Bu öncelikle tehdidin doğası ve onu ortaya koyanların, özellikle kitle iletişim araçları aracılığıyla ifade edildiğinin açıklanmasıdır. Burada üç strateji işe karışır: Abartma/saptırma, tahmin ve sembolizasyon. Medya açıkça benzer olaylara karşı duyarlılık kazanır. Bu karmaşık süreçte ilk paragrafta yerini alır: "Doğası kitle iletişim, tarafından tektipleştiren ve stilize eden bir tarzda sunulur." Bu aşama için aşağıdaki sorulara yanıt aranır:

- Kim ya da ne sterotipleştirildi?
- Ne tür sterotipleştirme uygulandı?
- Kimliği belirlenmiş bir halk düşmanı var mıydı?
- Abartma, saptırma, beklentiler ve sembolizasyonla ilgili kanıtlar nedir?
- Medya konuya karşı duyarlılaştırıldı mı?

Üç: Ahlaki Girişimciler

Kurumlar ya da ilgili gruplar konunun doğasını açıklamak ve en iyi çözümleri önermek için kendilerini görevlendirir. "Bunlar editörler, din adamları, politikacılar ve diğer doğru düşünen insanlardır. Duygusal ve entelektüel açıdan uyum sürecini, sapkınların görüntülerini ve onlarla ilgili açıklamaları yaparlar." Bu aşama için aşağıdaki sorulara yanıt aranır:

- Grup ya da birey olarak, önemli ahlaki girişimciler kimlerdir?

- Medyanın yanında mı işlev görürler, izler ya da liderlik mi yaparlar?
- Hangi uyum süreçleri, imajlar ve geçici açıklamalar belirgindir?

Dört: Uzmanlar

Açılış paragrafında, "toplumsal olarak itibar sahibi uzmanlar kendi teşhis ve çözümlerini ilan ederler." cümlesi yer almaktaydı. Belirlenmiş hiçbir uzmandan gençliğin durumu üzerine açıklama yapmaları istenmez. Fakat yine de bazı konuların uzmanlarca araştırılmasının belli bir ağırlığı vardır. Yani uzmanların önemli katkıları mevcuttur diyebiliriz. Bu aşama için aşağıdaki sorulara yanıt aranır:

- Bu sorunla ilgili kim uzman talep eder?
- Hangi zeminlerde uzman talep ederler?
- Bu tür uzmanlıklar medya tarafından itibar görür mü?

Beş: Başa Çıkma ve Çözüm

"Medyanın tepkisi, ahlaki girişimciler ve uzmanlarla, istenen önlemlerle ilgili düşünceleri kapsar. Sahip olunan güç istismar edilir. Ancak yetersiz olduğu düşünülürse yasal reform talebi bu durumun arkasından gelir." Birinci paragrafın başa çıkma yöntemleri tanımlamalarından anlatmak istediği bu yöntemlerin yayılmasıdır. Bu aşama için aşağıdaki sorulara yanıt aranır:

- Hangi çözümler ortaya atıldı ve bu çözümler kimler tarafından savunuldu?
- Hangi önlemler kimler tarafından kışkırtıldı?
- Yenilikler yasal mı?
- Bu yenilikler hangi açılardan etkili ya da semboliktir?

Altı: Gözden Kaybolma

Ahlaki panik sona erer. Cohen, paniği meydana getiren koşulun yeniden karşımıza çıkacağını, yeni bir dizi tekrarlarla, özellikle belirtmemiş bu düşünceyi açık bırakmıştır. Bu aşama için aşağıdaki sorulara yanıt aranır:

- Ne zaman ve ne için ilgi sona erdi?
- Bu ilgi tekrarlayabilir mi?
- Sorunun şimdiki durumu nedir?

Yedi: Miras

Cohen her ahlaki paniğin uzun süreli etkisinin olduğunu ve tarihte bir dipnot bırakarak, toplumsal politikalarda değişiklik yaptığını söylemektedir. Final bölümünde "Mods ve Rockers" olayının çoktan unutulmuş olduğu, ama bu olayın 1960 ve 1970'lerin gençliğiyle ilgili olarak bir dizi paniğin oluşmasına neden olduğu belirtilmektedir. Bu aşama için aşağıdaki sorulara yanıt aranır:

- Olayın uzun süreli etkisi ne olmuştur?
- Önceki olaylarla nasıl ilişkilendirilmiştir?

Her bir aşamanın, bir öncekinin mantıksal sonucu olduğu görülmektedir. Cohen'in ahlaki panik modeli, var olan tek ahlaki panik modeli değildir. Alternatif, farklı bir entelektüel gelenekten kaynaklanan model, çalışmanın bu kısmında incelenecektir.

3.2.2.Ahlaki Paniğin Simgesel Modeli: ABD Örneği

ABD'de Birleşik Krallıkta ahlaki panik olarak anılan bu sorun ile ilgili tartışmalar sosyal yapıcılık (inşacılık) olarak adlandırılan belirli bir yaklaşımın egemenliğindedir. Böyle bir çalışma nadiren ahlaki paniği alıntılamaktadır. "Korkutmak" ve "panik" açıklayıcı terimler olarak göze çarpmakta ise de çoklukla kullanılan birer kavram değildir. Goode ve Ben-Yehuda[57](1994) ahlaki paniği sosyal yapıcı bir yaklaşım içinde konumlandırmak için araştırmalar yapmaktadır. Sosyal yapıcılığın temelini atanlar Spector ve Kitsuse'dir[58]

Sosyolojinin sosyal sorunların çarelerini tanımlayabileceği, ölçebileceği, açıklayabileceği ve ortaya koyabileceği varsayımını eleştirmişlerdir. Etiketleme teorisinin sapkınlığın geleneksel tanımının altını çürütmesi sebebiyle sosyal yapıcılık sosyal sorunların kendini ortaya koyacağını reddetmektedir. Eğer sorunlar sosyal olarak yapılandıysa, yapılması gereken var olduğu ileri sürülen ahlaken karşı çıkılabilecek durumların ya da davranışların tanımsal süreçlerinin ve bu varsayımların çevresinde organize olan kolektif faaliyetlerin tanımlanması ve açıklanmasıdır. Bu, "bu tanımlamaların ve varsayımların nasıl yapıldığı ile kurumlar tarafından uygulanan süreçlerin ve bu kurumsal yanıtların sosyal problem ve sapkınlık için sosyal olarak yasal kategoriler üretip üretmediğine", odaklanmayı gerektirmektedir.

Sosyologlar böyle iddiaların sorunun nesnel durumu ile haklı çıkartılıp çıkartılmadığına karar verememektedir. Marksistler ve feministler güç yapılarının ve egemenliğin toplumda nesnel koşullar olarak çözümlenmesinin mümkün ve gerekli olduğunu tartışmışlardır. Bazı eleştirmenler yapıcıların kendi pozisyonlarının mantığını takdir etmede başarısız olduklarını ileri sürmüşlerdir. Sorunları çözümlemeye yönelik bütün girişimler basit olarak sosyal yapılar olsaydı, mantık olarak bu kendi çözümlemelerine de uygulanabilir olurdu. Yorumlama aşamasında

[57] E. Goode and N. Ben Yehuda. **Moral Panics: The Social Construction of Deviance.** Oxford:Blackwell, 1994

[58]M. Spector and J. L. Kitsuse. **Constructing Social Problems.** Menlo Park, CA:Cummings, 1977.

yapıcı vurguya yakın olan diğerleri, katı bir yapıcılıktan çok genel duruma bağlılığı ortaya koyan sosyal problemler ile ilgili takdir girişimleri sergilemişlerdir. Genele bağlı yapıcılar, kültür ve sosyal yapının kendi içindeki iddiacı özelliği üzerinde çalışmaktadır. Goode ve Ben-Yehuda'nın durumu haklı görünmektedir. Pek çok sosyologa göre, katı bir yapıcı yaklaşım herhangi bir şekilde anlamsızdır.

Yapısalcı ekolün yandaşları periyodik olarak sosyal problemleri yapılandırma sürecini modelleme girişimlerinde bulunmuşlardır. Spector ve Kitsuse (1977) "sorudaki görüngü hakkında özel durumların tanımlarından genellemelere ulaşmayı" ve "olay süreçlerinin incelenmesi ile gelişimin yöntemsel karakterinin araştırılmasını" araştıran karşılaştırmalı ve birikimli çözümlemeyi savunmaktadır. Kariyer terimini doğal tarihe tercih ederek, sosyal sorunların anahtar evrelerden geçtiği konusunda söz birliğine varmışlardır. Diğerleri daha önce ve sonra bazıları tablo 3.2. de özetlenen benzer katkılar sağlamışlardır.

	Blumer (1971)	Downs (1972)	Spector ve Kitsuse (1977)	Peyrot (1984)
1. Evre	Ortaya çıkma	Sorun öncesi	İddiaların ileri sürülmesi ve topluma duyurulması	Ajitasyonun harekete geçirilmesi
2. Evre	Yasama	Keşif ve iyimserlik	Resmi birimlerin yanıtı	Politikanın biçimlenimi
3. Evre	Hareketlenme	Bedellerin gerçekleştirilmesi	İddiacıların çözümden ayrılması	Politikanın biçimlenimi
4. Evre	Resmi planın biçimlenimi	Halkın ilgisinin azalması	İddiacıların alternatifleri konumlandırması	Program modifikasyonu
5. Evre	Planın uygulanması	Sorun sonrası	İddiacıların alternatifleri konumlandırması	Ajitasyonun yeniden biçimlenimi

Tablo 1. Yapısalcı Modellerin Aşamaları[59]

3.2.2.1. Spector ve Kitsuse Modeli

İddiacılık ve medya: Ortaya iddia atma, Spector ve Kitsuse'nin formülasyonunun temelidir. Sosyal sorunların bir çeşit koşul olduğu görüşünün, bir tür faaliyet oldukları konusundaki görüş için terk edilmesi gerektiğini öne sürmektedirler. Bunu iddia faaliyeti olarak adlandırırlar. Sosyal sorunlar üzerindeki çalışmalar ortaya çıkışın, doğasının ve iddiacılık ile yazışma faaliyetlerinin muhasebesini işin içine katmamaktadır. Çözümleme iddianın ajanları, mekanları, stratejileri ve etkisi üzerine odaklanmaktadır. İddiacılık ajanları farklı türlerden profesyoneller, siyasi aktivistler, kurum çalışanları ve resmi ajanlardır.

[59] Critcher, a.g.e., s.21

Hemen herkes halka açık arenalara erişimleri varsa ahlaki girişimci konumunda olabilmektedir. Bu arenalar; medya, yasal sistem, siyasi kuruluşlar, baskı grupları ve profesyonel organizasyonlar olabilir. Arenalar sınırlı taşıma kapasitesine sahip olup, dikkat için daimi bir rekabet ortaya koymaktadır. Çıkış noktaları önem kazanmak için tuhaf ve dramatik görünmeli, fırsat olmalı ve göze çarpmalıdır. Başarılı çıkış noktaları medyanın, siyasetçilerin ve kanun uygulayıcılarının dikkatini çekerek bir arenadan başka bir arenaya geçmektedir. İddiacıların önemli faaliyeti ikna ediciliktir: "iddiacılık retorik bir faaliyettir". İddiacılar bir sorunu sahiplenmenin yollarını aramaktadır. Soruna bir isim vermeli, bir tehdit olarak kurmalı ve önerilen çözümler savunulmalıdır. Eğer başarılı olunursa sorunun halka açık arenalardaki sunumu, sorunun anlamını onaylayan halkın dikkatini çekebilir.[60]

Cohen'in belirttiğinin aksine, yapısalcılar ısrarlı bir şekilde medyanın iddiacılık üzerindeki rolünü azımsamaktadır. Spektor ve Kitsuse'ye göre medya "bu tür faaliyetlerin haberini halka duyurduğu ve yaydığında (kimi zaman da dahil olduğundan) dolayı" iddiacılar için önem taşımaktadır. Buna bağlı gelişen medyanın iddiaları kendisinin ortaya atması düşüncesi tipik bir başlangıç sosyal yapısalcı düşüncesini andırmaktadır. Ancak medyanın bir rolü olduğunu belirtmek durum için önemlerini açıklamamaktadır. Haber değerlerinin, takipçiler üzerindeki etkileri ile medya arasındaki etkileşimin tanınmasını savunmaktadır. Ancak medya sosyolojisi yapısalcıları es geçmiş görünmektedir. Goode ve Ben-Yehuda bu yapısalcı kusuru miras almakla beraber, medyanın önemini fark edip iddiacılık hakkında açık bir görüşe sahip olmuştur.

3.2.2.2. Goode ve Ben-Yehuda Modeli

Erich Goode ve Nachman Ben-Yehuda Ahlaki Panik: Sapkınlığın Sosyal İnşaası'nı kitabın ithaf edildiği Cohen'in çalışmalarından 20 yıl kadar sonra 1994 yılında yayınladılar. Genele bağlı inşacıdırlar. Bir sorunun sosyal inşası ile nesnel oluşumu arasındaki ilişkinin problematik olsa da yine de kurulabileceğini öne

[60] Critcher, a.g.e., s.23

sürmektedir. Ahlaki panik durumlarının ahlaki değerler üzerinde yasal ve sosyal politika kadar gözlemlenebilir etkileri vardır.

İddiacılar özellikle sosyal hareket biçiminde işlemin temeline bağlıdır. Bütün bunlar, söylentilerin, şehir efsanelerinin, hatta histeri ve aldatmaların öneminin ispatladığı gibi kolektif davranışa yönelik eğilimlerce bağlantılıdır. Bu tarz bir kolektif davranış temelde anlamsızdır ve toplumlar "yükselen duygular, korku, dehşet, endişe ve düşmanlıkla karakterize edilmiş gözlemlenebilir bir deneyim ve perspektifleri kültürel (tanım işlemi), politik (organize ilgi) ve psikolojiktir (kolektif davranış). Ampirik olay incelemeleri, bir yandan kitabın en ilginç bölümlerini oluşturmakta, kıtalar ve yüzyıllar arası değişiklikler sergilemekte ve Ortaçağ Avrupa'sında yaşanan cadılık olaylarından 1980'lerdeki uyuşturucu patlamasına kadar gitmektedirler.

Ahlaki panik durumları genellikle sosyal sorunlar ile çok özel ahlaki mücadelelerden farklılık göstermektedir. Sosyal sorunlar ahlaki panikten halk düşmanlarının, paniğe bağlı tepkilerin ya da vahşi ilgi dalgalanmalarının eksikliğinden dolayı ayrılmaktadır. Ahlaki mücadeleler ahlaki girişimciler tarafından sorunu kendi alanlarının araçları olarak başlatırlar. Bir mücadelenin ahlaki panik olarak sayılabilmesi için mücadelenin seçilen geniş bir alanda farklı ilgi alanları arasında hareket etmesi gerekir. Mücadele organize bir ajitasyondur. Ahlaki panik ilgi alanlarının koşula bağlı ittifakıdır ve bu tür ayrımlar ahlaki paniğin genelde ortak olan karakterini ve beş özelliğini ortaya çıkarır.

Bir: İlgi: Ahlaki paniğin sonuçları toplumun geri kalanı için olası bir neden oluşturan grup ya da kategoriler üzerinde yüksek derecede ilgiyi sürece katmaktadır. Kamuoyu, medya ilgisi biçimindeki halkın yorumu, gensorular, sosyal hareketler gibi somut biçimlerde açık olmalı ve ölçülebilmelidir.

İki: Düşmanlık: Ahlaki panikler sorgulanan davranışın sahibi grup ya da kategorilere yönelik, yüksek derecede düşmanlık sergilemektedir. Üyeler kolektif olarak davranışları zararlı ve tehditkar olan; saygı duyulan toplumun değerlerinin, ilgi alanlarının ve hatta varlığının ya da en azından boyutlandırılabilir bir kesiminin

düşmanı olarak görülmektedir. Halk düşmanları kalıplandırma sürecinde inşa edilmekte ve ahlaki panik durumları için olağan olmaktadır.

Üç: Ortak Görüş: Bir ahlaki panikte bazı ajanlar için sorun ve düşmanlık bildirmek yeterli değildir; tehdidin gerçek, ciddi ve yanlış davranışlar sergileyen bir grubun üyelerince gerçekleştirildiğine dair, toplumun tamamında veya tasarlanmış kesimlerinde –en azından bir görüş birliği sağlanacak şekilde– toplumsal bir tepki yaratmalıdır. Görüş birliği evrensel hatta ulusal olmak zorunda değildir; bazı grup ya da bölgelerle sınırlı kalabilmektedir. Ancak toplumun önemli bir bölümü durumu ahlaki panik olarak nitelendirebilecek derecede bir tehdit olarak görmelidir. Böylesine bir destek olmadan ahlaki panik gelişmez. Alternatif olarak, iddiacılara karşı organize olmuş bir karşıtlık ile engellenebilmektedir: bazı ahlaki panik durumlarında karşıt ses zayıftır ve organize olamamıştır; bazılarında ise güçlü ve birleşmiştir.

Dört: Oransızlık: Ahlaki panik konsepti oransızlık üzerine kurulu olduğundan en temel karakteristiği budur. Oransızlık "halkın ilgisinin nesnel zarar karşısında olması gerektiğinden fazla olduğu durumlarda" belirginleşmektedir. Oransızlık istatistiklerin abartıldığı veya uydurulduğu yerlerde, var olan diğer eşit ya da daha fazla zarardaki faaliyetin reddedildiği ya da ilginin görünür olarak sapkın davranış sayılan güncel eğilimlerin ölçümünde deneye dayalı yollardan gösterilebilmektedir.

Beş: Geçicilik: "Ahlaki paniklerin, doğaları gereği geçici olduğunun öne sürüldüğü belirtilmişti; bir anda ortaya çıkmakta (uzun zaman süresince geriye çekilip gizlense ve zaman zaman ortaya çıksa da) ve hemen hemen aynı hızla yatışmaktadır. Bir ahlaki panik bir öncekinin üstüne inşa edilebilmekte ancak her bölüm uzun süre ayakta kalamamaktadır.

Özellikleri örneklemek için, iki olay incelenmektedir. AIDS oransızlık eksikliğinden dolayı ahlaki panik sayılmaz, sağlık için gerçek bir tehdittir. Salgın hastalık ya da besin kirliliği ahlaki panik değildir. Çünkü karşı olunacak bir halk düşmanı barındırmamaktadır. Bir olayın ahlaki panik olarak nitelendirilebilmesi için

bu beş kriterin tam anlamıyla karşılanması gerekmektedir. Bu özellikleri tamamen barındırmayan olaylar ahlaki panik olarak kabul edilememektedir.

Yazarlar ahlaki paniğin açıklanmasıyla eşit oranda ilgilenmiştir ve üç özelliği de tanımlamaktadır. Birincisi "sıradan insanlar" modeli, paniğin geniş bir şekilde içten hissedilen –belki de yanlışlıkla – ilgi gösteren genel halk içinden yola çıkan modelidir. Genellenmiş endişe genellikle efsaneleşmiş bir tehdide odaklanmaktadır. İkinci modelde, "seçkin sınıfça oluşturulmuş model"de "seçkin sınıf grubu, üzerinde düşünerek ve bilinçli bir şekilde toplumca tehlikeli olarak anılmayan bir sorunla ilgili olarak toplumun bir kesiminde ilgi, korku ve panik yaratmak suretiyle toplumdaki gerçek sorunlara yönelik ilgiyi uzaklaştırarak seçkin sınıfın ilgisini etkileyecek bir kampanya yürütmektedir. Üçüncü "ilgi grubu" modeli, ahlaki paniklerin yaratılışı ve devam ettirilmesi için gereken gücün seçkin tabakadan çok orta tabakanın gücünden ve kanunundan kaynaklandığını belirtmektedir. Profesyonel kuruluşlar, güvenlik güçleri, medya, dini gruplar ve eğitim kurumları gibi organize ilgi grupları paniğin içeriğinin, yönlendirilmesinin ve zamanlamasının tanımlanmasında seçkin sınıftan daha önemli bir rol oynamaktadır. [61]

Seçkin sınıfça oluşturulmuş modeli, sıradan insanlar ve ilgi grupları teorilerini birleştirerek reddetmektedirler. Sıradan insan duygusu olmadan bir ahlaki paniğin temeli oluşmamakta ve ilgi gruplarının yokluğunda ise anlam temellendirilememektedir. Sıradan insanlar bir ahlaki panik için yakıt ve ham malzeme, kurumsal aktivistler odak, yoğunluk ve yönlendirme sağlamaktadır. Ahlak sorunları ahlaki paniğin içeriğini sağlarken ilgi de zamanlamayı karşılamaktadır. İkisi birlikte ahlaki paniği aydınlatmakta; ilgi grupları işbirliği ile sıradan insanların ahlak ve ideolojiyi almasını sağlamaktadır.

Bu olayların ne zaman ve neden başlayıp bittiğini; içeriğin, sorunun neden göz önüne geldiğini, hedefin yani belirli bir grubun üzerine dikkat çekildiğini üç soru ile sorgulamayı önermektedirler. Goode ve Ben-Yehuda ahlaki paniklerin neden başlayıp bittiği; kurumlar ve yasalar üzerindeki etkilerini; toplumun temel ahlaki

[61] Critcher,a.g.e., s. 25

değerleri yeniden kazanımının ani ve yerleşmemiş sosyal değişimin üzerindeki görünür fonksiyonlarını ve modern toplumların başlıca özelliği olarak tekrar edişini, Cohen ile benzeşen bir ilgiyle izlemektedir:

"Biz birkaç ay ya da bir iki senede biten tek, özet ve ayrı bir kesim üzerine odaklanmıyoruz. Bazı şeyler hakkında bir dizi olayı, bir süreci tartışıyoruz. Bazı şeyler hakkında uzun vadeli görüşler edinmemizi, panikleri ayrı, farklı ve zaman sınırlı olaylar yerine sosyal bir süreç olarak ele almamızı sağlayan panik güçlerinin etkilerine yakın bir inceleme yapıyoruz."[62]

Süreç üzerindeki bu gerilim muhtemelen özelliksel bir modelle bütün olarak uyumlu ve çalışmalarına tek karşıtlık değildir.

Goode ve Ben-Yehuda ahlaki paniklerin inşasındaki genel kalıpları taramak için sınırlı girişimlerde bulunmuştur. Tanımları nasıl üretildiklerinden çok çıktıları hakkındadır. İddiacılara yoğunlaşarak gözle görülür bir biçimde diğer aktörlerden uzaklaşmaktadır. Medya ahlaki panik anlatımlarının, deneysel bir merkeze oturtulmasında bile özelliklere tesadüfi olarak bağlı olmaktadır.

Goode ve Ben Yehuda yaptıkları araştırmaların sonuçlarında medya ile ilgili soruları net yanıtlamamakta, ahlaki paniğin çözülmesinde şüpheli bir rol oynayan medya hakkında akılda kalan soru işaretleri bulunmaktadır. Böylelikle Cohen'in aksine medyadaki habercilik sürecini vurgulamamaktadır. Ahlaki paniğe inşacı bir yaklaşımın gücü ve zayıflığı, Philip Jenkins'in çalışmalarında ortaya konulmaktadır.

3.2.2.3. Jenkins Modeli

Jenkins: İçerideki Düşmanlar:

Jenkins'in kitabı (1992) Britanya'da 1974 ile 1991 yılları arasında yaşanan bir dizi paniğe genele bağlı inşacı bir yaklaşım uygulamaktadır: kadınlara yönelik tecavüz ve şiddet, pedofili ve çocukların cinsel istismarı. Jenkins, Cohen'in açılış paragrafını alıntılamakta ancak ahlaki panik sürecinin ve özelliklerinin

[62] Goode ve Ben Yehuda, a.g.e., s.229

tanımlanmasına ilgisiz kalmaktadır. Terim "halkın ilgi yoğunluğunun panik terimini haklı çıkartmaktan fazlasını sağladığı" 1980'lerdeki çocuk istismarına yaptığı yorumlarındaki gibi bazı zamanlarda oldukça gevşek bir biçimde kullanılmaktadır. Jenkins'in çalışması medyayı aktif iddiacılar olarak görmeden ahlaki paniğin teorilerini tartışması, zamanlamalarını açıklamaya çalışması, içeriği ve hedefi bakımından Goode ve Ben-Yehuda'nın çalışmaları ile paralellik göstermektedir.[63]

Jenkins anahtar rolleri üstlenenlerin iddiacılar olduğunu keşfeder: Parlamento üyeleri ve ahlaki girişimciler gibi bireyler; özellikle çocuk koruması üzerine çalışan sorun temelli baskı grupları; doktorlar, sosyal hizmetler ve polis gibi profesyoneller, dini tarikatlar ve feministler gibi sosyal hareketlerdir. Bu seçkin sınıfça oluşturulma teorilerinin varsayımını göz ardı edip ilgi grubu teorilerini desteklemektedir. Jenkins bir bütün olarak ele alınan toplumun içinde paniğe karşı bir ön eğilim olan sosyal endişenin önemini kabul etmektedir.

Ahlak sorunları ve serbestlik Britanya'da dünyadaki ulusal kimliğinin değişimi, siyahi göç deneyimi ve özellikle aile ve cinsellik çevresinde sosyal değişimin adımları gibi durumların sonucu olarak oldukça yüksek hassasiyete sahip olmuştur. Ekonomiden çok kültürel sorunlar siyasal platformu egemenliği altına almaya başlamıştır. Sosyal değişimlere bağlı endişe, ahlaki paniğin altını çizmiştir. Muhafazakar düşüncenin zeminini kaybettiği sorunlar daha erişilebilir hedeflerle değiştirilmiştir; eşcinsellikten pedofiliye, pornografiden çocuk pornografisine, satanizmden ayinsel istismara bir geçiş olmuştur. Ahlaki gündem 1980'ler Britanya'sında dikkatleri iktisadi ve siyasi sorunlardan uzaklaştırmıştır. Britanya'daki ahlaki paniğin zamanlaması, içeriği ve hedefleri daha anlaşılır bir hale gelmiştir.

Argüman, Jenkins medyayı tartışıncaya kadar yüksek derecede önermecidir. Tanımsal olarak merkezde yer alırlarken, teorik sınırların dışında kalmaktadırlar. Jenkins Britanya medyasının merkezi yapısının ve dalgalandırıcı eğilimlerinin sosyal problemlerin örtülmesinde etkili olduğunu kabul etmekte ama yine de ahlaki panik

[63] P. Jenkins. **Intimate Enemies. Moral Panics in Contemporary Great Britain.** New York:Adline de Gruyter, 1992, s.9-21

yaratabileceklerini reddetmektedir: medyanın ortada böyle bir görüşü kabul etmeye hazır bir yapı olmadan bir grubu ya da bireyi şeytanlaştırabilme amaçlı bir kampanya yürütme yeteneği şüphelidir.

Britanya basınının halkın fikrinin yerini alabileceğini göz önünde bulundurmaz. Görüşü farklı olabilir, başlangıç kaynağı olarak üst market Times yerine orta market Daily Mail'i seçmiştir. Cohen ya da Hall ve diğerleri ile karşılaştırıldığında hem Jenkins'te hem de Goode ve Ben-Yehuda incelendiğinde bulunan, iddiacılık üzerinde daha büyük bir vurgu varken kitlesel medyaya daha az dikkat verilmesi olacaktır. Bu rastgele değildir ve çalışmaların kaynaklandığı iki geleneği yansıtmaktadır.[64]

İki model, bir proje

Thompson'un (1998) karşılaştırmasında Britanya ile ABD'de ahlaki panik kavramının geliştirilmesi yolları arasında büyük bir fark görülmektedir. Amerikan sosyolojisinde, ahlaki panik ile ilgili sosyal kontrol ile ideolojik çatışma süreçlerini ifşa etmeye yönelik erken radikal görüşü reddetmeyi ve başlangıçtaki ileri seviye kuramsallığı kaybetmeyi tanımlamaktadır. Amerikan geleneği sosyal hareketlerin politikasını vurgularken Britanya geleneği sosyal endişeyi vurgulamıştır. Bu yaklaşımların her birine ait katkıların en yararlarından bazılarının açıklayıcı bir çerçeve ile birleştirilmelerinin gerekliliği anlamına gelmektedir. Her konumun güçlü ve zayıf yönlerinden bahsetmektedir.

Amerikan çalışmaları iddiacıların rollerini ön plana çıkarmakta, yine de, ilgililerin ve sosyal problemlerin çoğulluğunun belirli bir süreçte ahlaki paniğin katlanırlığı ya da ani başarısının tanınırlığını engellediği vurgusu yapılmaktadır. Medyanın rolü hafife alınmaktadır. Bunları ortada olan bir ilgi grubu olarak tanımlamak, diğer sorunların çok özel sorunlarının farklı yönlere bağlantılarla ilişkilendirilerek etiketlenmesinin anlatımını engellemektedir. Thompson, Jenkins'in medya ve daha geniş bir siyasi bağlam pahasına iddiacılara yoğunlaştığını söylemektedir. Hall ve diğerleri ahlaki paniği Marksist bir yaklaşıma bağlamış

[64] Cricther, a.g.e., s.27

olabilir ama ahlaki paniğe dair medya içeriklerinin analizleri, inşacı bir yaklaşımda bulunan herhangi bir şeyden daha ikna edici olduğunu göstermektedir.[65]

- Thompson bu iki geleneğin bir sentezini önermektedir. Bu kolay bir proje değildir. İki okul arasındaki ortaklıklar kadar isimlendirilebilir farklılıkların olduğu alanlar da vardır. Görüşlerin bir bölümü üzerinde sözbirliği oluşmuştur. Bunlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:
- Sosyal sorunlar sosyal olarak inşa edilir ve genellikle sorunun gerçek oluşumu ile küçük bir ilişkisi vardır.
- Ahlaki panikler sorun tanımının en uç ancak periyodik tekrar biçimidir.
- Ahlaki panikler ahlaki düzenlemelerin ve sosyal kontrolün yasal çerçevesini etkilemektedir.
- Ahlaki panikler toplumun ahlaki/ideolojik sınırların teyidine hizmet etmektedir.

Bunun ötesinde tablo şeklinde özetlenebilecek belirgin vurgu farklılıkları bulunmaktadır.

Sorun	**İngiltere Geleneği**	**A.B.D Geleneği**
Asıl İlgi	Sosyal Kontrol Çıktıları	Sosyal İnşa Süreçleri
Stratejik Ortam/Mekan	Siyasal Kurumlar/Devlet	Halka Açık Arenalar
Anahtar Tanımlayıcılar	Siyasi Seçkin Grup/Medya	İddiacılar
Medyanın Rolü	Temel Tanımlamaları Aşılamak ve Güçlendirmek	İddiacılar İçin İletim yolu
Kamu Tartışmasının Biçimi	İdeolojik Kapanış	İddiacıların Retoriği

Tablo 2. Ahlaki Panik Analizlerinde İngiltere ve A.B.D Geleneklerinin Karşılaştırılması[66]

Her şeyin ötesinde, İngiltere geleneği ahlaki panik üzerinde politik seçkin sınıf ve medya etkisi ile devletten kaynaklanan sosyal kontrol çıktıları ürettikleri için

[65] K. Thompson. **Moral Panics.** London: Routledge, 1998, s.16-20
[66] Critcher, a.g.e., s. 29

çalışmaktadır. Medya sadece tartışmanın meydana geldiği yer değil, aynı zamanda tartışmayı aktif olarak şekillendirip katkı da yapıldığı yerdir. Başarılı bir ahlaki paniğin sonucu ideolojik bir kapanış olacaktır: bir tanımın yer değiştirmesi ve bu sayede sorunun çözümü. Amerikan geleneği sosyal sürecin inşası, halka açık arenalarda nasıl oynandığı ve özellikle iddiacılardan nasıl etkilendiği ile ilgilidir. Medya sadece bir arenadır ve ahlaki paniğin yolu üzerinde çok az bağımsız desteğe sahiptir. Başarılı bir ahlaki panik iddiacıların retoriğini onaylamaktadır.

Bu tarz farklılıklar iki ahlaki panik modelinin açıklama boyutunda eşit olduğu anlamına gelmektedir. Kalıpların açıklamasının gerektiği zamanlarda birbirlerinden hızla ayrılırlar. Bundan hareketle, Goode ve Ben-Yehuda'dan beş özellik altında toplanmış aşağıdaki soruları geliştirebiliriz.[67]

<u>İlgi</u>

- Bu sorunla kim ilgilidir?
- Bu sorun ne genişlikte yayılmıştır?
- Nasıl anlatılmıştır?

<u>Düşmanlık</u>

- Kim düşman olarak tanımlanmıştır?
- Ne tür bir tehdit sergilemektedir?
- Açıkça görülebilen bir halk şeytanı var mıdır?

<u>Ortak Görüş</u>

- Tehdidin ciddiyeti, doğası ve kaynağı ile ilgili açık bir ortak görüş var mıdır?
- Bu ortak görüşe kim katılmaktadır?
- Buna karşı organize bir karşıtlık var mıdır?

[67] Goode ve Ben Yehuda, a.g.e., s.232

Oransızlık

- Sorunun boyutları ve karışıklıkları ne olarak görülmektedir?
- Bu iddialar ayrıntılı bir incelemeye mi dayanmaktadır?

Geçicilik

- Bu bölüm ne kadar sürmektedir?
- Ne hızla gelişip kaybolmaktadır?

Buna iddiacılarla ilgili bazı sorular da eklemeliyiz.

İddiacılar

- Temel iddiacılar ve karşıt iddiacılar kimlerdir?
- Motifleri ve stratejileri nelerdir?
- Ne ölçüde başarılıdırlar?

Bu sorular diğerleri ile Cohen'in farklılaştığı noktadan çıkarılanlara benzer sorulardır.

3.3 Bir Ahlaki Panik Olarak Genç Suçluluğunun Nedenleri

Gençliğin bir sorun olarak sosyal inşası, 2. Dünya Savaşı sonrası belirginleşmiştir. 1950'lerde, gençler daha tanımlanmış bir sosyal kategori içinde görülmeye başlanmış, diğer yaş gruplarından farklılaşmış ve ergen terimi ilk kez ortaya çıkmıştır. O dönemde ebeveynlerinin değer ve ilgilerini reddeden, güçlü bir vatandaş ve tüketici olmuşlardır. Medya ve eğlence sektörünün de ergenleri güçlü bir tüketici sınıfına sokmasıyla, geleneksel sınıfsal sınırlar yıkılmıştır.

Bu tarihten itibaren kafeler, süt barları ve dans salonları türemiş, bir dizi kültürel ürün açıkça gençlere yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Marlon Brando, James Dean gibi Hollywood yıldızları, Elvis Presley gibi Rock'n'Roll sanatçıları Caroline ve Lüksemburg gibi korsan radyo istasyonları ve 'Ready, steady, go!' ile 'Jukebox

Jury' gibi TV yapımları 1950'ler ve 60'larda ergen olmak ile ilişkilendirilen heyecan ve özgürlük hissini arttırmıştır. Ergenler daha önce olduklarından daha etkindir ve savaş sonrası 'Bebek Patlaması' yıllarından dolayı diğer bütün yaş gruplarından daha geniş bir kitle haline gelmiştir. Belirgin bir alım güçleri vardır ve bir noktaya kadar hayat dolu oluşları ve sosyal hareketlilikleri ile diğer nesillerden ayrılmıştır. Daha önceki dönemlerden çok daha fazla, gençlik geleceği simgelemekte ve yeni İngiltere'nin bütün canlılığı ve şehir modernliğinde güçlü bir metafor haline gelmektedir. [68]

Ancak hızlı sosyal değişimin farklı, geleneksel olmayan ve çoklukla göze çarpan tarzı, fiziksel görünüm ve davranışın birleşimi kendine özgü bir karışımdır. Eğer gençlik geleceği simgeliyorsa; bu şekilde otoriteye direnen, geleneksel ya da törel her şeye karşı gelen gençlik pek çokları için oldukça korkutucudur.

Tüm özgür eğlence yapısıyla, 1950 ve 60'ların sonunda ergen olmanın bir de karanlık yanı vardır. Modern yaşam, şehrin genişlemesi ve artan eğlence fırsatları büyüyen huzursuzluğun da odağındadır. Gençler artık canlılık ve sosyal hareketliliği daha önceki nesillerce kendilerine yakıştırıldığı oranda temsil ediyordur. Ancak modernin saygısıza eşit görülmesiyle, kozmopolitan ve sınıfsız olma, çok yüksek refah ortamı ve daha az ahlaka bağlanmıştır ve gençler yaşlıların gözünde düşüncesiz ve bencil görülmeye başlanmıştır.

Genel olarak gençlerin sorunlara yol açan kişiler olarak görülmesi ile böyle bireyler tarafından işlenen suç vakalarının arttığı algısı, doğasında daha rastgele ve şiddetli hale gelmektedir. Genç suçlarını ahlaki panik olarak çevreleyen sorun dahilinde, istatistiksel kanıtların aslında genç suçlarının genelde artmadığını ve şiddet suçlarında bir artış olmasına rağmen bizi harekete geçirmesi gereken bir seviyeye ulaşmadığı gerçeğidir.

Modern siyasi söylev, medyanın genç suçlular hakkındaki tartışmaları suçun kökenini bireysel ya da aileye dayalı sınırlara çekmesinden geçmektedir. Gençlere dönük eşitsizlikler ve adaletsizlikler üzerine tanımlamalar nadiren görülmektedir.

[68] Jewkes, a.g.e., s.74

Gençlik suçlarının modern söylevi ve cezalandırılması, kişisel suçlamalara indirgenmiş görünmektedir. Bu güncel tıbbi/psikolojik iyilik ve kötülük söylevi gençlik suçlarını geleneksel suç bilim bağlamına sokmaktadır: bireyler istemeden ya da sosyo-kültürel şartlar içinde yanlış yoldadır. Bunun altında yatan ideolojik konum; toplumun doğru olarak yapılandırıldığı ve saldırgan bireylerin bireysel ya da sosyal açıdan psikolojik sorunlu olduğu yönündedir.

Medyanın bir bireyin suç algıları üzerindeki tek etken olmasa da, toplumun suç korkusu üzerinde gereğinden fazla etki yarattığı kabul edilmektedir. Medyanın gençlik suçları, özellikle de gençlik suçlarının olduğundan fazla sunumu takıntısı kaçınılmaz olarak toplumun kurban edilme korkusunu arttırmaktadır. Medyanın suçu sunum biçimi suç tehdidini alevlendirmektedir. Medya tarafından gençlik suçlarının bozulmuş gösterimi toplumun gençlik özellikle de şiddet suçlarında dramatik bir artış olduğu algısına yol açmakta, bu da kontrol dışına çıkmış gençler tarafından kurban edilme ihtimali algısını arttırmaktadır.

İşsizlik ve ekonomik kriz gençlik suçlarının temel kaynağı olarak görülürken; pek çok sebepten dolayı (gelecek umudunun olmayışı, tüketici toplumunda parasızlık, baskıcı aile yapısı, eğitim ve kültür eksikliği) yetişkinlerin gençlere yönelik cezalandırıcılığını hemen hiç etkilememektedir. Gençler ile ilgili genel algılamada artan suç ve dengesizlikten, saygı eksikliğinden, toplumla bütünleşme sorunundan, düşen hayat kalitesinden ve sosyal değişimin olumsuz etkilerinden söz edilmeye başlanmakta ve hep gençliğin olumsuz imajları tartışma konusu yapılmaktadır. Günlük yaşamın koşuşturmasından uzak yaşamaya başlayan yetişkinler için sokaklar temizlenmesi gereken sorunlu gençler ile doludur. Ayrıca yine o yetişkinler altın çağlarını hatırlamaktadır.

3.3.1. Altın Çağ

Yetişkinler sıklıkla bugünün gençlerinin kendi zamanlarındakinden daha kötü durumda olduğunu ve otoriteye saygılarının kalmadığını söyler. Ayrıca yine yetişkinler kendilerinin büyümekte olduğu otuz yıl öncesinden söz eder ve bu esnada

her şeyin çok güzel olduğunu ve suç olmadığını ima eder. Onlar bugünün gençlerini, kendilerinin genç oldukları bir "Altın Çağ" ile karşılaştırırlar.

Bireylerin tarihselliği ve anısallığı, kültürün yapıcı özneleri aracılığıyla toplumsal bilinçle birleştiğinde, kominal bir nitelik kazanmakta ve bir bütün olarak toplumların, kendi varoluşlarını, niteliklerini, toplumda ortaya çıkan eylemsel durumları ve hatta oluşturdukları kültür ve uygarlıkları kendisine bağladıkları geçmişe ait gizemli kalıtlara dönüşmektedir. Bu nedenle olsa gerek, bilgi kuramsal (epistemolojik) ve varlıkbilimsel (ontolojik) açıdan ele alındığında, anısallığın bir tür toplumsal versiyonu olarak nitelendirebileceğimiz mitsel kökenli gelenek ya da muhafazakarlık, hemen her toplumda güçlü bir işlev yüklenmiştir. Hatta, tarihin erken dönemlerinde, ilk çağ ve ortaçağlarda, tarihselliğin, anısallığın ve geleneğin bir uzanımı olarak yenilik hareketleri, tarihin döngüselci bir paradigmayla algılanışına neden olmuş, bilgi ve değerler alanında her yenilik hareketi yanlıları projelerini bir tür öze, bir diğer deyişle toplumların kendilerini özdeşleştirdiği asla, bir diğer deyişle, idealize edilen ve tanrısallaştırılan mitsel bir döneme dönüş hareketi olarak sunup, bu şekilde meşrulaştırmak zorunda kalmıştır. [69]

3.3.2. Çevre

Suç korkusuna etki eden faktörlerden biri kişinin yaşadığı yerdir. Düzensizlik, saygı yoksunluğu, toplumla bütünleşememe, düşen hayat kaliteleri ve sosyal değişimin olumsuz etkileri gibi kavramlar gençleri suça teşvik edebilmektedir. Suç korkusu arttıkça insanlar daha çok evlerine kapanmakta, hali hazırda ilişki kurmadıkları ve arkadaşları aracılığıyla tanışmadıkları kişilerle toplumsal etkileşime geçmemekte ve bu yüzden komşularını eskisi kadar tanımamaktadırlar. Bu artan korku seviyelerine katkıda bulunan bir yalıtılmışlık hissi yaratır.

Wilson tarafından öne sürülen Kırık Pencere tezi de toplumsal düzensizlik ve suç korkusu arasındaki ilişkiyi desteklemektedir. Bu teori kırılmış pencerelerin (Vandalizm) daha fazla Vandalizme davetiye çıkardığını ve yaşayanlarda "kimse

[69] Hasan Aydın. "Doğu ve Batı Felsefesinde Altın Çağ Mitleri" ISSN:1304-0278 Yaz -2006 C.5 S.17 (107-114) **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,** 2009, (çevirimiçi) http:// www.e-sosder.com

gerçekten önemsemiyor, bu yüzden ben neden önemseyeyim" hissi yarattığını söylemektedir. Böylesine bir his sakinlerin diğer insanlardan çekinerek, evde kalarak, belli bölgelere sadece "güvenli saatlerde" girerek vb. yaşam tarzlarını korkularına adapte etmelerini ve bu sayede daha fazla Vandalizm ile ve korku hissiyle karşılaşmalarını sağlamaktadır.[70]

Vandalizm, 4. ve 5. yüzyıllarda Batı Avrupa'yı istila eden, geçtikleri her yeri yakıp yıkan ve M.S. 455 yılında Roma'yı yağmalayan bir doğu Alman boyu olan Vandallar'a atfen, bir kimsenin kamu mallarına ya da tanımadığı kişilerin mallarına yönelik saldırganca davranışta bulunma eğilimini ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Türkçe'de "tahripçilik" olarak adlandırabileceğimiz bu olguya ilk kez Fransız yazar Abbe Gregoire 1794 yılında Paris'te yapılan bir toplantıya dikkat çekmiş, 1789 Fransız Devrimini izleyen yıllarda vatandaşların tarihi eserleri tahrip etmelerini önlemek gerektiğini vurgularken "vandalisme" terimini kullanmıştır. Bu terim aradan 200 yıldan fazla zaman geçmesine rağmen günümüzde de hemen hemen aynı anlamda kullanılagelmektedir.[71]

Birisinin kendi kendine yaratabileceği yalıtılmışlık hissine rağmen, genelde insanlar kendi yakın çevrelerinde daha güvende hissetmektedir. Pryor tarafından yapılan bir çalışma, katılanların genç çeteleri suçlarını kendi oturdukları yerden çok şehrin diğer bölgelerinde daha ciddi yükselen ve daha tehlikeli bir durumda gördüklerini; %45'inin şehrin diğer bölümlerinde arttığına inanırken %25'inin gençlik çeteleri suçlarının son 12 ayda kendi bölgelerinde arttığına dikkat çektiğini, katılımcıların neredeyse 3/5'inin kendi bölgelerinin şehrin diğer bölümlerinden daha az tehlikeli olduğunu belirttiğini göstermektedir. İnsanlar kendi çevrelerini daha tanıdık hisseder ve bu yüzden daha güvende hissederler. Pek çok birey tarafından tanıdık olmayan çevrelerde deneylenen emin olamama hissi düşük bir güven duygusu yaratır. "Suç" geleneksel bir biçimde yerel olmayan bir sorun olarak algılanır. Bu diğer bağlı olunmayan yerlerdeki suç olayları hakkında anlatılan

[70] James Wilson and George Kelling. "Broken Windows: The Police and Neighborhood Safety"**Atlantic Monthly,** March 29-38, 1982.
[71] Selahaddin Öğülmüş. "Tahripçilik (Vandalizm): Düşük Yoğunluklu Bir Sapma". **Polis Bilimleri Dergisi.** Cilt:2 (7-8),s.74

hikayeler sebebiyle olabilir ve insanlar tanımadıkları bir çevrede başlarına neler gelebileceği konusunda emin olamama hissine kapılır.[72]

İnsanların davranışı, şehrin daha tehlikeli olduğu inancını desteklemektedir. Örneğin şehirde yaşayan insanlar (neredeyse tamamen içeri ya da dışarı adım attıklarında) yaşam alanlarına girdikten ve çıktıktan sonra sıklıkla kapılarını kilitlerken, kırsaldaki insanlar akşam için dışarı çıktıklarında dahi sıklıkla kapılarını açık bırakırlar. Şehir sakinleri için kapılarında birden fazla kilit olması yaygın bir davranıştır. Bu kırsala karşı şehir davranışı, bu çevrelerde yaşayan bireyler tarafından deneylenen korku seviyelerini yansıtmaktadır. İnsanların sıklıkla unuttukları, şehirde daha fazla suç olduğu görünümüne rağmen şehrin çok daha kalabalık olduğu, bu yüzden suçun olasılığının olduğu ve aynı zamanda şehirde daha yüksek bir nüfus yoğunluğuna bağlı olarak suç olaylarının olma olasılığıdır.

Eğer bir kişi çevresini tehditkar olarak algılarsa hissedilen zarar görebilme seviyeleri mağdur edilme korkusu arttıkça artacaktır. İnsanların yakın çevrelerinde gerçekleştiğini duydukları suç haberlerinin ardından suç korkusunun dramatik bir şekilde arttığı bilinmektedir. Suç olayının bir kişinin evine ne kadar yakın bir yerde gerçekleştiği bildirilirse o kadar gerçek görünmektedir.

Örneğin, akşam haberlerinde İstanbul'da işlek bir cadde üzerindeki evlere gecenin geç saatlerinde girildiği bildirilirse, o cadde üzerinde oturan herkesin korkusu dramatik olarak artacaktır. Evlerine birisinin girmesi zihinlerinde ön planda olmasa bile böyle bir olayın olma olasılığının artması insanları korkutmaya başlar. Olayın kendi yaşadıkları sokakta meydana geldiği gerçeği korkularını daha da çok dile getirir.

Çocuk tacizi ciddi bir sorunken böyle bir bireyin cezasını doldurduktan sonra yaşam alanlarına salıverilmesi açık bir ahlaki panik, yükselen korku ve "Benim Arka Bahçemde Olmasın" sendromu örneğidir. İnsanlar bilinen bir çocuk tacizcisinin kendi yaşam alanlarında serbestçe dolaşmasını protesto etmekte ve bu kişiyi sonunda

[72] Douglas Pryor and Edmund F. Mc Garrel. "Public Perceptions of Youth Gang Crime". **Youth and Society,** 24 (4):399-418, 1993

taşınıp başka bir mahalleye gidinceye kadar rahatsız etmekte kararlıdır. Birisinin sevdiklerini herhangi bir zarardan koruma arzusu adil bir durumken, insanların anlamakta başarısız oldukları nokta çocuklara yönelik cinsel suçların büyük çoğunluğunun çocuk tarafından tanınan (örn: akrabalar, aile arkadaşları vb.) kişilerce gerçekleştirildiğidir. Ancak ebeveynlerin pek çoğunun korkusu yabancılara yöneliktir. İnsanlar kendilerini evlerine kilitleyip yabancıları uzak tutmak için mülklerinin etrafında bir hendek yaratırlarken anlayamadıkları nokta suçluyu içeriye kilitleyebilecekleridir.[73]

3.3.3. Polise ve Adalet Sistemine Güven

Halkın suç korkusunu etkileyen bir diğer faktör de polise ve adalet sistemine duydukları güven seviyesidir. Eğer insanlar polisin suçları temizlemekte ve suçluları tutuklamakta etkili ve yeterli olduğuna, çağrılara hızla yanıt verip, fiziksel varlık gösterdiğine inanıyorsa, suçtan daha az korkmaktadır. Bireylerin polis memurlarının varlığında daha güvenli hissetmeleri normaldir ancak polis memurları da insandır. Halkın bir bütün olarak adalet sistemine duyduğu güven aynı zamanda bir kişinin suç korkusunda da önemli bir rol oynamaktadır.

Eğer insanlar mahkemelerin çok yumuşak olduğunu, suçluların yeterince uzun cezalar çekmediğini ve sokaklarda dolaştığını düşünürse suç korkuları artacaktır. Genç suçlular ve neden oldukları suçlara karşı gösterilen korku tepkisine bakıldığında bu açıkça ortaya çıkmaktadır. Halk genel olarak adalet sisteminin genç suçluları azaltma ve onlarla mücadele etme yeteneğine duyulacak güveni azaltacak ve kendilerinin gençlik suçları korkusunu artıracak şekilde oldukça yumuşak olarak görme eğilimindedir.

[73] Melanie Anne Bremner. **Youth and Youth Crime.:A Moral Panic. A Content Analysis of Four Ontario Newspapers.** (çevirimçi)http://www.collectionscanada.gc.ca, 14 Mart 2006.

3.3.4. Bir Gençlik Suçu: Ahlaki Paniği Devam Ettirmek İçin Nedenler

Ahlaki paniği yaratan faktörler çoğunlukla o ahlaki paniğin devam ettirilmesinde etkilidir. Ahlaki panikler sadece günlük olarak yaratılmazlar, yukarıda belirtilen kişiler/kurumlar (siyasetçiler, polis, iş dünyası, medya) da aynı zamanda bir kez yaratıldıktan sonra, ahlaki paniklerin etkisini devam ettirmek için sürekli çaba gösterirler. Toplumda gençlik suçu ahlaki paniğini devam ettirmek için nedenler ekonomik ve siyasidir.

3.3.4.1. Ekonomik/Ticari Nedenleri

Büyük şirketler genişleyen suç hukuku sisteminden dolayı yeni hapishanelerin inşası ve tasarımı konusunda ve geniş gözetim sistemleri ile elektronik önleme sistemlerinden büyük oranda kâr etmişlerdir. Kâr eden sadece büyük şirketler değil, aynı zamanda ahlaki panik sayesinde ayakta kalan ve suçu önlemeye dönük çalışan daha küçük güvenlik firmalarıdır.

Suç korkusu insanları en azından kendilerini ve kişisel mülklerini koruma girişiminde bulunmaya ikna etmektedir. İnsanlar kendilerini suçlulardan ve yaptıklarından koruduğunu söyleyen çeşitli malzemeleri satın alarak bir kontrol ve güvenlik hissi kazanmaktadır. Bir kişinin evine veya işine bir alarm veya gözetleme sistemi kurması, bir köpek satın alması, cebinde veya çantasında bir sopa ya da sprey taşıması ve/veya kendini savunma dersleri alması gibi etkinlikler bireye daha büyük bir güvenlik hissi kazandırmaktadır. Birisi kendisini ve ailesi ile şahsi mülkünü mağdur olmaktan korumak için gerekli olarak algılanan önlemleri alsa dahi, zihnine yanlış bir güvenlik hissinin yerleşmemesi için dikkatli davranmalıdır.

Duman alarm sistemlerinde olduğu gibi, insanlar bu araçların hayat kurtardığı konusunda bilgilendirilirse, bu ürünleri satın alacak ama sıklıkla çalışma prensipleri hakkında yeterince bilgi sahibi olamayacaktır. Cihazı olması gerektiği gibi kuramayacak, tost makinesinin dumanının alarmı çalıştırmaması için pilini çıkartıp, mutfaktaki duman temizlendikten sonra takmayı unutacak ve/veya basitçe bataryanın

çalışıp çalışmadığını kontrol etmeyi unutacaktır. Pek çok birey, haberlerde hayatlara mal olan bir yangını ve/veya bunu hatırlatan bir şeyi görünceye kadar yangın alarmlarının yeterli çalışıp çalışmadığını göremez. Bazı alarmlar gibi güvenlik ve gözetleme malzemeleri kişinin mağdur edilme korkusunu azaltır ancak uygun biçimde kullanılıp bakımı yapılmazsa mağduriyet konusunda bu tür malzemeleri almayanlardan daha iyi bir koruma sağlayamaz.

İnsanlar ne kadar suça yönelik korkuya sahip ise, o kadar çok bunu engellemeye yönelik önlemler almaktadır. Bu tür güvenlik ölçütleri suça bağlı mağduriyet durumlarını engelleyebiliyorsa da suçtan korunmayı garanti etmemektedir. İşyerlerine veya ikametgâhlara yerleştirilen güvenlik sistemleri potansiyel izinsiz girişleri engelleyebiliyor olsa da bunları tamamen durduramamaktadır. Uzman suçlular güvenlik sistemlerini etkisiz hale getirmenin ve güvenlik şirketi ve/veya polis gelmeden içeri girip çıkacak biçimde hareket etme sanatında ustadır ya da yakalansalar bile zarar (örn: çalınan mallar, kişisel mahremiyetin işgali vb.) verilmiştir artık.

Kendisini güvenlik sistemlerine tamamen teslim eden bir birey, genellikle hayatının ve mülkünün etrafında bir hendek oluşturmaktadır. Gereğinden fazla suç korkusu ile yaşayan bireyler bir baloncuğun içinde yaşamaktadır: kendilerini ev veya apartman dairelerine kapatır, sadece gerekli zamanlarda dışarı çıkar ve çıkarlarken evlerini/apartman dairelerini kilitler. Suç korkusu kişinin hayat tarzını bazen çok hafif (örn: kişisel alarm, kapıların hep kilitli olduğundan emin olmak vb.), diğer zamanlarda da daha ciddi (örn: dışarıya yalnız çıkmama, karanlık çökünce dışarıya çıkmama, bütün insanlara güveni kaybetme vb.) değiştirmektedir.

Güvenlik şirketleri kar etmek için vatandaşların korkularını kullanmakta ve ahlaki paniklerden bir servet edinmektedir. Bu tür şirketler komşu bölgelerin tehlikeli doğası üzerinde vurgu yapıp vatandaşlara kendilerini, sevdiklerini ve mülklerini suçlulardan korumak için bu tür malzemelere ihtiyaç duydukları mesajını sunarak ürünlerinin reklamını yapmaktadır. Sarı sayfalara göz gezdirildiğinde sayısız güvenlik şirketleri ile sağladıkları ürün ve servis yelpazesini tanıtan birçok ilan görülmektedir. Kişisel alarmlar, pahalı kapı kilitleri, ve “ev güvenlik sistemleri”nin

tanıtımı sadece kâr etmek için kişinin korkusunu sömürmekle kalmamakta, aynı zamanda toplumda duyulan genel suç korkusuna katkıda bulunmaktadır. "Ev güvenlik sistemimiz sizi davetsiz misafirlerden koruyacak", "bu çubuk aracınızın çalınmasını engelleyecek" gibi durumlara sürekli maruz kalmak insanları korkmaları gerektiğine inandırmaktadır.

3.3.4.2.Siyasi Nedenler

Siyaset, ahlaki paniklerin yaratılmasında etkili olsa da, özellikle gençlik suçları için yaratılan ahlaki paniğin sürdürülmesinde daha fazla bir rol oynamaktadır. Siyasetçiler panikten doğrudan yararlanmasalar da, dolaylı yoldan yararlandıkları konusu göz ardı edilemez bir gerçektir. Temel neden ise seçim desteğidir. Siyasetçiler suç korkusunun genel nüfus içinde var olduğunun farkındadır, böylece bu tür bir korkuyu vurgulamaları sağduyu olarak görülmektedir. Kampanyalarını "suç ve suçlular ile savaş" ve "sokakların yeniden güvenli hale getirilmesine" odaklamaları, siyasetçilere oy kazandırmaktadır. "Sokakları yeniden güvenli hale getirme" iddiaları ile siyasetçiler sadece halkın sahip olduğu suç korkusuna katkıda bulunmakta ve ardından "Altın Çağ" efsanesini öne çıkarmaktadır.

Günümüzde altın çağ mitlerini hatırlatan vaatlerle seçime giden siyasetçilerden halk suç yasasında değişiklikler talep etmektedir. Siyasetçiler, "Suç Yasası"nın daha sert uygulanacağına, genç suçlulara ait önlemler alınacağına ve suçlarına uygun cezalar (halkın suça uygun olarak gördüğü cezalara göre) verileceğine dair sözler vererek sadece oy kazanmamakta, aynı zamanda halka böyle bir sorunun var olduğunu ve ele alınmazsa hızlıca kontrolden çıkacağını söylemektedir. Siyasetçiler de, medya gibi gençlik suçları konusunda kendi söylemlerine destek veren istatistikleri kullanmaktadır. "Suçla savaş" retoriği, kendi siyasi çıkarları amacıyla hukuk tartışmasında duyguların sesini yükseltmek için seçmenlerin yasal kaygılarının ortaya konmasının ötesine geçtiğinde ahlaki paniği tırmandırabilmektedir.

3.3.4.3. Güvenlik Güçleri

Polisler hizmet etmek ve korumak için sokaklarda olsalar da, kendileri sıkça bir gençlik suçu ahlaki paniğinin yaratılmasında ve devam ettirilmesinde rol alan temsilcilerdendir. Suç haberleri bir büyük kurumsal kaynağa –polise – karşı artan bir güven olarak karakterize edilmektedir. Her muhabirin ele aldığı hikâyeye karışan kişileri tek tek araştırdığını varsaymak gerçekçi bir yaklaşım olmaz. Zaman ve bütçe kısıtlamaları yüzünden muhabirler haberlerini her yönüyle araştıramamakta ve sıklıkla polisten edinilen bilgiler üzerinde temellendirmektedir. Muhabirlerin polise bilgi için güvenmeleri gerçeği, polise hangi bilginin verileceğini ve sonuçta hangi bilginin yayınlanacağını kontrol etme olanağı sağlamaktadır. İnsanlar basın açıklamalarında yer verilen seçilmiş suç olayları üzerinden, kendi kendilerine bir suç dalgası algısını başlatacak bir konumdadır.

Örneğin 1976 yılında New York'ta polis desteği ile topluluk savunma programına yol açan belirgin bir "yaşlılara yönelik suç dalgası" üzerinden büyük bir sunum ve gerginlik üretilmiştir. Resmi istatistikler göstermiştir ki medyanın polis üzerinden bildirdiği "yaşlılara yönelik suç dalgası" sırasında, önceki aylar ile karşılaştırıldığında, yaşlılara yönelik suçlar kategorisinde bir düşüş ortaya konulmaktadır. Bazı koşullar altında polis ve topluluğun diğer resmi üyeleri yaratımının erken safhalarında, eğer isterlerse suç ile ilgili bir ahlaki paniği önleyebilmektedir. 1977 yılında ise haberlerde New York'ta metrolarda işlenen suçlar ile ilgili haber sayısında keskin bir artış baş göstermiştir. "Suç dalgasının" ortaya çıkmasından birkaç gün sonra polis böyle bir olayın varlığını inkâr etmiş ve hemen ardından rütbeli bir güvenlik görevlisi metroların şehir sokaklarından daha güvenli olduğuna dikkat çeken bir basın konferansı yapmıştır. Bu andan itibaren metro suçları ile ilgili haberler yavaş yavaş ilk bildirim seviyesine geri dönmüştür.

Bu ekonomik etkenin kanun güçlerinden ayrı (ya da uzak) olmasının gerekmediğini göstermektedir."[74]

[74] Bremner, a.g.e.s, 43

Polisin suç ile ilgili bir ahlaki paniğin sürdürmesinin ekonomiyle ilgili sonuçları da vardır. Eğer polis çok etkili görünürse, ahlaki panik yatışabilir ve artık bu olaylar üzerinde uzmanlaşmış özel polis birimlerine ihtiyaç kalmamış gibi görünür. Diğer bir taraftan gençlik suçları ile ilgilenmekte yetersiz görünürlerse gereğini yapmadıkları konusunda eleştirileceklerdir. Polisin bir gençlik suç dalgasını algılayışı aynı zamanda daha fazla yasa güçlendirme maliyetini ve personel talebini meşrulaştırır.

3.3.4.4. Medya

Medyanın suç konusunda asıl etkisi; yönlendirilecek soruyu ve kamu fikrini kontrol edenlere izin verecek şekilde eylemi bağlamından koparmaktır. Medya, suç ve ahlaki panik ilişkisi çalışmanın genelinde incelendiğinden bu kısımda ayrıntılı aktarılmayacaktır.

Gebotys ve diğerleri suç ciddiyetinin medya ve kamu tarafından algılanış biçimini tartışmakta ve bu sayede medyanın suç ciddiyeti konusunda kamu algısını nasıl etkilediği yönünde iki zıt tahmin yürütmektedir: hassasiyeti kaldırma hipotezi ve cezalandırıcı adalet hipotezi. Hassasiyeti kaldırma hipotezi, medyanın daha ciddi suçlar üzerindeki vurgusunun diğer suçların takdiri için bir zıtlık yaratması; okuyucunun suçların ciddiyetine karşı hassaslığını yitirmesi. Bu sayede diğer suçların takdiri ve ciddiyeti üzerinde bir azalma yaratması varsayımına dayanır. Cezalandırıcı adalet hipotezi çok ciddi ve tipik olmayan suçların medya aracılığıyla sıklıkla teşhir edilmesinin diğer suçlara yönelik olarak toplumun ciddiyetini artıracağı düşüncesi üzerine kuruludur. [75]

Gebotys cezalandırıcı hipotezin doğasında var olan bir dayanak noktasına atıfta bulunur ve medyayı sıklıkla kullananların saldırıların ciddiyetinin takdirinin, sıklıkla kullanmayanların takdirinden daha yüksek olduğunu varsayar. Medyayı sıklıkla kullananların tepkileri kendilerini bütün suçları daha ciddi ele almalarını gerektiren medyada gördükleri ciddi suçlara dayandırılmıştır. Olayın bu olduğunun

[75] Roberts Geboyts. "News Media Use and Public Perceptions of Crime Seriousness". **Canadian Journal of Criminology,** 30 (1):3-16, 1988.

kanıtları deneklerin yüksek ciddiyette ya da düşük ciddiyete sahip suç öykülerini okuyup bir diğer bağımsız saldırıyı oylamalarının istenildiği bir deney tarafından gösterilmiştir. Sonuçlar göstermiştir ki, deneklerin değerlendirmeleri çok ciddi bir suçun ardından yapıldığında, ikinci suçun değerlendirmeleri belirgin olarak daha yüksek olmuştur. Ahlaki paniğin toplumun suç ciddiyeti anlamında özellikle ölçülmemesine rağmen bu, bireylerin savunmasızlık hisleri ve suçun ihbarının geri dönüş etkisi bakımından önemlidir.[76]

3.3.4.5. Ahlaki Bir Sorun Olarak Gençlik Suçu

Bu tema toplumun yanlışlarının temel taşı olarak görülen çocukların sorumlu yetişkinler tarafından suiistimali ve ihmali üzerine odaklanmaktadır. Vurgu ebeveyn sorumluluğunda yaşayan bireylerin durumlarına göre kimin suçlu olduğunun tahminine yerleştirilmektedir. Düzensiz evlerde ya da yokluk durumunda yaşayan bütün çocuklar suçlu olma tehlikesi içindedir.

Liberal toplumsal politikalar (örneğin çok fazla sosyal programlar ve yardımların, güçlü iş ahlakının olmaması vb.) sorunun kaynağı olarak görülmekte ve bu yüzden bu nihilist ve ahlak dışı suçluluk davranışından dolayı suçlanmaktadır. Gençliğin ahlaki bozulmasının çözümü; kanun, düzen ve –özellikle- değerleri sekteye uğramış, belirgin bir biçimde kendi sorunlarını çözemeyen bu yüzden otoritelerce ele alınıp düzeltilmesi gereken ailelerin hayatlarına daha fazla müdahale etmektir. Medya da genç suçluların ebeveynleri ve ahlaklı bir çocuk yetiştirmeye yeterlilikleri üzerine odaklanıp ve kurbanın trajedisini sömürerek muhafazakar siyasetçiler ile birlikte, daha fazla kanun, düzen ve muhtaç ailelerin hayatlarına daha fazla müdahale çağrısıyla sonuçlanan bir ahlaki paniği besleyebilmektedir.

[76] Geboyts, a.g.e. s.3

3.3.4.6. Suçun Bağlamından Koparılması

Bu tema, suçun sosyo-ekonomik bağlamından koparılmasına odaklanmakta ve bunu ahlaki ve duygusal bir tavırla sunmaktadır. Medya, suçu, izleyiciyi bir önsezi duygusuyla karşı karşıya bırakan ahlaki ve duygusal kaynak çerçeveleri içinde, halkı alarm durumuna geçirecek bir yolla sunarak bağlamından koparma eğilimindedir. Bu özellikle gençlerin dahil olduğu suç olaylarının sunumunda belirgindir.

Medya, gençliği doğasında nihilist* olan, çete üyeleri gibi soruna yol açan bir biçimde anlatma eğilimindedir. Schissel "çete tarzı öldürme" olayında cinayete kurban giden on bir yaşında bir erkek çocuğunun örneğini kullanır. Gazetedeki makale çocuğun çete üyeleri ile bağlantılarına ve genç kariyeri boyunca işlediği suçlara odaklanmaktadır. Çocuğun ailesi tarafından fiziksel olarak suiistimal edildiğini ve ardından sosyal hizmet birimleri yerine büyükannesinin bakımına girdiğini tanımlama yoluna gitmiş ve ailenin patolojisini tartışarak çocuk suçlu/kurbanın durumunu anlatırken, olay bağlamından koparılmıştır. [77]

Makale çocuğun ve ailesinin yaşadığı sosyo-ekonomik durumu göz ardı etmekte ve bu neslin çocuklarını kontrolden çıkmış olarak anlatmaktadır. Hedef kitle, günümüz gençliğiyle ilgili sorunların çözümünün daha sıkı suç kontrol ölçütleri olduğu hissi ile baş başa bırakılmaktadır. Makale bir çete ile bağlantılı olmasına rağmen, on bir yaşındaki çocuğun ailesi ve çocuk koruma sisteminin başarısızlıkları ile deneylediği fiziksel (ve zihinsel) suiistimalden kurtuluşu gerçeğinden bahsetme konusunda başarısız olmuştur. Destek için yasal yollar başarısız olduğunda öngörülebilen tek seçenek destek sağlayabilen herhangi bir yola dönmektir ve pek çok genç suç çetelerini tek destekleri olarak görmektedir.[78]

---

* Ahlaki nihilizm; ahlaki olmanın bencil çıkarcılığın bir maskesi olduğunu savlayarak herhangi bir ahlaki yargının meşrulaştırılmasına ya da eleştirilmesine karşı çıkmaktadır. Ahlaki ilkeler her insana göre değişen öznel seçimlerdir. Nihilizmin, -sorunlu olarak tanımlanan- gençliğin doğasında var olduğuna inanılmaktadır.

[77] Bernard Schissel. "Post-Critical Criminology and Moral Panics: Deconstructing the Conspirancy Against Youths" in Thomas O'Reilley Fleming. **Post-Critical Criminology,** Scarborough: Prentice Hall Canada Inc, 1996

[78] Schissel, a.g.e.

3.3.4.7. Kural Olarak İstisna:

Sansasyonel, nadir olayları almak ve bunların olağan görünmelerini sağlamak bu temanın odağıdır. Medya genç suçluları herhangi bir genç gibi tanımlama eğilimindedir. Onları "yan komşunun oğlu" gibi görünecek bir şekilde tanımlar. Örneğin bir genç suçluyu "1.85 cm boyunda, bol pantolon, siyah tişört, spor ayakkabısı giyen ve bere takan" şekilde tanımlamak hırsızlık yapan kişiyi tam olarak tanımlamakta, ancak benzer biçimde giyinen bütün gençlerin hırsızlık yapabileceği anlamına gelmemektedir. Ancak medya bütün gençleri potansiyel genç suçlu olarak resmeden genç suçluların kıyafetlerine ve kullandıkları dile vurgu yapmaktadır.

Schissel, Maclean's dergisinin kapak hikayesi "Öldüren Çocuklar: Özel Dosya" olan 1994 tarihli bir sayısında bulunan bir örnek sunar. Kapak blue jean, tişört giyen ve spor şapkasını ters takan, silahı yeteneği ve aşinalığını gösteren bir şekilde tutan genç bir adamı göstermektedir. Resim ile ilgili en vurucu nokta gencin giyimindeki sıradanlıktır, tıpkı yan komşunun oğlu ya da herhangi birisinin kendi oğlu gibi. Algılanan gençlik sorununun çıkış noktası, bir kez daha, cevabı daha fazla müdahale, daha sert disiplin ve kanun ve düzen olacak şekilde aile değerlerine, sınıf temelli sorunlara, cinsiyet çevrelerine (çocuklarını yalnız başına büyüten anne) yöneltilmektedir. Makalenin genel havası bugünün genç neslinin kontrolden çıkmış ve nihilist olduğu ve adalet sisteminin toplumumuzdaki gençler tarafından yaratılan artan şiddeti engellemek için yeterli olmadığı yönündedir.[79]

3.3.4.8. Uzmanların Beyanı:

Bu tema uzmanların (psikiyatr vb.) gençliğin kontrolden çıkmış olduğu hissini desteklemeleri üzerine odaklanmaktadır. Uzmanlar gençleri kurbanları ile empati kurmaktan yoksun ve psikopat kişiliklere sahip kişiler olarak tanımlamaktadır. Sefalet içinde yaşamaya, pornografik ürünlere maruz kalmaya, gevşek disipline, babaların yokluğuna, yalnız annelere vb. şartlara patolojik davranışın uyarı işaretleri olarak dikkat çekmektedir. Etki olarak uzmanlar medyanın sunumu ile gençlerin nihilist, kontrolden çıkmış olduğu, tek çarenin daha fazla

[79]Schissel, a.g.e.

müdahale, daha sıkı disiplin, kanun ve düzen olduğuna yönelik anlayışa destek vermek amacıyla daha önce bahsedilen dört temayı güçlendirmektedir. Ayrıca uzmanlar gençlik suçunun kararsız ve öngörülemez olduğunu, bu yüzden de herkesi tehdit ettiğini belirtmektedir.

3.3.4.9. Tutarsız Bir Mekanizma Olarak Mağduriyet:

Bu tema suç korkusu ve potansiyel mağduriyete yönelik birincil, hırslı tepkileri tanımlamaya odaklanmakta ve bu yolla kurbanların yazılı ve –sıklıkla- görsel betimlemelerinin kullanımını işin içine katmaktadır. Kurbanların "sıradan", suçluların "sorunlu" bireyler, meydana gelen olayın ise ansızın ve öngörülemez olarak tanımlanması mağdur edilme korkusu yaratmaktadır. Medya sıklıkla bir kişinin mağduriyetini çevreleyen ayrıntıları ortadan kaldırma eğilimine girmektedir.

Bu şekilde insanların kendilerinin de benzer ve rastgele bir yolla mağdur olabileceklerine inanmasını sağlamakta ve kurbanın olaya seyirci kalan masum biri olduğu inancına yol açmaktadır. Suçun bu şekilde sunumu suç olaylarını anlamamızı bir çerçeve içine almakta ve sadece kurbanla değil, kanun ve düzenin savunucularıyla da aramızda bir empati yaratmaktadır. Bu tema aynı zamanda masum çocukların özensiz, tehlikeli ve sefalet içinde yaşamak zorunda olan toplumun kurbanı olduğu ikilemini de içinde barındırmakta ve mağdur olma potansiyelini çevreleyen bir panik yaratmaktadır.

Çalışma sürecinde yapılan incelemeler; gençliği ve gençlik suçlarını çevreleyen bir paniğin var olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca medyada gençliğin olumsuz sunumunun, halkın bütün gençlik ve –özellikle- genç suçlulara yönelik korkusunun tanımlanmasında ve sonuçta bir ahlaki paniğin yaratılması ve sürdürülmesinde geniş bir etkisi olduğu kabul edilmiştir.

Şekil 2 ve Şekil 3 medya ile ahlaki panik arasındaki bir ilişkinin resmedilmesine yardımcı olacaktır.[80]

[80] Bremner, a.g.e.

Şekil 2.Medya ve Ahlaki Panik Neden-Sonuç İlişkisi

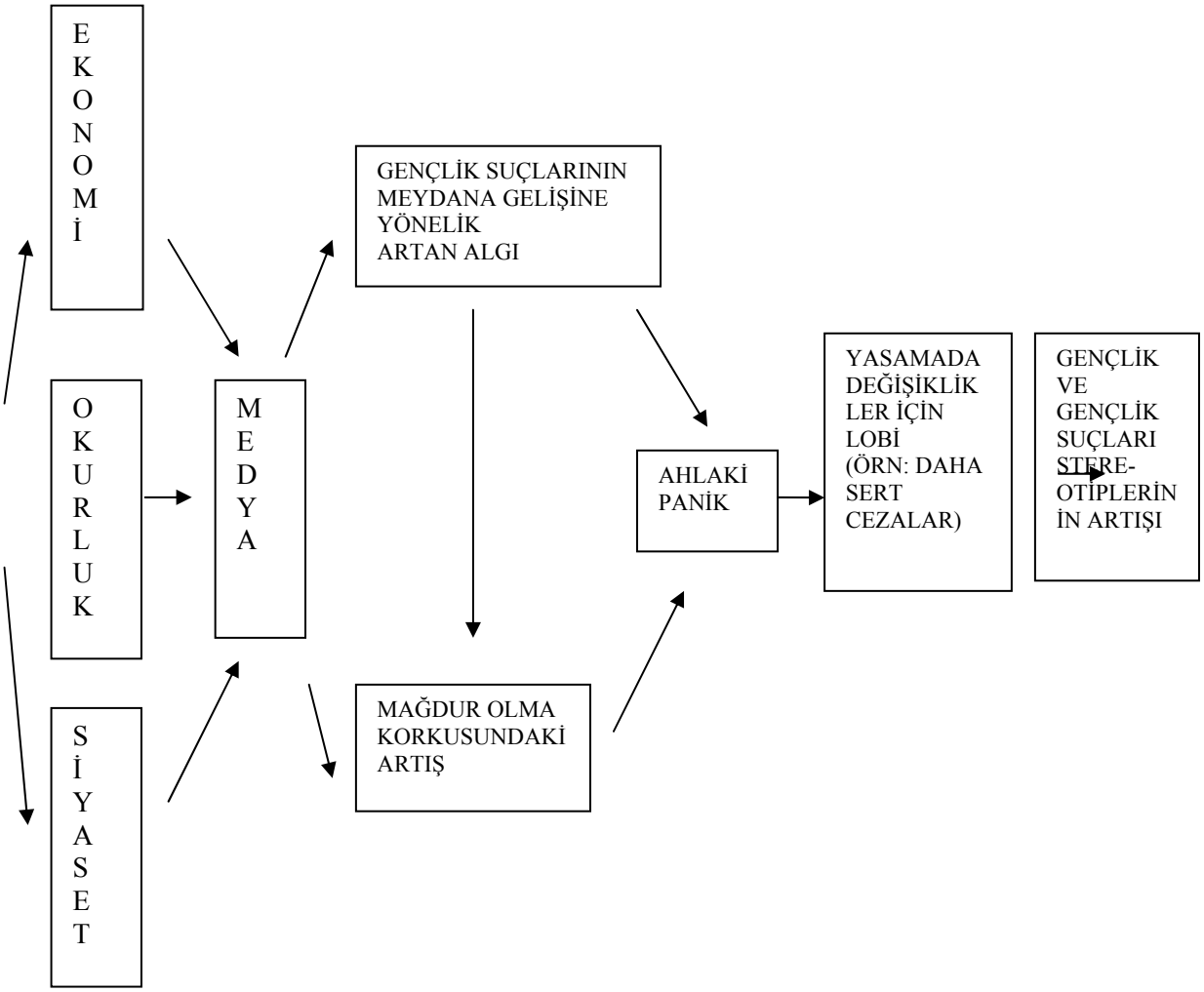

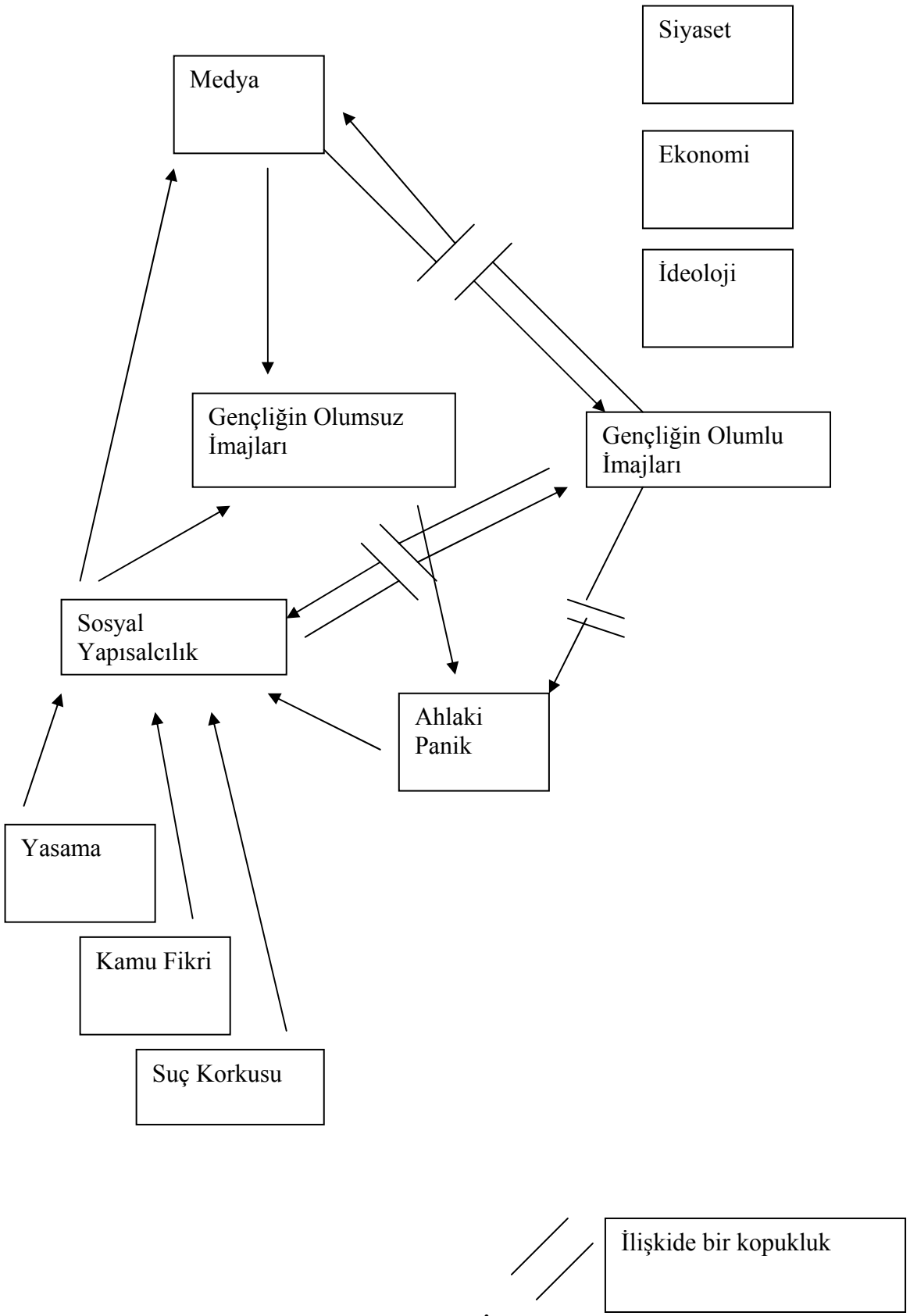

Şekil 3. Medya ve Genç Suçluğu Ahlaki Panik İlişkisi

İnşa edilmiş suç olgusunu anlamak için, kitlesel haber tüketiminin arz talep baskısına medyanın tepkisini önermek önemlidir. Çok anlayışsız olsa da bu gerçek çoğu izleyicinin iştahını kabartması beklenen gerçek hayattan alınan olayların sansasyonel biçimde eklenmesiyle medyanın istisnai bir siyasi/ideolojik gücü olduğu yönünde göze çarpmaktadır. Sansasyonel haberlerin yaratımı ve tanıtımında, medya biz ve onlardan, içeridekilerden ve dışarıdakilerden oluşan bir dünya yaratmakta ve bunun sonucu olarak, sapkın ve kötülerin basmakalıp tasvirleri bizim ortak bilincimize yerleşip suç ve ceza ile ilgili düşüncelerimizi şekillendirmemize yardımcı olmaktadır.

Ahlaki panik kavramının, kültürel sosyolojiye, özellikle medyaya ilgisi olanlar için en önemli kavramlardan biri olduğu kanıtlanmıştı. Bu fikir gençlik altkültürleri, uyuşturucu maddeler, Satanizm, suç, AIDS, kamu sağlığı vb. gibi sorunlara yönelik kamusal, siyasal ve medya tepkilerini kavramak için geniş ölçüde uygulanmaktadır. Bu popülariteye rağmen, kavramın günlerinin sayılı olduğu ileri sürülmektedir. Britanya kültürel çalışmaları geleneği içinde yazan Sarah Thornton ve Angela McRobbie (1995), bu fikri neden ihtiyatlı bir biçimde ele almamız gerektiğine ilişkin çeşitli nedenler sıralamıştır. Bunların çoğu, Cohen'in 1960'ların İngiltere'si üzerine yaptığı çalışmadan sonra meydana gelen değişiklikler ile ilgilidir:[81]

- Halk artık daha fazla medya-bilgilidir ve medyadaki büyük heyecan yaratımına yönelik eğilimlerin farkındadır. Korunaklı medya, verili bütün olası panikler hakkında birçok anlatının ortaya çıkacağını ileri sürerek, ulusal medyanın yerini almaktadır.

- Geçmişte halk şeytanları olarak değersizleştirilmesi olası olan azınlık grupları, şimdi düşüncelerini daha açık bir şekilde ifade etmekte ve örgütlenmektedir. Örneğin, bekar anneler kendi sözcüleri olan bir derneğe sahiptir.

[81] Philip Smith. **Kültürel Kuram.** İstanbul:Babil Yayınları, 2005, 132

- Cohen'in kuramı, medya ve otoriteler arasında çok yakın ve samimi bir ilişki önerir. Bugün medya, otoriteye daha az saygılıdır ve sivri uçları budamaktan zevk alıyor görünmektedir.

- Panik fikrinin ardında, gerçekliğin yanlış temsili fikri yatar. Postmodernliğe yönelim nedeniyle, bu fikirler sorunlu hale gelmiştir-gerçek, belli bir ölçüde medya tarafından yaratılır.

Azınlık grupları alenilik ve övgü kazanmak amacıyla panik yaratmaya aktif olarak çaba gösterebilirler. Örneğin, punk rock müzik grubu Sex Pistols, 1970'li yılların ortalarında ne zaman televizyona çıksa skandal ve şok yaratmaya çalışmıştır.[82]

Ahlaki panik kuramının güncelliğini yitirdiği görüşüne karşılık, günümüz medyasında periyodik olarak yaratılan panikler karşısında bilinçli medya okurundan söz etmek iyimser bir yaklaşım olacaktır.

[82] Smith, a.g.e., s.132

SONUÇ

Türkiye'de aralıklarla oluşan ve gençlerin faili olduğu olaylar (satanist cinayetler, kapkaç, sokak çocukları, alkol ve uyuşturucu kullanımı, holiganizm, seri cinayetler, ebeveyn cinayetleri, kıskançlık cinayetleri, bar cinayetleri, okullardaki şiddet, internet merkezli iletişimden kaynaklanan sorunlar vb.) medya tarafından basmakalıp sosyo-ekonomik ilişkiler bağlamında ahlaki panik formunda sunularak, toplumsal bir seferlik ilan edilmektedir. Failler ve kurbanlar için yapılan betimlemeler ve profil tanımlamaları sayesinde toplumsal sınıflara ait çizgiler de kalınlaştırılmaktadır.

Medya genelinde gençlere dönük olumsuz imajlarla haberini kurgulamaktadır. Bu imajlar düzensiz aile yapısı (ayrı anne-babalar ya da ebeveynlerin olmayışı), eğitimsizlik, yoksulluk, iç-göçle büyük kentlere gelmiş olmak, varoşlarda yaşamak ve doğasında şiddeti savunmak şeklinde sunulmaktadır. Türk medyası da bağlı olduğu holdinge ve/veya gruba, görüşe göre genç suçluluğuna yaklaşmaktadır. Örneğin kimileri genç suçluluğunu dini eğitimin yetersizliğine bağlarken, kimileri de geri bırakılmışlığa ya da işsizliğe, kimileri ise günümüz gençlerinin iflah olmaz doğasına bağlayabilmektedir.

Medya yaptığı sunumlarla, aslında çevremizde bulunan her gencin ansızın bir suçlu olabileceği mesajını da bilinçaltına vermektedir. Koleje giden, ailesi eğitimli olan, derslerinde başarılı bir genç, bir anda anne katili olabilmekte ya da satanist gruplarda yer alıp, kendini şeytana feda edebilmektedir. Aslında herkes potansiyel suçludur: siyah tişört giyen, bere takan, saçlarını uzatan ya da kazıtan, dövme yaptıran, düşük bel, bol pantolon giyen vb. Bu liste farklı tarihsel dönemlerde içerik olarak değişmekle birlikte, basmakalıp yargılarla daima var olmaktadır.

Gençliğe ait değerlendirmelerde, "ihmal edilen çocuklar" önermesi üzerinden, aileler de yargılanmakta ve kesin bir sonuca ulaşılmaktadır. "İhmal edilen çocuk her

zaman suça eğilimlidir" Tüm bu çıkarımların, istatistiki bir dayanağının olmayışı çok da önemli değildir. Önemli olan medyada boy gösteren çeşitli –bu süreç içinde uzmanların bağlı olduğu kliniklerin, merkezlerin, hastanelerin ya da üniversitelerin de gizli reklamları yapılmaktadır-uzmanların bu konuda hangi saptamalarda ve çözüm önerilerinde bulunacağıdır.

Daha derine bakıldığında yapılan betimlemelerin ve verilen mesajların, yoksulluğun bir seçim olmayışına rağmen, yalnız annelerin sosyo-ekonomik ve medeni durumlarından sorumlu olduğu ve sonuçta kendi ihmalleri üzerinden suça eğilimli çocuklar yetiştirdiğini ima ettikleri görülür. Haberler nadiren babanın sorumsuzluğundan, kadının çocuklarına bakmak için kısıtlı bir kaynağı olduğundan ya da sosyal olanakların kısıtlılığından söz eder.

Sonuç olarak tehlikeli gençlik, hem yoksulluğu, hem de cezayı hak etmektedir. Bu durumların üstünü örten siyasi-ekonomik otoritelerde medya haberlerinde üretilip, çoğaltılan bu avantajsız gruba karşı atağa geçer. Halk şeytanı ya da toplum düşmanı olarak tanımlanan gençlik ile, sistem yeniden kendini yapılandırır.

Ahlaki panikler, önemli değişikliklere toplum ayak uyduramadığında ve bu tip değişikliğin normal sosyal yapı içerisinde kontrol kaybı korkusuna sebep olduğu zamanlarda ortaya çıkmaktadır. Toplum içerisinde uzun zamandan beri var olan, ancak aniden ortaya çıkarak ciddi şekilde toplumu endişelendiren olayların ardından meydana gelir. Pek çok korku, toplumda yasal değişiklik ve düzenlemelere neden olur.

Medya çıkan sorunu fotoğraflarla ve görüntülerle o kadar çok verir ki okur bunu öğrenir. Ama önemli olan bu toplumsal soruna bir de çözüm bulması gerektiğidir. Yani medyanın uyarıları ve tespitleriyle yetkililer ve halk uyarılmaktadır. Ama önemli olan medyanın yaşanan korkuyu ve endişeyi yasal düzenlemelere çeviren, buna ortam hazırlayan bir misyonu üstlenmesidir. Polisin, mahkemelerin, psikologların, doktorların ve kamuoyunun tepkisini yansıtan medya

böyle bir misyon üstlenmezse bu sapkın davranışlar ortadan kalkacağı yerde, başkaları için izlenecek örnek davranışlar, rol modelleri oluşur. Sapkın davranışa meyilli insanlar bu haberlerden etkilenerek bu davranışları uygulama eğilimi gösterebilir.

Bundan hareketle; çalışmanın birinci bölümünde kriminolojinin ve medya çalışmalarının çerçevesini şekillendiren başlıca teorilerin kaynaklarının ve gelişimlerinin izi sürülmüş ve bu ikisi arasındaki uyuşma ve ihtilafların genel bir görüntüsü çizilmiştir. Böyle yapmakla, "medya teorisi" veya "kriminolojik teori" olarak adlandırılabilecek, üzerinde anlaşmaya varılmış, formülleşmiş, kalıcı ve tutarlı herhangi bir teori veya sav olmadığı ortaya konmuştur.

Bu gibi ifadeler sıkça kullanılmalarına rağmen, hiçbir alan bir takım standart kavramların ve birbirleriyle ilgili hipotezlerin veya genel bir açıklayıcı çerçevenin gelişmesiyle birleşmemiştir. Ancak yine de, suç ve medyaya ilişkin fikirlerde devamlı bir gelişme eğiliminin var olduğu söylenebilir. Metodolojik farklılıklarına rağmen, bu bölümde tartışılan teorik yaklaşımların, onları, meydana gelmelerine eşlik eden daha geniş bir sosyal, kültürel, politik ve ekonomik gelişmeler bağlamında konumlamamızı mümkün kılan uyuşma noktalarını bize sunmaktadır.

Medya etkileri; medya ve suç bağlantısını kuran ilk teoriler, medyanın rolüne ve seyircinin duyarlılığına son derece olumsuz bakışlarıyla nitelendirilebilir. Sosyal eylemin, bir kişisel tercih sorunu olmasının ötesinde büyük oranda dış faktörlerce belirlendiğine inanılan bir belirsizlik ve istikrarsızlık çağında, henüz ortaya çıkan kitle iletişim araçları, güçlü uyarıcıların zararlı etkileri hakkındaki birçok teorinin odak noktası haline gelmiştir. Işın silahlı Marslılar gibi, yeni medya da, XX. yüzyılın ilk dönemleri nazarında, mesajlarını doğrudan esir seyircinin zihnine enjekte eden uzaylı istilacılar olarak algılanmıştır.

Akademik araştırmacıların medya ile suç arasında bir ilişki olduğu iddialarına şiddetle karşı koymalarına rağmen, olumsuz veya anti-sosyal sonuçlara neden olan potansiyel olarak zararlı medya kavramı, hala popüler ve ana akım söylevlerin kalbinde yer almaktadır.

Gerginlik teorisi ve anomi; Merton'un anomi geliştirmesi, zenginlik ve statü gibi kültürel amaçlar ile bu amaçları elde etmenin meşru araçları arasındaki ayrılıktan kaynaklanan gerginliği anlamamızı sağlamaktadır. Normal, yasal kanallardan başarı kazanma için birkaç araca karşın, kitle iletişim araçları –özellikle reklamcılık endüstrisi-, çok az yerine getirilme imkanı olan arzuları sunarak büyük bir baskı yaratmaktadır denilebilir.

İşte bu tarz şartlarda bazı bireyler kültürel olarak arzu edilen başarı ve maddi zenginlik gibi hedeflere yasal olmayan yollardan ulaşmaya çalışır. Merton'un çalışması Durkheim'ın toplumun karakteristiklerine ve bireylerin başarmak için nasıl mücadele verdiklerine ilişkin teorilerini takip etmekte, ve hoşnutsuz bireylerin, benzer beğeni ve fikirlerdeki topluluklar oluşturarak izolasyon ve kuralsızlık duygularının üzerinden geldiklerini iddia etmektedir.

Baskın ideoloji; Marx'ın sosyal yapı üzerine yazdıklarının yeniden keşfedilmesiyle, 1960'larda ve 1970'lerde bilim adamlarının, ilgilerini, ideolojik çizgiler arasında güçlü olanın "ürettiği" rızaya odaklamasıyla ilgilidir. Baskın ideoloji yaklaşımına göre, muhtelif grupları ve eylemleri suçlulaştırmak ve suçsuzlaştırmak gücü, medya dahil sosyal kuruluşlar aracılığıyla eylemleri için toplumsal kabul kazanan -bir süreçte hegemonya olarak da adlandırılan- yönetici elitin elindedir.

Kısaca, güçlü gruplar suç ve sapkınlık tanımları üzerinde toplumsal uzlaşmayı oluşturur, gittikçe kötüleşen denetim ve önleme ölçütleri için kitle desteği kazanırlar. Bunu zorlama yoluyla veya baskı rejimleri ile gerçekleştirmemekte, daha sonra uygun popüler bir söyleve eklemlenecek ideolojik çizgilerden bir anlam ağı kurmak için medyayı sinsice kullanmaktadır. Suç ve sapkınlık, otoriteler için, dikkatli uzlaşma inşalarını yıkmayı tehdit eden bir çıkmaz oluşturabilir. Fakat hegemonya mevcut durumu tehdit eden herhangi bir şeye (suç, sapkınlık ve düzensizlik gibi) geçici bir ara dönemmiş gibi bakılacağını garantiye almaktadır.

Çoğulculuk; bu perspektif, egemen medya gücü modellerine meydan okuma olarak ortaya çıkmıştır. Çoğulculuk, var olan medya kanallarının farklılığı ve çokluğuna vurgu yapmakta, böylece herhangi bir ideolojinin, insanların doğru olduğunu tecrübe etmediği şeyleri yansıtmadığı sürece, herhangi bir zaman diliminde baskın olabileceği anlayışına karşı gelmektedir. Siyaset ve haber medyası arasında sağlam bir ittifak olmasına rağmen, kamuoyunun meydan okuması ve karşı ideolojiler daima ortaya çıkacaktır.

Çoğulcular, medyanın siyasi görüşleri ve yaşam tarzları değişen ortak normların ötesinde olanları görmezden gelme, dalga geçme veya şeytanlaştırma eğilimi olduğunu ileri sürmektedir. Siyasi iletişim aygıtına artan bir antipati söz konusudur ve insanların suça tepkileri, daima, herhangi bir gazete manşetinin veya kısa bir haberin sunabileceğinden farklı ve daha karmaşık olacaktır. Ek olarak, haber üretmenin güncel niceliği ve hızının elit kuvvet kavramının altını kazdığını ve hükümetlerin seçmenlerine karşı sorumlu olmasını sağladığı ileri sürülebilmektedir.

Postmodernizm ve kültürel kriminoloji; postmodernizm, anlaşılması güç olarak bilinen bir konudur. Postmodernizmin "tanımlayıcı karakteristikleri" şunlardır: Bilimsel mantık üzerinden öne sürülen inançların bitmesi; gerçek hakkında deneysel teorilerin terk edilmesi; deneyimlerin parçalanması ve bakış açılarının farklılaşması üzerine vurgudur.

Geçmişte büyük teorilerin ileri sürdüğü gerçek iddialarının postmodernistlerce reddedilmesi, bizi, objektif düşünce modellerine uygun olmayan bir çelişkiler ve uyumsuzluklar dünyasında yaşadığımızı kabul etmeye zorlamaktadır. Postmodernistler için, sormaya değer soruların olmadığı yargısı sıklıkla dile getirilmektedir. Suç, yalnızca adalet sistemi, medya ve kriminologlar onun üzerinde ilgi yoğunlaştırmayı bıraktıkları zaman bir problem olmaktan çıkacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde suç haberleri, haber değerleri bağlamında incelenmiştir. Değerler, haber medyasındaki kurbanlığın ve suçun tüm anlatımları ve formlarını sistematik olarak içermemekte ve onlar "ortalama "insana karşı suçları

önemsiz gibi gösterip ilgilenmiyorken, izleyicinin alışılmadık suçlarla ilgili olarak abartma ve dramatikleştirme isteklerini ve çoğu sapkın arzularını kötüye kullanmaktadır. Aynı zamanda, bazı kurbanları suçlarken bazılarına da acıma duygusuyla yaklaşırlar. Günümüz seyircisinin ilgi ve öncelikleri popülist ve önemsiz görülebilirken, geçmişe kıyasla bugün haberler çok daha fazla insan tarafından tüketilmektedir.

Haber değerleri iki farklı ama birbiriyle ilişkili, haberin "seçim" ile " sunum" süreçleri ile birlikte belirlenen, faktör tarafından kombine edilir. Birincisi, haber değerleri herhangi bir haber kapsamında sınırlandırılan ve yapılandırılan teknolojik, politik, ekonomik güçler tarafından biçimlenir. İkincisi, haber değerleri izleyicinin ilgisini temin edebilir olmalı ve halkın atmosferini yakalamalıdır. Bu faktör haber editörleri tarafından genellikle "halk ne istiyorsa onu verin" olarak özetlenir.

20. yüzyılın ortalarındaki haber organizasyonu ile ilgili "klasik" çalışmalara bu bölümde yeni yüzyıla tahsis edilen 12 haber değeri üzerine odaklanılmıştır. Aslına sadık kalınmış belirli habercilik esasları burada vurgulanmış ve bu bölüm toplumun zaman içinde geliştiğini iddia ederek, aynı zamanda izleyicilerin tepki verdikleri kültürel ve psikolojik zemin ve buna bağlı olarak medya anlatılarının yapısı etkilenmiştir.

Ek olarak, haber değerleri ayrıntılarıyla tartışıldığında suç doğal olarak yüksek bir haber olma niteliğine sahiptir ve genellikle tuhaf ve olumsuz hisler barındırır. 21. yy da haber değerleri sadece haberin yapımına göre belirlenmemekte, aynı zamanda neden halkın suçu algılayışının çoğunlukla hatalı oluşunu anlamaya yardım etmekte ve buna rağmen medya izleyicileri giderek daha kültürlü olmakta ve "yalan haberi" daha iyi fark edebilecek düzeye gelmektedir.

Kitle iletişim araçlarının geniş kitlelere hitap etme özelliği, her zaman siyasi iktidarların ilgisini çekmiştir. İktidar kavramı özünde güç ve otoriteyi barındırmaktadır. İktidarı ele geçirmek için ise büyük ve zorlu savaşlardan geçmek gereklidir. Günümüz Türkiye'sinde medya ve siyasi iktidar arasındaki savaş aleni

olarak açıklanmış olsa da, olayın perde arkasında yaşananların ticari olmadığını iddia etmek oldukça güçtür. Çünkü medyaya ait her kurum, bir holdingle bağlantılıdır. Medya haberi sunma biçimiyle kurduğu iktidar sayesinde, hangi kanalın ya da daha genel anlamda medyanın ne kadar güçlü bir konumda olduğunu kitleye hissettirmektedir. Bunu yapmakla medya, gücünü gösterme yanında ahlaki bir misyon da üstlenerek izleyicinin güvenini kazanmaya çalışmaktadır. Medyanın sahip olmak istediği bu iktidarı, hangi amaçla kullanmak istediğinin yanıtı ise; bağlı oldukları ticari gruplar içinde aranabilir.

Tüm bu yapı içinde medya, genç suçluluğu ve ahlaki panik arasındaki ilişki farklı tarihsel dönemler içinde var olduğu gibi, gelecekte de etkisini sürdürecektir.

KAYNAKÇA

Açıköz, H. Mustafa. **İletişim Felsefesine Giriş.** İstanbul: Birey Yayıncılık, 2003.

Adoni, H. ve Cohen. A.A. **Social Conflict and TV News.** London: Newbury Park, Sage Publications, 1990.

Akarsu, Bedia. **Ahlak Öğretileri.** İstanbul: Remzi Kitabevi, 1982.

Alemdar Korkmaz ve İ. Erdoğan. **İletişim ve Toplum.** Ankara: Bilgi Yayınevi, 1990.

Alemdar, Korkmaz ve Raşit Kaya. **Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar.** Ankara: Savaş Yayınları, 1983.

Alemdar, Korkmaz. **İletişim ve Tarih.** Ankara: İmge Kitabevi, 1996.

_____ **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar.** İstanbul: Afa Yayıncılık A.Ş., 1999.

Alkan, Necati. "Satanizm, Terörizm ve Gençlik". **Polis Dergisi.** Yıl:5, Sayı:20, Ankara; 1999.

_____"Terör Olaylarının Kitle İletişim Araçlarındaki Sunumu".**Polis Dergisi.** Sayı:36, Ankara, Temmuz-Ağustos-Eylül 2003

Althusser, L. **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları.** Çev: Y. Alp ve M. Özışık. İstanbul: İletişim Yayınları, 1994

Acquant, Loic W. "Bir Baskı Modelinin Çıkmazları: Amerika Güvenlik Masalları" (Çevirimiçi) http://www.sendika.org.

Akduman, Gültekin ve Barış Akduman. "Ergenlik Döneminde Duygusal ve Davranışsal Problemler" **Polis Dergisi.** Sayı:45, Ankara, Temmuz-Ağustos-Eylül 2005.

Arat, Necla. **Etik ve Estetik Değerler.** İstanbul: Telos Yayıncılık, 1996.

Aslan, Kemal. **Haberin Yol Haritası.** Ankara: Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2002.

Atabek, Nejdet ve Erdal Dağtaş. **Kamuoyu ve İletişim.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayını, 1998.

Atmore, C. **Rethinking Moral Panic and Child Abuse for 2000, in J. Besant and R. Hill (eds) Youth, Crime and the Media.** Melbourne: National Clearing House for Youth Studies, 1997.

Avşar, Zakir ve Gürsel Öngören. **Radyo ve Televizyon Hukuku.** Ankara: Piramit Yayıncılık, 2003.

Aziz, Aysel, Önder Şenyapılı ve İnci Gürel. **TV'nin Türk Toplumuna Etkileri.** İstanbul: Milliyet Yayınları, 1977.

Aziz, Aysel. **Toplumsallaşma ve Kitlesel İletişim.** Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları, 1982.

Barak, G. **Media, Society and Criminology.** New York: Media, Process and the Social Construction of Crime. Garland, 1994.

Baldini, Massimo. **İletişim Tarihi.** Çev: Gül Batuş. İstanbul: Avcıol Basın Yayın, 2000.

Barbier, Frederic ve C. B. Lavenir. **Diderot'dan İnternete Medya Tarihi.** Çev: Kerem Eksen. İstanbul: Okyonus Yayınları, 2001.

Bauman, Zygmunt. **Sosyolojik Düşünmek.** İstanbul**:** Ayrıntı Yayınları, 2002

Belsey, A. Ve R. Chadwick. **Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar.** İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1998.

Bektaş, Arsev. **Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi.** İstanbul: Bağlam Yayınları, 1996.

Berger, Arthur Asa. **Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri.** Eskişehir: A.Ü. Yayınları, 1993.

Blumler, Jay. **The Crisis of Public Communication.** London: Routledge, 1995.

Boethius, U. **Youth, Media and Moral Panics,** in J. Fornas and G. Bolin. London: Youth Culture in Late Modernity. Sage, 1994.

Bora, Taner. "Çağın Korkulu Rüyası: Uyuşturucu Madde ve Uyuşturucu Madde Bağımlılığı".**Polis Dergisi.** Yıl:9, Sayı:34, Ankara**,** Ocak-Şubat-Mart 2003.

Box, Steven. **Power, Crime and Mystification.** London: Routledge, 1989.

Bremner, Melanie Anne. **Youth and Youth Crime.:A Moral Panic. A Content Analysis of Four Ontario Newspapers.**
(çevirimçi) http://www.collectionscanada.gc.ca, 14 Mart 2006.

Burton, Graeme. **Görünenden Fazlası: Medya Analizlerine Giriş.** İstanbul: Alan Yayıncılık, 1995.

Bülbül, A. Rıdvan. **İletişim ve Etik.** Ankara: Nobel Yayınları, 2001.

Cankaya, Özden. **Dünden Bugüne Radyo-Televizyon.** İstanbul: Beta Yayınları, 1997.

_____**TRT Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi:1927-2000.**İstanbul:Yapı Kredi Yayınları, 2003.

Cevizci, Ahmet. **Felsefe Terimleri Sözlüğü.** İstanbul: Paradigma Yayınları, 2000.

_____**Etiğe Giriş. İstanbul:** Paradigma Yayınları, 2002.

Coleman, Clive and Clive Norris. **Introducing Criminology.** USA: Willan Publishing, 2000.

Cohen, Albert K. **Delinquent Boys: The Culture of The Gangs.** London: Macmillan Publishing, 1955.

Cohen, Stanley. **Folk Devils and Moral Panics.** London: Routledge, 2002

Cohen, Stanley, and Jack Young ed. **The Manufacture of News.** Beverly Hills, CA:Sage Publications, 1973.

Chermark, S. **Crime in the News Media: a Refined Understanding of How Crimes Become News,** in G. Barak. New York: Media, Process, and the Social Construction of Crime. Garland, 1994.

Chomsky, Noam. **Medya Gerçeği.** İstanbul: Tümzamanlaryayıncılık, 1999

Critcher, Chas. **Moral Panics and The Media.** Philadelphia., USA: Open University Press, 2003

_____**Media, Government and Moral Panic: The Politics of Paedophilia in Britain.** 2000-1, Journalism Studies, 3 (4): 520-34, 2002.

Curan, James ve Colin Sparks. "Basın ve Popüler Kültür." **Popüler Kültür ve İktidar.** Der: Nazife Güngör. Vadi Yayınları, Ankara, 1999, s.439-464.

Çevik, Dolunay Şenol. "Türkiye'de Çocuk Suçluluğu". **Polis Dergisi.** Sayı:31, Ankara, Nisan/Mayıs/Haziran 2002.

Darendereli, İbrahim. "Polis ve Güncel Olaylar". **Polis Dergisi.** Yıl:5, Sayı:18, Ankara, 1999.

Demirbaş, Timur. **Kriminoloji.** Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001.

Doğan, D. Mehmet. **İletişim veya Dehşet Çağı.** İstanbul: Timaş Yayınları, 1993.

Dönmezer, Sulhi. **Kriminoloji.** İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1995.

Dursun, Çiler. **TV Haberlerinde İdeoloji.** Ankara: İmge Yayınları, 2001.

Erdoğan, İrfan. **İletişim, Egemenlik, Mücadeleye Giriş.** Ankara: İmge Kitabevi, 1997.

_____Erdoğan, İrfan ve Korkmaz Alemdar. **Öteki Kuram.** Ankara: Erk Yayınları, 2002.

_____ **İletişim ve Toplum.** Ankara: Bilgi Yayınevi. 1990.

Fejes, F. "Eleştirel Kitle İletişim Araştırması ve Medya Etkileri: Yokolan İzleyici Sorunu" **Medya, İktidar, İdeoloji.** Çev. ve Der. M. Küçük. Ankara:Ark Yayınevi, 251-270, 1994

Fiske, John. **Television Culture.** London & New York**:** Routledge, 1987.

_____ "British Culturel Studies and Television". **Channels of Discourse.** Rober C. Allen. Routledge, London, 254-290, 1987

_____**News, History and Undiciplined Events**. London & New York: Routledge, 1989.

_____ **İletişim Çalışmalarına Giriş.** Ankara: Bilim Sanat Yayınları/ARK, Ankara, 1996.

_____**Popüler Kültürü Anlamak.** Ankara: Bilim Sanat Yayınları/ARK, 1999.

Furedi, Frank. **Korku Kültürü.** İstanbul:Ayrıntı Yayınları, 2001.

Gezgin, Suat. "Göstergesel Şiddet (Ekrandan Sıçrayan Kan)." **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı I,** Sayı: 11, Eylül-Ekim 1996.

_____**Medya ve Eğitimde Birikimlerim.** İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2002.

_____**Basında Fotoğrafçılık.** İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2002.

Goode, E. and Ben-Yehuda, N. **Moral Panics: The Social Construction of Deviance,** Oxford: Blackwell, 1994

Gökberk, Macit. **Felsefe Tarihi. İstanbul:** Remzi Kitabevi, 1990.

Gökçe, Orhan. **İçerik Çözümlemesi.** Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, 2001.

_____**İletişim Bilimine Giriş. Ankara:** Turhan Kitabevi Yayınları, 1998.

Güler, Ali. "Türk Toplumunda Yabancılaşma ve Korku Kültürü" **Polis Dergisi,** Sayı:39, Ankara, Ocak-Şubat-Mart 2004

Girgin, Atilla. **Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etiği.** İstanbul: İnkılap Yayınevi, 2000.

_____**Haber Yazma Teknikleri.** İstanbul: İnkılap Yayınları, 1998.

Gramsci, Antonio. **Çocuklarıma Mektuplar.** İstanbul: Belge Yayınları, 1998.

Güç, Ahmet. "Gençliğimizi Tehdit eden Zararlı Bir Akım: Satanizm" **Polis Dergisi,** Sayı:40, Ankara, Nisan-Mayıs-Haziran 2004.

Güneş, Sadık. **Medya ve Kültür.** Ankara: Vadi Yayınları, Ankara, 1996.

Güven, Sami. **Toplumbiliminde Araştırma Yöntemleri.** Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 2001.

Harlak, Hacer. **Önyargılar: Psikososyal Bir İnceleme**. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2000.

Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., and Roberts, B., **Policing the Crisis: Mugging, The State and Law and Order.** London: Macmillan, 1978.

Hunt, A. **"Moral Panic" and Moral Language in The Media.** British Journal of Sociology, 48 (4): 629-48, 1997.

Işık, Metin. **Kitle İletişim Teorilerine Giriş.** İstanbul: Eğitim Kitabevi Yayınları, 2002.

İçli, Tülin Günşen. "Çocuk, Şiddet, Suç ve Medya" **RTÜK Radyo ve Televizyonlarda Şiddet ve İntihar Haberlerinin Sunumunun Toplum Üzerine Etkileri Sempozyumu Bildirileri.** Başbakanlık Basımevi, Ankara, 2003

İlal, Ersan. **İletişim, Yığınsal İletim Araçları ve Toplum.** İstanbul: Der Yayınları, 1997.

İldeş, Nihal. "Aile ve Şiddet". **Radyo ve Televizyonlarda Şiddet ve İntihar Haberleri.** Ankara:RTÜK Yayınları, 2003, s.64-69

İmançer, Dilek. "Sosyal Psikolojik Açıdan Sterotip Kavramının Dil ve Metin Analizinde Kullanımı".**Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi Akademik Dergisi.** Cilt:3, Sayı:3, Konya, Temmuz 2004; ss.128-142

İnal, M. Ayşe. **Haberi Okumak.** İstanbul: Temuçin Yayınları, 1996.

_____"Medyanın Etkisi Sorunsalına Başka Bir Bakış". Der: Sevda Alankuş. **Medya ve Toplum.** İstanbul:IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2005

İnceoğlu, Yasemin. **Çeşitli Ülkelerde Medya.** İstanbul:Der Yayınları. 1994.

_____**Medya ve Toplum.** İstanbul: Der Yayınları, 1994.

Jeanneney, Jean-Noel. **Medya Tarihi.** Çev: Esra Atuk. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1998.

Jenkins, Philip. **Intimate Enemies: Moral Panics in Contemporary Great Britain.** New York: Adline de Gruyter, 1992.

_____**Synthetic Panics: The Symbolic Politics of Designer Drugs.** New York: New York University Press, 1999.

Jewkes, Yvonne. **Media and Crime.** London:GBR:Sage Pullications, Incorporated, 2004.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem. **İnsan ve İnsanlar.** İstanbul:Evrim Yayınları, 1998.

Kidd-Hewitt, D. **Crime and The Media: A Criminological Perspective.** London: Pluto, 1995.

Korkmaz, Gürol. "Medyanın Terör Konulu Haber Sunumuna Analitik Bir Bakış" **Polis Dergisi.** Yıl:5, Sayı:18, Ankara, 1999.

Köknel, Özcan. "Gençlik Suçları". (çevirimiçi) http://www.kriminoloji.com, 20 Mart 2007.

Künüçen, A. Şükrü. "Televizyonda Haber Programları, Şiddet ve Çocuk.". **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,** Cilt:3, Sayı:2, Konya, Ocak 2004

Lea, John and Jock Young. **What is to be Done About Law and Order?** USA:Pluto Press, 1993

Le Bon, Gustave. **Kitleler Psikolojisi.** İstanbul: Hayat Yayınları, 1997.

Leyton, Elliott. **Hunting Humans.** Toronto, Ontario: Mc Celland & Stewart, 1986.

Lipson, Leslie. **Uygarlığın Ahlaki Bunalımları.** İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2003.

Lombroso, Cesare. **The Female Offender.** Littleton, Colorada: Fred Rothmans, 1980.

Lupton, D. **Moral Threats and Dangerous Desires: AIDS in the News Media.** London: Taylor and Francis, 1994.

MacKuen, Michael and Steven L. Coombs. 1981. **More Than News: Media Power in Public Affairs,** Beverly Hills: Sage, 1981

McQuail, Denis ve Steven Windahl. **Kitle İletişim Modelleri.** Ankara: İmge Kitabevi, 1997.

McQuail, Denis. "The Influence and Effects of Mass Media" Mass Communicatin and Society, London, 1979, s.70-94. Çev:Zeynep Alemdar-Raşit Kaya. Aktaran: Korkmaz Alemdar ve Raşit Kaya. **Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar,** Ankara: Savaş Yayınları, 1983.

McCombs, Maxwell E. and Donald L. Shaw. 1972. "The Agenda-Setting Function of the Mass Media." **Public Opinion Quarterly** 36:176-87.

Matelski, Marilyn. **TV Haberciliğinde Etik.** Çev: Bahar Öcal Düzgören. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 1996.

Mattelard, Arman ve Michele. **İletişim Kuramları Tarihi.** Çev: Merih Zıllıoğlu. İstanbul: İletişim Yayınları. 1998.

"Medya ve Polis" Sempozyumu, 29 Nisan 2003, RTÜK Yayın No:5**,** Ankara.

Metron, Robert K. "Social Structure and Anomie". **American Sociological Review,** Vol: 3, No:5, October, 1938.

Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi. Cilt:11, İstanbul:Meydan Yayınevi, 1980.

Miller, D. Kitzinger, J., Wiliams, K. And Beharrell, P. **The Circuit of Mass Communication: Media Strategies, Representation and Audience Reception in the AIDS Crisis.** London: Sage. 1998.

Mutlu, Erol. **İletişim Sözlüğü.** Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları/ARK, 1998.

Noelle-Neumann, Elisabeth. **Kamuoyu, Suskunluk Sarmalının Keşfi.** Çev: Murat Özkök. Ankara: Dost Kitabevi. 1998.

Nuttal, Jon. **Ahlak Üzerine Tartışmalar.** Çev: Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. 1997.

Oskay, Ünsal. **Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş.** Ankara: Sevinç Matbaası. Ankara, 1969.

_____**XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri.** İstanbul: Der Yayınları, 1993.

Ozankaya, Özer. **Temel Toplumbilim Terimleri Sözlüğü.** İstanbul: Cem Yayınevi, 1995.

Öğülmüş, Selahaddin. "Tahripçilik (Vandalizm): Düşük Yoğunluklu Bir Sapma". **Polis Bilimleri Dergisi.** Cilt:2 (7-8).

Ömeroğlu, Kadir. "Müziğin Anarşizmi:Satanizm". **Polis Dergisi.** Yıl: 5, Sayı:20, Ankara, 1999.

Özdiker, Cengiz. "Türkiye'de Medya ve Terör". **Polis Dergisi.** Sayı:40, Ankara: Nisan-Mayıs-Haziran 2004.

Özer, Ömer. **Medya, Şiddet ve Toplum.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2007

Özgen, Murat. **Gazetecinin Etik Kimliği.** İstanbul: TGC Yayınları, 1998.

_____"İfade Özgürlüğü Bağlamında Medya ve Terör Olgusunun Değerlendirilmesi". **Polis Dergisi.** Sayı:36, Ankara, Temmuz/Ağustos/Eylül 2003.

Özkalp, Enver. **Sosyolojiye Giriş.** İstanbul: Ekin Yayınları, 2007.

Öztürk, Şerife. "Özel Televizyon Kanallarının Türk Haberciliğine Etkisi".Konya: **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Cilt:3, Sayı:2

Parsa, Seyide. **Televizyon Haberciliği ve Kuramları.** İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi. 1993.

Poole, Ross. **Ahlak ve Modernlik.** İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1993.

Postman, Neil ve Steve Powers. **Televizyon Haberlerini İzlemek.** İstanbul: Kavram Yayınları, 1996.

_____**Televizyon Öldüren Eğlence.** İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1994.

"Radyo ve Televizyonlarda Şiddet ve İntihar Haberlerinin Sunumunun Toplum Üzerine Etkileri" Sempozyumu, 23 Mart 2002, RTÜK Yayın No:6, Ankara.

Rock, Paul Elliott and Mary McIntosh. **Deviance and Social Control.** London: Tavistock Publications, 1974.

Rigel, Nurdoğan. **Kağıt Kaplanlar.** İstanbul: Der Yayınları. 1994.

_____**İleti Tasarımında Haber.** İstanbul: Der Yayınları, 2000.

Shoemaker, Pamela ve Stephend. Reese. "İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi" **Medya, Kültür, Siyaset,** Der: Süleyman İrvan. Ankara: Ark Yayınları, 1997.

Shermer, Michael. **İnsanlar Neden Saçma Şeylere İnanır?** İstanbul: Altın Bilek Yayınları, 2007.

Smith, Philip. **Kültürel Kuram.** İstanbul: Babil Yayınları, 2005.

Sokullu Akıncı, Füsun. **Kriminoloji**, İstanbul: Beta Yayınları, 2004.

Soygüder, Şebnem. "Türk ve Batı Medyasından Örneklerle Törel Ürkü (Moral Panic) Kavramı" (çevirimiçi) http://www.dorduncukuvvetmedya.com, 12.04.2004.

Sözen, Edibe. **Medyatik Hafıza.** İstanbul: Timaş Yayınları, 1997.

Springhall, John. **Youth, Popular Culture and Moral Panics.** Penny Gaffs to Gangsta-Rap, 1830-1996. New York: St. Martin's Press, 1998.

Swingewood, Alan. **Kitle Kültürü Efsanesi.** Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1985.

Şahin, Bülent. "Terör ve Gençlik".**Polis Dergisi,** Sayı: 40, Ankara, Nisan-Mayıs-Haziran 2004.

Şirin, Mustafa Nuri. "Televizyon, Şiddet İçerikli Haber Öyküleri ve Çocuk. **Radyo ve Televizyonlarda Şiddet ve İntihar Haberleri.** Ankara:RTÜK Yayınları, 2003.

Thompson, K. **Moral Panics.** London: Routledge, 1998.

Tokgöz, Oya. **Temel Gazetecilik.** Ankara: İmge Kitabevi, 2000.

Turam, Emir. **2000'li Yıllara Doğru Türkiye'de TV.** İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1996.

Tunalı, İsmail. **Felsefe.** İstanbul: Altın Kitaplar, 1990.

Tüfekçioğlu, Hayati. **İletişim Sosyolojisine Başlangıç.** İstanbul: Der Yayınları, 1998.

Ungar, S. **Moral Panic Versus the Risk Society: The Implications of the Changing Sites of Social Anxiety,** British Journal of Sociology, 52 (2): 271-92, 2001

Waddington, P.A.J. "Mugging as a Moral Panic."**British Journal of Sociology,** 37 (2):245-59

Watney, S. "AIDS, "Moral Panic Theory and Homofobia"**,** in P. Aggleton and H. Homans. **Social Aspects of AIDS**. London: Falmer, 1988

Welch, M., Fenwick, M. and Roberts, M. **Primary Definitions of Crime and Moral Panic: a Content Analysis of Experts' Quotes in Feature Newspaper Articles on Crime.** Journal of Research in Crime and Delinquency, 34(4):474-94, 1997.

Whiteacre, Kevin. **Drug Court Justice.** USA: Peter Lang Publication., 2008

Yavuzer, Haluk. **Çocuk ve Suç.** İstanbul: Remzi Kitabevi, 2001.

Yılmaz, Ali. "Uyuşturucu Maddelerin Tarihsel Gelişimi, Uluslararası Çalışmalar ve Ülkemizdeki Yasal Düzenlemeler". **Polis Dergisi,** Sayı: 35, Ankara, Nisan/Mayıs/Haziran 2003,

Yumlu, Konca. **Kitle İletişim Araştırmaları.** İzmir: Neşe Yayıncılık. 1990.

Young, Jock. **The Drug Takers: The Social Meaning of Drug Taking.** London: Paladin, 1971.

Yörükoğlu, Atalay. "Gençlik Suçluluğu ile Savaş". (çevirimiçi)http://www.kriminoloji.com, 8 Nisan 2007.

Yücel, Mustafa T. **Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi.** Ankara, 1999.

Yüksel, Erkan. **Medyanın Gündem Belirleme Gücü.** Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları, 2001.

Zıllıoğlu, Merih. **İletişim Nedir?** İstanbul: Cem Yayınevi, 1993.

Ek 1:

ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ
"ECSTASY VE RAVE"[1]

Giriş

Beş yıllık bir süre içerisinde, *Rave*[2] Britanya gençliğinin gündelik yaşam tarzı haline dönüşmüştür. Detaylar karmaşık olmasına rağmen sorun ana hatları itibariyle bellidir: *Rave'in* toplum önüne ilk çıkışı 1988'de, depolarda, arazilerde ve kulüplerde düzenlenen A*cid House*[3] partileri şeklinde olmuştur. 1990'larda yasal kulüplere girene dek kanun dışı durumu hızlı bir şekilde artmıştır. Hikaye iyi bilinmektedir, fakat modeller soruna daha önce sistematik bir biçimde uygulanmamıştır.

Rave/Ecstasy Hikayesi

Rave'in kökeni, 1985-87

Aslında LSD ile ilişkilendirilen *acid house* müziği, köklerini Amerikan kulüp kültüründe bulur. New York, Chicago ve Detroit'ten, popüler müzik dünyasını değiştirecek bazı sesler yükselmişti: *garage, house* ve *techno,* benzer önermelerle - algıları ve zevki artırmak için teknolojiyi kullanma ve gündelik var oluştan, dramanın, diriliğin ve neşenin fantastik tezahürlerine kendini bırakma- iç içe geçmiş üç müziktir.

Rave''in diğer bir bileşeni de ecstasy'dir. *Ecstasy,* 3,4 methyleledioxyampthetamine MDMA'nın popüler adıdır. İlk olarak 1912 yılında Almanya'da, kimyasal bir bileşim olarak oluşturulan *ecstasy,* 1960'ların sonunda

---

[1] Chas Critcher. **Moral Panic and Media.** Philedelphia:Open University Pres, 2003, s.48-60-kitabından çevirilerek alıntılanmıştır.

[2] *Rave:* 1980'lerin sonunda ortaya çıkan, geniş alan, hızlı müzik, özel efektler ve uyuşturucu kullanımı ile karakterize edilebilecek dans bazlı bir aktivitedir.

[3] *Acid House:* 1988 yazında patlama yapmış, İngiltere'ye o sıralar yeni gelmiş olan ecstasy ile Chicago çıkışlı house müziğinin Ibiza üzerinden Londra'da birleşmesi ile ortaya çıkmış bir müzik/alt kültürüdür.

Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilerek bazı psikiyatri hastalarında kullanılmıştır. Uyuşturucu satıcılarının eline geçmesiyle, orijinal adı *"Adam"* yerine daha pazarlanabilir *"ecstasy"* adını almıştır. 1985'te, medyanın korkutucu hikayelerinin ardından, ABD'de tehlikeli bir uyuşturucu olarak sınıflandırılmıştır. "LSD ve amfetamin" arasında bir yerde etki gösteren *ecstasy,* beyni, zevk tecrübesini ve bedensel kendinden geçişi hala anlaşılamayan yollarla etkilemektedir. 1977'den beri Birleşik Krallık'da *A sınıfı*[4] bir uyuşturucudur; Adaya, mistik tarikatlarınn takipçileri ve Britanyalı müzisyenler tarafından, 1980'lerin başında New York'taki siyah gay kulüplerinden getirilmiştir. Başlangıçta, Soho[5]'nun seçkin kulüpleri ve partileriyle sınırlı kalmışsa da, 1985-86 yıllarında yaygınlaşmıştır. Bir tableti 12-15£ civarındadır ve etkisi belirli bir süre devam etmektedir.

Yükseliş ve Tepkiler, 1988-93

1987'nin sonlarında, *acid house,*"uyuşturucuyla ilişkisi bulunan ithal edilmiş bir müzik tarzından biraz daha fazlası olmuş, çok geçmeden Londra gece kulüplerine girmiştir. 1988'in ilk dört ayı, "*san smiley"* logosunun benimsenmesine ve uyuşturucu argosunun ortaya çıkışına tanıklık etmiş ve Ocak 1988'de, *London Records,* dansı ve uyuşturucuları öven "*House Sounds of Chicago"*nun üçüncü kısmı yayınlanmıştır. Haziranda ise *i-D* dergisi bu yeni alt kültürün profilini çiziyordur.

R*ave,* kulüplerin dışında kök saldı. İlk buluşma yerleri olan kentlerdeki kullanılmayan depolar, polisin istenmeyen ilgisini üzerlerine çekiyordu ve havaalanı hangarları, ambarlar gibi kırsal boşluklar daha iyi gizlilik imkanı sunuyordu. Artık 1988 yazında, *rave* partileri, özellikle Londra etrafında, M25 otobanının çevrelediği alanlarda düzenli olarak gerçekleştirilen aktivitelerdi. Girişimci Tony Colston-Hayter, *telefonla*

[4] *Class A Drug:* Britanya Hukukunda, illegal maddeler A, B ve C olarak üç grup/altında sınıflandınlırlar. A, en tehlikeli maddeleri belirtir.
[5] *Soho:* Londra'da eğlence mekanlanınn bulunduğu kozmopolit bir semt.

buluşma yeri belirleme sistemini geliştirdi. *Rave* alanı gizliydi. Biletler, otomatik kaydın buluşma noktasını belirttiği bir telefon numarasından elde ediliyordu. *Rave'ciler,* daha sonra orada gerçek alanı belirten yeni mesajı alıyorlardı. Polis sayısız, lakin güçsüzdü. Bir parti (50.000£ kar getiriyordu. *Rave* -siyah Amerika'dan alınmış bir terim- Britanya'nın karşılaştığı en büyük gençlik alt kültürü haline gelmek üzereydi.

Henderson[6] *rave'lerin* başlıca beş niteliğini ifade etmiştir: ortalamadan geniş eğlence alanları; dakikada 120 veya daha fazla ritimli müzik; aynı anda her yerde uyuşturucu kullanımı (amfetamin, ecstasy, LSD); özgün giyim kuralları; yaygın özel efektler (ışıklandırmalar, görüntüler). *Ecstasy/rave* kültürünün tanımlayıcı özelliği konumundaydı. *Ecstasy'nin* enerji veren, iyi hissettiren etkileri yeni müzikle birlikte yankılandı. Thornton[7], 1992'de, Birleşik Krallık kulüp piyasasının yıllık iş hacmi tahminlerinin 2 milyar £ olduğundan bahsetmektedir. Akademisyenler, cinsel davranışı, tüketicilerin demografik yapılarını ve ecstasy kullanımının neden olduğu risklerin anlaşılmasını incelediler. *Rave* yayıldıkça çeşitlendi ve farklılaştı, ancak *ecstasy* kullanımı ortak kaldı. Uyuşturucunun, *rave* kültürünün merkezinde olduğu ve birinin, diğerini tecrübe etmeden anlaşılamayacağı öne sürülmekteydi.

Bu gelişmeler medyanın ve polisin dikkatinden kaçmadı. 1988 Ağustosunda, *Sun* gazetesi, *rave'i* fark etti, hatta başlangıçta sarı "Smiley T-shirt"ünü pazarlıyordu, ama Kasımda organizatörlerinin uzun hapis cezalarına çarptırıldığı bir bot partisine düzenlenen baskında açığa çıkarılan uyuşturucu bağlantısıyla beraber muhalif konuma geçti. BBC, *"acid"* kelimesini içeren tüm kayıtları yasakladı. Sıradaki dönüm noktası ise 1989 Haziran'ında Berkshire'daki White Waltham uçak pistine yaklaşık 11.000 kişinin akın ettiği "*Sunrise's Midsummer Night Dream Partyol"du.* Tabloid muhabirlerin gençliğe yönelik bu yeni tehdit hakkındaki korkunç açıklamaları *Sun* ve *Daily Mail'da* yer aldı. 26 Haziran 1989'da bir başyazı *acid house,* "uyuşturucu almak

---

[6] S. Henderson. **Ecstacy:Case Unsolved.** London: Pandora, 1997.
[7] S. Thornton. **Club Cultures: Music, Media and and Subcultural Capital.** Cambridge: Polity, 1995.

için bir kılıf", "arkadaşça pop müzik aktiviteleri kılığı altında, genç insanları uyuşturucu bağımlılığına tutsak etmek için toplumsal değerleri küçümseyen bir teşebbüs" olmakla suçladı.

Polis, muhalif olmasının yanında başlangıçta güçsüzdü. Organizatörlerin, kendilerinin yaptığının özel bir toplantı olduğunu başarılı bir biçimde savunmalarıyla, *Kamusal Eğlenceler Kanunu*[8] (1982) tarafından şart konan lisansa sahip olmadıkları için *rave'lerin* yasaklanması girişimi başarısızlığa uğradı. Muğlak bir 1967 hükmüyle, *Özel Eğlence Mekanları Kanunu*[9] (1982), kar amaçlı özel eğlencelerin lisans sahibi olmasını zorunlu kıldı, ama sadece bazı yerel otoriteler bunu dikkate aldı. 1989 yazında, North West Kent polisi, bünyesinde *rave'lere* karşı özel bir departman[10] kurdu. Üç ay içerisinde, bölümde, 60 görevli ve 30 bilgisayar çalışıyordu. 5275 kişinin ve 712 aracın bilgisini barındırıyordu; 4380 telefon aramasını görüntülendi ve 257 tutuklama yapıldı. Departman, uyuşturucuların, *rave* faaliyetinin merkezindeki konumunu çabucak anladı, ama otoriteleri ikna edemedi: "Başbakanlık ve İçişleri Bakanlığı, gerçekte ne olduğunu anlattığımız zaman bize inanmadılar. Gerçek, hükümet dahil herkes tarafından daima inkar edildi."

Rave'lerde güvenliği profesyonel suçlular sağlamaya başladığı zaman baskı yoğunlaştırıldı. Polisin bazı başarıları oldu; yerel otoriteleri hareketlendirdiler ve organizatörlerin kullandığı hatları kapamak için telefon regülatörü kullanmaya ikna ettiler. Muhafazakar parlamento üyesi Graham Bright, *Acid House Faturası* adı takılan *Eğlenceler (Artırılmış Cezalar) Kanunu'nu (1990)* destekledi. Bu kanun, lisanssız kamusal eğlencelere verilecek cezaların artırılmasını kapsıyordu; kanunda, 20.000 £'a kadar para cezası ve/veya altı ay hapis cezası öngörülüyordu. *Rave* kültürünü ezmek için *rave* organizatörlerini uzun süreli hapis cezalarına çarptırmak amacıyla, cezalardan kayıtlara ve adres bilgilerine el koymaya kadar varan hayli sert önlemler uygulandı.

---

[8] *Public Entertainments Act 1982*
[9] *Private Places of Entertainments Act 1982*
[10] The Pay Party Department

Kanun Haziran'da karşı oy olmadan geçti.

Toplumu kontrol etmedeki bu çaba karşılıksız kalmadı. Tony Colston-Hayter, gece kulüplerindeki saat 3 kısıtlamasına karşı mücadele vermek üzere *Parti Organizatörleri* Birliği'ni[11] kurdu. Şubat 1990'da, bu dernek, önce Londra'da Trafalgar Meydanı'nda ve daha sonra Manchester'da "Partilere Özgürlük" mitingleri düzendi, ancak katılım seyrek, etki de asgari düzeydeydi. 1992'de Liverpool'da yayınlanan "*Rave'cinin Rehber"* gibi *ecstasy'e* ilişkin güvenlik öğütleri ve ertesi sene Manchester'da yapılan "*Güvenli Dans"* kampanyası medya muhalefetini tekrar harekete geçirdi. 1993'de, İçişleri Bakanı Michael Howard, *Rave'i* yeni kanun için birkaç hedeften biri olarak lanse etti.

Cezai Adalet ve Kamu Düzeni Kanun, 1994

Bu geniş kapsamlı yasa, terörizme ve pornografiye müdahaleyi, çocuk adaleti sisteminin reformunu, polisin durdurma ve arama güçlerinin aydınlatılmasını kapsıyordu. Yeni suçlar, ağır para cezaları ve kısa süreli hapis mahkumiyeti ile cezalandırılıyordu. Polise, grupları dağıtma ve geride kalan araçlara el koyma/yok etme yetkisi verildi. Mevzuat, R*ave'i* "kanunu çiğneyen veya çiğnemeyen yüzlerce veya daha fazla insanın gece boyunca müziğin çaldığı yerde toplanması" olarak tanımladı, o müzik de "baskın olarak tekrar eden ritimlerin yayılmasıyla karakterize edilebilen ritimler silsilesi oluyordu. 47. Kısım ile *Rave'de* bulunmak, R*ave'i* beklemek, R*ave'e* katılmak illegal hale geldi; 45. Kısım ile polis, *Rave* mekanından ayrılma emirlerine uymayanları tutuklayabilirdi; 49. Kısım, polise, *Rave'in* 5 mil çevresindeki trafiği durdurabilme veya yönlendirebilme yetkisi tanıdı. Kanunun sosyal ve kültürel kontrolü kurma biçimi, 1945'ten beri en otoriter ve kapsamlı olanıydı. Buna karşın, yasaya nadiren başvuruldu, polis, kamu düzeni yönetmeliklerini takip etmeyi tercih etti. Bu yasa altında tutuklanan binlerce insanın çoğu ise 1995'deki yol protestocularıydı.

[11] *Associaton of Dance Party Promoters*

Leah Betts ve Sonrası, 1995

11 Kasım 1995'teki on sekizinci yaş gününde, Leah Betts, ecstasy almasının ardından komaya girdi; 5 gün sonra, 16 Kasımda da öldü. Leah'ın ebeveynleri, biri hemşire, diğeri eski bir polis, saygın kişilerdi. Aile, acısını kamuoyu ile paylaştı: Bir basın konferansı düzenlediler; uyuşturucu tehlikesindeki gençlere açık mektup yazdılar; Leah'ın yaşam destek ünitesine bağlı halinin de içinde olduğu fotoğraflarını yayınladılar. Medya için, onun ölümü "tehlikeli ve kötücül alt kültür tarafından mahvolan masumiyetin yürek parçalayan bir resmiydi"

Hemen hemen her gazetede bu haber baş sayfadaydı; ecstasy üzerine makaleleri teşvik ediyor ve bir başyazı hak ediyordu. *Mirror'ın* 14 Kasım sayısına, "Zehir Tacirlerini Durdurun" başlıklı bir başyazının eşlik etmekteydi. Medya ayaklanmıştı:

"Bir milyon ecstasy kullanıcısı "eğlence istiyor" ama sonları Leah gibi, yaşam-destek ünitesinde geliyor!"

"Ölüm satan uyuşturucu satıcılarının gençlerin yaşamlarını yıkmaya devam etmelerine daha fazla izin verilemez!"

Bunun karşısında, *The Guardian* "Ecstasy alan genç kız için umutlar söndü" manşetiyle duruma biraz daha mesafeli yaklaştı. Diğer bir başyazı da hükümeti, polis şeflerinin ve danışma komitelerinin faydalı öğütlerini dikkate almamakla suçladı. Suzanne Moore, köşesinde, "Britanya'da birbirleriyle konuşmanın yolunu bulamayan iki farklı kültürü tanımladı. Basın için, "uyuşturucular başka insanların ve çocuklarının başına gelen sapkınlıklar olarak görülüyor" iken, geri kalanlar için "uyuşturucular, her zaman etrafta ve hayatın bir parçası" konumundaydılar. Muhafazakar *Times* bile, makalelerinde *ecstasy* tüketiminin normalliğini gözler önüne serdi: "Sanki

toplumumuzun içinde görülmeden ve bilinmeden bir şekilde var olmuş yabancı bir gezegen de tökezliyorlar" Birkaç kalburüstü gazetenin köşe yazarı da, aydın Hollanda yaklaşımıyla karşılaştırıldığında, politikacıların uyuşturucu hakkındaki riyakarlığını ve medyayı suçladı. Bu arada, 23 Kasımdaki tahkikat, Leah Betts'in *ecstasy'den* değil beynindeki sıvı zehirlenmesinden öldüğünü açıkça ortaya koymuştu.

Ecstasy hakkındaki kafa karışıklığı hükümet politikalarına da yansıdı. Leah Betts'in ölümünden sonra bir hafta içinde, "Uyuşturucularla beraber mücadele edelim" sloganlı ulusal strateji yürürlüğe kondu. Aynı ahlaki yöntem, daha önceden eroin ("eroin seni rezil eder", 1985-86) ve kokain ("bir vuruş buna değmez", 1987) için izlendiği gibi, 1990'da ecstasy için de takip edilmişti ("etkiler sonsuza kadar süremez/sadece çökersin"). Şu an ise güvenli kullanım üzerine öğütler, *Sağlık Eğitim Kurumundan*[12] sağlanabilir. Ancak, yasal baskının asla uzaklaştığı iddia edilemez. 1997 genel seçimlerinden hemen önce, polis, uyuşturucu alındığından veya satıldığından şüphelendiği taktirde yerel otoritelere lisansları iptal etme izni veren *Kamusal Eğlenceler (Uyuşturucu Suistimali) Kanunu* 1 karşı oy olmadan geçti. Kültürel pratik ve yasal tanımlamalar arasındaki uçurum her zamankinden daha büyüktü. Kulüp sahipleri, polisin de çok iyi bildiği gibi, uyuşturucu kullanımına göz yumdu. Durum sonraki on yıla da hakim oldu.

Modellerin Uygulanması

Rave/ecstasy olgusu, ahlaki panik modellerine uygulanması için gereken alt yapıyı bilim adamlarına sunmuştu. Rave'cilerin "halk şeytanı" olarak tanımlanabileceği hammaddeyi -uyuşturucu, seks ve zevk- sağladığına inanılıyordu. Paniğin üç dalgası olduğundan yola çıkılarak; ahlaki panik kavramına şöyle bakılmaktaydı: erken *rave'ler,* güvenli dans kampanyaları ve Leah Betts'in ölümü. İlk olarak kurulan ahlaki paniğin ritüelleşmiş akışı -abartılı basın raporları, yanlış yönlendirici başlıklar, tavır isteyen

[12] *Health Education Authority*

ahlaklı sözcü ve her hafta sonu polis baskınları vb. sapkın gençlik hakkında erken paniklerin kaynaklarını ifade etmektedir: çarpıtılmış medya yorumları, zararın abartılması ve *rave'e* katılımın sosyal çöküşün barometresi olarak kullanılması. Oysa durum bu kadar basit olmayabilirdi.

Üç Hikaye

Bu noktada belirtilmesi gereken şey; sorunun sadece *rave* ve *ecstasy* olarak iki olgudan ibaret olmadığı; şu ana kadar görmezden gelinmiş bir üçüncüsünü de eklemek gerekliliğidir. *Yeni Çağ Gezginleri*[13]. Bu üç konu iç içe geçmiştir, fakat bazı önemli noktalarda -özellikle kontrol mekanizmalarının doğasında- hikayeler birbirinden ayrılır.

İlk Hikaye: Yeni Çağ Gezginleri

Yeni Çağ Gezginleri'ne gösterilen tepki duruma en belirgin örnektir. "1985 ve 1986 yaz gündönümlerinden önce, Britanya bir ahlaki paniğin pençesindeydi. *Stonehenge Yolcuları* toplum düşmanları olarak görülüyordu; basın ve parlamento, hippilerin tehdit edici yaşam biçimleri hakkında hikayelerle doluydu. 1960'ların karşı-kültürü, oturma hareketleriyle, komünlerle ve doğu dinlerine duyulmaya başlanan ilgiyle bir şekilde canlı tutulmuştu. *Yeni Çağ Gezginleri* 1970'lerin ortalarında ortaya çıktı. Elbiseleri, işaretleri ve değerleri ile farklı bir alt kültürü işaret ediyorlardı. Ana akım genç kültürleri ile festivallerde, barış kampanyalarında, gösteriler ve yol protestolarında temas halindeydiler.

Glastonbury'de, Windsor'da ve bilhassa Stonehenge'de düzenlenen bedava yıllık müzik festivalleri sembolik bir öneme sahipti 1970'ler süresince, polis tek tük baskınlar düzenledi, 1984'teki en büyük Stonehenge festivali bazı hasarlar ve suçlara

[13] *New Age Travellers:* Tüketici toplumun materyalist dünya görüşünü reddederek alternatif yaşam tarzı seçen, genelde kırsalı gezdikleri araçlarında yaşayan bir genç yetişkinler grubudur. Özellikle 1980'lerin ortasında rağbet görmüş bir alt kültürdür.

rağmen polis tarafından tolore edildi. Fakat sonraki festival, 1985'te, neredeyse Beanfield Savaşına neden oldu. Polis, mekanın çevresinde bir yalıtım alanı kurdu. Bir konvoy, polis vasıtasıyla alandan şiddetle çıkartıldı, araçlarına ve eşyalarına kanunen el koyuldu ve yok edildi. Yine de daha sonra, gezginler, polisi yanlış tutuklama ve mülke zarar vermeden dava etti.

Dönemin İçişleri Bakanı Douglas Hurd ve Başbakan Margaret Thatcher tarafından kötülenen gezginler, "tamamen katran ve tüyle kaplanmış halk şeytanları" haline geldi. *Kamu Düzeni Kanunu* konvoyların toplanmasını yasakladı. Polisin tavrı şiddet kazandı, festivallere karşı isyan mangaları görevlendirildi. 1992'deki Muhafazakar Parti konferansında Başbakan John Major: "Yeni Çağ Gezginleri. Bu çağda değil. Hiçbir çağda değil" sözleriyle bu gruba karşı tavrını açıkça deklare etti . Polis, 1993'te sayıları *40.000'e* varan gezginlerin kimliklerini belgelemek ve fişlemek için operasyonlar yaptı. 1995'te hükümet nihayet gezginleri yenmiş gözüküyordu.

Yeni Çağ Gezginleri kolay lokmaydılar. Politik olarak organize olmayan, bireysel ve toplu olarak savunmasız bu ufak azınlık için konuşabilecek sadece bazı uzmanlar ve onları onaylayan gruplar vardı. Sosyal güvenlik mevzuatındaki değişiklikler ve polisin sıkı baskısı, Cezai Adalet Kanunu yaşam stillerini hedef almadan çok daha önce onları zayıflattı. Çağdaş bir raporda "alternatif yaşam tarzı benimsemiş bu ufak gruba gösterilen tahammülsüzlüğün seviyesini" hayret verici bulundu. Bu, *işlemsel* ve *niteliksel* modellere her açısıyla uyan klasik bir ahlakı panikti.

İkinci Hikaye: Rave

Eğlence uyuşturucuları olmasaydı bile, *rave'ler* yine de sakıncalı sayılabilirdi. Çok sayıda genç insanın gürültülü bir eğlence için bir araya gelmesi, her zaman kamu düzenine karşı bir tehdit olarak algılanmıştır. Bunun yanı sıra, özellikle *Ceza, Adalet Kanunu* ile *rave'ler* kanun dışı bir statüdeydi, ancak çözüm, bilhassa polisin idrak

etmesiyle, büyük *rave* pazarının yönlendirilebileceğinin farkına varılması sayesinde çok daha önce gelmişti. *Rave* problemi doruğundayken, Londra'dan başlayarak, gece kulübü lisanslarında gizli kısıtlamaların kaldırılması tesadüf değildir. *Rave,* bilinen yerlerde toplanma, tanınan mekan sahipleriyle yönetilebilir kılındı. *Rave'ler* "eğlence kurumun altyapısına dahil edilerek denetim altına alındı". Pragmatik sosyal kontrol yaklaşımı problemi çözmüştü. Baskı yöntemi düpedüz sürekli çatışma üretmiş ve aşırı derecede polis kaynağı tüketmişti. *Rave* bastırılmadıysa bile kendini tekrar konumlamaya teşvik edildi.

Üçüncü Hikaye: Ecstasy

Başlangıçta *rave* ile aynı rotayı takip eden *ecstasy,* önlemlerin alınmasıyla beraber yol ayrımına geldi. Eğer *rave'ler* resmen yasaklansaydı ve gayri resmi bir şekilde yeniden konumlansaydı, *ecstasy* için karşılaştırılabilir bir çözüm mevcut olmazdı. Önlemler, geçmiş tecrübeye dayanarak artırılmış polis gözetimini, kanunda değişiklikleri ve ibret verici bazı durumların teşhir edilmesini kapsayabilirdi. Ancak bunlardan sadece çok azı gerçekleşti. *Ecstasy,* legal uygulama prosedürleri ve *A* sınıfı uyuşturucu eğitim programları içinde basitçe çevrelendi. *Ecstasy'yi* baskı altına almaya çalışmak, devletin, bir gençlik azınlığına karşı yekpare seferberliğini gerektirebilirdi. Erişkin kültüründe alkol ve tütünün yer tutması gibi normal bir şekilde, *eğlence uyuşturucuları* almak gençliğin -müziğiyle, dergileriyle- esas bir parçası haline gelmişti.

Süreç Modeli

Bir: ortaya çıkış: biçim, yenilik, tehdit. *Rave* kültürü, önceleri zararsız bir hedonizm olarak görülmüştü, fakat daha sonra genç insanları tehdit eden bir uyuşturucu problemi ile ilişkilendirildi. Polis için mühim olan kamu düzeni sorunu, genel tehdidin bir kısmıydı.

İki: medya envanteri: stilizasyon ve tektipleştirme; mübalağa, çarpıtma, kehanet ve simgeleme; hassasiyet; halk şeytanı. Başlangıçta, bütün *Rave'ler* tehlikeli, takipçileri de savunmasız olarak lanse edildi. Tehlikeler abartıldı ve çarpıtıldı. Kehanet ve simgeleri belirgin değildi. Medya *ecstasy* ile ilgili her şey hakkında duyarlı hale getirildi. Halk şeytanları (toplum düşmanları), katılımcılar veya organizatörler değil uyuşturucu satıcılarıydı.

Üç: ahlaklı girişimciler: önemli aktörler; medyaya yakınlık; yönlendirmeler, resimler ve nedensel izahat. Ahlaklı girişimciler medya dışında çok belirgin değillerdi. Yeni veya var olan gruplar problem hakkındaki kampanyalara katılmadılar. *Rave* hakkında iddiada bulunmakta aktif olan polis, sıra *ecstasy'e* geldiğinde daha suskun göründü.

Dört: uzmanlar: kimler; iddialar için zemin; medya akreditasyonu. Uzmanlar temelde zayıftılar. Genç insanların zevklerine ve uyuşturucu tüketimine en yakın olanlar, zararın minimal boyuta indirilmesi hakkında, popüler medya tarafından kınanan, bazı ilanlar tarafından desteklenen pragmatik bir tavır takındılar. Uyuşturucunun zararları hakkındaki medikal kanaat müphemdi.

Beş: başa çıkma ve çözüm: teklif edilen çözümler, kat edilen mesafe; prosedüre uygun/kanuni; etkili/sembolik. Artan şiddette yasal tepki, 1990, 1994, 1997'de geçen yasalarla, polise olağanüstü güçler verdi. Uyuşturucu eğitimine gönülsüz ayrıcalıklar yapıldı. *Yeni Çağ Gezginleri* baskı altına alındı. Esas çözüm, *rave'leri* kurumlaştırmak ve *ecstas''yi* de eğlence uyuşturucuları için var olan önlemlere dahil etmek olduğu için, yasal önlemlerin etkinliği şüphelidir,

Altı: unutulma: zamanlama, tekerrür, müteakip durumlar. *Rave'ler* kulüplerin içine taşındıkça, medya ilgisi söndü. Bazı olaylarda nadiren ölümler rapor edildi. Yeni

bölümler meydana gelmedi. Ecstasy tüketimi doruğundayken düşürülmüştü.

Yedi: kalıt: uzun-dönem etkileri; diğer sorunlarla ilişki. Sorunun tümü, eğlence uyuşturucuları sorunun bir parçası olarak rutin hale geldi. Kanunlara az başvurulmuş kullanılmış görünüyor. 2002'de polis ve hükümet esrarı *B* sınıfından C sınıfı uyuşturucuya kaydırmayı düşündü, *ecstasy'nin* de A'dan B'ye kaydırılabileceği spekülasyonları yapıldı.

Niteliksel Model

Bir: endişe: kimler arasında; ne kadar yaygın; ifade biçimleri. Polis ve medya endişeyi ifade etti fakat politikacılar tepki vermekte yavaştılar. Yerel görüş daha çok mesafe kaydetti. Fakat genel kamusal endişenin seviyesi bilinmemekteydi.

İki: muhalefet; düşman, tehdit, toplum düşmanı. Katılımcılar kurbanlar olarak görüldü, failler ise girişimciler değil efsanevi uyuşturucu satıcısı figürüydü.

Üç: ortak görüş: açıklık, kimler arasında, organize karşıtlık. Polis, politikacılar ve popüler medya belirsizliği durdurmak için çok çalıştı. Sağlık ve uyuşturucu eğitimcileri farklı bakış açısını takip ettiler, genç medya karşıt düşüncedeydi ve *clubber'lar* kendi davranışlarında ayak dirediler. Özellikle 1990'ların sonunda azalan fikir birliği, sınırlı ve kırılgandı.

Dört: orantısızlık: boyutlar ve imalar; iddialar karşısında gerçeklik. Hiçbir bir istatistiki ölçüme göre, ne *rave* ne de *ecstasy* doğrudan sağlık tehlikesine sebebiyet vermedi. *Ecstasy,* fiziksel bir bağımlılığa yol açmaz ve fiziksel den ziyade panik atak gibi psikolojik hasarlara sebep olur. *1995'e* kadarki *ecstasy* ile ilişkilendirilmiş 42 ölümden bazısının sebepleri farklıydı. çoğu, yetersiz sıvı alımının neden olduğu aşırı

vücut sıcaklığına dayanıyordu. Diğer risklerle veya tütün ve alkol de dahil olmak üzere diğer uyuşturucularla karşılaştırıldığında, *ecstasy'nin* o kadar da zararlı olduğu söylenememekteydi.

Beş: geçicilik: süre; ortaya çıkış ve bitme hızı. Sorunun her bir bölümü zamanla tecelli etti ve çabuk bir şekilde halledildi; fakat bir bütün olaraksorun, yaklaşık 10 yıl sürdü, uzun dönemlerde patlak vererek seri bir paniğe sebep oldu

Altı: iddialar: iddialar ve karşı iddialar; nedenler ve stratejiler; başarı derecesi. Esas iddiaların sahibi polis, bazı politikacılar ve büyük medyaydı. Karşı iddialar, uyuşturucu eğitimcileri ve gençlik kültürünün kendisinden geldi. Mücadele konu kanunları geçirmeye geldiği zaman dengesizleşiyordu, ama takipçilerin inatçılığı önemli tavizler verilmesini sağladı.

Rave/ecstasy iki modele de sadece bazı noktalarda uyar. Genç insanların, tek tipleştirilmesinde, toplumun kanaat önderlerinin ve yeni yasaların ahlaki kınamalarının payı vardı. Diğer bir yandan, karşıt görüşün de varlığı inkar edilemez; basının görüşü bölünmüştü ve *rave'in* çekiciliği onaylanmıştı. *Yeni Çağ Gezginleri* bir yana, güncel çözümlerin kanunla pek bir alakası olduğu söylenemez. Hiçbir zaman meselenin kaynağı aydınlanmadı. Cohen'in formülüne göre, ilginin odağında bir şart veya olaydan daha azı bir kişi veya grup oldu. Resmedilmiş, ama zaten bilinen bir toplum düşmanı: uyuşturucu satıcısı, yeraltı dünyasına çok da uzak olmayan bir figür.

Thornton, *rave/ecstasy* analizinde, ahlaki panik yaklaşımının kullanılmasına karşı koydu. O, modelin, modern medyanın karmaşıklığı, gençlik üzerindeki stratejik etkisini ve ahlaki paniklere dirençlerini yanlış tanıttığını düşünüyordu. Çağdaş gençlik kültürü, medyayı güdümlü ve gençlere duyarlı kılıyordu. Mikro medya, ve gençlik dergileri, *rave* fenomenini inşa etmeye ve onun büyük medya tarafından tekrar sunumunu yıkmaya yardım ettiler. Gençlik medyası, ahlaki paniği kendi

sapkınlıklarının onaylanması şeklinde, neredeyse hoş karşıladı. Bir pazarlama stratejisi olarak, ahlaki paniğe kasıtlı olarak davetiye çıkarabilir. Olumsuz medya haberleri, spesifik gençlik alt kültürlerinin popülerliğini ve yayılmasını zayıflatacağı yerde güçlendirir.

Tartışma hararetli geçmesine rağmen büyütülmedi. Modeller büyük medyaya aşırı bir şekilde odaklanmıyor ve böylece alternatif medyanın yıkıcı rolünü hafife alıyor olabilir. Ancak daha fazla belirsizlik ve medyanın çeşitliliğini tartışmak, anlamlar üzerinde çekişmek için potansiyel bir kaynaktan başka bir şey sağlamaz; her şey güç dengesine bağlıdır. Ne zaman ki polis, tabloid basın ve hükümet, konserli bir kampanya başlatır; alternatif medya o zaman güçsüz kalır. Ortaya çıkan bir ahlaki panik için her zaman bir karşı konulma potansiyeli vardır; fakat *rave/ecstasy* böyle bir durum değildi. Tartışılan, devletin, gerekirse *Ceza; Adalet ve Kamu Düzen; Kanunu'nun* verdiği yetkilerle donanarak, *rave'e* yekpare seferberliğiydi. Nihai çözümün pragmatik ve uzlaştırıcı karakteri -*rave'i clubbing'e* dönüştürme-, *rave'in* kendisinin inatçlığına ve popülerliğine, karşı görüşün gürültüsünden daha çok borçlulardır. Ahlaki panik modelleri kullanışlı, fakat yeterli değillerdir. Uyuşturucu alma problemi merkezli *ravei ecstasy* tartışmasındaki fikirleri ve kanaatleri vurgulamazlar.

Ahlaki Paniklerin Ötesinde

Uyuşturucular 20. yüzyılda pek çok yeni müzik formuyla ilişkilendirilmiştir. *Mods,* bunun modern zamanlardaki en açık örneğini temsil eder. Onların uyuşturucu kullanmaları, eski bir tepkiyi yaratmıştır: yasaklayıcı kanun. 1990'larda şartlar değişmiş, eğlence uyuşturucuları, gençlerin boş vakitlerini doldurdukları temel bir aktivite haline gelmiştir. Parker ve diğerlerinin[14] kuzey-batı İngiltere'deki 14-16 yaş arası okul çocukları arasında yaptıkları çalışmalar, bu çocuklardan %45'inin

[14] H. Parker, J. Aldrige and F. Measham. **Illegal Leisure:The Normalization of Recreational Drug Use.** London:Routledge, 1998.

uyuşturucuya erişimi olduğunu, %5'inin onları kullandığını ve %1'inin de halen kullanıcı olduğunu ortaya koydu. Bu çalışmadaki verilerin ve yorumların genellenebilirliğinin diğer araştırmacılar tarafından sorgulanmasına karşın ulusal araştırmalar bu amansız yükselişi doğruladılar: "1980'lerin sonundan beri her zamankinden daha fazla gençlik kitleleri tarafından alınan, çok daha geniş bir aralıkta madde çeşidi, uyuşturucu kullanımında kayda değer bir belirginleşmeye işaret etmektedir."

Araştırmacılar, en popüler uyuşturucunun alkol olduğu, onu esrarın takip ettiğini, tütün veya *ecstasy'nin* de üçüncü sırada bulunduğu hususunda hemfikirler. Parker vd., 6 boyutta, bu süreci uyuşturucu kullanımının "normalleşmesi" olarak tanımlıyor: uyuşturuculara kolayca ulaşılabilir; sınıf veya cinsiyet farkı olmaksızın uyuşturucular geniş ölçekte denendiler; uyuşturucu kullanımı gençlik kültürünün bütünleyici bir parçasıdır; uyuşturucu kullanmayanlar bile uyuşturucular hakkında bilgi sahibidirler; 20'li yaşlara doğru uyuşturucu kullanımı armakta ve eğlence zamanı ve mekanlarıyla sınırlı kalmaktadır. Çoğu genç benzer maddeler kullanmasına rağmen *ecstasy* kullanımı sapkınlık olarak tanımlanmıştır

Rave'e karşı mücadele, "bu sapkın aktiviteyi" bir risk unsuru içinde tanımlayarak haklı çıkarır: Riski başkasına yükleme, sosyal baskının ve ahlaki ve toplumsal düzeni korumanın bir amacı için kullanılabilir. Belirli insan grupları kurbanlarmış gibi, tehlikedeymiş gibi gösterilir ve bu yüzden, ahlaki değerlere uymak için kontrol edilmeleri gerekir. *Rave-ecstasy* fazlaca düşmanlık kazanmıştır, çünkü takipçileri iki kere günah işlemiştir. Riskleri azaltmak için bedeni disiplin etme tembihini reddetmişler ve disiplinden vazgeçmek için vücudun potansiyelini araştırmışlardır.

Rave/ecstasy kimyasal olarak saf, kendine yeten ve düzenli bedeni yıkıyordu.

Böyle insanların görünüşünü kontrol etmeye yönelik teşebbüsler, düzen hakkındaki köklü ahlaki kanaatlere bağlıydı. Olay, basit olarak, haz ve bilinç değişikliği sorunları hakkında derin düşünmedeki kabiliyetsizliğimiz ve suni araçlarla başkasının düşüncelerini değiştirmeye çalışmamızdır. Zihnen ve bedenen disiplin karşısında, zihnin susturulduğu ve bedenin keşfedildiği, haz arayışı vardır. *Rave/ecstasy sorunu* bedenin ve hazzın düzenleyici sistemleri hakkında tartışmaların etkisini artırmıştır; aleyhtarları için, sadece lüzumsuz riskler içeriyordur; taraftarları ise hazzı riskin önüne koyuyorlardır.

Genel Bakış

Rave kültürünün yaygınlaşması ve *ecstasy* ile ilişkisi, Britanya'da, her yerde olduğundan daha hızlı ve daha belirgin bir şekilde meydana gelmiştir. Çözüm üç aşamalı gerçekleşmiştir. "Yeni Çağ Gezginleri"nin bastırılması, *Rave'lerin* kulüp kültüründe kurumsallaştırılması ve *ecstasy'nin* bir eğlence uyuşturucusu olarak rutin hale getirilmesi. Asıl problem, salt hukuki bir manevrayla değil, bunlar gibi birden çok farklı yaklaşımla çözüldü. 2002'den bu yana, *ecstasy'nin* "tehlikeli" seviyeden aşağı düşürülmesi yönündeki teklifler de bu genel yaklaşımla bağdaşmaktadır.

Ahlaki paniğin meydana gelmesi ve daha pragmatik yaklaşımların arasındaki farklılık, karmaşık bir sosyal kontrol modeline işaret etmektedir. *Ecstasy* kullanımı yasaklanamıyordu, bu yüzden uygulanabilir tek çözüm, kullanımda zamanlamayı, yeri ve koşulları kontrol etmekti. Gençler için *ecstasy'nin* süregelen cazibesi, erişkinler dünyasının böyle tavizler vermesini gerektiriyordu.

Kaynakça

Collin, M. With Godfrey, J**. Altered State:The Story of Ecstacy Culture and Acid House.** London:Serpents Tail, 1998.

Jenkins, P. **Synthetic Panic:The Symbolic Politics of Designer Drugs.** Newyork:New York University Press, 1999.

Osgerby, B. **Youth in Britain since 1945.**Oxford:Blackwell, 1998.

South, N. **Drugs:Culture, Controls and Everyday Life**. London: Sage, 1999.

Thornton, S**. Club Cultures: Music, Media and Subcultural.** Cambridge:Polity, 1995.

10.02.2005, Zaman

Ata`lara yazık oluyor

Ali Yaşar Zurnacı/ Samsun

Yaratıcının ilahi kanunlarından biri de ölüm. Ölümün de çeşitleri vardır. İntihar da bir ölümdür zira, Yaradan`ın istemediği bir ölümdür. 18 Eylül 2005 Adana`da bir otel odası... Bir müşterinin ölüsü. Adı: Ata Türk. Tanınan bir isim. `Gelinim olur musun?` adlı yarışmada tanındı. Ölüm nedeni extacy ve uyuşturucu hap. Bugün Ata, yarın başkaları. Şöhret, para, cinsellik, alkol, uyuşturucu, sonuç bu!.. Çare; yetişen neslimizi içki, kumar, cinselliği kamçılayan etkenlerden uzak tutmak.

Bir Lara Falay vardı. Baba-anne varlıklı; Bodrum`da turistik tesisleri var. İst. Üniveritesi`nde çok güzel bir bölüm kazanmış, teyzesinin yanında kalıyor. Babası, ona son model bir otomobili ÖSS`ü kazandığı için hediye alıyor. Lara, içine kapanık, hanım hanımcık görünümlü bir kız, lakin kendini çok yalnız hissediyor. Otomobiliyle şehir turu yapıyor. Tam Boğaz Köprüsü`ne geldiğinde ani bir hareketle otomobili durduruyor, kendini Boğaz Köprüsü`nden boşluğa bırakıyor. Lara, beyaz köpükler arasında kayboluyor. Onu gazetelerde okuyunca (2-3 yıl önce) içimden bir şey kopup gitmişti...

Sömürgeciler Afrika kıtasına viski, uyuşturucu ve benzerlerini göndererek oraları sömürgeleştirmişlerdi. Yetişen neslimiz kimselere özenmemeli, din ve bilimin ışığında yürümeli ki geleceğimizi güvenilir ellere bırakabilelim. Okullarda; depresyon, yetişkin neslin bunalımı, gibi konularda konferanslar verilsin! Aç gönüllerin, yalnızların feryadını duyalım, maddenin saltanatından kurtulalım. Haydi eğitimciler, bürokratlar, siyasiler, sivil toplum kuruluşları, Yaradan`ın `ahseni takvim` diye tabir olunan en güzel surette yarattım dediği, en üstün varlık olan insanlığımıza, neslimize sahip çıkalım.

Zaman Gazetesi, 8 Şubat 2004

Satanistlerden kızlarımı kurtarın

Esma ÇAKIR

Satanist olduklarını söylediği iki kızını kurtarmak için çırpınan Zifet Yapıcı feryat ediyor: Ne olur yardım edin, kızlarımı kurtaralım.

Zifet Yapıcı, 3 yıl önce kızlarının odasında satanizmle ilgili kitaplar, Nuray'ın imzasını taşıyan karakalemle çizilmiş şeytan ve satanistlerin simgesi olan pentagram yıldızı çizimleri ile onlarca mum bulmuş. Zifet Hanım, siyah elbiseler giyip koyu tonlarda makyaj yapan kızlarını kurtarmaya çalışıyor.

Tekirdağ'da yaşayan Zifet Yapıcı, iki kızının da "satanist" olduğunu iddia ediyor. İnançlarından vazgeçirmek istediği kızları tarafından dövüldüğünü, göz damlasına çamaşır suyu bile koyulduğunu anlatan Zifet Yapıcı, "Kızlarımı kaybedeceğim, yardım edin" diye haykırıyor. Zifet Yapıcı, acı dolu yaşamlarını gözyaşları içinde anlatıyor:

Evdeki ilk işaretler

"Kızlarıma yeterince ilgi gösteremedim. Akciğer kanseri olan eşim Necmettin Yapıcı 1986 yılında ölünce, biri 10 yaşında diğeri 9 aylık iki kızımla Tekirdağ'daki yakınlarımızın yanına yerleştik. Eşimden kalan bir miktar para kısa sürede bitti. 5 yıl önce hastabakıcılık yapmaya başladım. Hafta içinde bakımını yaptığım 84 yaşındaki kalp hastası Halis Bey'in evinde kalmaya başladım. Hafta sonları da kendi evimde, kızlarımla birlikte oluyorduk.

3 yıl önce kızlarımın odasında satanizmle ilgili kitaplar buldum. 19 yaşındaki Nuray'ın imzasını taşıyan karakalemle çizilmiş şeytan ve satanistlerin simgesi olan pentagram yıldızı çizimlerini görünce çılgına döndüm. Odada onlarca mum vardı. İşte ancak o zaman, sürekli siyah elbiseler giyip koyu tonlarda makyaj yapan kızlarındaki değişime anlam verebildim. Korkunç bir gerçekle karşı karşıya idim. Neler olup bittiğini anlayınca Müjgan (28) ve Nuray (19) çılgına döndü. Birlik olup beni dövdüler.

Satanist barda korktum

Hemen her gece evden çıkıp bir yere gidiyorlardı. Bir gece onları izledim. Mağara gibi bir yere girdiler. Bar diyorlardı adına. İçeride uzun saçlı, simsiyah giyinmiş bir sürü genç vardı. Çok gürültülü bir müzik çalıyordu. Korktum, içeri giremedim. Kapıdaki görevliye kızlarımı çağırttım. Dışarıya çıkıp, 'Burada ne işin' var diyerek beni tartakladılar. Sonraki günlerde de aynı tartışmadan dolayı beni defalarca dövdüler. Bir kavgamızda komşuların şikâyetiyle karakolluk olduk. Ama şikâyetçi olmadım. Bir de odalarında göz damlama çamaşır suyu koyduklarını gördüm. Ancak belli etmedim. Onlar odadan çıkınca hemen şişeyi attım.

Göz göre göre gidiyorlar

Ruh sağlıkları yerinde olmadığı için böyle davranıyorlardı. Kızlarımı tedavi ettirebilmek için Tekirdağ Valiliği'nden ve belediyeden yardım istedim. Ancak yetkililer hiçbir şey yapamayacaklarını söylediler. Öz kızlarım, inançları uğruna beni öldürmeye kalkışıyordu. Onların bu davranışları içimi acıtıyor. Ama onlar için bir şey

yapamıyorum. Bu da beni kahrediyor. Artık ana yüreğim dayanmıyor. Göz göre göre onları kaybediyorum. Ne olur yardım edin. Yavrularımı kurtaralım."

Satanist grup bize farklı geldi

Anne Zifet Yapıcı'nın suçladığı iki kızından 28 yaşındaki Müjgan Yapıcı, satanizmle 1999'da tanıştığını söyledi. Annesini, kendilerine yeterli şefkati göstermemekle suçlayan Yapıcı, "Ben babama çok düşkündüm, onun ölümünden sonra büyük bir boşluk yaşadım. Bu dönemde annemden beklediğim şefkati göremeyince, kız kardeşimle farklı arayışlara girdik" dedi ve şöyle devam etti: Kurtulmaya çalışıyorum

"Nuray'la birlikteyken tanıştığımız satanist grup, bize çok farklı geldi. Manevi boşluğumuzu doldurmak için de onların inancına yöneldik. Ben bu inançtan kurtulmaya çalışıyorum. Zaten çıkamayacağımı bildiğim için grubun içine çok fazla girmedim. Yoksa ya ölmem ya da ömür boyu gruba takılmaya devam etmem gerekirdi. Nuray halen o grubun ayinlerine katılıyor."

4 Aralık 2008

http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/

İnanılmaz ama GERÇEK: Aynısını YAPTILAR

Kırıkhan'da kendilerine polis süsü veren 5 zorba, kapısını kırarak girdikleri evin genç kızını saçlarından sürükleyip kaçırmaya çalışırken gerçek polisler tarafından yakalandı

İstanbul'daki bir müzikholde polis yelekleri ile kadın kaçırıp tecavüz eden şehir eşkıyaları, Hataylı bir gruba ilham verdi. Kırıkhan'da kendilerini polis olarak tanıtan 5 kişi, bir genç kızı saçlarından sürükleyerek kaçırmaya çalışırken yakalandı.

İstanbullu zorbaların görüntüsünden etkilenen grup, sabaha karşı S.T. (46) adlı kadının kapısına dayandı. Kendilerini polis gibi tanıtan zanlılar, kapıyı kırıp içeri girdi. Anne S.T.'yi bıçakla etkisiz hale getiren grup, 19 yaşındaki kızı D.T.'yi saçından sürükleyip dışarı çıkarmaya çalıştı.

Gürültüye uyanan komşuların ihbarı üzerine olay yerine gelen polis ekipleri, kaçmaya çalışan K.Ç. (24), Y.K. (20), E.K., G.T. ve E.Ç.' yi saklandıkları bir evde yakaladı. Üzerlerinden 2 bıçak çıkan zanlılar, sorgularının ardından mahkemece tutuklanarak cezaevine gönderildi.

Yine sahte polis, yine genç kızı saçında sürükleme
4 Aralık 2008

HATAY'ın Kırıkhan İlçesi'nde 'Polisiz' diye kapıyı çalan 5 zorba lise mezunu olan ve üniversiteye hazırlık için dersaneye giden 19 yaşındaki D.T.'yi kaçırmaya kalkıştı.

http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=10510324

DHA
HATAY'ın Kırıkhan İlçesi'nde 'Polisiz' diye kapıyı çalan 5 zorba lise mezunu olan ve üniversiteye hazırlık için dersaneye giden 19 yaşındaki D.T.'yi kaçırmaya kalkıştı.

Komşuların ihbarıyla gelen polislerin yakaladığı zorbalar, sorgularından sonra çıkarıldığı mahkemede tutuklandı.

İstanbul'da polis yeleği giyerek müzikhol basıp konsomatris C.K.'yi saçlarından sürükleyerek kaçırıp tecavüz eden zorbaların görüntüleri tüm yurtta infial yaratırken, benzer bir lay bu sabaha karşı

Hatay'ın Kırıkhan İlçesi'nde meydana geldi. Çeşitli suçlardan sabıkaları bulunan K.Ç. (24), Y.K. (20), E.K. (19), G.T. (22) ve E.Ç. (19) dün yol kenarında otururken ÖSS'ye hazırlık için gittiği dershaneden dönen D.T. ölerinden geçerken sözle sarkıntılıkta bulundu. D.T.'nin terslediği 5 kişi, genç kızı takip edip evini tespit etti.

Birlikte oturup gece boyu alkol alan 5 zorba, birkaç gündür televizyonlarda yayınlanan İstanbul'da polis yeleği giyerek müzikhol basıp konsomatris C.K.'yi saçlarından sürükleyerek kaçırıp tecavüz eden zorbaların görüntülerine yeniden görünce, kendilerini tersleyen D.T.'yi kaçırmaya karar verdi.

Babası yurt dışında çalışan D.T.'nin, annesi 46 yaşındaki S.T. ile birlikte oturduğu Gündüz Mahallesi'ndeki evine bu sabaha karşı saat 02.15'te giden zorbalar kapının zilini çaldı. O saatte kapı ziliyle uyanan S.T., panik içinde kapıya geldi ve zili çalanlara kim olduklarını sordu. Zorbalar 'Biz polisiz açın kapıyı' karşılığını verdi. S.T. tanımadığı bu kişilere kapıyı açmayınca zorbalar yüklendikleri kapıyı kırıp içeri girdi.

KOMŞULARININ İHBARI KURTARDI

Gürültüye uyanan komşuları hemen 155 Polis İmdat telefonunu arayıp ihbarda bulundu. Evde anne- kız ile zorbalar arasında arbede çıkarken, o bölgede devriye gezen polis ekibi hemen verilen adrese yönlendirildi.

Zorbalar anneyi bıçakla tehdit edip etkisiz hale getirdikten sonra, kızı D.T.'yi saçından ve kollarından sürükleyerek dışarıya çıkarıp, kaçırmaya çalışırken, polisler yetişti. Zorbalardan 3'ü kaçarken, D.T.'yi sürüklemeye çalışan K.Ç. ve Y.K. suçüstü yakalandı. D.T.'yi zorbalardan kurtaran polis kısa sürede kaçan E.K. G.T. ve E.Ç.'yi de kısa takip sonucu yakaladı.

Bir çok suçtan sabıkası olan zanlılar, ifadelerinde İstanbul'da polis yeleği giyerek müzikhol basıp konsomatris C.K.'yi kaçırıp tecavüz eden zanlılardan etkilendikleri için olayı gerçekleştirdiklerini söyledi.

Sorgularının ardından adliyeye sevk edilen zorbalar K.Ç., Y.K., E.K. ve E.Ç. tutuklanırken G.T. tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Kırıkhan İlçe Emniyet Müdürü Ümit Mustafa Yiğit, polis olduğunu söyleyen herkese inanılmamasını istedi ve bu gibi şüpheli durumlarda mutlaka 155 Polis İmdat telefonundan yardım istenmesi gerektiğini söyledi.

Milliyet
ÇARŞAMBA 9 Haziran 2004

Türkiye'de hava

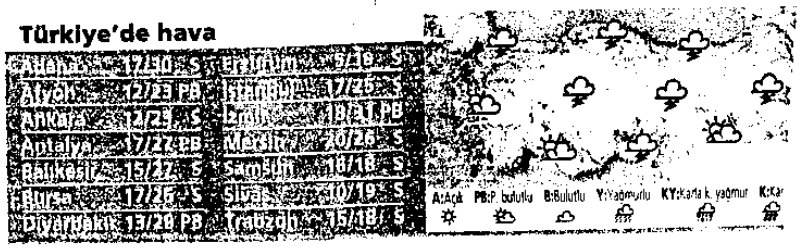

Satanist dehşeti

İtalya'da geçen hafta sonu cesetleri bulunan iki gencin, bir satanist ayininde vahşice katledildiği anlaşıldı

DIŞ HABERLER SERVİSİ

İtalya'nın kuzeyindeki Busto Arsizio kenti yakınlarında bir ormanlık alanda, son yılların en tüyler ürpertici cinayetinin izleri bulundu.

Yaklaşık 2 metre derinlikteki bir çukurda bulunan cesetler üzerinde yapılan inceleme sonucu, 19 yaşındaki Chiara Marino'nun kalbine bıçak saplanarak, 16 yaşındaki Fabio Tollis'in de başına sert bir cisimle vurularak öldürüldüğü belirlendi. Son olarak Ocak 1998'de görülen 'Beast of Satan' (Şeytanın Hayvanları) adlı rock grubu üyesi Marino ve Tollis'i, 'şeytana insan kurban etmek için' öldürdükleri şüphesiyle, aynı gruptan 4 kişi tutuklandı. Davaya bakan ve "Kariyerim boyunca böyle bir şeyle karşılaşmadım" diyen sulh yargıcı Antonio Pizzi, incelemeleri sonrası, "Chiara ve Fabio, belirli ayinlerin yapıldığı bir ritüelin sonunda öldürülmüş" açıklamasında bulundu.

Kokain ve dolunay

İtalyan medyasında çıkan haberlerde de iki gencin kokainin etkisinde yapılan bir ayin sırasında dolunayın altında öldürüldüğü öne sürüldü. Gazetelerde, Marino'nun odasının keçi kafatası ve siyah mumlarla dolu olduğu yazıldı. Görgü tanıkları da, Tollis'in, Marino'nun kurban edilmesine engel olmaya çalıştığı için öldürüldüğünü söylediler.

Katolik İtalya'da, satanist cinayet haberlerinin basında yer almasıyla halkı da korku sardı. Yetkililer, aileleri ülkede hızla yayılan anti - Hıristiyan inançlara karşı uyanık olmaları yolunda uyardı.

Chiara Marino

Fabio Tollis

MEHMET TEZKAN

aslında ne oldu?

Email: mtezkan@sabah.com.tr - mtezkan@superonline.com

İstanbul nasıl bir kent?

Meğer ne çok mağdur varmış..

İstanbul'da hava kararduktan sonra aracının içinde çanta, pardösü, paket gibi cazip eşyalar bıraktığın zaman **yandın..**

Bırakın aracınızı park etmeyi.. Çantayı sağ ön koltuğun üzerine koyun, gece **Taksim civarındaki herhangi bir kırmızı ışıkta** durun bakalım neler oluyor..

Ben hâlâ gece 12'den sonra Beyoğlu'nda dolaşmaya **çekiniyorum..**

Trene binmeye **korkuyorum..**

Kırmızı ışıkta durunca bile tedirgin **oluyorum..**

Bir tinercinin, bir hapçının saldırısına uğramamak için kendimce her türlü önlemi alıyorum..

Kimle konuşsam bir olay anlatıyor.. İstanbul'da sanki arabası, işyeri, evi soyulmayan, kapkaça uğramayan, tinercilerin tehdidiyle karşılaşmayan hiçbir aile yok.. **İstanbul sanki korku kenti olmuş..**

Peki böyle mi?

Aslında değil.. Eğer istatistikler doğruysa, rakamlar çarpıtılmamışsa, doğru dürüst tutulmuşsa, olaylar gizlenmemişse **İstanbul güvenli kentlerden biri..**

Bir yılda soyulan ev sayısı **4 bin 600..** İşyeri sayısı **1368..** Çalınan oto sayısı **15 bin 780..**

2188 kapkaç, 5211 gasp olayı var..

10 milyonluk metropol için normal değil mi? Ama bakıyorum çoğu kişi şikâyetçi.. Arabası soyulanın haddi hesabı yok.. Gücü yeten güvenli diye sitelerde oturmayı tercih ediyor..

Emniyet kayıtlarına göre İstanbul'da sabıkası olan **400 bin hırsız var..** Her gece 2 bin kişinin **'işe'** çıktığı tahmin ediliyor..

İnsan rakamlara bakınca bir terslik var diye düşünmeden edemiyor.. Günde 2 bin kişi hırsızlık yapmak için kolları sıvarsa bu kadar az olay nasıl olur?

Yoksa hırsızlar mı beceriksiz?

Hayır, değil..

Küçük çaplı soygunların, teyp hırsızlığı, cam kırarak arabanın içinden eşyanın çalınması gibi suçların istatistikleri tutulmuyor..

İşte herkesin şikâyet ettiği konu da bu..

Polise göre her gece en az 150-200 araç bu tür bir tecavüze uğruyor.. Diyorlar ki.. 'Bakıyorsunuz Bakırköy'de bir gecede 100-150 araç soyuluyor.. Sonra günlerce tek tük olayların dışında soygun olmuyor.'

Demek ki çeteler bölge bölge dolaşıyor.. **Deprem gibi bir şey..** Hani depremden sonra küçük artçılar olur sonra uzun bir sessizlik dönemi başlar ya aynen böyle bir şey..

Peki, insanlar korkuyu abartıyor mu, yoksa İstanbul sokakları, özellikle belli bölgeler **gece tehlikeli mi?**

İkisi de.. İstanbul'da tinercilerin, hapçıların saldırısına uğrama riski var.. En üst düzey komando eğitimi alan SAT subayı bile bıçaklanarak öldürüldüğüne göre, sıradan insanlar ne yapabilir ki?.

İşte bu tür olaylar duyuldukça korku katsayısı artıyor.. **Abartıya kaçılıyor..**

Problem şu: İnsanlar bu tür bir saldırıya maruz kalınca, polisin hemen müdahale edeceğine pek inanmıyor..

Polis müdahale etmiyor demiyorum.. Ediyorsa da 'anında olay yerinde olurum' görüntüsü vermiyor.. **Karakola düşen kişiye o anki duyguları düşünülerek hitap edilmiyor..** Olay polis için sıradan olabilir ama maruz kalan kişi için böyle değildir.. **O kişi için dünyanın en önemli olayıdır..**

Emniyet görevlilerinin olayın bu boyutunu da çok ciddi düşünmeleri gerekiyor..

Suçun başkenti İstanbul

Şehzadebaşı şehitleri anıldı

■ İSTANBUL (AA) - İngilizlerin 16 Mart 1920'de Şehzadebaşı Karakolu'na yaptıkları saldırı sırasında şehit olan askerler, İstanbul Valisi Muammer Güler, 1. Ordu Komutanı Orgeneral Hurşit Tolon ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş'ın da katıldığı törenle anıldı. Edirnekapı Şehitliği'nde, saldırıda ölenlerin kabirleri önünde yapılan anma töreninde, top atışı eşliğinde 1 dakikalık saygı duruşunda bulunuldu. Tören sırasında, 12 yıl önce şehit edilen bir üsteğmenin annesi, Tolon'a sarılarak "Sizden başka bizi arayan yok" diye ağladı.

Zarakolu yargı önünde

■ İstanbul Haber Servisi - Ermeni soykırımı iddialarını içeren "Gerçek Bi-

ANKARA (AA) - Emniyet Genel Müdürlüğü, 2004'te kayıtlara geçen asayiş olaylarını inceleyerek Türkiye'nin suç haritasını çıkarttı. Asayiş suçlarının oranının bir önceki yıla göre yüzde 10 arttığı ortaya kondu.

2003'te 321 bin 805 asayiş olayı meydana geldi. Türkiye'de geçen yıl bu sayı yüzde 10 oranında arttı ve suç sayısı 353 bin 692 olarak kayıtlara geçti. "Mala ve şahsa karşı" işlenen suçların dağılımında ilk sırayı 94 bin 509 olayla İstanbul alırken 28 bin 647 olayla Ankara ikinci, 21 bin 358 olayla İzmir üçüncü oldu. Bursa'da 14 bin 988 olay, Antalya'da 13 bin 378 olay yaşandı.

Suç haritasında ilk beş sırada yer alan illerden sadece Ankara'da, önceki yıla oranla yüzde 7 azalma oldu. Bu arada, İstanbul'da bir yılda işlenen suç oranının Türkiye genelinin 4'te 1'i olduğu belirlendi.

▶ Türkiye'nin çıkarılan suç haritasına göre İstanbul birinci sırada. Geçen yıl ülke genelinde işlenen suç sayısı 353 bin 692 olarak kayıtlara geçti. "Mala ve şahsa karşı" işlenen suçların dağılımında ilk sırayı 94 bin 509 olayla İstanbul aldı.

60 BİN FAİLİ MEÇHUL

İstanbul'daki 94 bin 509 olaydan 28 bin 506'sının faili yakalandı. Çalışmalar sonucu 5 bin 529 olayın ise faili tespit edildi. İstanbul'da meydana gelen olayların 60 bin 474'ü ise faili meçhul olarak kayıtlara geçti.

Asayiş suçlarında bir önceki yıla göre en çok artış yüzde 259 ile Erzincan'da gerçekleşti. Asayiş suçlarının en az yaşandığı il ise 219 suç ile Bayburt oldu.

Polis bölgesinde meydana gelen suçlarda 2003 yılına göre en yüksek artış banka soygunlarında yaşandı. Bankadan hırsızlık olayı sayısı 2003'te 78 olarak belirlenirken bu sayı 2004'te yüzde 50 artarak 117'ye yükseldi. **"Hakaret ve sövme"** suçlarının oranı ise yüzde 36 arttı. Teknolojinin gelişmesi ve internet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte bilişim suçları da bir önceki yıla oranla yüzde 33 arttı. 2003'te 238 olan bilişim suçu sayısı geçen yıl 317'ye çıktı.

İstatistiklere göre, 2004'te evden hırsızlık yüzde 15, işyerinden hırsızlık yüzde 6, resmi kurum ve kuruluşlardan hırsızlık yüzde 21, kasten adam öldürme yüzde 1, kasten yaralama yüzde 8, darp yüzde 12, rehin alma yüzde 14, müstehcen hareketler yüzde 11, fuhuşa teşvik ve kadın ticaretine aracılık yüzde 19, meskûn mahalde silah atmak yüzde 13, kız-kadın ve erkek kaçırma yüzde 2, tehdit yüzde 24, intihar olayları yüzde 1 oranında arttı. Söz konusu dönemde, evden, işyerinden ve bankadan gasp-yağma olaylarında düşüş meydana gelirken bu grupta **"şahıstan yapılan gasp-yağma"** suçlarında artış gerçekleşti.

Küresel Yolsuzluk Raporu'nda Türkiye 146 ülke arasında 77'nci sırada yer aldı

Türkiye yerinde saydı

▶ Toplumsal Saydamlık Hareketi Derneği Başkanı Kurtuluş, Türkiye'nin yönetim kademesindekiler kendilerini ülkenin standartların

23.01.2002, Yeni Şafak

Klavyede başlayan intihar

İntihar eden Alman Lisesi öğrencisi Ceylan Konuk'un da tıpkı geçtiğimiz günlerde hayatına son veren Lara gibi, intihar kararını sanal ortamdaki arkadaşlarına açıkladığı ortaya çıktı.

Eylül 2000'de intihar eden Alman Lisesi öğrencisi Ceylan Konuk'un da tıpkı geçtiğimiz günlerde hayatına son veren Üsküdar Amerikan Lisesi öğrencisi Lara Falay gibi intiharına uzanan süreçteki ruh halini, sanal ortamdaki yazışmalarına yansıttığı ortaya çıktı. Ceylan Konuk'un ICQ'da arkadaşıyla gerçekleştirdiği son diyalogunda bir arkadaşının ölümünden laf açılması üzerine, 'Benimkine tepkin ne olurdu acaba? Bunu hiç göremeyeceğim' diyor. Konuk aynı gün, bu konuşmanın yapılmasından hemen sonra Tünel'deki okuluna gidip intihar etmişti. Bir sanatçının oğlu Ceylan Konuk'un E.X. adlı bir Alman Lisesi öğrencisiyle mesajlaşmaya başladıktan sonra hayatında önemli değişiklikler olduğu babası tarafından gözlendi. Şimdi Kanada'da yaşadığı sanılan bu kişinin bir sanatçının oğlu olduğu belirtiliyor. E.X.'in farklı zamanlarda yazdığı deneme tarzı yazılarda; sorgulama isteği, bu sorgulamadan doğan şiddetli nefret, zeki olduğunu kabul, hatta kendini olduğundan zeki görme eğilimleri göze çarpıyor. Ceylan Konuk'un E.X. dışında yazıştığı başka pekçok arkadaşı var. Bunlardan biri ünlü Kaliforniyalı rock gitaristi Joe Satriani'nin adından esinlenerek Satriani nickname'ini (chatte kullanılan yapay isim) kullanıyor. Konuk'un bir başka arkadaşı ise yine rock gitaristi Malmsteen'in adını nickname olarak seçmiş. Lara Falay'ın intiharından sonra Ceylan Konuk'un babasına bir e-mail gönderen eski bir Alman Liseli, o dönemde Pink Floyd dinleyip hayatın anlamını sorguladıklarını belirtiyor. Alman Lisesi mezunu kişi, bazı arkadaşlarının LSD(Llysergic Acid Diethylamide- Güçlü Halüsinojenik etkisi olan uyuşturucu) kullandığını da kaydediyor. Chat nasıl ortaya çıktı? Internette yazışma esasına dayanan chatin ilk gelişmiş modeli olan IRC 1988 yılında ortaya çıktı. Chatin en çok tercih edileni olan IRC'nin yaratıcısı Jarkko Oikarinen. 28 Şubat 1995'te Khaled Mardam-Bey'in IRC üzerinden bir sohbet programı keşfetmesiyle mIRC ortaya çıktı. mIRC, IRC'nin önüne Mardam-Bey'in adının başharfinin eklenmesiyle türetildi. Ceylan Konuk ve Lara Falay'ın kullandığı ICQ 1996 yılında İsrailli gençler tarafından bulundu CEYLAN'IN SON KONUŞMASI

ucretia 16.09.20 15:11 selam bebek Lara 16.09.20 15:12 zelam:)

ucretia 16.09.20 15:13 mukemmel sen? Lara 16.09.20 15:14 kusursuz..:) noldu?

ucretia 16.09.20 15:15 bi suprizim olucak. (İntiharı kastediyor) ama simdi solemem supriz :)))))) ..... Lara 16.09.20 15:53 re selam aşk..:)

ucretia 16.09.20 15:54 re selam :))))) Lara 16.09.20 15:54 yaa ceko yaaaaaaaaaa nie sıntıınooosuuuuuuuuuunn?:)))))))) hayret bşe.. noldu yaf?! nazlı mı ölmüş?:)

ucretia 16.09.20 15:55 bilmem belki olmustur birileri de ölüme siritilir mi ya hele nazlinin ölümüne :P Lara 16.09.20 15:56 sıntmakla yetinilmes tabikide:) neise..:)

ucretia 16.09.20 15:56 ehahah tabikide acaba benimkine tepkin nolurdu bunu hic goremicem Lara 16.09.20 15:57 ceylan!

ucretia 16.09.20 15:57 gusel tepki :) Lara 16.09.20 15:57 saçma saçma laflar edip delirtme

beni.. intahara hiç luzum kalmaz o zmn..:)!

ucretia 16.09.20 15:58 intar etceimi nerden cikariyon bea Lara 16.09.20 16:00 kendini öldürmedikçe benden önce ölmessinde ondan!:) Lara`nın bilgisayarı inceleniyor Polis, Lara Falay`ı ölüme sürükleyen nedeni tespit edebilmek için, Lara`nın kullandığı bilgisayarı evinden alarak, İstanbul Emniyeti`nin Vatan Caddesi`ndeki Bilgi İşlem Merkezi`ne getirdi. Geçetiğimiz hafta Boğaz Köprüsü`nden atlayarak intihar eden Özel Üsküdar Amerikan Kolleji öğrencisi Lara Falay`ın bilgisayarı polis tarafından incelemeye alındı. Lara`nın ölüm nedeni ile ilgili sır perdesini ortadan kaldırmak için ciddi bir çalışma başlatan polis, dün Lara`nın Ortaköy Dostlar Sitesi`ndeki evine giderek Lara`nın bilgisayarının hart diskinin bulunduğu bilgisayar kasasını incelemek üzere Vatan Caddesi`ndeki, Bilgi İşlem Müdürlüğü`ne getirdi. Polisi harekete geçiren neden Lara`nın chat arkadaşıyla yaptığı yazışmada `satanist` olduğunu ve kendini öldüreceğini açıklaması oldu. Bilgi İşlem Müdürlüğü`ne bağlı polislerin Lara`nın bilgisayarında yapacakları titiz bir çalışmayla Lara`yı ölüme göteren nedeni ortaya çıkarabilecekleri bildirildi. Bu arada Dostlar Sitesi`nde oturan Lara Falay`ın bilgisayarını incelenmek üzere Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü`ne getiren polis, daha önce aynı sitede otururken intihar eden Ceylan Konuk ve Nedim Biçaci`nin bilgisayarlarını da ailelerinden aldı. Bilgisayarların, Falay, Konuk ve Biçaci`nin `hangi siteleri ziyaret ettikleri, kimlerle `chat` yaptıkları ve intiharlarında ortak nokta olacak bir bulgu bulunup bulunmadığının` anlaşılması için incelemeye alındığı belirtildi. Öte yandan satanist olabilecekleri şüphesiyle gözlem altına alınan 21 kişi ise dün, serbest bırakıldı.

19.01.2002, Yeni Şafak

Sanal dünya, gerçek ölüm

Lara Falay`in (16) intihari ile gündeme gelen sanal ortamdaki fantastik oyunların, bazı Katolik ve Protestan gruplar tarafından `suça tesvik ettigi` gerekçesiyle eleştirildiği ortaya çıktı.

Üsküdar Amerikan Lisesi öğrencisi Lara Falay`ın (16) esrarengiz intiharı ile gündeme gelen sanal ortamdaki fantastik oyunların gençler üzerindeki etkisinin otuz yıldan bu yana gelişmiş Batı ülkelerinde tartışıldığı belirtildi. Falay`ın, Role Playing Games adı altında değerlendirilen ve sanal ortamda birer rol ve karakter biçme esasına dayanan oyunlardan etkilendiği iddiası, bu tür oyunların Amerika ve Avrupa`daki yansımalarını da tartışmaya açtı. 1973`te Dave Arneson ve Gary Gygax tarafından üretilen Dungeons&Dragons(Zindanlar ve Ejderhalar) adlı oyunun gençler arasında hemen yaygınlaşması üzerine bazı Katolik ve Protestanlar grupların, `oyunu suça teşvik ettiği` gerekçesiyle eleştirdikleri ortaya çıktı. Fantastik seçimler Zindanlar ve Ejderhalar gibi oyunların; fantezi ve gerçek ayrımını bir süre sonra ortadan kaldırdığı ve oyuncuları gerçek hayatta da fantastik seçimlere ittiği belirtiliyor. Uzmanlara göre; bir süre sonra hayatı, `önceden belirlenmiş bir rolün kullanımı` olarak algılayan gençler, kendi rollerine uyan bir eylemi (sözgelimi intiharı) benimseyip uygulamaya koyuyorlar. Pekçok araştırmacının ilgisini çeken Rol Oyunları`nın -bir kısmı demonolojinin ilgi sahasına giren (Şeytana tapınmayı inceleyen bilim dalı)- Satanist tapınma, büyücülük ve kabalacılık eğilimlerine yol açtığı ileri sürülüyor. ABD`de oyunun; bu eğilimlerden ötürü intihar, tecavüz ve cinayet gibi kriminal suçlara yol açtığı da iddia edilmişti. Ancak FBI özel ajanı Kenneth Lanning anı kitabında Rol Oyunları ile suçlar arasında herhangi bir bağ olmadığını yazdı. ROL NASIL VERİLİYOR? Sanal ortamda oynanan Rol Oyunları`nın en ünlülerinden Zindanlar ve Ejderhalar, 3 ila 7 arasında kişiyle oynanan bir grup oyunu. Kişilerden biri Game Master(Oyun Ustası) olarak diğer karakterlere birer rol veriyor ve karakterler bu rolün öngördüğü davranış biçimlerini uyguluyor. Oyundaki uygulayıcı kişilere Player Characters(Oyuncu Karakterler) deniyor. Charney Cale adlı bir araştırmacı tarafından kaleme alınan bir yazıda, oyuncu karakterlerin cüce ve büyücü gibi roller aldıklarını ve ustanın bu rollerin karşılaşacağı engelleri belirlediğini anlatıyor. Uzmanlar, oyundaki karakterlere dair herşeyin usta tarafından belirlenmesinin, gerçek hayatta da teslimiyet duygusunu beraberinde getirebileceğini belirtiyor. Araştırmalarda her yıl bu oyunları oynayan kişilerden 500`ünün intihar ettiği bulguları yer almış, ancak bazı araştırmalarda da gençlerin intiharı ile Zindanlar ve Ejderhalar oyunu arasında bağlantı kurulamadığı belirtilmişti. Bu araştırmalardaki ortak nokta ise gençlerin mistik söylencelere ilgi duymaya başladığıydı. LARA`NIN EĞİTİMİYLE BABASI İLGİLENDİ Rol Oyunları`nı oynadığı anlaşılan Lara Falay`ın babası Yasef Falay`ın kızının eğitimiyle yakından ilgilendiği ve onun okuldaki başarısında büyük pay sahibi olduğu belirtildi. Yasef Falay, Açık Radyo`da Pink Floyd`un `The Dark Side of the Moon` adlı albümünden esinlenerek `Ayın Karanlık Yüzü` adlı program yapıyor ve programında gitar çalıp şarkılar söylüyordu. Rol Oyunları`yla ilişkilendirilen intiharlar daha önce Özel Alman Lisesi öğrencisi Ceylan Konuk`un intiharıyla gündeme gelmişti. Ceylan Konuk`un da tıpkı Lara Falay gibi iyi bir okulda okuduğu ve başarılı bir öğrenci olduğu ortaya çıkmıştı. Lara Falay`ın ölümünden önce sanal ortamdaki tüm diyaloglarını silmesi de anlamlı bulundu.
Ferhat ÜNLÜ

17.09.2006, Sabah

Polis, öğrencileri satanizm ve uyuşturucu konusunda uyaracak

Okullarda önceki yıllarda yaşanan asayiş olaylarından ders alan Emniyet, 16 Eylül'de başlayacak yeni eğitim sezonuna hazırlıklı giriyor. Polis, ilköğretim, lise ve üniversitelerde alacağı tedbirleri, `satanist gruplar`, `okul çeteleri`, `okul önü ve çevresindeki uyuşturucu satıcıları` ve `terör örgütleri` şeklinde tek tek sınıflandırdı. Polisin üzerinde önemle durduğu konunun satanist grupların faaliyetleri olduğu bildirildi. Geçen eğitim yılında, Üsküdar Amerikan Lisesi öğrencisi Lara Falay'ın Boğaz Köprüsü'nden atlayarak intiharının sebebi olarak satanist gruplar gösterilmişti. Olay üzerine, İstanbul Emniyeti İstihbarat Şube Müdürlüğü ve Asayiş Şube Müdürlüğü'ne bağlı özel bir birim kurulmuş ve satanist gruplar ile ilgili çalışmalar yapılmıştı. Rapor haline getirilen bu çalışmalar yeni öğretim yılında polise yol gösterici olarak kullanılacak. Tedbirler kapsamında ekipler, okul çevrelerindeki bar, kafe, müzik evleri, internet kafelerindeki denetimi artıracak. Satanist grupların çevre oluşturmak ve iletişim sağlamak için kurdukları web sayfaları kapatılacak. Satanizmi öven chat gruplarına ulaşmak için özel birimler kurulacak. Chat gruplarına takılan öğrencilerin kimlikleri tespit edilerek öğrenci velilerine bildirilecek. Öğrencilere satanist telkinlerde bulunanlar hakkında yasal işlemler yapılacak. Eğitim yılının başlaması ile satanizm konusunda öğrencileri bilgilendirici panel, konferans ve eğitici çalışmalara ağırlık verilecek. Suç haritası çıkarılacak Öğrenci velilerinin geçen yıl İstanbul Organize Suçlar Şube Müdürlüğü'ne yaptığı şikayetleri göz önüne alan yetkililer, yeni öğretim yılında `okul çeteleri` hakkında istihbarat çalışması da yapmaya başladı. Okul içinde ve dışında özellikle öğrencilerden haraç almak sureti ile küçük organize suç grupları oluşturan okul çeteleri ile ilgili istihbarat için 4 ayrı ekibin çalışmaya başladığını belirten üst düzey bir emniyet yetkilisi, `Geçen yıl şubemize yapılan şikayetler göz önüne alınarak bir okul çetesi haritası çıkarılacak. Elde edilecek isihbarat neticesi bu okullara ağırlıklı olarak uygulamalar yapılacak. Öğrenci velilerinin de bu konularda duyarlı olmalarını istiyoruz. Hiçbir çekince göstermeden bize başvursunlar.` dedi. Okul çetelerinin üç ayrı grupta ele alındığına işaret eden bir üst düzey emniyet yetkilisi şu bilgileri verdi: `Bunlar, öğrencilerden haraç almak için kurulan çeteler. Çoğunlukla okul dışında bir grup tarafından yönetiliyor, genelde bunlara okul öğrencileri de katılıyor. Bu tip çeteler varoş tabir edilen liselerde kendilerine yer buluyor. Bahçelievler, Küçükçekmece, Pendik ve Kartal gibi ilçelerde bu haraç gruplarına rastlanıyor. İkinci tür okul çeteleri, siyasi amaçlı örgütlenen sağ ve sol görüşlü öğrencilerden oluşuyor. Okul dışından da destek gören bu gruplar genellikle kendi faaliyetlerine öğrenci kazandırmaya ve öğrencilerden tehditle para toplamaya çalışıyor. Bunlar da Kadıköy, Bakırköy, Maltepe, Etiler gibi semtlerde yoğunlaşıyor. Az da görülse okul çetelerinin en tehlikelisi üçüncü grupta yer alanlar. Yani uyuşturucu satıcıları. Özel okullar ve önemli devlet okullarında faaliyet gösteriyorlar. Bu çeteler okul dışından destek alıyor. Genelde öğrencilere sentetik hap veya esrar maddesi satılıyor. Bu satış işleminde bağımlı öğrenciler kullanılıyor.` Öte yandan uyuşturucu kullanım yaşının her geçen gün biraz daha düşmesi ve madde bağımlılığının ilköğretim ve lise seviyesine inmesi narkotik birimlerini harekete geçirdi. Yeni eğitim ve öğretim yılında İstanbul Narkotik Şube Müdürlüğü, öğretmen, öğrenci velileri ve öğrencilere uyuşturucu ile mücadelede bir dizi önlem paketi hazırladı. Eğitim kurumları ile ortak düzenlenecek faaliyetler kapsamında narkotik polisi, okullarda video ve slayt gösterileri ve bu konuda uzman kadrosu ile konferans verecek. Uyuşturucu maddelerin zararları anlatılacak. İlçe Emniyet müdürlükleri bünyesinde kurulan narkotik ekipleri, yeni öğretim yılının başlaması ile okul önlerinde ve çevresinde sürekli devriye gezecek. Öğrenci velilerine yönelik yeni çalışmalar yapılacak. Sivil toplum örgütlerinin desteği alınarak uyuşturucu ile mücadelede kamuoyuna sağlıklı

bilgi aktarılacak. Ercan Gün/

28.03.2002, Zaman

Satanistlerin toplu intiharı son anda engellendi

Antalya`da polis, satanist ayin yapıldığı ihbarı üzerine eski mezbahaneye baskın düzenledi. Gözaltına alınan 8 gençten 3`ü Emniyet`te, ayin sonrası birlikte falezlerden atlayarak intihar etmeyi planladıklarını söylediler. 3 şahıs, `cürüm işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak`tan tutuklandı.

Son yıllarda Türkiye`de artış gösteren satanizmin (şeytana tapma) ulaştığı boyut, önceki gece Antalya`da yaşanan bir olayla gözler önüne serildi. Antalya`da, ayin sonrası toplu halde intihar edecekleri yönünde polise gelen bir ihbar sonucu satanist oldukları iddia edilen 3`ü bayan 8 genç, gözaltına alındı. Şahıslardan 3`ü `cürüm işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak` suçlamasıyla tutuklanarak cezaevine gönderildi. Satanistlerin intihar girişimi, şahıslardan Dilara Bütüner`in (18) ailesinin şikayeti ile engellendi. Bütüner`in ailesi, kızlarının bir süredir kayıp olduğunu ve kurduğu bazı arkadaşlıklar sebebiyle hayatından endişe ettiklerini belirterek, bulunmasını istedi. Genç kızın arkadaşlarıyla ilgili detaylı bilgi edinen polis ekipleri, Kaleiçi`nde bir bara operasyon düzenledi. Operasyonda Dilara Bütüner ve arkadaşını tanıyan 5 genç gözaltına alınırken, polis, bu gençlerin sorgusuyla Dilara Bütüner, arkadaşı Can Özdöl ve ortak arkadaşları Volkan Ortaç`ın kaldığı evi buldu. Araştırmaları sürdüren polis, gelen bir ihbarı da değerlendirerek, Şirinyalı Mahallesi`nde ayin yapıldığı bildirilen eski mezbahaneye baskın düzenledi. Aranan Dilara Bütüner arkadaşıyla burada yakalandı. Operasyon sonrasında, 3 gencin, yaptıkları ayinin ardından `birlikte falezlerden atlayarak intihar etmeyi planladıkları` yönünde ifadeler verdikleri bildirildi. Operasyonu, Cinayet Büro Amirliği ve İstihbarat birimleri ortak yürüterek, çeşitli bilgilere ulaştı. Grubun lideri olduğu öne sürülen Can Özdöl`ün evinde yapılan aramada, `satanizm`le ilgili dergi ve gazete kupürleri, video kasetleri, çeşitli renklerde boya, deri kıyafetler, satır ve kemik parçaları bulundu. Ele geçirilen kasetlerin istihbarat birimlerince incelemesinin yapıldığı bildirilirken, bulunan kemik parçaları Adli Tıp Kurumu`na teslim edildi. Asayiş Şube Müdürlüğü`nde gözaltında tutulan 8 genç, dün adliyeye sevk edildi. Cumhuriyet Savcılığı, şahıslardan M.K. (22), G.H. (16), İ.B. (15), F.S.Ç. (19) ve E.E.`yi (20) serbest bırakırken, Can Özdöl (19), Dilara Bütüner (18) ve Volkan Ortaç`ı(23) `cürüm işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak` suçlamasıyla tutuklanmaları talebiyle mahkemeye sevk etti. Nöbetçi 1. Sulh Ceza Mahkemesi`nde yaklaşık 1 saat ifade veren 3 sanık, Hakim Yaşar Oktay`ın kararıyla, `cürüm işlemek amacıyla teşekkül oluşturmak` suçlamasıyla tutuklanarak Antalya Cezaevi`ne gönderildi. Tutuklanan gençlerden Dilara Bütüner ve arkadaşı Can Özdöl el ele polis aracına binerken, zaman zaman gazetecilere tepki gösterdiler. Tutuklanan 2 gencin işsiz olduğu, Dilara Bütüner`in liseyi bıraktığı öğrenildi. Öte yandan, savcılıkça serbest bırakılan, aralarında öğrenciler ve baskın düzenlenen barın çalışanının da bulunduğu 5 genç, tek suçlarının aynı bara gitmek ve tutuklanan 3 kişiyi tanımak olduğunu belirterek, `toplu intihar` ve `satanizm ayiniyle` ilgilerinin olmadığını söylediler. Türkiye` de satanist eğilimi olan gençlerin intihar ve cinayetleri son yıllarda kamuoyunu meşgul ediyor. 22 Haziran 1998`de Ataköy`deki evlerinin 5. katından atlayarak intihar eden Cenan Yuğaç(14) ile Aslı Yardımcı`dan(15) sonra 13 Eylül 1999`da Şehriban Coşkunfırat, Ortaköy Mezarlığı`nda üç satanist arkadaşı

tarafından `şeytana kurban` edildi. 17 Eylül 2000`de okulunun 4. katından atlayan Ceylan Konuk`un(15) 16 Aralık 2001`de Boğaz Köprüsü`nden atlayan Lara Falay`ın(16) intiharları da günlerce tartışıldı. Türkiye satanistlerle ilk kez 1987 yılında açıkça ortaya çıkan `T Grubu`yla tanıştı. Bazı büyü teknikleri de geliştiren grubun başkanı Nazım T., Nokta dergisinde yayınlanan röportajından kısa bir süre sonra, esrarengiz bir şekilde öldü. Üç yıl önce ölen `Şeytan Kilisesi`nin kurucusu, dünyada `Kara Papa` olarak bilinen Anton Szandor LaVey`in de Türkiye`de `Levent Grubu` adıyla faaliyet gösteren çok sayıda `müridi` bulunduğu biliniyor. Genç satanistlerin buluşma mekanları, metal müziğin dinlendiği ve aksesuvarların satıldığı cafe ve barlar. Bu eğlence yerlerinin birçoğuna homoseksüel ve transseksüel eğilimli kişiler de takılıyor. Lise öğrencileriyle iç içe aynı ortamı paylaşan bu sapık ruhlu gruplar, taze beyinlerle ilk olarak burada temas kuruyor. Özellikle ergenlik döneminde psikolojik sorunlar yaşayan lise öğrencileri satanistlerin ağına daha kolay düşüyor. Satanistler barlara takılan yandaşlarına okullarda müzik grupları oluşturma talimatı vererek yeni müritler kazanma yoluna gidiyorlar. Önceleri sadece müzik tutkusu ile başlayan bu yolculuk, satanist ayinlerde ön saflarda yer almaya kadar uzanıyor. Satanistlerin kolayca ulaştıkları kişiler, maddi kaygısı olmayan, zengin ve varlıklı; ama aile içinde şiddetli geçimsizlik sorunu yaşayanlar. Psikolojik sorunları olanlar da bu kişilerin telkinlerine çok çabuk kanabiliyor. Her istediğini elde etmiş, hiçbir sorumluluğu olmayan bu çocuklar, sapkın gruplarda özgürlük sloganı etrafında bütünleşiyor. Ali Merdan, Gürhan Savgı/ Antalya,

Bebeğim beni ö

Deniz Yavaşoğulları

Son dört ayda dokuz kişi annesini öldürdü. Çoğu pişman olmadığını söyledi, medya da faturayı çocuklara kesti, "satanist", "hain" veya "canavar" ilan etti. Prof. Dr. Gökhan Oral'a göre bu "katil" çocuklar çaresizlik içindeydiler, hatta belki de geçmişteki bir olayın mağduruydular.

İlk cinayet 26 Ağustos 2006'da işlendi. 16 yaşındaki S.S. annesini çarşafla boğarak öldürdü, ardından arkadaşlarını çağırıp parti yaptı. Ceset, şüphe üzerine, aynı gece evde arama yapılınca bulundu. Hem de yatak odasında, kıyafet yığınının altında. Bu yıl ise son dört ayda, art arda dokuz genç annelerini öldürdü. Kimi boğdu, kimi bıçakladı veya boğazını kesti. Neredeyse hepsi cinayeti saklamaya çabalayıp, normal hayatına devam etmeye yeltendi ve çoğu pişman olmadığını söyledi. Medya bu tavrı yorumlamakta gecikmedi ve hepsini "canavar" ilan etti! Haberlerde onları bu duruma itenin ne olduğu yer almadı, sorgulanmadı, sorgulandıysa da, fatura hep çocuklara ya da anne ve babalara çıktı. Biz de 4. Adli Tıp İhtisas Kurulu Başkanı Prof Dr. Gökhan Oral'la bunu konuştuk.

- Çocukların annelerini öldürdüğü cinayetleri arttı mı, yoksa artık medyada bu cinayetlere daha çok mu yer ayrılıyor?

İstatistiksel olarak böyle bir artış görmüyoruz. Aşlında toplumda baba cinayetleri oranı daha yüksektir. Ancak konu "kutsal varlık" kabul edilen anneyi öldürmek olduğunda toplum buna daha çok tepki gösteriyor.

Gökhan Oral

- Cinayetlerin altısının failerinin yaşı 16 ile 25 yaş arasında...

Fiziksel şiddet suçlarına 17-25 yaş arasında daha sık rastlarız. Ergenlik ve sonrası periyot fırtınalı bir dönem. Bunun çeşitli nedenleri var. En başta kişiler o yaşlarda daha aktif aynı zamanda bir erişkine saldırıda bulunabilecek kadar gelişmiş durumdadırlar. Bir de fiziksel değişimlerin yanı sıra sosyal rol değişikliklerinin de geliştiği, gençlerin hayatıyla ilgili kritik kararları aldığı, kendini ortaya koymak istediği stresli bir dönemdir bu.

- Aile faktörünün, baskısının etkisi var mı?

Tabii, çoğu vakalarda ailenin ihmali ve istismarı var. Bu, "anne-baba öldürülmeyi hak ediyor" demek değil, ama öldürme vakalarına asıl olarak aile içinde yaşananlar sebep oluyor. İhmal ve istismar denince akla sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi düşük bir aile yapısı geliyor. Ancak istismar kavramının kültür ve sosyo ekonomik düzeyi yüksek ailelerde de olabildiğini unutmamak gerek. Örneğin, yıllar önce Beverly Hills'te iki kardeş anne ve babalarını öldürdüler ve 7 ay sonra yakalandılar. Çok zengin bir aileydi bu. Olaydan sonra iki ayrı dava açıldı. Biri çocuklara diğeri ise ölen anne ve babaya, çünkü çocukların küçük yaştan beri aileleri tarafından fiziksel ve cinsel istismara tabi tutuldukları ortaya çık Bir olayın saldırganı, geçmişteki bir olayın mağdurudur.

- Peki ailelerin yüklediği ağır sorumluluk duygusu, başarısızlıklar, eziklik hissi, gelecek kaygısı gibi durumların sistemin etkisi ne kadar?

ldürmeyecekti!

Gelecek kaygısını bununla ilişkilendiremeyiz. Ancak faillerin hayatlarında bir süredir kötü giden bir şeyler olduğu ve o dönemde büyük bir çaresizlik içinde oldukları bir gerçek. Dediklerinizi belki bununla ilişkilendirebiliriz.

- "Medyanın anne cinayetlerini tetiklediği" yorumuna katılıyor musunuz?

Bir çocuğun gazetede annesini öldüren birinin haberini okuyup, "ben de yapayım" diyeceğini sanmıyorum. Ancak medyanın genel olarak suçlarda rolü var. Çocukların oyun oynadıkları sırada televizyonda şiddet içeren bir program varsa, oyunları sertleşiyor. Bu durum yapılan deneylerle ortaya kondu. Tahrip etmeye yönelik bilgisayar oyunları da buna dahil.

- İnternetle iç içe olan, sıklıkla sanal ilişkiler kuran yeni bir nesil söz konusu. Bu durum, duygu ve bağların gelişmesini, derinleşmesini sekteye uğratıyor olabilir mi?

Endüstriyelleşmekle cinayet arasında ters orantı vardır. Ancak bu durum son 20 yılda hiç hesap edilmeyen yabancılaşma, ayrımcılık, ötekileştirme gibi şeyleri de doğurdu. Toplumsal değişikliklerin anne-baba cinayetlerini arttırdığını söyleyecek dataya henüz sahip değiliz. Anne baba cinayetleri hep vardı, bundan sonra da olacak. Sebeplere odaklanmak için çocuklarla konuşmak lazım.

- Annelerini öldüren çocukların medyada şeytan, hain vb. şekillerde lanse edilmeleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Kesinlikle doğru değil. Bu kimseye fayda getirmez. 1968'de, İngiltere New Castle'da 11 yaşında bir kız 3 ve 4 yaşlarındaki iki kardeşini sebepsizce öldürdü. Gazeteler kıza "vahşi, psikopat, katil" gibi sıfatlar yüklediler. Sonra kızın annesinin fahişe olduğu, tacize uğradığı, annesi ilişkideyken seyretmeye zorlandığı ortaya çıktı. Eğer anneler ölmeselerdi, eminim ki "bebeğim beni öldürmek istememiştir" diyeceklerdi... ●

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Aslı GÜNGÖR KIRÇIL

Doğum Yeri / Tarihi: Balıkesir / 17 Şubat 1975

Ünvanı: Öğretim Görevlisi-Maltepe Üniversitesi

Medeni Durumu: Evli ve iki çocuk sahibi

İletişim Bilgileri: agungor@maltepe.edu.tr - akircil@gmail.com

Maltepe Üniversitesi-GSF: 0 216 626 10 50 / 1845

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Eğitim İletişimi ve Planlaması (İng.)	Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi	1997
Y. Lisans	Radyo-TV ve Sinema Ana Bilim Dalı	İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	2002
Doktora	Radyo-TV ve Sinema Ana Bilim Dalı	İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	2009

Doktora Konusu/Başlığı

"Türkiye'de Medya, Suç ve Ahlaki Panik İlişkisi"

Yüksek Lisans Konusu/Başlığı

"Tevfik Başer Sineması'nda Göç ve Yalıtılmış Yaşamlar"

Lisans Bitirme Tezi ve Projesi:

Bitirme Tezi: "Örgüt Kültürü"

Bitirme Projesi: Eczacıbaşı –Vitra / Bozüyük Çalışanlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim
"İngilizce Telefon Konuşmaları ve Yabancı Konukları Karşılama"

Görevler:

Görev Ünvanı	Görev Yeri	Yıl
Eğitim Uzmanlığı (MT)	**Yurtbank**	1997-1998
Arş. Gör.	**Beykent Üniversitesi GSF Sinema-TV ve İletişim-Tasarım Bölümleri**	1998-2003
Öğr. Gör.	**Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-Sinema-TV ve Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema Bölümleri**	2003-…….

Projeler-Etkinlik Organizasyonları

***Ioanna Kuçuradi Belgeseli.**Yapım-Yönetim Yardımcılığı, 2008-Devam ediyor

***Panel Düzenlemesi :** "93. Yılında Türk Sineması", 28.11.2007, Maltepe Üniversitesi

***Film Gösterimi Düzenlenmesi:** Yönetmen Robert Altman Anısına. "The Player / Oyuncu", 23 Kasım 2006.

***** **"Ustalarla Sanat Söyleşileri Organizasyonu":**

***** *Gürbüz Doğan Ekşioğlu* / Grafik Sanatçısı. 7 Mart 2007

***** *Emine Ceylan* / Fotoğraf Sanatçısı.21 Mart 2007

***** *Uğur Yücel* /Oyuncu-Yönetmen. 28 Mart 2007

***** *Bedri Baykam* / Ressam-Yazar. 04 Nisan 2007

***** *Osman Şahin* / Yazar/Senarist. 11 Nisan 2007

**Mehmet Aksoy* / Heykel Sanatçısı. 18 Nisan 2007

***Cumhuriyetin Kazanımları** "Atatürk'ün Yolunda Samsun'dan Erzurum'a" (2004) ve Cumhuriyetin Kazanımları "Atatürk'ün yolunda Erzurum'dan Ankara'ya"(2006) Maltepe Üniversitesi, GSF projeleri, **Etkinlik düzenleme kurulu üyesi (Halkla İlişkiler ve Basın Sorumlusu)**

*Maltepe Üniversitesi Uluslararası Kültür Bayramı'O5 Etkinlikleri Kapsamında Yapılan **"Sinemamızdan Seçkiler"** Bölümü (Film Gösterimi-Panel ve Söyleşiler)
Organizasyon Yetkilisi

-Fikret Hakan Söyleşisi-23 Mayıs 2005

-Türkan Şoray ve Safa Önal Söyleşisi, 24 Mayıs 2005

-Bir Ustanın Ardından-"Ömer Kavur Paneli, 25 Mayıs 2005

-Halit Refiğ Söyleşisi,26 Mayıs 2005

-Ümit Cin Güven Söyleşisi, 26 Mayıs 2005

-Nuri Bilge Ceylan Sineması-Oyuncu Nazan Kırılmış Söyleşisi, 27 Mayıs 2005

-Ertem Göreç Söyleşisi, 28 Mayıs 2005

-Zeki Demirkubuz Sineması-Oyuncu Ufuk Bayrakdar Söyleşisi, 28 Mayıs 2005

*Maltepe Üniversitesi Uluslararası Kültür Bayramı'O5 Etkinlikleri Kapsamında Yapılan Resim-Heykel Sergisi- **Basın ve Halkla İlişkiler Sorumlusu**, 23-29 Mayıs 2005

*"Sinema, Savaş ve Michael Moore. Makale-**Günaydın Marmara Gazetesi**, 1 Ocak 2005

*Karikatürist Gürcan Yurt ile Röportaj". **Günaydın Marmara Gazetesi,** 3 Mart 2005

*Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Elemanları Sergisi Katılımı-**"Kaos-Fotoğraf Çalışması",** 2004.

*Maltepe Üniversitesi, İletişim Fakültesi Dergisi, 2003/1-2 **Yayın Kurulu Üyeliği**

*Büyükçekmece İlçe Emniyet Müdürlüğü Personeline Yönelik **"Kişiler Arası İletişim" Semineri**, İstanbul, 2001

*Beykent Üniversitesi **Tanıtım Filmi**, İstanbul, 2001

*Eskişehir Emniyet Müdürlüğü'ne Yönelik "**Polis ve Halkla İletişimi" Konulu Hizmet-İçi Eğitim Projesi**, Eskişehir, 1996.

*"**Çağdaş Uygarlığa Açılan Kapı" Belgeseli**, **Yapım-Yönetim Yardımcılığı, TRT,** 1996

*Genç Habitat Etkinlikleri Kapsamında, **"Sabahattin Ali" Konulu Belgesel** Yapım ve Yönetimi, Genç TV, Eskişehir, 1996

<u>Yayınlar:</u>

Ulusal hakemli dergilerde yayınlanan makaleler:

*Güngör Kırçıl, Aslı. "Göç ve İletişimsizlik Bağlamında Yalıtılmış Yaşam Üçlemesi: 40 Metrekare Almanya, Yanlış Cennete Elveda, Elveda Yabancı" **Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi.** 2003/1-2. Maltepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler:

*Güngör Kırçıl, Aslı ve Turhan Karagüler. "Dijital Çağda İletişime Yeni Bir yaklaşım Olarak Online Gazetecilik" **Akademik Bilişim'03 Sempozyumu'nda** Sunulan ve Yayınlanan Bildiri, 3-5 Şubat 2003, Adana

*Güngör Kırçıl, Aslı ve Turhan Karagüler. "Ödev Kopyacılığında İnternetin Rolü ve Önlemler." **Akademik Bilişim'07 Sempozyumu'nda** Sunulan ve Yayınlanan Bildiri, 31 Ocak-02 Şubat 2007, Kütahya.

Verilen Dersler:

Beykent Üniversitesi

Akademik Yıl	Dönem	Dersin Adı	Haftalık Saati		Öğrenci Sayısı
			Teorik	Uygulama	
2002-2003	Güz	**Radyo ve İletişim** (GSF)	1	2	20
	İlkbahar	**Genel ve Teknik İletişim** (MYO)	2	0	85

Maltepe Üniversitesi

2003-2004	Güz	**İletişim I**	3	0	75
		Kişiler Arası İletişim	3	0	20
		Bitirme Projesi I			
	İlkbahar	**İletişim II**	3	0	75
		Kitle İletişimi	3	0	20
		Bitirme Projesi II			

2004-2005	Güz	**Bilgisayar Destekli Araştırma Yöntemleri -I**	1	2	20
		Sinema Tarihi	3	0	15
	İlkbahar	**Bilgisayar Destekli Araştırma Yöntemleri -II**	1	2	13
		Türk Sineması	3	0	15

2005-2006	Güz	**Bilgisayar Destekli Araştırma Yöntemleri -I**	1	2	25
		Sinema Tarihi I	3	0	15
	İlkbahar	**Film Kuramı II**	1	2	13
		Sinema Tarihi II	3	0	15

2006-2007	Güz	**Sinema Tarihi I**	1	2	13
		Film Analizi I	1	2	8
	İlkbahar	**Sinema Tarihi II**	1	2	13
		Film Analizi II	1	2	8
		Siyasal Sinema	2	0	2
2007-2008	Güz	**Sinema Tarihi I**	1	2	11
		Film Kuramı I	2	0	11
		Türk Sineması I	3	0	8
	İlkbahar	**Sinema Tarihi II**	1	2	11
		Film Kuramı II	2	0	11
		Türk Sineması II	3	0	8
2008-2009	Güz	**Sinema Tarihi I**	1	2	15
		Çağdaş Dünya Sineması	2	0	80
		Türk Sineması I	1	2	15
		Film Analizi I	1	2	15
		Sosyal Psikoloji (BLMYO)	2	0	75
	Bahar	**Sinema Tarihi II**	1	2	15
		Siyasal Sinema	2	0	15
		Türk Sineması II	1	2	15
		Kitle İletişimi (BLMYO)	2	0	75

Komisyonlar

*Maltepe Üniversitesi, ADEK üyesi

*Maltepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Eğitim Koordinatörü

Seminer& Sertifikalar

*ISO 9000	(TSE)
*Kalite Sistem Dökümantasyonu	(TSE)
*Yönetici Adaylığı (MT) Eğitimi	Yurtbank (Done Eğitim& Danışmanlık)
*Liderlik	(TÜSSİDE)
*Bilgisayarlı İstatistik	(Bankalar Birliği)
*Takım Çalışması	(Birikim Danışmanlık)
*Etkili Sunuş Teknikleri	(Birikim Danışmanlık)
*Pedagojik Formasyon	(Anadolu Üniversitesi, İBF)
*Fonetik Diksiyon	(Anadolu Üniversitesi, İBF)

Yabancı Dil

İngilizce	İyi derecede